

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΙΕΡΑ

ΤΟΥ

ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΦΟΡΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΤΟΥ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΥ

ΤΟΥ ΚΑΙ ΚΗΤΟΡΟΣ ΤΗΣ ΕΝ ΤΗ ΝΗΣΩ ΠΑΤΜΩΙ
ΠΕΡΙΩΝΤΙΜΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗΣ ΜΟΝΗΣ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΕΝ ΗΙ ΚΑΙ ΤΟ ΤΙΜΙΟΝ ΑΥΤΟΥ ΤΕΘΗΣΑΥΡΙΣΤΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΡΙΤΗ

ΗΙ ΠΡΟΣΕΤΕΘΗΣΑΝ Η ΓΗΟΤΥΠΩΣΙΣ ΑΥΤΟΥ,
Ο ΕΝ ΠΛΑΤΕΙ ΒΙΟΣ, ΔΥΟ ΕΓΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΔΙΗΓΗΣΙΣ
ΘΑΥΜΑΤΟΣ ΑΥΤΟΥ

ΝΥΝ ΠΡΩΤΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΦΡΟΝΙΣΙ

ΚΥΡΙΑΔΟΥ ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΥ ΒΟΙΝΗ

ΤΟΥ ΕΚ ΤΗΣ ΑΥΤΗΣ ΜΟΝΗΣ

«Επιβλέψατε, καὶ θαυμάσατε θαυμάσια.»

«Λυθ. α', 5.)

«Καὶ γὰρ, οὗτοι, οὗτοι θαυμάσια ἔργα τῶν ἁγίων αὐτοῦ.»

(Ψαλμ. 8', 4.)

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΑΩΠΑ'.

Χείρ ἐν τῷ σπὸς ὃν ἐκτενέρεται
 ἢ τὰ ἐν τῷ βίβλῳ καὶ τεμνύον
 εἰς μέρη αἰχμῶν καὶ ἐνδεδυμένῳ
 ἐν τῷ ἐν τῷ ἐργασίῳ καὶ
 ἐν τῷ ἐν τῷ Χριστιανικῇ Ἀρχιεπισ-
 γίας καὶ καὶ Πρωτοῦ Λειτουργίας
 ἐν τῷ ἐν τῷ Μονῆς ἐν τῷ ἐν τῷ
 ἐν τῷ ἐν τῷ ἐν τῷ ἐν τῷ ἐν τῷ

ἐν τῷ ἐν τῷ ἐν τῷ ἐν τῷ ἐν τῷ

Ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἁγίας Συνάξεως
 Ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἁγίας Συνάξεως



ἐν τῷ ἐν τῷ
 1907
 ∞



Η ΞΕΒΑΣΜΙΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗ ΜΟΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΟΥ Η ΕΝ ΤΗ
 ΝΗΣΩ ΠΑΤΜΩ, ΛΙΘΟΓΡΑΦΗΘΕΙΣΑ ΔΑΠΑΝΗ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΥ ΒΟΪΝΗ.



ΤΟΙΣ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΥΣΙΝ.

Πρὸς τῷ εὐλαβεῖ σκοπῷ, ὅφ' οὐ ἐμπνεόμενος ἐπεχείρησα τὴν ἐκδοσιν τῆς ἀνὰ χεῖρας ἱερᾶς Ἀκολουθίας τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Χριστοδούλου τοῦ θαυματουργοῦ, ὑπῆρξαν καὶ τρεῖς ἄλλοι λόγοι οὐσιώδεις· α) τὸ δυσεύρετον τοῦ βιβλίου, ὡς ἐκ τῆς σπάνεως αὐτοῦ, καὶ ἡ ὁσημέραι ἐπιτεινομένη ζήτησις αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῇ ἐτι τῇ Πάτμῳ· β) ἡ ἐντελής ἀνακάθαρσις καὶ διόρθωσις αὐτῆς ἐκ τῶν πολλῶν γραφικῶν καὶ τυπογραφικῶν σφαλμάτων, ὧν ἔβριθον αἱ προγενέστεραι δύο ἐκδόσεις· καὶ γ) ἡ προσθήκη τῶν μέχρι τοῦ νῦν ἀνεκδότων, ἥτοι τῆς τοῦ ὁσίου πατρὸς Ὑποτυπώσεως, τοῦ Βίου καὶ τῆς πολιτείας αὐτοῦ, τῶν δύο Ἑγκωμίων καὶ τῆς Διηγέσεως θαύματός τινος, περὶ ὧν ἰδίως γίνεται κατωτέρω λόγος. Ταῦτα κυρίως ἦσαν τὰ αἰτία, ἅτινα, ὡς καὶ ἐν τῇ ἀγγελίᾳ τῆς ἐκδόσεως ἀνέφερον, παρεκίνησάν με εἰς ἐπιχείρησιν τοῦ ἔργου.

Καὶ τίς μὲν εἶναι ὁ ποιητὴς τῆς παρούσης Ἀκολουθίας, τοῦτο εἶναι ἄδηλον· ἐνομιζέτο δὲ ὑπὸ τῶν πατέρων τῆς μονῆς, ὅτι ἦτο ποίημα τοῦ μητροπολίτου Ῥόδου Ἰωάννου, τοῦ καὶ τὸν Βίον τοῦ ὁσίου συγγράψαντος, ἀλλ' ὁ σεβαστός μοι διδάσκαλος κ. Ι. Σακκελίων δὲν ἀσπάζεται τὴν γνώμην ταύτην, δι' ὃν ἀναφέρει λόγον ἐν τῷ κατωτέρω δημοσιευμένῳ ἰδίῳ προλόγῳ τοῦ Β' Παραρτήματος τῆς Ἀναγραφῆς τῆς Πατμιακῆς βιβλιοθήκης, ἥτις, ἔργον πρωτοφανές εἰς τὸ εἶδος του, καὶ προϊόν μακροῦ χρόνου, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐθνικὸν μνημεῖον ὀνομασθὲν ὑπ' ἀνδρὸς σοφοῦ καὶ καθηγητοῦ ἄλλοτε ἐν τῷ ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ, μετὰ πολλῆς τῆς περιεργίας ἐρευνήσαντος αὐτό, μένει ἀτυχῶς εἰς ἐτι ἀνέκδοτος, εἰ καὶ συνεστήθη τῷ

1863 ὑπὸ τῆς πρυτανείας πρὸς τὴν τότε Ἑλλην. κυβέρνησιν ἡ ἔκδοσις αὐτοῦ δημοσίᾳ δαπάνῃ.

Περὶ δὲ τῶν ἀνωτέρω διαληφθεισῶν δύο ἐκδόσεων αὐτῆς περιττὸν ν' ἀναφέρω ἐγώ, ἀφ' οὗ γίνεται ἴδιος λόγος ἐν τῷ τοῦ διδασκάλου μου προλόγῳ. Ἀλλ' ἐν τούτοις καθήκον μου θεωρῶ ἀπαραίτητον ἵνα καὶ δημοσίᾳ ὁμολογήσω τῷ εἰρημένῳ σεβαστῷ μοι διδασκάλῳ κ. Ι. Σακελλίῳ πλείστας ὅσας χάριτας καὶ τὴν ἀπειρον ὁμοῦ εὐγνωμοσύνην μου, ὅχι μόνον διότι μοι παρέσχε προθύμως τὰ χειρόγραφα πάντων τῶν ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει δημοσιευμένων, ἀτινα εἶχεν ἀπὸ πολλοῦ ἔτοιμα πρὸς ἔκδοσιν ἐν τῷ ἄνω ρηθέντι συγγράμματι αὐτοῦ, μετὰ τῶν εἰς αὐτὰ σημειώσεων αὐτοῦ τούτου καὶ τοῦ συνεργασθέντος αὐτῷ ἑλλογίμου καὶ σεβαστοῦ μοι κ. Γεροθέου Φλωρίδου ἱερομονάχου, τοῦ ἐπαξίως κατέχοντος τὴν θέσιν βιβλιοφύλακος τῆς ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ βιβλιοθήκης, ἀλλὰ καὶ διότι μετ' ἴσης προθυμίας ἀνεδέξατο τὴν ἐπιστάσιν τῆς ἐκτυπώσεως καὶ τὴν διόρθωσιν τῶν τυπογραφικῶν σφαλμάτων, ἐπιφορτισθεὶς οὕτω καὶ ἕτερον βᾶρος πρὸς τὴν ἄλλην ἐργάσει ὑπηρεσίᾳ, ἣν ἔχει ἐν τῇ Ἑθνικῇ βιβλιοθήκῃ ὡς ἐπιμελητῆς τῶν χειρογράφων αὐτῆς. Ἀλλὰ περὶ τῶν καθ' ἑκάστον τούτων ἂς ὁμιλήσῃ ἥδη ὁ ἴδιος ἐν τῷ ἐξῆς προλόγῳ.

ΠΑΤΜΙΑΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

« Τάδε ἔνεστιν ἐν τῷ Β' τούτῳ Παραρτήματι :

« Α') Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Χριστοδοῦλου Ὑποτύπωσις θεοφιλῆς, εἰκὼν Διάταξις, ἣν διετάξατο ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ μονῇ τῇ οὐσῇ ἐν Πάτμῳ τῇ νήσῳ πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς ».

« Β') Ἰωάννου τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Ῥόδου Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Χριστοδοῦλου τοῦ ἐν διαφόροις

μὲν τόποις ἀσκήσαντος, ἐν τῇ νήσῳ δὲ Πάτμῳ κειμένου σώου καὶ ἀδιαλώβητου καὶ τοὺς πιστῶς προσιδόντας καθαγιαζόντος ».

« Γ') Ἀθανασίου τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἀρτιοχειᾶς Ἐγκώμιον εἰς τὴν Ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Χριστοδοῦλου ».

« Δ') Θεοδοσίου μοναχοῦ Βυζαντίου Ἐγκώμιον εἰς τὸν ὁσίου πατέρα ἡμῶν Χριστοδοῦλου τὸν δομήτορα τῆς ἐν τῇ Πάτμῳ νήσῳ μονῆς ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἡγαπημένου μαθητοῦ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, τοῦ Θεολόγου καὶ παρθένου, καὶ Διήγησις τῶν θαυμάτων, ὧν δι' αὐτοῦ ὁ Χριστὸς πεποίηκε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως κυροῦ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου ».

« Ε') Ἀνωτέρου Διήγησις θαύματος πάντων θαυμασία θαυματουργηθέντος παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Χριστοδοῦλου τοῦ μεγάλου καὶ θαυματουργοῦ ».

« Καὶ τίς μὲν καὶ πότε ἦνθι ὁ πάσης ἀρετῆ διαλάμπας καὶ ἐν τοῖς ἁγίοις τῆς Ἐκκλησίας γεραίρουμενος πατήρ ἡμῶν Χριστόδουλος, εἰ καὶ ἐν πλάτει αὐτὸς οὗτός τε καὶ οἱ ἀνωτέρω βιογράφοι καὶ ἐγκωμιασταὶ αὐτοῦ ἀφηγοῦνται, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἂν δόξειεν ἴσως περιττὸν ὡς ἐν συνόψει κἀνταῦθα διαλαβεῖν εἰς προδιοίκησιν τοῦ ἀναγνώστου ».

« Ἐγενήθη τοίνυν ὁ ὅσιος ἐν τινὶ κώμῃ τῆς κατὰ Βιθυνίαν Νικαίας περὶ τὴν δευτέραν δεκάδα τῆς ΙΑ' ἑκατονταετηρίδος. Ἐν ἡλικίᾳ δὲ κομιδῇ νεαρᾷ φοιτήσας εἰς τὰ κατὰ τὸν Μύσιον Ὀλυμπον ἡσυχαστήρια ἐξεπαιδεύθη αὐτόθι τὴν τε θείαν καὶ τὴν κατὰ κόσμον παιδείαν. Οὐ πολλῷ δ' ὕστερον τοὺς ἀσκητικούς διανύσας διαύλους κατὰ τε τὴν ἔρημον τῆς Παλαιστίνης καὶ τὰ ὄρη Λάτμον τῆς Μιλησίας, Στρόβηλον (Τέρμερον) τῆς Καρίας, καὶ Πηλεῖον τῆς ἀντιπόρθμου ταύτης Κῶ, ἀπῆλθε τέλος εἰς Πάτμον, δῶρον τὴν νῆσον λαθὼν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Α' τῶν Κομνηνῶν, ἔνθα ἀνήγειρεν ἐκ βάρων τὴν περιώνυμον μονὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ καὶ Θεολόγου. Ἐτη δὲ τρία καὶ μῆνας ὅκτω καταμείνας αὐτόθι (1), ἀναγκάζεται ὑπὸ τῶν προσπε-

(1) Κατ' Ἀθανάσιον, πέντε περίπου ἑνιαυτοὺς διήνυσεν ἐν Πάτμῳ ὁ ὅσιος πατήρ [ὅρα ἔμπροσθεν Ἐγκώμιον εἰς τὴν Ἀνακομ. § ΙΘ', σελ. 149], ἐν Εἰσδοίᾳ δὲ μῆνας ἑνδεκα [αὐτόθ. §. ΚΖ', σελ. 155]. Ἀλλ' ἐκ τοῦ ἡμετέρου συμφηρισμοῦ προκύπτει ὁ ἀνωτέρω δηλωθεὶς χρόνος. Συνεψήφισαμεν δὲ ὧδε πως: Ὁ ὅσιος κατήρην εἰς Πάτ-

λασάντων Τούρκων μεταναστεύσαι εἰς Εὐβοίαν, τόπον διδοὺς τῇ ὀργῇ, κατὰ τὸ λόγιον. Ἐνταῦθα δὲ ἐνδεκάμηνον διατρίψας χρόνον, καὶ ἡλικίας πόρρω ἤκων ἤδη, τοῦ μακαρίου ἔλαχε τέλους τῇ 16 Μαρτίου τοῦ 1093 ἔτους, παραδούς τὴν ἀγίαν αὐτοῦ ψυχὴν πρὸς ὃν ἠγάπησεν ἐκ νεότητος Κύριον (1) ».

« Μνημονεύεται δὲ παρὰ τῷ Ῥόδου Ἰωάννῃ συγγεγραφῶς ὁ μακάριος: «Ὁρον τοῦ κατὰ Θεὸν πολιτεύεσθαι» πρὸς τοὺς ἐν Κελύσι καὶ Ζαγορᾷ ἀσκουμένους μοναχοὺς (2), τῆς τοῦ θεοῦ Πνεύματος σοφίας καὶ χάριτος πλήρη ἀνομολογούμενόν τε καὶ θαυμαζόμενον, ὡς φησὶν ὁ Ἀντιοχείας Ἀθανάσιος (3). ἐξίτηλος μέντοι τῷ χρόνῳ ἡ τοιαύτη ἐγένετο συγγραφή. Μόνην δ' ἔχομεν νῦν ἐξ αὐτοῦ τὴν παροῦσαν Ὑποτύπωσιν, ἥς τὸ ἀρχέτυπον τὸ τῇ ἰδιοχειρῇ ὑποσημασίᾳ αὐτοῦ πεπιστωμένον οὐ διεσώθη. Τὸ δὲ φερόμενον ἐν τῷ ΣΕΖ' τεύχει ἀντίγραφον γέγραπται κατὰ τὴν ἐφεξῆς ἑκατονταετηρίδα, καὶ ἴσως περὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῆς, ὡς ἐκ τοῦ τῆς γραφῆς χαρακτῆρος συμβαλεῖν ἔστιν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκ τινος παραδρομῆς τοῦ ἀντιγραφέως· ἐκπεράνας γὰρ οὗτος τὴν ἀντιγραφὴν, καὶ τὸν ἐν τῷ ἀρχετύπῳ φερόμενον χρόνον ὑποσημῆναι μέλλων, ἔλαβε χαράξας τὴν ἑκατοντάδα τῆς κατ' αὐτὸν ἡλικίας, ἥτοι ἀντὶ, σφθ' ἔγραψεν, σχ... (οἷα τοῖς γραφεῦσι πολλάκις συμβαίνειν φιλεῖ)· εἴτ' εὐθὺς συνιδὼν τὸ παρόραμα, ἀπήλειψε μὲν τοὺς προτέρους χαρακτῆρας ἀντικαταστήσας τὸ τῆς Ὑποτυπώσεως ἔτος, ἀλλ' οὐχ ὁλοσχερῶς ἐγένοντο ἐξίτηλοι οἱ τύποι αὐτῶν ».

μον κατ' Αὐγουστον τοῦ ,σφλς' ἔτους (+ 1088), ὡς ἐξάγεται ἀπὸ τοῦ Πρακτικῶς τοῦ τὴν νῆσον παραδόντος αὐτῷ ἀναγραφέως τῶν Κυκλάδων νήσων Νικολάου τοῦ Τζάνζη [ὅρα τοῦτο ἔμπροσθεν ἐν τέλει τοῦ Προλόγου]: ἀνεπαύθη δ' ἐν Κυρίῳ κατὰ Μάρτιον μεσοῦντα τοῦ ,σχά (+ 1093). Ὁ μεταξὺ ἄρα χρόνος, ὃν ἔζησε, συγκεσалаιούται εἰς πεντήκοντα καὶ πέντε μῆνας. Ὑφελὼν οὖν ἐξ αὐτῶν τοὺς ἐνδεκα, οὓς ἐν Εὐβοίᾳ διήνησεν, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ἔχεις ὑπολοίπους τεσσαράκοντα καὶ τέσσαρας μῆνας, ἥτοι ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ὀκτώ.

(1) Καθ' ἃ διηκριθωσάμεθα παρ' ἀνδρῶν Εὐβοέων, ὁ τόπος ἐνθα ὁ ὅσιος ἐτελεύτησε κεῖται περὶ τὴν κωμόπολιν Αἰμυνην, ἥτοι ἐν τῷ τόπῳ, ᾧ κληθῆς Γλιστρίον ἢ Μονόπετρα. Αὐτόθι γάρ, πρὸς δυσμὰς τῆς κωμοπόλεως καὶ ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, δεῖκνυται σπήλαιον μικρὸν ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ὑψούμενον καὶ καθιερωμένον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁσίου Χριστοδούλου, ἐν ᾧ, κατὰ τὴν ἐγγύριον παράδοσιν, τέθαπται ὁ μακάριος.

(2) Ὁρα ἔμπρ. Βίον κτλ. §. IB', σελ. 124. — Πρὸς καὶ Ὑποτύπ. §. Θ', σελ. 76, καὶ τὰ αὐτόθι σεσημειωμένα μοι.

(3) Ὁρα ὡσαύτως Ἐγκώμιον εἰς τὴν Ἀνακομ. κτλ. §. II', σελ. 144.

« Τετύπεται δὲ τὸ πρῶτον ἡ Ὑποτύπωσις αὕτη ἐν τῷ βιβλιδάριῳ, ᾧ ἐπιγραφὴ: «Βίβλος περιέχουσα Κατόνας μερικῶν τιῶν ἁγίων, ἐν ᾗ προσετέθη Εὐχὴ τις τοῦ Συμεῶνος διὰ στίχων εἰς τὴν παραγίαν Τριάδα, καὶ ἑτέρα μικρὰ εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ οἱ καὶ Οἶκοι τοῦ παραγίου Σταυροῦ» μετὰ καὶ προτροπῆς τιῶς πρὸς τοὺς ἐν Κύκκῳ πατέρας πολιτεύεσθαι κατὰ τὴν ῥηθείσαν Ὑποτύπωσιν· ἔτι καὶ τινα Τροπάρια κατασκευαστικά, μετὰ τριῶν παρακλητικῶν Κατόνων. Ἐρετίησιν ᾠδῆς. Παρὰ Ἀρτωνίῳ τῷ Βόρτολι. 1736' » ὑπὸ Ἐφραίμ μοναχοῦ τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν, τροφίμου χρηματίσαντος τῆς Πατριάρχδος σχολῆς ὑπὸ καθηγηταῖς Μακαρίῳ καὶ Γερασίμῳ τοῖς μεγακλείεσιν· ὃς μεθυστέρον καὶ Ἱεροσολύμων πατριάρχης ἀνηγορεύθη (τῷ 1766). Ὁρμήθη δὲ εἰς τύπωσιν αὐτῆς, ὡς περ ἐν τῷ προλόγῳ φησὶν, ἐν ᾧ ἔχοιεν ταύτην οἱ ἐν τῇ κατὰ τὴν Κύπρον μονῇ τοῦ Κύκκου ἀσκούμενοι πατέρες ὡς ἀκριβῆ κανόνα τοῦ κατὰ Θεὸν πολιτεύεσθαι. Ἀλλ' ἀμαθείᾳ εἴτε ἀβλεψίᾳ τοῦ ἀντιγραφέως, εἴτε καὶ ἀμελείᾳ τοῦ τυπογράφου, τοιαύτην ἔπαθε πολυλαχοῦ ἁλλοίωσιν τὸ κείμενον ἐκ τοῦ φορτυτοῦ τῶν παραφθορῶν, διαστροφῶν, παραδρομῶν, καὶ τῶν ἀπείρων περὶ τὴν ὀρθογραφίαν πταισμάτων, ὥστε ἀδιανόητον εἶναι ἐν τοῖς πλείστοις τὴν ἀνάγνωσιν αὐτοῦ. Ἐπεὶ δ' ἡμεῖς, προτροπαῖς ὑπέικοντες τῶν ἐν τῇ σεβασμῇ μογῇ τοῦ Θεολόγου ἀσκουμένων πατέρων, ἐκδοσὶν διωρθωμένην τε καὶ πεφροντισμένην ἀνεδεξάμεθα ἐκπονήσαι, πρῶτον μὲν προσέσχουμεν τὸν νοῦν εἰς τὴν ἀκριβῆ τοῦ χειρογράφου ἀντιγραφὴν, εἴτα δὲ καὶ σημειώσεσιν ἱστορικαῖς τοπογραφικαῖς τε καὶ φιλολογικαῖς, τότε εἰς ἡμᾶς ἦκον, προϋθυμήθημεν πλουτίσαι αὐτὴν, κατὰ παραγράφους διελόντες καὶ τὸ τοῦ κειμένου συνεχῆς, ὅπως ἂν ἀνετώτερον ἀναγινώσκῃται ».

« Ἰωάννης δὲ ὁ Ῥόδου μητροπολίτης ποδαπὸς μὲν ἦν καὶ εἰ καὶ τινα ἄλλα συνέγραψεν, ἄδηλον· οὐδὲ γὰρ ἔχομεν ἄλλοθεν ποθεν εἰδησὶν τινα περὶ αὐτοῦ. Ἦνθει δὲ ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, καθά που αὐτὸς οὗτος φησὶν: «Ὁ γὰρ ῥῶν τὴν βασιλείαν ἰθύνων ἀρχὴν, ὁ τῆς πορφύρας ὥρατος β. λιστός, παῖς ἐκείνου [τοῦ Ἀλεξίου] καὶ λίαν ποθοῦμενος, κτλ. » (1)· ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν ἀφηγεῖται προσωτέρω, εἰκάζεται ὅτι καὶ τῷ ὁσίῳ πατρὶ συνεχρόνι νεώτερος

(1) Ὁρα ἔμπρ. Βίον κτλ. §. I', σελ. 122.

γραιτέρω (1). Τοῦτον ὁ Ἀντιοχείας Ἀθανάσιος σοφὸν καλεῖ, καὶ κρίσιν εὐφύμως ἐκφέρει περὶ τοῦ συγγραφέντος αὐτῷ Βίου κτλ. (2). Οὐ μέντοι γε στοιχοῦμεν ἡμεῖς τῇ παρὰ τοῖς πατράσι τῆς ἱερᾶς μωνῆς ἐπικρατούσῃ δόξῃ, ὅτι αὐτὸς οὗτος ὁ Ῥόδου μητροπολίτης ἐστὶν ὁ καὶ τὴν ὅλην ἁσματοκλήνην Ἀκολουθίαν ποιήσας· τὴν γὰρ φράσιν αὐτῆς ὡς πορρωτάτω ὁρῶμεν ἀπεσχοινισμένην τῆς τοῦ λόγου ὑφῆς τοῦ ἱεράρχου τούτου. Μαρτυρεῖ δὲ τῷ λόγῳ ἡμῶν καὶ ὁ ἐν τῷ ΤΟΒ' χειρογράφῳ τεύχει κείμενος ἕτερος Κανὼν τοῦ ὁσίου, ποίημα ὢν ἀναμφιλέκτως τοῦ Ἰωάννου τούτου, ὡς δῆλον ποιεῖ τὸ ἐν ἀκροστιχίδι τῶν θεοτοκίων φερόμενον ὄνομα: ὁ Ἰωάννης. Ὡς περ τοίνυν ὑπολαμβάνομεν, πεποιήται αὕτη ὑπ' ἄλλου τινὸς πεζοτέρου, μικρῷ μετὰ τὴν τοῦ ὁσίου πατρὸς εἰς τὴν ἀγῆρω μακαριότητα μεταχωρησιν».

«Ὁ δ' Ἀντιοχείας Ἀθανάσιος, οὗ ἡ πατρὶς ἄγνωστος, ἐπὶ Μανουὴλ ἡκαζε τοῦ Κομνηνοῦ, Β' τῷ ὀνόματι τασσόμενος ἐν ταῖς τῆς ἐκκλησίας τῇδε πατριαρχαῖς, ΡΕ' δὲ τῇ ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου διαδοχῇ, κατὰ Λευκίῳ (3). Ἀνηγόρευτο δὲ μετὰ τὴν ἐπὶ συνόδου, τῷ 1156 ἔτει συστάσης ἐν Κωνσταντινουπόλει, καταψηφισθεῖσαν καθάραισιν τοῦ τέως ὑποψηφίου τοῦ θρόνου τούτου Σωτηρίχου Παντευγένου τοῦ διακόνου (4). Ἦν μὲν οὖν ἐνδημῶν ὁ Ἀθανάσιος ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων διὰ τὸ τῆνικαῦτα τὴν Ἀντιοχείαν τῷ κράτει τῶν σταυροφόρων Λατίνων ὑποτετάχθαι. Εἰ γὰρ καὶ ὁ τῆς πόλεως ταύτης ἡγεμὼν Βοημοῦνδος, ὁ τοῦ ληστοῦ καὶ ἄρπαγος Ῥοβέρτου Γυϊσκάρδου υἱὸς καὶ διάδοχος, Ἀλεξίῳ ἐκείνῳ τῷ Α' τῶν Κομνηνῶν ἐνόρκως ἤδη συνετέλειτο μηδένα δέχεσθαι ἐν τῇ πόλει πατριάρχην Λατίνον, ὅτι μὴ μόνον ὃν ἂν ὁ αὐτοκράτωρ προβάλοιτο, θρέμμα τυγχάνοντα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλῃς Ἐκκλη-

(1) Αὐτόθι §. IB', σελ. 124.

(2) Ὁρα Ἐγκώμιον εἰς τὴν Ἀνακομ. κτλ. §. Α', σελ. 135.

(3) Le Quien Oriens Christian. τόμ. Β', σελ. 759. Κατὰ δὲ τὸν ἀείμνηστον Κωνσταντίνον τὸν ἀπὸ Σιναίου, ΡΙΑ' ἦν τῇ διαδοχῇ [Συγγρ. Ἐλάσ. σελ. 132].

(4) Ὁρα τὰ παρὰ Νικήτα Χωνιάτη περὶ τοῦ πράγματος ἱστοροῦμενα [Εἰς Μαν. Κομν. Ζ', σελ. 275. Bonn.]. Τῆς δὲ συνόδου τὰ Πρακτικὰ ἐκδίδονται ὑπὸ τοῦ σοφοῦ καρδινάλιως Ἀγγέλου Μαῖου ἐν τῇ αὐτοῦ Ῥωμαϊκῇ Σταχυολογίᾳ (Spicileg. Roman. τόμ. Ι', σελ. 1-93. Rom. 1844). Ὁ δὲ συνοδικὸς Τόμος, ὃν κατὰ Σωτηρίχου ἐξέθετο ἡ σύνοδος, καὶ ὁ Ἀπολογητικὸς αὐτοῦ τούτου, φέρονται ἐν τῷ ΤΞΓ' τεύχει, ἔνθα βλέπε τὰ σημειωθέντα μοι.

σίας (1), ἀλλ' οἱ μετ' αὐτὸν ἄρξαντες, τὸ ὄρμα λύσαντες, Λατίνους ἀνηγόρευον πατριάρχας ἐπὶ τὸν τῆς Ἀντιοχείας θρόνον. Σεβαστὴν μέντοι ἀπέδειξεν εἰς τὸ μετέπειτα ὁ ἡρωϊκὸς Μανουὴλ τὴν παππῶν συνθήκην (2). Καὶ ἦν λοιπὸν ἐπὶ τοῦ Ἀθανασίου τούτου ἄνομος ἔκφυλος τε καὶ ἐν χρῷ ἀποκεκαρμένος ἐπιβάτης τοῦ Ἀντιοχικοῦ θρόνου, ὑπὸ τοῦ τῆς χώρας κρατούντος Ῥενάλδου ἀνηγορευμένος, δυσώ- νυμος τις Αἰμέριος ἢ Αὐμέριος (3). Παρῇν δὲ ὁ Ἀθανάσιος κἀν τῇ συστάσει τῷ 1166 ἔτει ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδῳ περὶ τοῦ ῥήτου: «Ὅτι ὁ πατήρ μου μέλλων μου ἐστίν», ὡς βλέπομεν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς αὐτῆς τοῖς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Μαῖου ἐκδεδομένοις ἐν τῇ αὐτοῦ Νέᾳ συλλογῇ ἀρχαίων συγγραφέων (4). Ὁ δ' αὐτὸς μετὰ καὶ τῶν Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀλεξανδρείας πατριαρχῶν ἠύλογησε τὸν δεύτερον γάμον τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ μετὰ Μαρίας θυγατρὸς Ῥαϋμούνδου τοῦ τῆς Ἀντιοχείας ἡγεμονεύοντος, καθὰ Κίνα- μος ἱστορεῖ ἐν τούτοις: «Πέμπτην τοίνυν καὶ εἰκοστὴν μηνὸς ἄγοντος Ἀπριλίου, ὃν Δεκέμβριον Ῥωμαῖοι οὐνομάουσιν ἄνθρωποι, εἰς τὸν περιώνυμον τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας οἶκον λαμπρῶς κατα- χθεις [ὁ βασιλεὺς], ἐνταῦθα ταύτην ἀρμόζεται, Λουκά τοῦ τῆρ ἐν

(1) Ὁρα Ἀν. Κομν. Ἀλεξιάδ. ΙΓ', σελ. 413. Paris.

(2) Κίναμ. Δ', ἐξ καὶ κά. Venet.

(3) Le Quien, ἔνθα ἄνωτ. τόμ. Β', σελ. 759 καὶ Γ', σελ. 1156. Οἷαν δὲ ἀπε- γνήμονα αἰσθῆσιν παρείχε τοῖς ἡμετέροις ἡ θέα τῶν ἀπὸ Ῥώμης εἰς τὴν ἑλληνικὴν χώραν ἀποστελλομένων ἐπισκόπων καὶ λοιπῶν κληρικῶν, διὰ τε τὸ τῆς ἀμπεχόνης ξένου καὶ ἁθῆς καὶ τὴν ἄσμενον ἐν χρῷ κουράν, μάρτυς παρίτω φερέγγυος ὁ ἱστοριογράφος Νικήτας Χωνιάτης· ὃς περὶ Θεωμᾶ τοῦ Ἐνετοῦ, τοῦ μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Λατίνων ἄλω- σιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρώτου αὐτῆς ψευδοπατριάρχου τὸν λόγον ποιούμενος, τοιαῦτα φησιν: «Ἦν δὲ οὗτος ἐσθλὴ τὰ τὴν πάτριον περιεχόμενος, συνυφα- σμένην μικροῦ τῷ σώματι καὶ βαφιδουμένην ἐκάστης τὰ εἰς καρπούς, καὶ τὸ στήθος ἀφιεῖσαν ἀνετον, καὶ τὸ γένειον ξυρῶμενος δρώπακος ἀκριβέστε- ρον, ὡς εἶναι τὸ τῶν παρειῶν ἐδάφιον μὴδ' ὑποφαγιόμενον ὅλως ταῖς πρῶ- ταις ἀνατολαῖς τῶν τριχῶν, ἀλλ' ὡς ληῖστον παντάπασιν ἄχλοον» καὶ πάλιν περὶ τοῦ αὐτοῦ, ὅτι ἦν: «τὴν μὲν ἡλικίαν μέσος, τὴν δὲ σωματικὴν πλάσιν λακκευτοῦ σὺς εὐτραφέστερος· ἦν δὲ καὶ λεῖος, ξυρῷ τὸ τοῦ προσώπου ἔδα- φος, ὡς εἶναι τὸ τῶν παρειῶν ἐκ τοῦ γένους ἐκείνου, καὶ τὰς ἐπιστηθίους παρατε- τιλημένους τρίχας ἀκριβέστερον δρώπακος δακτύλιόν τε τῇ χειρὶ περι- στρέφων· ἐνίοτε δὲ καὶ τὰ ἐκ δέβρων εἰς δακτύλους διεσχιμένα τῶν χειρῶν φυλακτῆρια περιεχόμενος» κτλ.» [Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσ. ἐβ', σελ. 825, καὶ Περὶ Κωνσταντινουπόλ. α', σελ. 855].

(4) Scriptor. veter. Nova Collect. τόμ. Θ', σελ. 611-18. Rom. 1837.—Περὶ λ. καὶ τὰ Νικ. τῷ Χωνιάτῃ περὶ αὐτῆς ἱστοροῦμενα [Εἰς Μαν. Κομν. Ζ', σελ. 276].

Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίαν τηρικαῖτα λαχόντος, Σωφροτίου Ἀλεξανδρείας, καὶ τοῦ Θεουπόλεως Ἀθαρσίου, ἡ χριστιανοῖς ἔθος ἐστὶ, τὰς χεῖρας αὐτοῖς ἐπιθέντων (1)». Ὅτι δὲ πρὸ τοῦ ἀναδειχθῆναι αὐτὸν πατριάρχην, ἐν Πάτμῳ μετῆι τοὺς ἀσκητικούς ἀγῶνας, τοῦτο συνάγεται καὶ ἐξ ὧν ὡς αὐτόπτης περιγράφει (2), ἀλλὰ δὴ καὶ ἐξ ὧν παρηνίξατο ἐν τούτοις: «Σάββας οὗτος ἦν ὁ ἀοιδίμος, ὁ καὶ τῆςδε τῆς καθ' ἡμᾶς μονῆς προστατεύσας ἐμπειροκώτατα (3)» καὶ: «μὴ διαλλίποις τοὺς σοὺς ἐποπτεύων ἡμᾶς· σοὶ γὰρ ἐσμεν ἀληθῶς, καὶ ἡδὴ τῶν σῶν, οὕτω δόξαν τοῖς ἐνθάδε σοῖς, ἀποικίζομεθα πόρρωθεν (4)». Ἐκ δὲ τοῦ τελευταίου τούτου γίνεται δῆλον, ὅτι μακρὰν τῆς Πάτμου διατριβὴν συνέγραψε τὸν Λόγον τοῦτον, καὶ πιθανῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Δοκεῖ δὲ καὶ τῷ Ῥόδου Ἰωάννῃ συγχρονῆσαι νεώτερος γεραιτέρῳ, ἐξ ὧν περὶ αὐτοῦ λέγει: Ἰωάννην φημὶ τὸν τῆς εὐκλεισεστάτης ρήσου Ῥόδου τοὺς ἐκκλησιαστικούς ἰθύνοντα οἶακας (5)». Ἐοικε δ' ὁ ἀνὴρ πρὸ τοῦ 1178 ἤδη ἔτους πρὸς Κύριον ἐκδημηῆσαι· περὶ τοῦτον γὰρ τὸν χρόνον ἀναγράφεται πατριάρχης Ἀντιοχείας Συμεὼν ὁ Β' (6). Ταῦτα καὶ περὶ τούτου».

«Περὶ δὲ Θεοδοσίου μοναχοῦ τοῦ Βυζαντίου οὐδέν τι πλέον γινώσκουμεν ἢ ὅτι ἡκμαζεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, τουτέστι περὶ φθίνουσιν ἤδη τὴν ΙΒ' ἑκατονταετηρίδα, ὡς συνάγεται ἐξ ὧν αὐτὸς ἀφηγεῖται ἐν τῷ κατ' αὐτὸν Ἐγκωμίῳ (7), εἰς ὧν τῆς ἐν Πάτμῳ εὐαγούς ποιμένης. Πλὴν ἄλλ' ὑπερκορὴς τις καθέστηκε ἐν τῷ κατ' αὐτὸν Ἐγκωμίῳ καὶ φορτικὸς τῇ τε μακροηγορίᾳ καὶ τῷ ἐπιτετηδευμένῳ καὶ διθυραμβῶδε τοῦ ὕφους. Ἔστι δὲ πιθανώτατα ὁ αὐτὸς καὶ ὁ τὸν Βίον καὶ πολιτείας τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Λεοντίου πατριάρχου Ἱεροσολύμων συγγράψας Θεοδόσιος μοναχὸς

(1) Β:βλ. Ε', ζ'.

(2) Ὅρα ἐμπροσθεν σελ. 159 ἐφ.

(3) Ὅρα ὡσαύτως σελ. 154.

(4) Ὁσαύτως σελ. 161.

(5) Ὁσαύτως σελ. 135.

(6) Le Quien ἐνθα ἀνωτ. τόμ. Β', σελ. 759. Ὁ γε μὴν Κωνσταντῖνος ὁ ἀπὸ Συναίου τίθησι τὴν τούτου πατριαρχίαν τῷ 1245-1260 [Συγγρ. Ἐλάσ. σελ. 134].

(7) §. ΙΑ', σελ. 176 καὶ ἐφ.

ὁ Κωνσταντινουπολίτης (1). Ὁ δὲ Λεόντιος οὗτος ἦν πρότερον ἐν Πάτμῳ ποιούμενος τὰς κατὰ Θεὸν διατριβάς, ὃς καὶ τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ Θεολόγου καθηγήσατο, τέταρτος αὐτὸς ἀπὸ τοῦ ὁσίου Χριστοδούλου διάδοχος, ὅτε καὶ εἰς μαθητὴν τελῶν ἦν αὐτῷ ὁ Θεοδόσιος, ὡς περ φησὶν ὁ αὐτός (2). Ὁ δὲ ῥηθεὶς Βίος κτ.λ., μετὰ καὶ τῶν συγγραφέντων τῷ μακαρίῳ Λεοντίῳ: *Κεφαλαίων περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος*, καὶ: *Περὶ διαφορᾶς ἔρωτος*, συνεκδέδεται τοῖς Μακαρίῳ Φιλαδέλφειας τοῦ Χρυσοκεφάλου Λόγοις, ἐν Κοσμοπόλει [Βιέννῃ] ψψλγ', σελ. 330, ἀπὸ τοῦ ΡΟΖ' Πατριμακοῦ χειρογράφου τεύχους ληφθέντα».

«Ὁσαύτως δὲ καὶ περὶ τοῦ Ἀωνύμου τοῦτο δὴ καὶ μόνον μακρὰν ἐκ τῆς αὐτοῦ Διηγήσεως, ὅτι περὶ τελευτῶσαν ἡκμαζε τὴν ΙΓ' ἑκατονταετηρίδα· φησὶ γὰρ ἐν προοιμίῳ: «διηγητέον εἶναι φημὶ καὶ προθετέον εἰς μέσους, τοῦ τῶν ἀκουόντων ἔνεκα μάλλιστα κέρδους, ὅπερ χρόνῳ μικρῷ πρότερον· παρὰ τῆς δαφνισστάτης αὐτοῦ χάριτος ἐφ' ἡμῶν ἐξαισίως ἄγαν θαυματουργηται καὶ τετέλεσται (3)»· εἴτα δὲ προῖων ὀρίζει καὶ τοῦ θαύματος τὸν χρόνον, ἥτοι τὸ ᾠψή († 1280) (4)».

«Ἀπὸ μὲν οὖν τῶν συγγραφῶν τοῦ Ῥόδου Ἰωάννου καὶ τοῦ Ἀντιοχείας Ἀθανασίου ἐρανισάμενος Ἀγάπιος μοναχὸς ὁ Κρής μετέφρασε συνοπτικῶς εἰς τὸ κοινὸν ἰδίωμα τὸν Βίον τοῦ ὁσίου πατρὸς, ἐκδοθέντα ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ ἐπιγεγραμμένῳ: «Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Χριστοδούλου τοῦ θαυματουργοῦ τοῦ ἐν τῇ ρήσῳ Πάτμῳ ἀσκήσαντος· ρὺν πρῶτον τυπωθεῖσα, σπουδῇ μὲν καὶ δαπάνῃ τοῦ σοφολογιωτάτου διδασκάλου κυρίου Ἰακώβου τοῦ Πατριμοῦ τοῦ πύκλῃν Ἀραστασίου, προτροπῇ δὲ τοῦ ἐν ἱεροδιδασκάλοις κυρίου Ἐφραίμ τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν, ὅπως διαρέμονται δωρεὰν παρὰ τῶν ἐν τῇ Μονῇ οἰκούντων πατέρων. Ἐρετίησι ἀψήε». Ἀπὸ δὲ τῶν αὐτῶν πάλιν καὶ τῆς Θεοδοσίου τοῦ μοναχοῦ ἐπιπλέον, ἐτέραν συνοπτικὴν μετάφρασιν, πονηθεῖσαν τῷ μακαρίτῃ Ἰωάννῃ Καληγᾷ, ἐξέδωκαν καθ' ἡμᾶς οἱ υἱοὶ αὐτοῦ Παναγιώτης καὶ Μιχαῆλος

(1) Ὅρα §. ΙΗ', σελ. 183.

(2) Ὁς. αὐτόθ.

(3) §. Β', σελ. 210.

(4) §. Γ'. σελ. 211.

ἐν τῇ ἀνωτέρῳ *Ἀκολουθία κτ.λ.*, τῇ παρ' αὐτῶν ἀνατυπωθεῖσῃ ἐν Ἑρμουπόλει τῷ 1843. Οὐδεὶς μὲντοι γὰρ ἐπέλαβετο ἕως τοῦδε καὶ τῆς τῶν πρωτοτύπων ἐκδόσεως. Τούτου δὴ χάριν, καὶ ἵνα ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τε καὶ ἐκτάσει γνωστὰ γένωνται ἅπασιν τοῖς εὐσεβέσι χριστιανοῖς τὰ κατὰ τὸν μακάριον καὶ θαυμασίον ἐκείνον ἄνδρα, μετ' ἐνδελεχοῦς προσοχῆς ἀντιγράψαντες τὰς εἰρημένας συγγραφάς, ἦτοι τὰς μὲν Β', Γ', καὶ Δ', ἀπὸ τοῦ ΡΟΘ' τεύχους (1), τὴν δὲ Ε' ἀπὸ τοῦ ΤΟΒ', ἐκδίδομεν συνημμένως τῇ Ὑποτιπώσει, μετὰ καὶ τῶν παρὰ τοῦ περισπουδάστου φίλου Ἱεροθέου πονηθεισῶν εἰς τὰ ὑπὸ στοιχ. Β', Γ', καὶ Δ', σημειώσεων· ἔστιν οὐδὲ καὶ ὀλίγας τινὰς ἡμετέρας συμπληρωτικὰς πῶς προσεθήκαμεν, τοῖς χαρακτηρσι Ι. Σ. διακρίναντες ».

« Εὐμενεῖ δὴ τῇ διαθέσει, σεβάσμιοι τῆς εὐαγοῦς μονῆς πατέρες, τὸ ἔργον ἡμῶν ἀποδεξάμενοι τοῦτο, Θεῷ μὲν τῷ τοῖς ἀγίοις τοῖς ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ θαυμαστοῦντι ἀπαύστως τοὺς δὲ ἀσθενεῖς ἐνδυναμοῦντι τὴν χάριν ἀναγράφετε, ἡμῖν δὲ τοῖς οὐ μικρὸν χάριν ὑμῶν πονήσασιν εὐχεσθε τὰ σωτήρια. Εἰ δὲ καὶ τισιν ἐντύχοιτε ἡμαρτημένους ἰσως εἰρημένους, εἴτε καὶ ἑλλιπῶς ἔχουσι, συγγνώμης ἡμᾶς ἀξιώσατε, ἐκεῖνο εἰδότες, ὅτι: « οὐδεμία αὐτάρκης ἀνθρώπου φύσις, οὐτ' ἐν λόγοις, οὐτ' ἐν ἔργοις, ἀναμάρτητος εἶναι· κρατίστη δὲ, ἡ πλεῖστα μὲν ἐπιτυγχάνουσα, ἐλάχιστα δὲ ἀστοχοῦσα (2) ».

« Ἐρρώμενοι μοι εἴητε ἐν Κυρίῳ κατ' ἄμφω ».

Ι. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝ.

(1) Καὶ ἕτερον ἀντίγραφον τούτων διατηρεῖται ἐν τῇ τῆς ἱερᾶς μονῆς σκευοφυλακίᾳ ἄριστα κεκαλλιγραφημένον ἰδιοχείρως ὑπὸ τοῦ τῆς ὁσίας λήξεως Μακαρίου ἀρχιεπισκόπου πρώην Κορίνθου τοῦ ἐκ τοῦ τῶν Νοταράδων ἐπιφανοῦς γένους· ἦν γὰρ ἐν Πάτμῳ κατὰ φθινόωσαν τὴν παρελθούσαν ἐκατονταετηρίδα τοὺς ἀσκητικούς διανύων διαύλους, κατὰ τὸ ἐν τῇ οὕτως καλουμένῃ **Κουμάνᾳ** ὑπ' αὐτοῦ δομηθὲν ἡσυχαστήριον τῶν ἀγίων Πάντων. Πρώην δὲ καὶ ἐν τῇ πλησιοχώρῳ νησίδι Ληψία διήγαγε χρόνον τινὰ ἐν τῇ κατὰ τὴν τοποθεσίαν **Ἀγρίον νερόν** ἡσυχαστηρίῳ, τῷ εἰς τὴν Κόλμην τῆς Θεοτόκου καθιερωμένῳ, ὅπερ εἶχε πρῶτος πηξάμενος Νήφων ὁ Χίος. Φέρει δ' ἐν τέλει τὸ εἰρημένον ἀντίγραφον τὴν ἐξῆς σημείωσιν: « **Γέγραπται τὸ παρὸν διὰ χειρὸς Μακαρίου καὶ ἐν ἐλαχίστοις ἀρχιερέως Κορίνθου, καὶ ἀφιέρωται τῇ ἱερᾷ μονῇ τοῦ Θεολόγου, καὶ οἱ ἐντυγχάνοντες εὐχεσθε ὑπὲρ ἐμοῦ. αψλγ'. Μαρτίου ιε'.** Μετέφρασε δὲ καὶ οὗτος καθαρεισὺς φράσαι τὸν τοῦ ὁσίου **Βίου** ἐκδοθέντα ἐν τῷ **Νέφ Λειμωναρίῳ**.

(2) Διονύσι. Ἀλικαρν. Περὶ τοῦ Θουκυδ. χαρακτ. δ'.

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ σεβαστός μοι διδάσκαλος. Ἐπὶ τῇ αἰτήσει μου δὲ ἐχορήγησέ μοι ἐπιπλέον καὶ ἀντίγραφον τοῦ ἐν τῷ τῆς μονῆς ἀρχιεφ. διατηρουμένου ὑπ' ἀριθ. 7 Χρυσοβούλλου τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, δι' οὗ ἐδωρήθη ἡ Πάτμος ἐξ ὁλοκλήρου τῷ ὁσίῳ ἡμῶν πατρί, πρὸς δὲ καὶ ἕτερον ἀντίγραφον τοῦ ὑπ' ἀριθ. 50 Πρακτικοῦ τῆς ἀναμετρήσεως καὶ παραδόσεως τῆς νήσου πρὸς τὸν ὅσιον, μετὰ καὶ τῶν εἰς αὐτὰ σημειώσεων του. Ἀμφότερα δὲ τὰ ἔγγραφα ταῦτα βλέπει ὁ ἀναγνώστης ἐφεξῆς.

Ἐρρώσθε.

ΚΥΡΙΑΛΟΣ ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΣ ΒΟΪΝΗΣ

ὁ ἐκ τῆς αὐτῆς ἱερᾶς μονῆς.

Ἐν Πάτμῳ τῇ 18 Μαΐου 1884.



ΑΛΕΞΙΟΥ Α' ΤΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ

ΧΡΥΣΟΒΟΥΛΑΟΣ ΛΟΓΟΣ.

† Ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ
ἀγίου Πνεύματος Ἀλέξιος πιστὸς ὁρθόδοξος βασιλεὺς
καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ὁ Κομνηνὸς †

† πᾶσιν οἷς τὸ παρὸν ἡμῶν εὐσεβεὲς ἐπιδείκνυται σιγέ-
λιον †

Καὶ πᾶσι μὲν ὑπέχειν τὰς ἀκοὰς τοῖς εὐλόγως τὰς αἰτήσεις ποιου-
μένοις δίκαιόν τε ὁμοῦ καὶ θεοφιλὲς καὶ τῆς θείας ἐχόμενον ἐντο-
λῆς (1)· τοῖς δὲ κατ' ἀρετὴν διαφέρουσι καὶ ὅλοις διὰ βίου ἀνακει-

(1) Τὸ χρυσοῦλλον τοῦτο πλημμελῶς ἀναγνούς ὁ ἐν τῷ ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ μακα-
ρίτης καθηγητῆς τῆς ἀρχαιολογίας Λουδοβίκος Ῥόσσιος ἐξέδωκε πρῶτος αὐτὸς τῷ 1843
ἔτει ἐν ταῖς: Reisen auf den Griechisch. Inseln κτλ. II, σελ. 179, ἀφ' οὗ μετέ-
ληφεν αὐτὸ καὶ Ζαχαρίας ὁ Lingenthal ἐν τῷ Jus Graeco-Roman. Pars III, σελ. 370.
Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων οἱ μακαρίζονται αὐτάδελφοι Παν. καὶ Μιχ. Καληγάδαί ἐν-
πώσαν αὐτὸ συγχρόνως τῷ Ῥόσσῳ ἐν τῇ πρόσθεν μνημονευθείσῃ δευτέρᾳ ἐκδόσει τῆς
παρούσης Ἀκολουθίας, ἐξ ἀντιγράφου μέντοι πλημμελεστάτου, περὶ οὗ ἐποιήσαμην
ἄλλοτε λόγον ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι Πανδώρα [τόμ. ΙΔ', σελ. 365 καὶ 366].
Ἐγώ γε τοίνυν, μετὰ μακρὰν ἐπιμονὴν τε καὶ προστετηκυῖαν σπουδὴν τοῦ ἀρχετύπου,
ἐξενίκησα ἐπὶ τέλους (καὶ ἀπέστειλε πᾶσα καυχῆσεως ὑπόνοια) πᾶν τὸ πρὸς ὀρθὴν καὶ
ἀπαισιστον ἀνάγνωσιν αὐτοῦ προσιστάμενον. Πολλῶν δὲ φίλων ἀξιώσεσιν εἰκων, καὶ
ἔξοχα πάντων, τῶν περισπούδαστων ἐμοί, τῶν ἀειμνήστων λέγω Σοφοκλέους Κ. τοῦ ἐξ
Οἰκονόμων καὶ Νικολάου Δραγούμη, ἐξέδωκα αὐτὸ ἐν τῷ μνημονευθέντι περιοδικῷ μετὰ
μακρῶν ἐξηγητικῶν, ἱστορικῶν κλπ. σημειώσεων, ἀπὸ πλείονων ἢ ἑκατὸν ποιητῶν καὶ
συγγραφέων συνερανισθεισῶν, ὑποδείξας ἐν τῇ πέξῃ καὶ τὰ ὑπὸ τῶν προεκδόντων πλημ-
μελῶς ἀνεγνωσμένα, προσθεὶς δὲ καὶ τεμάχιον αὐτοῦ πανομοιότυπον σὺν τῇ τοῦ αὐτο-
κράτορος ὑπογραφῇ [ἴδρα τόμ. ΙΒ', σελ. 546, καὶ ΙΓ', σελ. 47, 83, 116 καὶ 136]. Ἐξ
ἀπλῆς γοῦν ἀντιπαραθέσεως τοῦ τῆς ἐμῆς ἐκδόσεως κειμένου καὶ τῶν εἰρημένων ἀμφο-
τέρων, καὶ μάλιστα τοῦ ἐνταλτικῷ μέρους αὐτοῦ, καθορᾷ ὁ ἀναγνώστης τὰς οὐ μικρὰς
οὐδ' ἀσημάντους διαφορὰς.

Ι. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝ.

μένοις Θεῷ, πολλῷ μᾶλλον δικαιοτέρον καὶ κρείττονος λόγου ἐπά-
ξιον. Τὸ γὰρ συναίρεσθαι τούτοις καὶ χεῖρα ὀρέγειν βοηθείας ἐν οἷς
ἄρα καὶ δέοντο, Θεοῦ ἄντικρυς συνέργεια, κατὰ τὸν μέγαν καὶ θεῖον
Ἀπόστολον, καὶ τῆς ἐναρέτου πολιτείας καὶ διαγωγῆς συντήρησις.
Διὰ τοι τοῦτο καὶ ἡ βασιλεία μου, καὶ πᾶσι μὲν τοῖς ἄλλοις δίκαιον
ἡγεῖται συμπαθέστερον ἐπικλύεσθαι καὶ τὰς τοῦ ἐλέους ἐποχετεῦεν
πηγὰς δαψιλῶς, μάλιστα δὲ τῶν ἀπάντων, οἷς κατὰ μόνας ὁ βίος
ἐστὶ καὶ τῆς κοσμικῆς ἀποδιηρημένος περιφορὰς καὶ συγχύσεως.

Ἐνθεν τοι καὶ τῷ εὐλαβεστάτῳ μοναχῷ Χριστοδούλῳ καὶ ἡσυ-
χαστῇ, τῷ πρὶν ἐν τῷ ὄρει τοῦ Λάτρους τὰς κατὰ Θεὸν ποιουμένων
διατριβὰς καὶ τὸν ἀσκητικὸν διανύοντι δίαυλον, ἡσυχίας τυγχάνοντι
διαπύρῳ ἐραστῇ, καὶ ἔργον τιθεμένῳ διηνεκὲς ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ δι-
καιώμασι κατὰ μόνας ἀδολεσχεῖν, αἴτησιν προτειναμένῳ μάλα θεά-
ρεστόν τε καὶ εὐλογον, ὑπέσχε τὰς ἀκοὰς ἡ γαληνότης ἡμῶν συμπα-
θὼς καὶ τὴν αἴτησιν ἐξεπλήρωσεν εὐχερῶς. Ἐπεὶ γὰρ ὁ θεοφιλὴς οὐ-
τος ἀνὴρ, δι' ἔρωτα ἡσυχίας καὶ πόθον βίου ἐρημικοῦ, καταγωγίον
τι ἐπέζητει εὐρεῖν τῷ οἰκίῳ τρόπῳ καὶ βίῳ κατάλληλον, διέγνω δὲ
τὴν Πάτμον νῆσον, ἄλλως τε μὲν οὖσαν τραχεῖάν τε καὶ λυπράν,
πίεραν δὲ καὶ πρὸς καρπῶν πνευματικῶν ἐπιτηδαιοτατὴν φορὰν, εἴ-
τις ἐν αὐτῇ καταβαλεῖν ἐθέλοι τὰ θεοφιλεῖ τῶν ἀρετῶν σπέρματα,
καὶ ἀρετῆς, ὡς εἶπειν, ὑπάρχουσαν ἐργαστήριον (πρῶτως γάρ, διὰ
τὸ καθάπερ τινὰ κληρὸν εἰληφέναι τὰς ἐν αὐτῇ τοῦ τῆς βροντῆς υἱοῦ
καὶ τῷ Χριστῷ διαφερόντως ἡγαπημένου διατριβὰς· ἔπειτα δὲ καὶ
τὸ τῆς θέσεως τοῦ τόπου ἐρημικὸν καὶ μονώτατον, καὶ μὴ τινας
ἔχειν τοὺς ἐκεῖ παραβάλλοντας, διὰ τὸ τῆς ἡπείρου ἀποκεῖσθαι μα-
κράν), προσῆλθε τῇ βασιλείᾳ μου ἐκλιπαρῶν μάλα περιπαθῶς συλ-
λήπτορα ταύτην ἐφευρεῖν πρὸς τὴν τοῦ οἰκείου ἐκπλήρωσιν ἐφετοῦ,
καὶ ἐξαιτούμενος ἀφορισθῆναι μὲν ἀπ' ἐντεῦθεν τῷ δημοσίῳ τὰ ἐν τῇ
νήσῳ Κῶ ὁθενδῆποτε αὐτῷ προσκηθέντα, ὅσα καὶ οἷά εἰσιν, ἀντι-
λαβεῖν δὲ τὴν εἰρημένην ἅπασαν νῆσον δῶρον ἀναφαίρετον, καὶ ἐκκο-
πῆναι τὰ ἐπικείμενα ταύτῃ δημόσια τέλη, ὅσα καὶ οἷά εἰσιν, ἐλευθέ-
ραν δὲ τὴν τοιαύτην νῆσον δωρηθῆναι αὐτῷ καὶ πάσης ἀπληλαγμέ-
νην σεκρετικῆς συζητήσεως, ὡς ἂν φροντιστήριόν τε ἐν αὐτῇ ἀνεγεί-
ροι, τοὺς οἰκείους τε μαθητὰς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγάγει, καὶ οὕτως ἀπε-

ρισπάστως προσομιλοῖν Θεῷ καὶ τὰς ὑπὲρ τοῦ κράτους ἡμῶν θερμότερας ποιοῖτο εὐχάς.

Ὅθεν καὶ διορίζεται διὰ τοῦ παρόντος εὐσεβοῦς χρυσοβούλλου **ΛΟΓΟΥ** προσαφορισθῆναι μὲν τῷ δημοσίῳ, κατὰ τὴν αἴτησιν τοῦ εὐλαβεστάτου γέροντος, ὅσα καὶ οἷα ἐν τῇ νήσῳ Κῷ ὁθενδήποτε αὐτῷ προσεκτῆθησαν, δωρεῖται δὲ αὐτῷ τὴν δηλωθεῖσαν νῆσον μετὰ πάσης αὐτῆς περιοχῆς καὶ διακρατήσεως, οὐ καιρικῶς οὐδὲ χρόνοις ἀριθμητοῖς, ἀλλ' ἐπ' ἀναφαιρέτῳ καὶ διηνεκείῳ δεσποτείῳ καὶ κυριότητι, καὶ ἄχρις ἂν ὁ παρὼν διαρκοῖται αἰὼν· διορισμένη ἐκκοπῆναι μὲν καὶ λογισθῆναι καὶ τὰ ταύτης ἅπαντα δημόσια τέλη καὶ βάρη, οἷα καὶ ὅσα τυγχάνουσι, τῆς προγραφῆς τοῦ λογιστικοῦ, γινομένης ἐν τοῖς σεκρετικοῖς χαρτίοις διὰ κιναβάρεως, χειρὶ τοῦ πρωτοπροέδρου Κωνσταντινοπόλεως καὶ ἐπὶ τῶν δεήσεων, τοῦ Χοιροσφάκτου, τοῦ οἰκείου ἀνθρώπου τῆς βασιλείας μου· ὡς γὰρ ἐξαίρετόν τι ἀνάθημα καὶ χαλολιέρημα μέγιστον διὰ μέσου τοῦ τὴν αἴτησιν ἀνευγκόντος εὐλαβοῦς μοναχοῦ, τὴν τοιαύτην νῆσον ἢ βασιλεία μου ἀφιεροῖ τῷ Θεῷ καὶ ἔσται ἀπὸ γε τῆς σήμερον καὶ εἰς τοὺς ἐξῆς ἅπαντας καὶ διηνεκεῖς χρόνους ἀπεσπασμένη μὲν τῶν βασιλικῶν δικαίων, ἀπηλλαγμένη δὲ καὶ τῶν σεκρετικῶν ἀρκύων, μόνῳ δὲ ἀνατεθειμένη Θεῷ καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ μοναχοῖς· οἳ καὶ μόνοι ἐν αὐτῇ αὐλισθήσονται, μὴ συγχωροῦντές τισι τῶν λαϊκῶν λόγῳ παροικίας ἐγκατοίκους ταύτῃ γίνεσθαι, ἐμπορίαν ἴσως ἢ ἄλλο τι ἐπιτήδευμα βίου μετερχομένους· μόνοι γὰρ ἐν κοσμικῷ σχήματι τῇ νήσῳ ἐγκατοικήσουσιν οἱ μισθαρνοῦντες τοῖς μοναχοῖς, καὶ οὗτοι ἄζυγες, καὶ μήτε γυναιξὶ συνοικοῦντες, μήτε μὴν παῖδας ἔχοντες· πᾶσαν γὰρ ὁδὸν πονηρᾶς μεθόδου ἀποκλείει τῷ σατανᾷ ἢ βασιλείᾳ ἡμῶν. Καὶ διὰ τοῦτο τοῖς λείοις τε καὶ βλαπτικοῖς προσώποις, γυναιξὶ τε καὶ παισὶ καὶ εὐνούχοις, ἀφ' ὧν ὡς τὰ πολλὰ κατὰ τῆς ψυχῆς ἀναρρίπτρονται πόλεμοι, ἄβατον εἶναι τὴν νῆσον ταύτην παντάπασι διορίζεται, καθὰ δηλονότι καὶ ὁ εὐλαβεστάτος οὗτος ἀνὴρ τὴν βασιλείαν μου ἠτήσατο· πάρεξ μὲν τοι, ὡς εἴρηται, τῶν μισθίων, ὅσων χρήζουσιν οἱ μοναχοὶ εἰς δουλείαν τῆς νήσου, καὶ τούτων ἄζυγα βίον ἐχόντων, καὶ ἐγγὺς τᾶλλα τῆς μοναχικῆς πολιτείας τυγχανόντων, καὶ μόνῳ τῷ σχήματι διαλλάττοιν.

Καθέξει οὖν τὴν τοιαύτην νῆσον αὐτός τε ὁ πολλάκις μνημονευθεὶς εὐλαβεστάτος ἀνὴρ μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν μοναχῶν τῶν τε νῦν ὄντων

καὶ τῶν ἐξῴστερον ἐσομένων, καὶ σὺν τούτοις ἢ παρὰ τούτου ἀνεγερθησομένη ἐν τῇ νήσῳ Πάτμῳ ἱερὰ μονή, ἀτελῶς, ἀβαρῶς, κυρίως καὶ αὐθεντῶς, ἀναφαιρέτως τε καὶ αἰωνίως· καὶ καθὼς ἂν συνεργοῖται τούτῳ Θεός, κατὰ τὸ αὐτῷ βουλευτὸν ταύτην διαθήσειεν· καὶ εἰς εὐφροωτάτην τε καὶ εὐπρόσδοον τῇ οἰκείᾳ μεταγάλοι σπουδῇ, εἰς ἴδιον κέρδος τὰς ἐντεῦθεν προσόδους λογίσεται σὺν ἅμα τοῖς ὑπ' αὐτὸν μοναχοῖς, μὴ παρὰ τινος τὸ σύνολον λογοπραγούμενος ἢ ἀνακρινόμενος.

Ἀποχωρῶσα μέντοι ἔσται τούτῳ ἢ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ νήσῳ διαιωνίζουσα δωρεὰ τῆς βασιλείας μου, καὶ οὐκ ἐξω τῶν ὀρίων ταύτης καθ' ἑτέραν νῆσον ἐπικτήσεται τι τὸ σύνολον· καὶ αὐτὰ γάρ, ὅσα ἐν τῇ νήσῳ Κῷ ὁθενδήποτε αὐτῷ προσεκτῆθησαν μέχρι τοῦ νῦν, τῷ δημοσίῳ ἀπ' ἐντεῦθεν προσαφορισθήσονται, καὶ ὡς μηδέποτε τῇ κατ' αὐτὸν μονῇ προσαρμόσαντα λογισθήσονται· πάρεξ μὲν τοι τοῦ ὀλοκλήρου νησιδίου τῆς Λειψῶ, καὶ τῶν ἐν τῇ νήσῳ Λέρῳ δεσποζομένων παρ' αὐτοῦ μέχρι τοῦ νῦν· τῶν γὰρ τοιούτων δεσπόσει κατὰ τὴν τῆς προγεγονυίας αὐτῷ παρὰ τῆς ἡμῶν γαληνότητος ἐπὶ τούτοις χρυσοβούλλου **ΓΡΑΦΗΣ** περίληψιν τε καὶ δύναμιν, καὶ καθὼς ἄχρι τῆς δεῦρο δεσπόζων τούτων ἐτύγχανεν· ἕτερον δὲ τι κατ' οὐδένα τρόπον ἐν οἰκῇ τῇ νήσῳ οὐδαμῶς ἐπικτήσεται, αὐτῶν δὲ τούτων μόνων καὶ τῆς ὅλης νήσου Πάτμου ὁ τε ἱερὸς οὗτος ἀνὴρ καὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν σύμπαντες δεσπόσουσι μοναχοὶ οἳ τε νῦν ὄντες καὶ οἱ μετὰ ταῦτα ἐσόμενοι, ἔτι δὲ καὶ ἢ ἐν τῇ νήσῳ τῇ Πάτμῳ, ὡς εἴρηται, ἐκ καινῆς ἀνεγερθησομένη σεβασμία μονὴ ἔσται κυριαρχοῦσα τούτων ἀπαρασπάστως τε καὶ ἀνυπεξαίρετως, ὡς πάσης σεκρετικῆς εὐρεσιλογίας, μᾶλλον δὲ γλωσσολογίας, ὑπερτεροῦσα, καὶ ἀδιάσειστον καὶ ἀπερίτρεπτον τὴν ἐπ' αὐτῆς δεσποτείαν ἔχειν ὀφείλουσα εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Ὅτις καὶ αὐτοδέσποτος καὶ αὐτεξούσιος μετὰ τῆς ὅλης νήσου διαμενεῖ ἐσαεὶ, καθ' ἑαυτὴν ἀγομένη καὶ διευθυνομένη κατὰ τὸ μέλλον ἐπὶ ταύτῃ γενέσθαι Τυπικὸν καὶ τὴν Διάταξιν παρὰ τοῦ δηλωθέντος εὐλαβοῦς μοναχοῦ Χριστοδούλου καὶ κτήτορος· καὶ οὔτε αὕτη, οὔτε τὰ ὑπ' αὐτήν, ὡς ἀνωθεν εἴρηται, οὔθ' ἡ νῆσος αὕτη, ὑπὸ βασιλικῇ, ἢ πατριαρχικῇ, ἢ μητροπολιτικῇ, ἢ ἐπισκοπικῇ, ἢ ἐκκλησιαστικῇ, ἢ ὑπὸ τινα ἰδιωτικῇ ὑπαχθῆσεται ὅλως πρόσωπα, οὔτε μὴν ἐξόριστός τις πεμφθήσεται πώποτε ἐν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐλευθεριάσουσι καθαρῶς

ἄχρι παντός αἰῶνος καὶ πλουτήσουσι διὰ τῆςδε τῆς εὐσεβοῦς χρυσο-
βούλλου **γραφῆς** τὸ αὐτοδеспотόν τε καὶ ἐλευθέρων.

Ἐξκουσσευθήσεται μέντοι ἡ τε ῥηθεῖσα ἅπασα νῆσος καὶ αὐτὴ ἡ
μονὴ μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὴν πάντων ἀπὸ τε μιτᾶτων ἀρχόντων ταγ-
ματικῶν καὶ θεματικῶν, ῥωμαϊκῶν τε παραταγῶν καὶ ἐθνικῶν· ἔτι
τε Ῥώσων, Βαράγγων, Κουλίγγων, Ἰγγλίνων, Φράγγων, Νεμί-
τσων, Βουλγάρων, Σαρακηνῶν, Ἀλανῶν, Ἀθασγῶν, ἀθανάτων καὶ
λοιπῶν ἀπάντων Ῥωμαίων τε καὶ ἐθνικῶν· ἀντιμιτατατικῶν, φραγ-
γιατῶν, ἀπομιτάτων· ἀπλήκτων ἢ μεσαπλήκτων κριτῶν, στρατη-
γῶν, ἀπαιτητῶν, καὶ τῆς ὑπὲρ τῶν ἀπλήκτων χορηγίας χρεῶν· ἐπι-
θέσεως μονοπροσώπων· δόσεως κανισκίων ἢ ἀντικανισκῶν· σιταρχή-
σεως κᾶστρων· ἀγορᾶς μουλαρίων, μεσομουλαρίων, βορδωνίων, με-
σοβορδωνίων, ἵππων, παριππίων, κηλωνίων, ὀνοκηλωνίων, ὀνο-
θληιδῶν, φορβάδων, βοῶν ἐργατικῶν καὶ ἀγελαίων, χοίρων, προβά-
των, αἰγῶν, ἀγελάδων, βουβαλίων, λαγῶν, ἐλάφων, κυνῶν λακων-
ικῶν ἢ ποιμενικῶν καὶ λοιπῶν τετραπόδων ζῶων, χηνῶν, νηπεῶν,
περδίκων, ταῶνων, γεράνων, κύκνων, φασιανῶν, ὀρνίθων ἀγρίων ἢ
χειροθήλων, περιστέρων καὶ λοιπῶν πτηνῶν, καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν πᾶν-
των ὧν· παροχῆς γεννήματος ἐξ ἀγορασίας γεγεννημένου· δόσεως πᾶ-
κτου ἢ χωροπάκτου· χρεῖας κριτῶν ἢ πρωτονοταρίων ἢ ἐτέρων πρα-
κτόρων ἢ ἀρχόντων· οἰκομόδου· προσόδου ἀερικοῦ, καπνικῶν, ἀερικο-
πρατῶν· κωμοδρομικοῦ· συνωνῆς· καστροκτισίας· ὁδοστρωσίας· γε-
φυρῶν· παροικιατικοῦ· ἐννομίου· φραγγομιτάτου· φραγετικοῦ· σιδή-
ρου ἢ καρφοπετάλων καὶ μαζίου· ἐκβολῆς χρεῶν τῶν χορηγουμένων
δικασταῖς ἢ πράκτορσιν ἢ ἐτέροις ἄρχουσι, δουξί, κατεπάνοις, στρα-
τηγοῖς, ἀπαιτηταῖς καὶ λοιποῖς, πρέσβευσιν ἐθνῶν διερχομένοις ἢ καὶ
στρατιᾷ· τινι· δόσεως προσκυνητικίου· ἐκβολῆς χορτασμάτων· διατρο-
φῆς πρωτοκεντάρχων, προελευσιμαίων, βεστιαριτῶν, μανδατόρων τοῦ
δρόμου πρέσβεις ἀγόντων ἢ ἐξορίστους, ἢ κατὰ τινα ἄλλην χρεῖαν
διερχομένων, βασιλικῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τινὰς ἀποστελλομένων δου-
λείας τοῦ δημοσίου· ἐκδανεισμοῦ γεννήματος, οἴνου, κρεῶν, τυρίων
καὶ ἐτέρων παντοίων εἰδῶν· ἐξοπλίσεως πλωίμων, τοξοτῶν, ἵπποτο-
ξοτῶν, ματζουκάτων, κονταράτων καὶ ἐτέρων στρατιωτῶν· ἐξωνή-
σεως ζευγαρίων, σίτου, κριθῆς, βρώμου, ἐλαίου, ὀσπρίων παντοίων
καὶ κέγχρου, λιναρίου καὶ τοῦ τούτου σπέρματος, καννάβεως καὶ τῶν

ἄλλων σπερμάτων· κηρίου ἢ μέλιτος παροχῆς· κοπῆς καὶ καταβιβα-
σμοῦ οἰαζδῆτινος· ξυλῆς ἢ μετακομιδῆς ἐτέρου εἶδους· κτίσεως χε-
λανδίων, ἀγραρίων, ζερμώνων πολεμικῶν, χαρβιδῶν, καὶ λοιπῶν ἄλ-
λων· πρίσεως σανίδων· φοσσάτου διατροφῆς καὶ ἀπλήκτου ἐπὶ πόλε-
μον ἀπιόντος ἢ καὶ ὑποστρέφοντος· καθίσματος καὶ ὑποδοχῆς τῶν ἐν
ὑπεροχαῖς ἀρχόντων, δομεστικῶν τῶν σχολῶν, δουκῶν, κατεπάνω,
στρατηγῶν, κριτῶν καὶ τῶν ἀντιπροσωπούντων αὐτοῖς, ἐποπτῶν,
στρατευτῶν, ὀρθωτῶν, ἀναγραφέων, ἐξισωτῶν, δικαιοφυλάκων, συ-
νωναρίων, ὠρειαρίων, τοποτηρητῶν, ταξιάρχων, τουρμαρχῶν, με-
ραρχῶν, χαρτουλαρίων τοῦ τε δρόμου καὶ τῶν θεμάτων, κομήτων
τῆς κόρτης, δομεστικῶν τῶν θεμάτων, δρουγγαροκομήτων, παραφυ-
λάκων καὶ παντὸς ἐτέρου δουλείαν τοῦ δημοσίου μεταχειριζομένου·
ἀγγαρείας, παραγγαρείας, ψωμοζήμιας καὶ λοιπῆς ἀπάσης ἐπηρεῖας
τε καὶ κακώσεως νῦν τε οὕσης καὶ ἐξύστερον ἐπινοηθησομένης, καθὼς
ὅν ὁ καιρὸς καὶ τὰ πράγματα ἐπιζητοῖεν γίνεσθαι.

Διὸ παρεγγυώμεθα καὶ πάντας ἐξασφαλιζόμεθα ἀπὸ τε τῶν κατὰ
καιροὺς σακελλαρίων, γενικῶν καὶ στρατιωτικῶν λογοθετῶν, τῶν ἐπὶ
τῆς ἡμετέρας σακέλλης καὶ τοῦ βεστιαρίου, οἰκονόμων τῶν εὐαγῶν
οἴκων, τῶν ἐπὶ τῶν οἰκειακῶν καὶ τῶν ἐφόρων τῶν βασιλικῶν κου-
ρατορίων, εἰδικῶν, γηροτρόφων, ὀρφανοτρόφων, τῶν ἐπὶ τοῦ θεοῦ
ἡμῶν ταμείου τοῦ Φύλακος, κουρατόρων τοῦ οἴκου τῶν Ἐλευθέρου
καὶ τῶν Μαγγάνων, οἰκιστικῶν, καὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς πρωτονοτα-
ρίων, λογαριαστών, χαρτουλαρίων, βασιλικῶν νοταρίων καὶ νοτα-
ρίων, τοῦ μηδένα τῶν ἀπάντων ἐν οἰσθῆποτε χρόνῳ καθ' οἰονδήποτε
τρόπον ἐπ' ἀδείας ἔχειν ἀθετεῖν μερικῶς ἢ καθ' ὁλόκληρον τὸν παρόντα
εὐσεβῆ χρυσόβουλλον **λόγον** τῆς βασιλείας μου γεγεννημένου κατὰ
τὸν **Ἀπρίλλιον** μῆνα τῆς **ἐνδεκάτης** ἰνδικτιῶνος τοῦ ς' ἔκτου
ἔτους (+ 1088), ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον
ὑπεσημνήματο κράτος.

† **Ἀλέξιος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς**
καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ὁ Κομνηνός †

ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ ΝΗΣΩΝ ΑΝΑΓΡΑΦΕΩΣ (1).

† Κατὰ τὸν Ἰούλιον μῆνα τῆς ἐνισταμένης ἐνδεκάτης ἰνδικτιῶ-
νος τοῦ 'ςφ'ς' ἔτους († 1083), ἔνταλμα ἐνεχειρίσθη ἐμοὶ Γεωργίῳ
διακόνῳ τῆς τοῦ Θεοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ πρωτοσυγκέλλῳ τῷ
Γρανάτῳ παρὰ Νικολάου μαγίστρου κριτοῦ καὶ ἀναγραφέως τῶν
Κυκλάδων νήσων τοῦ Τζάντζη, περιέχον πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν
πεμφθεῖσαν αὐτῷ θείαν καὶ ἀνακτορικὴν ἔγγραφον πρὸς ταξιν περὶ τῆς
ἀναμετρήσεως τῆς νήσου Πάτμου καὶ τῆς πρὸς τὸν τιμιώτατον μο-
ναχὸν κυρὸν Χριστοδούλου καὶ ἡσυχαστὴν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ παρα-
δόσεως αὐτῆς. Ἐπεὶ θείαν καὶ βασιλικὴν πρὸς ταξιν ἐδεξάμην διακε-
λευομένην αὐτοῖς ῥήμασιν οὕτως:

† «**Ἡ βασιλεῖα μου, αἰτησαμένον τοῦ εὐλαβεστάτου μοναχοῦ καὶ**
» **ἡσυχαστοῦ κυροῦ Χριστοδούλου τοῦ Αατρηνοῦ, ὥστε τὰ μὲν ἐν**
» **τῇ νήσῳ Κῶ αὐτῷ διαφέροντα, ὅσα δὴ καὶ οἷα ὁθενδῆποτε αὐτῷ**
» **προσαρμόζουσιν, ἀφορισθῆναι τῷ δημοσίῳ, δωρηθῆναι δὲ αὐτῷ**
» **τὴν ὅλην νήσον Πάτμον κατὰ ἀναγαίρετον δεσποτεῖαν, ἐπῆκουσε**
» **τῆς αἰτήσεως αὐτοῦ καὶ ἐδωρήσατο τῷ τοιοῦτῳ διὰ χρυσοβούλου**
» **λόγου τὴν δηλωθεῖσαν νήσον, καθὰ δὴ καὶ ἡτήσατο. Ὅθεν καὶ διο-**
» **ρίζεται σοὶ τὴν παροῦσαν δεχομένην πρόσταξιν, τὴν τῆς εἰρημέ-**

(1) Ἀπορία τις ἐπιφύεται ἐνταῦθα· τὸ μὲν γὰρ προοίμιον τοῦ πρακτικοῦ ὡς ἐξ ἄλλου
προσώπου, τοῦ Γρανάτου, γέγραπται, αὐτὸ δὲ τὸ πρακτικὸν ὑπὸ τοῦ τῶν Κυκλάδων
ἀναγραφέως, οἷα εἰκός, ἐκτίθεται. Ἐγὼ γε οὖν οὐκ ἔχω ὅπως συμβιβάζω τὸ πρᾶγμα·
πλὴν εἰ μὴ τις εἴποι, ὅτι ὁ Γρανάτος μὲν ἐστὶν ὁ ἐκ προσώπου τοῦ Τζάντζη ἀποστα-
λεὶς καὶ τὴν ἀναμέτρυσιν τῆς νήσου καὶ παράδοσιν ποιησάμενος, οὗτος δ' αὖ ὁ τὸ πρα-
κτικὸν ἐκθέμενος, ἅτε δὴ ἐπὶ τούτῳ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος προσταχθείς. Οὕτω δ' ὑπο-
τεθέντος τούτου, φαίνεται ἂν καὶ τὸ τῇ βασιλικῇ πρόσταξι συννημμένον ἐντάλμα τοῦ Τζάντζη
εἶναι.

» **νῆς ὅλης νήσου ποιήσασθαι πρὸς αὐτὸν παράδοσιν, πρακτικὰ τε**
» **ἐκθέσθαι ἡκετιώμενα δι' ὁδηλοῦντα ἐν λεπτῷ τῇ περιούχῃ αὐ-**
» **τῆς καὶ διακράτησιν, ὅση τε καὶ οἷα ἢ ἐν αὐτῇ γῇ καὶ τὰ ἐν ταύ-**
» **τῇ εὐρεθησόμενα οἰκήματα καὶ λοιπὰ πάντα, καὶ ὑπογράφαι καὶ**
» **συνήθως πιστώσασθαι ταῦτα· καὶ τὸ μὲν ἐν ἐξαποστεῖλαι πρὸς**
» **τὴν βασιλειαν μου, τὸ δὲ ἕτερον ἐπιδοῦναι τῷ προδιαληφθέντι**
» **εὐλαβεστάτῳ μοναχῷ καὶ τῷ μέρει αὐτοῦ εἰς οἰκείαν ἀσφάλειαν.**
» **Μηνὶ Ἀπριλλίῳ ἰνδικτιῶνος ια' »** [† 1088] (διὰ κυρταβάρεως,
καὶ ἡ διὰ κηροῦ σφραγὶς τοῦ κραταιοτάτου καὶ ἀγίου ἡμῶν βα-
σιλέως).

« Κατὰ ταύτην γοῦν τὴν θείαν καὶ βασιλικὴν γραφὴν ἀπεστάλης
» σὺ ὁ προδηλωθεὶς τοῦ ποιήσασθαι τὴν παράδοσιν τῆς τοιαύτης ὅλης
» νήσου Πάτμου· πρὸς ἣν καὶ κατὰ τάχος παραγενόμενος σπουδᾶ-
» σεις ἐνεργῆσαι ταύτην. Δέον σε τὴν ὅλην νήσον ἐξ ὁλοκλήρου πα-
» ραδοῦναι περιορίσαντα ταύτην καὶ ἀναμετρήσαντα, καὶ διὰ τῆς
» ἀναμετρήσεως δηλοποιήσαντα ὅση τε καὶ οἷα ἐστί, καθὼς καὶ ἡ
» σεβασμία γραφὴ παρακελεύεται· καὶ ὅσον μὲν τῆς τοιαύτης νήσου
» ὑπάρχει σπόριμόν τε καὶ ἀρόσιμον, ὅσον δὲ νομαδιαῖον, καὶ ὅσον
» τραχύνον καὶ τῆς ἀχρηστοῦ ποιότητος δέον σε ἐν δυσὶ πρακτικαῖς,
» κατὰ τὸν θεῖον διορισμόν, ἐν λεπτῷ ταῦτα διαλαβεῖν καὶ σαφῶς ἐκ-
» θέσθαι, καὶ τὰ τοιαῦτα πρακτικὰ πρὸς ἡμᾶς ἀποκομίσαι, ὥστε τὴν
» συνήθη παρ' ἡμῶν δέξασθαι ταῦτα βεβαίωσιν· καὶ τὸ μὲν ἐν τῷ
» κραταιοτάτῳ καὶ ἀγίῳ ἡμῶν βασιλεῖ ἀποκομισθῆναι, τὸ δὲ ἕτερον
» τῷ τιμιωτάτῳ μοναχῷ καὶ τῷ μέρει αὐτοῦ παρασχεῖσθαι εἰς ἀσ-
» φάλειαν. Δέον σε μὴ μόνον τὴν τῆς γῆς περίμετρον καὶ τὴν ταύ-
» της ποιότητα ἐν τῷ γενησομένῳ παρὰ σοῦ πρακτικῷ διαλαβεῖν,
» ἀλλὰ καὶ τὰ οἰκήματα, καὶ τὰ δένδρα, καὶ ἀπλῶς ἅπαντα τὰ ἐν
» τῇ τοιαύτῃ νήσῳ εὐρεθησόμενα. Ἐπὶ τούτῳ γὰρ καὶ τὸ παρὸν
» ἐντάλμα ».

Κατὰ γοῦν τὴν θείαν ταύτην καὶ βασιλικὴν ἔγγραφον πρὸς ταξιν,
πρὸς δὲ καὶ τὸν ἐνταλματικῶς δοθέντα μοι διορισμόν, παρεγενόμην
ἅμα τῷ σεβασμιωτάτῳ μοναχῷ κυρῷ Χριστοδούλῳ καὶ τῷ μέρει αὐ-
τοῦ πρὸς τὴν νήσον Πάτμον· ἣν καὶ περιπολήσας εὖρον ἔρημον ὅλην
καὶ κεχερσωμένην, καὶ ὑπὸ τῶν ἀκανθῶν καὶ τῶν ἄλλων συρφετῶν
συνεσκιασμένην καὶ ἄβατον, καὶ διὰ τὸ τοῦ τόπου ἄνυδρον παντά-

πασιν ἄνικμον· οὐδέ που γὰρ ἀνὰ πᾶσαν τὴν νῆσον περιπατητικὸν ὕδωρ ἢ καταρρέον εὐρεθήσεται, εἰμὴ ὀλίγιστά τινα φρέατα, κἀκεῖνα τοῦ ἀφθόνου ὕδατος κατὰ πολὺ ἐλλειπόμενα· ἢ βίχ· καὶ πολλῶ τῷ κόπῳ διὰ τὸ ἐν ταύτῃ δύσβατον μετρηθεῖσα ἀνεβιβάσθη ὅλη διόλου μοδίῳν τριεγγιλίων ὀκτακοσίων ἐξήκοντα. Ἐκ ταύτης οὖν ἡ κατὰ βίαν σπόριμος, μοδίῳν ἐξακοσίων εἰκοσιεπτὰ, καὶ αὕτη ὑπὸ τῶν πολλῶν καὶ συνεχῶν βουνῶν συμπεπνιγμένη καὶ τεθλιμμένη· τὸ δὲ λοιπὸν τῆς νήσου ὀρεινόν, καὶ τραχεῖον, καὶ ἄβατον. Ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ὡς δῆθεν σπορίμου μόλις τὸ διὰ ζευγαρίου ποσοῦται καμνόμενον εἰς ἑκατὸν μοδίους καὶ ἐξήκοντα· τὸ δὲ λοιπὸν ἰδρῶτι καὶ αἵματι διὰ σκαπάνης καὶ δικέλλης, ἐκ τοῦ ὑπὸ τῶν πετρῶν, ὡς εἴρηται, συνέχεσθαι καὶ ὁλως κρημνῶδες τυγχάνειν καὶ ὀρεινόν. Δένδρου δὲ τοῦ οἰουδήποτε οὐδὲ μικρόν τι λείψανον ἐν αὐτῇ εἶδομεν, οὔτε ἡμέρου, οὔτε μὴν ἀγρίου, εἰμὴ μόνον ξηροαχλάδας εἶκωσιν (1). Ὡσαύτως οὐδὲ μίαν καὶ μόνην οἰκίαν συνισταμένην τὸ σύνολον, ἢ μόνον εὐκτῆριον πενιχρὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ τιμίου ἐκτισμένον Θεολόγου, ἔσθωθεν τῆς περιοχῆς τοῦ ποτέ, ὡς τὰ ἔχνη δεικνύουσιν, ὠκοδομημένου μεγίστου ναοῦ ἐν τῷ πάντων τῶν βουνῶν εἰς ὕψος ὑπερανεστηκότι (2), ἐνθα

(1) Ἐν ταύτῃ καὶ μόνῃ τῇ περιόδῳ οὐκ ἔχει τὸ πιστόν ἢ ἀναγραφῇ. Εἰ γὰρ καὶ νῦν ἔτι ἀγρίων δένδρων αὐτοφυῶν ἢ νήσος οὐκ ἔστι στεῖρα, οἷον ἀγριελείων, καμάρων, ἀχράδων, τερεθίνων, κερατειῶν καὶ ἄλλων, καὶ μάλιστα τοῦ παρὰ τὸν κῆπον τοῦ ὁσίου πατρὸς αὐτομάτου καὶ συνηρεφούς θάσους παντοίων δένδρων, εἰκὸς πολλῶ πλεον ὁρῶμῶδῃ εἶναι αὐτὴν κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου, διὰ τὸ πρὸ πολλῶν αἰώνων μὴ κατοικεῖσθαι. Ἐμοὶ γοῦν ὑποννοεῖν ἔπεισι τὸν ἀναγραφέα μὴ περιπολῆσαι τὴν νῆσον ἅπασαν, ἢ καὶ περιπολῆσαντα τὴν ἀληθινὰν ἀποκρύψαι, ὡς ἂν μὴ δόξειεν ἢ βασιλικὴ δωρεὰ ἄλλοις τις οὖσα ἢ ὅπως, ἐξ ὑποβολῆς πάντως τοῦ ὁσίου Χριστοδούλου, διεγέγραπτο ἐν τῷ **Χρυσοβούλλῳ** ἢ νήσος, τραχεῖα δηλονότι καὶ λυπρά. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τότε ἀνυδρον τῆς νήσου καὶ ἄνικμον, σημειωτέον ὅτι πολλὰς μετὰ ταῦτα ἢ τῆς γῆς καλλιέργεια ἀνέφηγεν ὑδάτων πηγάς.

(2) Πταῖσμα τοῦτο τοῦ ἀντιγραφέως ἐξ ὀπτικῆς ἀπάτης· ὑψηλότερον γὰρ τῶν τῆς νήσου ὀρέων ἐστὶ τὸ τοῦ **Προφήτου Ἡλίου**, 874 ἀγγλικούς πόδας ὑπερανεστηκός τῆς θαλάσσης, τοῦτο δὲ 660 περίπου. Μέγιστον δὲ ναὸν ὑποληπτέον ἐνταῦθα, ὡς ἐγὼμαι, τὸν τῆς **Σκυθίας** εἴτε **Ταυροπόλου** Ἀρτέμιδος, ὃν ὁ Ὁρέστης αὐτόθι ἀνήγειρε, κατὰ τὴν ἐν τῇ μονῇ σωζομένην ἐπὶ ἀρχαίαν ἀναθηματικὴν ἐπιγραφὴν [βλ. καὶ Lud. Rossii Inscript. Graec. inedit. Fascicul. II. Athen. 1842. — Περδλ. καὶ τὰ ἐξηθέντα μοι ἐν **Ἀρχαιολ. Ἐφημ.** τεύχ. ΙΑ'. 1862, σελ. 261, ἐνθα ἐξέδωκα τὰς σωζομένας ἐπιγραφὰς τῆς νήσου.], εἰς χριστιανικὸν δὲ ναὸν πρόπαλαι μεταβληθέντα, ὡς περ εἰθιστο τοῖς πρώτοις χριστιανοῖς, καὶ καθιερωθέντα τῷ εὐαγγελιστῇ καὶ Θεολόγῳ Ἰωάννῃ. Αὐτόθι δὲ πάντως ἀνεῦρεν ὁ ὅσιος συγκεχωσμένος ἴσως ὑπὸ τῶν τελευταίων ἐθνικῶν, καὶ

τὰ θεῖα καὶ ἄρρητα ῥήματα ὁ μέγας οὗτος ἐμυήθη ἀπόστολος, καὶ τὰ ἐξαίσια καὶ μεγάλα ἐτέλεσε θαύματα. Οὕτως οὖν ταύτην ἀναμετρήσας, τῷ ῥηθέντι σεβασμιωτάτῳ μοναχῷ καὶ τῷ μέρει αὐτοῦ ἐξ ὁλοκλήρου παραδίδωκα· ἐφ' ᾧ καὶ τὸ παρὸν πρακτικὸν ἐξεθέμην. Μηνὶ Αὐγούστῳ, ἰνδικτιῶνος ια' ἔτους, σφ'ς' + (+ 1088).

+ **Νικόλαος** βασιλικὸς νοτάριος τοῦ σεκρέτου τοῦ **σακελλαρίου** κριτῆς καὶ ἀναγραφεὺς τῶν **Κυκλάδων** ρήσων ὁ **Τζάντζης** +

(Εἶχε δὲ καὶ τὴν διὰ μολίδου συνήθη σφραγίδα αὐτοῦ: « **Κύριε** βοήθει **Νικολάῳ** βασιλικῷ νοταρίῳ τοῦ **σακελλαρίου** κριτῆ καὶ ἀναγραφεὶ τῶν **Κυκλάδων** ρήσων τῷ **Τζάντζῃ** ».)

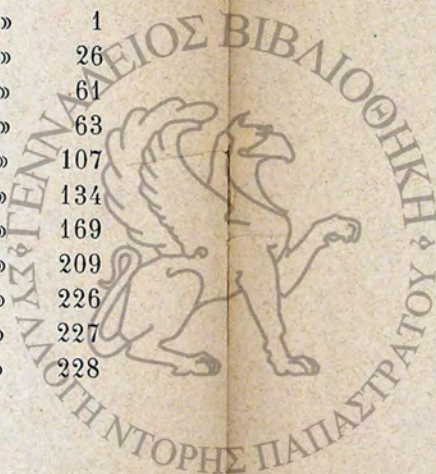
τὸ (ὅπως ἐξέπω ἄνευ ψυχικοῦ ἄλγους τὸ πρᾶγμα!), ὅπερ συνέτριψεν ἄγαλμα τῆς Ἀρτέμιδος, ἀπὸ λίθου λευκοῦ τεχνήντως ἐξεργασμένον, καθ' ᾧ ὁ βιογράφος αὐτοῦ Ἰωάννης ὁ Ρόδου μητροπολίτης διέξεισι [βλ. ἔμπροσθεν τὸν τοῦ ὁσίου **Βίου** § ΙΔ', σελ. 126]. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ δὲ τόπου ἀνδρῶται καὶ ἡ περίπυστος τοῦ Θεολόγου μονή.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Πρόλογος.	Σελ.	α'
'Αλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ Χρυσόβουλλον.	»	ιβ'
Νικολάου τοῦ Τζάνζη Πρακτικόν	»	ιη'
'Ακολουθία εἰς τὴν Μνήμην τοῦ ὁσίου	»	1
'Ομοία εἰς τὴν 'Ανακομιδὴν τοῦ λειψάνου αὐτοῦ	»	26
Τροπάρια τοῦ ἑσπερινοῦ τοῦ Θεολόγου	»	61
'Υποτύπωσις τοῦ ὁσίου	»	63
'Ιωάννου μητροπολίτου 'Ρόδου Βίος αὐτοῦ.	»	107
'Αθανασίου Πατριάρχου 'Αντιοχείας 'Εγκώμιον αὐτοῦ	»	134
Θεοδοσίου μοναχοῦ Βυζαντίου ὅμοιον	»	169
'Αωνύμου Διήγησις θαύματος αὐτοῦ	»	209
Λέξεις οὕπω ἐν ταῖς λεξικοῖς καταχωρηθεῖσαι	»	226
Παροράματα	»	227
Κατάλογος συνδρομητῶν	»	228

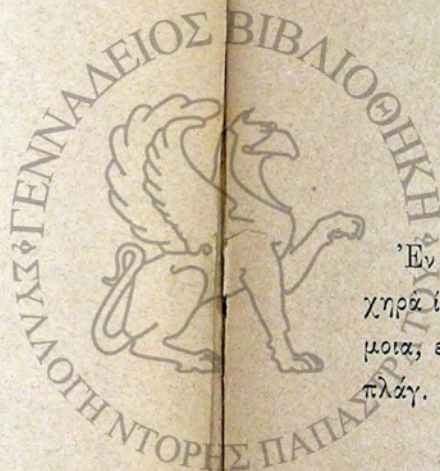
ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ



ΜΗΝΙ ΜΑΡΤΙΩ ΙΓ΄.
ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ
ΚΑΙ
ΘΕΟΦΟΡΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΤΟΥ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΥ.



Ἐν τῷ ἑσπερινῷ, εἰς τὸ: Κύριε ἐκέκραξα ἰστώμεν σι-
χηρά ι, ἥτοι τοῦ Τριφιδίου τὸ ἰδιόμελον δις καὶ τὰ τρία προσό-
μοια, εἶτα τὰ παρόντα δ' τοῦ ἁγίου, δευτεροῦντες τὸ ἀ. Ἦχος
πλάγ. β'.

Ὅλην ἀποθέμενοι.

Ὁλον ἀναθέμενος τῷ ποιητῇ καὶ δεσπότη, σαυτὸν
ἐκ νεότητος, θεοφόρε, ἄπασιν γῆς προσπάθειαν, εὐστα-
θῶς ἀπέρριψας, καὶ αὐτῷ, ὅσας, ἀδιστακτικῶς ἠκουλού-
θησας, νηστείας, δάκρυσι, προσευχαῖς, καὶ πόνοις, καὶ
θλίψεσι, τὴν σάρκα κατατήκων σου, καὶ καθυποτάττων
τῷ πνεύματι. Ὁθεν ἐν ὑψίστοις, τοῖς ἄνω συγχορεύεις
λειτουργοῖς, ἀκατακλύστως θεόμενος ὑπὲρ τῶν ψυ-
χῶν ἡμῶν.

Μωσῆς ὥσπερ δεύτερος, ἐκ σκοτασμοῦ ἀγνωσίας, λαοὺς ὑπεξήγαγε, καὶ **Θεῶ**, πανάγιε, προσενήνοχας, τοὺς ἐν ζόφῳ ὄντας ἀμαρτίας πάλαι, ὁδηγήσας πρὸς μετάνοιαν, καὶ καθυπέδειξας τοῦτοις τὴν ὁδὸν τὴν σωτήριον, δαιμόνων ἐπηρείας τε, καὶ ἀμαρτιῶν ἐκλυτρούμενος, σοῦ ταῖς νουθεσίαις ὑπεύκοντος καὶ μένοντος λαθεῖν, πόνων ἐκεῖ τὴν ἀντίδοσιν, ὅσιν **Χριστόδουλε**.

Ἦστραψεν ὁ βίος σου τῶν ἀρετῶν λαμπηδόσι, καὶ πιστοὺς ἐφώτισε, καὶ δαιμόνων φάλαγγας ἀπεδίωξεν· ἀληθῶς ὥφθης γὰρ φωταυγῆς ἥλιος, θεορῶῃμον παμ· μακάριστε, καὶ νῦν ἐσκήνωσας ἐνθα φῶς ὑπάρχει ἀνέσπερον, υἱὸς ἡμέρας χάριτι, **Πνεύματος ἁγίου** γενόμενος. **Ὁθεν** σου τὴν μνήμην, τὴν θείαν καὶ φωσφόρον καὶ σεπτὴν, ἐπιτελοῦντες, **Χριστόδουλε**, πόθῳ σε γεραίρομεν.

Ὁλην βδελυξάμενος, τὴν γενηρὰν ἀμαρτίαν, οἶκον θείου **Πνεύματος** σεαυτὸν, πανάγιε, ἀπετέλεσας, καὶ πολλοὺς, πάνσοφε, τοὺς πρὸς σὲ τρέχοντας, ὁδηγήσας πρὸς ἐπίγνωσιν, καὶ ταῖς λαμπρότησι, ταῖς θεουργικαῖς ἀστραπτύμενος, καὶ χάριτι μυούμενος, τὰ σωτηριώδη διδάγματα, πάτερ θεοφόρε, μετέδωκας γνησίους φοιτηταῖς, θεομακάριστε πάνσοφε, ὅσιν **Χριστόδουλε**.

Δόξα ἡχος πλάγ. β'.

Τὸ κατ' εἰκόνα τηρήσας ἀλώδητον, νοῦν ἡγεμόνα κατὰ παθῶν ὀλεθρίων ἀσκητικῶς ἐνστησάμενος, εἰς τὸ καθ' ὁμοίωσιν ὡς δυνατόν ἀνελήλυθας· ἀνδρικῶς γὰρ

τὴν φύσιν ἐκδικασάμενος, ἔσπευσας τὸ χεῖρον καθυποτάξαι τῷ κρείττονι, καὶ τὴν σάρκα δουλώσαι τῷ πνεύματι. **Ὁθεν** μοναζόντων ἀνεδείχθης ἀκρότης, πολιτῆς τῆς ἐρήμου, εὐδρομούντων ἀλείπτῃς, κανὼν ἀρετῆς ἀκριβέστατος. **Καὶ** νῦν ἐν οὐρανοῖς, τῶν ἐσόπτρων λυθέντων, **Χριστόδουλε**, καθαρῶς ἐποπτεύεις τὴν ἀγίαν **Τρι· ἁδα**, ἐντυγχάνων ἀμέσως ὑπὲρ τῶν πίστει καὶ πόθῳ τιμώντων σε.

Καὶ νῦν, Τίς μὴ μακαρίσει σε.

Εἵσοδος. Τὸ, Φῶς ἱλαρὸν, τὸ προκείμε. τῆς ἡμέρας, τὰ ἀναγνώσματα τοῦ Τριῶδ. εἶτα τοῦ ἁγίου.

Σοφίας Σολομῶντος τὸ ἀνάγνωσμα.

Δικαίων ψυχὰς ἐν χειρὶ Θεοῦ, καὶ οὐ μὴ ἄψῃται αὐτῶν βάσανος. **Ἔδοξαν** ἐν ὀφθαλμοῖς ἀφρόνων τεθνήναι, καὶ ἐλογίσθη κάκωσις ἡ ἔξοδος αὐτῶν, καὶ ἡ ἀφ' ἡμῶν πορεία σύντριμμα. **Οἱ** δὲ εἰσιν ἐν εἰρήνῃ· καὶ γὰρ ἐν ὧσι ἀνθρώπων ἐὰν κολασθῶσιν, ἡ ἐλπίς αὐτῶν ἀθανασίας πλήρης, καὶ ὀλίγα παιδευθέντες μεγάλα εὐεργετηθήσονται· ὅτι ὁ Θεὸς ἐπείρασεν αὐτοὺς, καὶ εὗρεν αὐτοὺς ἀξίους ἑαυτοῦ· ὡς χρυσὸν ἐν χωνευτηρίῳ ἐδοκίμασεν αὐτοὺς, καὶ ὡς ὀλοκάρπωμα θυσίας προσεδέξατο αὐτούς, καὶ ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς αὐτῶν ἀνελάμψουσι, καὶ ὡς σπινθῆρες ἐν κλάμῃ διαδραμοῦνται. **Κρινοῦσιν** ἔθνη καὶ κρατήσουσι λαῶν, καὶ βασιλεύσει αὐτῶν **Κύριος** εἰς τοὺς αἰῶνας· οἱ πεποιεῖτες ἐπ' αὐτῷ συνήσουσιν ἀλήθειαν, καὶ οἱ πιστοὶ ἐν ἀγάπῃ προσμενοῦσιν αὐτῷ. **Ὅτι** χάρις καὶ ἔλεος ἐν τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ, καὶ ἐπισκοπὴ ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ.

Σοφίας Σολομώντος τὸ ἀνάγνωσμα.

Δίκαιοι εἰς τὸν αἰῶνα ζῶσι, καὶ ἐν Κυρίῳ ὁ μισθὸς αὐτῶν, καὶ ἡ φροντίς αὐτῶν παρὰ ὑψίστου. Διὰ τοῦτο λήφονται τὸ βασίλειον τῆς εὐπρεπείας καὶ τὸ διδάγμα τοῦ κάλλους ἐκ χειρὸς Κυρίου· ὅτι τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ σκεπάσει αὐτοὺς, καὶ τῷ βραχίονι ὑπερασπιάσει αὐτῶν. Λήψεται πανοπλίαν τὸν ζῆλον αὐτοῦ, καὶ ὀπλοποιήσει τὴν κτῆσιν εἰς ἄμυναν ἐχθρῶν. Ἐνδύσεται θώρακα, δικαιοσύνην, καὶ περιθήσεται κόρυθα, κρίσιν ἀνυπόκριτον. Λήψεται ἀσπίδα ἀκαταμάχητον, ὁσιότητα· ὁ ὕμνος δὲ ἀπότομον ὄργην εἰς ῥομφαίαν. Συνεκπολεμήσει αὐτῷ ὁ κόσμος ἐπὶ τοὺς παράφρονας· πορεύονται δὲ εὐστοχοὶ βολίβες ἀστραπῶν, καὶ ὡς ἀπὸ εὐκύκλου τόξου τῶν νεφῶν ἐπὶ σκοπὸν ἀλοῦνται· καὶ ἐκ πετροδόλου θυμοῦ πλήρεις ῥιφῆσονται χάλαζαι· ἀγανακτήσει κατ' αὐτῶν ὕδωρ θαλάσσης, ποταμοὶ δὲ συγκλύσουσιν ἀποτόμως· ἀντιστήσεται αὐτοῖς πνεῦμα δυνάμεως, καὶ ὡς λαίλαψ ἐκλιμῆσει αὐτοὺς, καὶ ἐρημώσει πᾶσαν τὴν γῆν ἀνομία, καὶ ἡ κακοπραγία περιτρέψει θρόνους δυναστῶν. Ἀκούσατε οὖν βασιλεῖς καὶ σύνετε· μάθετε δικαστὰν περάτων γῆς· ἐνωτίσασθε οἱ κρατοῦντες πλήθους καὶ γεγυρωμένοι ἐπὶ ὄχλοις ἐθνῶν. Ὅτι ἐδόθη παρὰ Κυρίου ἡ κράτης ὑμῶν, καὶ ἡ δυναστεία παρὰ ὑψίστου.

Σοφίας Σολομώντος τὸ ἀνάγνωσμα.

Δίκαιος ἐὰν φθάσῃ τελευτῆσαι, ἐν ἀναπαύσει ἔσται· Γῆρας γὰρ τίμιον οὐ τὸ πολυχρόνιον, οὐδὲ ἀριθμῶ

ἐτῶν μεμέτρηται· πολὺ δέ ἐστι φρόνησις ἀνθρώποις καὶ ἡλικία γήρως βίος ἀκηλίδωτος. Εὐάρεστος Θεὸς γενόμενος ἡγαπήθη, καὶ ζῶν μεταξὺ ἁμαρτωλῶν, μετετέθη. Ἠρπάγη μὴ κακία ἀλλάξῃ σύνεσιν αὐτοῦ, ἡ δόλος ἀπατήσῃ ψυχὴν αὐτοῦ· βασκανία γὰρ φυλότητος ἁμαυροῦ τὰ καλὰ, καὶ ῥεμβασμὸς ἐπιθυμίας μεταλλεύει νοῦν ἄκκον. Τελειωθείς ἐν ὀλίγῳ ἐπλήρωσε χρόνους μακροὺς· ἀρεστὴ γὰρ ἦν Κυρίῳ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ἔσπευσεν ἐκ μέσου πονηρίας. Οἱ δὲ λαοὶ ἰδόντες καὶ μὴ νοήσαντες, μηδὲ θέντες ἐπὶ διανοία τὸ τοιοῦτον· ὅτι χάρις καὶ ἔλεος ἐν τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ, καὶ ἐπισκοπὴ ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ.

Εἰς τὴν λιτὴν στιχηρὰ, ἤχος α'.

Ὁ κλεινὸς καὶ στερρός Χριστόδουλος ἐν τῇ τοῦ βίου ἀθλήσει τὰ στίφη τῶν δαιμόνων καθεῖλεν· ἐν ἑαυτῷ γὰρ εἶχε τὸν Κύριον, καὶ τὸν ἀσκητικὸν δρόμον ἀξίως διανύσας, ἐν μοναστῶν νῦν σκηναῖς αἰωνίως ἀγάλλεται· καὶ θρόνῳ Θεοῦ παριστάμενος, ἀκαταπαύστως πρεσβεύει ὁ ὁσιος τοῦ σῶσαι πάντας ἡμᾶς τοὺς τελούντας τὴν μνήμην αὐτοῦ τὴν σωτήριον.

Ὁ αὐτός.

Τὸν ἐν πόνοις τοῖς ἀσκητικοῖς ἀπαράμιλλον, τὸν

ὑπὲρ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀγωνισάμενον, ἅπαντες ὑμνήσωμεν λέγοντες: **Χαίροις** ὁ στερῶς τῆς πίστεως θέμεθλος, κατὰ τοὺς ἀρχαίους πατέρας καὶ διδασκάλους· χαίροις ὁ φαεινῶς λάμψας ἐν ἀρεταῖς, ὁ φωτίσας τὰ πέρατα κόσμου· χαίροις ἡ τῶν θαυμάτων ἀκένωτος πηγὴ· χαίροις τῆς **Πάτρως** τὸ καύχημα, καὶ τῶν νήσων ἀγαλλίαμα.

Ὁ αὐτός.

Τῶν θαυμάτων τὴν πηγὴν τὴν ἀένναον, τὸν κατὰ τῆς πονηρίας στερῶς ὀπλισάμενον, δεῦτε πιστοὶ ὑμνήσωμεν λέγοντες: **Χαίροις** τῶν πιστῶν ἀήττητος πρόδολος, πονηρῶν πνευμάτων ἀπείργων μηχανουργίας· χαίροις ὁ **Χριστὸν** ἔχων ἐν ἑαυτῷ ἐνοικοῦντα, καὶ δόξης σε πληροῦντα· χαίροις ὁ τῶν νοσούντων ταχὺς θεραπευτής· χαίροις ἱσταμένων τὸ στήριγμα, καὶ καταπιπτόντων ἐπανόρθωσις.

Ἦχος β'.

Τὸ μνημόσυνόν σου εἰς τὸν αἰῶνα μένει, ὅσπερ **πάτερ** **Χριστόδουλε**, καὶ τὸ πρᾶγον τῆς καρδίας σου, **θεράπον** **μακάριε**· εἰ γὰρ μετέστης ἐξ ἡμῶν ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ἀλλ' οὐκ ἀπέστης ἀφ' ἡμῶν τῷ πνεύματι· ἐν ἀγάπῃ **Θεῷ** παριστάμενος, καὶ σὺν ἀγγέλοις χορεύων ἐν οὐρανοῖς, ἰκέτευε ἐλεηθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ὁ αὐτός.

Ἦ τῶν λειψάνων σου θήκη, πανεύφημε **πάτερ**, πη-

γάξει **ἱάματα**, καὶ ἡ **ἀγία** σου **ψυχὴ** ἀγγέλοις συνοῦσα ἀξίως ἀγάλλεται. **Ἐ**χων οὖν πρὸς **Κύριον**, ὅσπερ, **παρρησίαν**, καὶ μετὰ τῶν ἀσωμάτων χορεύων ἐν οὐρανοῖς, πρέσβευε σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ἦχος γ'.

Ὅσπερ **Χριστόδουλε**, τῆς στερῶτάτης ἀσκήσεως, ἐν τῇ καυστικῇ καὶ ἐπιπόνῳ διατριβῇ, ὡς ἐν ἀδύτοις ἀναπαύμενος διετέλεσας· τοῖς ἐρημικωτέροις γὰρ ἑαυτὸν συνάψας πνευματικῶς, τὰς πυριφλέκτους φαρέτρας τῶν δαιμόνων κατεπάτησας, καὶ ὑπεράνω πάσης ἀρετῆς γεγονώς, συναυλίζῃ ἀγγέλοις ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· μεθ' ὧν πρέσβευε **Χριστῷ** τῷ **Θεῷ** σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Δόξα ἡχος πλάγ. α'.

Τοῖς ἀσκητικοῖς ἀγῶσι σαυτὸν κατακοσμήσας, τῶν ἀπ' αἰῶνος ὁσίων, **Χριστόδουλε**, σύσκηνος γέγονας, καὶ τὴν αὐτῶν ζηλώσας ἀμέμπτως πολιτεῖαν, ἀπέληφας τὸ βραβεῖον τῆς καρτερίας σου. **Λάτρός** γάρ σου κομπάζει τὰ σκάμματα, καὶ **Πάτρις** τὰ παλαίσματα· καὶ ἡ **θεία** **λάρναξ** τοῖς ἐν αὐτῇ ἐν πίστει προσιοῦσι βρύει **ἱάματα**, **Χριστόδουλε**. **Διὸ** καὶ ἡμεῖς ὁμῶρην σήμερον **ψυχικὴν σωτηρίαν**, καὶ **κινδύνων ἀφάρπασον** καὶ **πάσης περιστάσεως**, τοὺς ἐν πίστει ἐκτελοῦντας τὸ **ἱερόν** σου **μνημόσυνον**.

Καὶ νῦν, Μακαρίζομέν σε.

Εἰς τὸν στίχ. στιχηρὰ, ἦχος πλάγ. α'.

Χαίροις ἀσκητικῶν.

Χαίροις τῶν μοναστῶν ἡ κρηπὶς, ἀρχιποιμένων τὸ σεπτὸν ἐγκαλλώπισμα, ἡ στάθμη τῆς ἐγκρατείας, ὁ τῶν ψυχῶν ἱατρός, ἀσθενῶν ἡ ῥῶσις, παναοίδιμε, χηρῶν ὁ προστάτης τε, θλιβομένων παράκλησις, ἀδικουμένων βοηθὸς ἀκαταίσχυντος, ἡ σωτήριος τῶν πταιόντων παραινέσις, ἅπασι τοῖς τιμῶσί σου τὴν κοίμησιν σήμερον, λύσιν πταισμάτων παράσχου, δεινῶν παντοίων λυτρούμενος, ἐχθρῶν τὰς ἐφύδους ἀπελαύνων καὶ πᾶρέχων τὸ μέγα ἔλεος.

Στίχος,

Τίμιος ἐναντίον Κυρίου ὁ θάνατος.

Ποίμνην τῶν τοῦ ἐχθροῦ μηχανῶν ἀνακειμένην σοι, Χριστόδουλε, λύτρωσαι, ἀπράκτους τὰς ἐπινοίας ἀποδεικνύων αὐτοῦ σὴ θερμῇ πρεσβείᾳ, παμμακάριστε, ἐχθρῶν ἐκδιώκων ἐπερχομένων τὰς φύλαγγας, καὶ περιέπων τὴν μονὴν σου ἀπόρρητον, τῇ πρὸς Κύριον ἐπιμόνῳ δεήσει σου. Σὲ γὰρ ἐπικαλούμεθα οἱ δοῦλοί σου, ἅγιε, θραύσον τὰς τούτων ἐνέδρας, καὶ τὰς βουλὰς διασκέδασον, Θεῷ οἰκειῶν ἡμᾶς, καὶ τέκνα ἀποδεικνύων αὐτοῦ, ἀείμνηστε.

Στίχος,

Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον.

Χαίροις ὁ ἀπὸ βρέφους Θεῷ ἀνατεθεὶς ὡς Σαμουὴλ, ἀξιάγαστε, λαοὺς τε ὑποδεικνύων ὡς Ἰωάννης τὸ πρίν, τὴν ὁδὸν Κυρίου τὴν σωτήριον, δεινῆς ἐκλυτρούμενος ἀσεθείας τοῖς λόγοις σου, καὶ πρὸς τὸ φέγγος ἐμυδιάζων τῆς γνώσεως, τοῖς πανσόφοις σου, θεοφόρε, διδάγμασιν, ἅπαντας τοὺς ἐν πίστει σοι καὶ πόθῳ προστρέχοντας, οὓς καὶ προσῆξας τῷ πάντων Θεῷ πανάμωμα θύματα· αὐτὸν ἱκετεύων μὴ ἐλλείπῃς τῇ σὴ ποίμνῃ δοῦναι τὸ ἔλεος.

Δόξα, ἦχος πλάγ. δ'.

Τῶν μοναστῶν τὰ πλήθη, τὸν καθηγητὴν σε τιμῶμεν Χριστόδουλε· διὰ σοῦ γὰρ τὴν τρίβον τὴν ὄντως εὐθεῖαν πορεύεσθαι ἔγνωμεν. Μακάριος εἶ τῷ Χριστῷ δουλεύσας, καὶ ἐχθροῦ θριαμβεύσας τὴν δύναμιν, ἀγγέλων συνόμιλε, ὁσίων συμμέτοχε καὶ δικαίων μεθ' ὧν πρέσβευε τῷ Κυρίῳ ἐλεηθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Καὶ νῦν, Δέσποινα πρὸςδεξαι τὰς δεήσεις.

Ἀπολυτίκιον, ἦχος β'.

Τοῖς τῶν δακρύων σου ὄμβροις, πάτερ Χριστόδουλε, τῶν νοσημάτων ἐξάειρες τὸν καύσωνα· διό σε

πιστῶς ἱκετεύομεν, ἐπερχομένων παντοίων κακῶν ἡμᾶς
λύτρωσαι, πρεσβεύων ἀπαύστως ὑπὲρ πάντων ἡμῶν.

Ἔτερον ἀπολυτίκιον εὑρεθὲν ἐν τοῖς χειρογράφοις τῆς
μοναστηριακῆς βιβλιοθήκης.

Ἦχος γ'. Μέγαν εὐρατο ἐν τοῖς κινδύνοις.

Μέγα εὐρέ σε ἡ Πάτρις κλέος, παμμακάριστε ποι-
μὴν πατέρων· ὡς γὰρ διήλθες ὁδὸν τῆς ἀσκήσεως, τοῦ
ἀκροτάτου τέλους ἐπέτυχες, καὶ παρρησίας οὐδόλως
διήμαρτες, πάτερ ὅσιε Χριστόδουλε, Χριστὸν τὸν
Θεὸν ἱκέτευε, δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος.

Ἔτερον, ποίημα τοῦ ἀββᾶ Ἀπολλῶ. Ἦχος β'.

Τῶν προσευχῶν σου τοῖς ὁμῆροις, Χριστόδουλε,
κατασθενύνεις παθῶν ὑπεκκλύματα· διό σε πιστῶς ἱκε-
τεύομεν, τῶν κατὰ ἅμω παθῶν ἡμᾶς λύτρωσαι, πρε-
σβεύων ἀπαύστως ὑπὲρ πάντων ἡμῶν.

Δόξα, τὸ αὐτό. Καὶ νῦν, Θεοτοκίον.

Εἰς τὸν ὄρθρον καθίσματα τοῦ ὁσίου.

Ἦχος α'.

Τοῦ λίθου σφραγισθέντος.

Μοναζόντων ἀκρότης, μετανοίας διδάσκαλε, θαυ-
ματουργιῶν ἐπιδείξει καταυγάζων τὰ πέρατα, ἀνέτει-
λας ὡς ἥλιος τῇ γῇ, Χριστόδουλε παθῶν φυγαδευτά,

θεραπεύεις ἐν ἀγάπῃ σὺν ταῖς ψυχαῖς καὶ σώματα, μα-
κάριε. Δόξα τῷ δεδωκότι σοι ἰσχύν· δόξα τῷ σὲ στε-
φανώσαντι· δόξα τῷ ἐνεργοῦντι διὰ σοῦ πᾶσιν ἰά-
ματα.

Δόξα, ἡχος δ'. Ἐπεφάνης σήμερον.

Καθαρθεῖς τῷ πνεύματι ἐν τῇ ἀσκήσει, ἐλλαμφθεῖς τῇ
χάριτι, ταῖς τῶν θαυμάτων ἀστραπαῖς καταλαμπρύνεις
τοὺς κάμνοντας, πατέρων κλέος, Χριστόδουλε ὅσιε.

Καὶ νῦν, Θεοτοκίον.

Τὰς ἀχράντους χεῖράς σου, παρθενομῆτορ, ἐφα-
πλοῦσα σκέπασον τοὺς πεποιθότας ἐπὶ σοί, καὶ τῷ Ῥίῳ
σου κραυγάζοντας· Χαῖρε, παρθένε, χριστιανῶν τὸ
καύχημα.

Μετὰ τὴν β'. στιχολογ. ἡχος ὁ αὐτός.

Τὸν τοῦ βίου τάραχον ἐγκαταλείψας, καὶ ἡσύχως
ἄπασαν ζωὴν βιώσας ἐκ παιδός, πρὸς τὸν Θεὸν μετα-
δέθηκας, τοῖς τῶν ἀγγέλων χοροῖς εὐφραινόμενος.

Δόξα, ὁ αὐτός.

Τῶν πιστῶν προῖστασαι, σκέπων, φρουρῶν τούτους
μάκαρ, καὶ ἐκ πάσης θλίψεως ἀπολυτρούμενος σαφῶς,
τῶν μοναστῶν ὡραιότατον κλέος καὶ δόξα, Χριστό-
δουλε ὅσιε.

Καὶ νῦν, Θεοτοκίον.

Ἐν τῇ σκέπῃ, ἄχραντε τῇ σῇ παρθένε, προςφυγόντας, δέησιν προςδεξαμένη παρ' ἡμῶν, μὴ διαλέπης πρεσβεύουσα πρὸς τὸν Πῦν σου, σωθῆναι τοὺς δούλους σου.

Μετὰ τὸν πολυέλεον.

Ἦχος πλάγ. δ'. Τὴν σοφίαν καὶ λόγον.

Τῆς ἀσκήσεως γνόφον ὑπείσελθὼν, καὶ τῷ ὄρει, παμμάκαρ, τῶν ἀρετῶν, ἐγγίσας ἐλάμπρυνας τὴν ψυχὴν ὥσπερ ἥλιον, καὶ τὴν ἀγλὴν τῶν κάτω σοφῶς ὑπεξέδραμες, τὰ ὑλώδη πάντα σφοδρῶς βδελυξάμενος. Ὅθεν καὶ τῷ θεῷ αὐγασθεὶς τῆς Τριάδος φωτὶ κατεφαίδρυνας τοὺς σὲ πίστει γεραίροντας, θεοφύρε Χριστόδουλε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, τῶν πταισμάτων ἄφεσιν δωρήσασθαι τοῖς ἐορτάζουσι πόθῳ τὴν ἀγίαν μνήμην σου.

Δόξα, τὸ αὐτό. Καὶ νῦν, Θεοτοκίον.

Παναγία παρθένε, μήτηρ Θεοῦ, τῆς ψυχῆς μου τὰ πάθη τὰ χαλεπὰ ἔασαι δέομαι, καὶ συγγνώμην παράσχου μοι τῶν ἐμῶν πταισμάτων, ἀφρόνως ὧν ἔπραξα, τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα μολύνας ὁ ἄθλιος. Ὅμοι τέ ποιήσω ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ, ἥνίκα οἱ ἄγγελοι τὴν ψυχὴν μου κομίζουσιν ἐκ τοῦ ἀθλίου μου σώματος· τότε, Δέσποινα, βοήθειά μοι γενοῦ, καὶ προστάτης θερμότατος· σὲ γὰρ ἔχω ἐλπίδα, ὁ ἀνάξιος δούλός σου.

Οἱ ἀναβαθμ. τὸ α' ἀντίφων. τοῦ δ' ἤχου. Προκείμε.

Γίγ. Τίμιος ἐναντίον Κυρίου ὁ θάνατος τοῦ ὁσίου.
Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον.

Εἶτα τὸ Εὐαγγέλιον, ὁ Ν'. Δόξα.

Ταῖς τοῦ σοῦ ὁσίου. Καὶ νῦν, Ταῖς τῆς Θεοτόκου.
Ἐλέησόν με ὁ Θεός. Ἰδιόμελον.

Ἦχος πλάγ. β'.

Θεῖα χάρις ἐκκέχυται πρὸ τῆς θήκης τῶν λειψάνων σου, ἡγιασμένε πάτερ Χριστόδουλε. Διὸ καὶ εἰς ὁσμὴν μύρου τῶν θαυμάτων σου δραμούμεθα, τῶν νοσημάτων τὴν ἔασιν ἀρυόμενοι. Ἀλλά, πάτερ ὅσιε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἐκέτευσεν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Εἶτα ὁ κανὼν. Ὡδὴ α'. Ἦχος α'.

Ὡδὴν ἐπινίκιον ἄσωμεν πάντες.

Σοφίας ὧν ἄβυσσος, Θεὲ τῶν ὅλων, ψυχῆς μου τὴν ἄγνοιαν συμπαθῶς ἀπέλασον, πίστει θαρβήσαντος ἀνευφημῆσαι ἐν ψαλμοῖς τὸν σὸν θεράποντα.

Σοφίας τῷ ἔρωτι τρωθεὶς τῆς ὄντως, τῷ φόβῳ τοῦ κρείττονος, νουνεχῶς ἐβρύθμισας νοὸς κινήματα. Ὅθεν καὶ ἔτυχες, σοφέ, τῆς σῆς ἐφέσεως.

Τοῦ κόσμου τὰ μάταια φυγὼν τελείως, σταυρὸν ἐπαυχένιον
ὡς ἐχέφρων ἡράς σου, καὶ ἠκολούθησας, μάκαρ, τοῖς ἔχνεσι
Χριστοῦ καθάπερ ἄσαρκος.

Δακρύων τοῖς ὄμβροισι σου τοῖς ἀενάοις, ἐξήρανας ρεύματα,
τῶν παθῶν, μακάριε, καὶ καθωράϊσας ψυχῆς τὸ πρόσωπον τῆς
σῆς τὸ χαριέστατον.

Τῆς νήσου τὸ ἄνυδρον εἰς ἀενάους πηγὰς τε μετέστρεψας,
θαυμαστῶς εἰς δένδρα τε, τοῖς καρποῖς βρίθοντα, καὶ εὐθαλέ-
στατα αὐτῆς, φυτῶν τὰ ἄκαρπα.

Θεοτοκίον.

Ἡ στάμνος ἐτύπου σε ἡ μανναδόχος, τὸν ἄρτον βαστάζουσα,
τῶν ἀγγέλων, ἄχραντε, ζωὴν βραβεύοντα, ταῖς διανοίαις τῶν
πιστῶν, τὴν ἀδιάβρεστον.

Ὡδὴ γ'. Στερεωθήτω ἡ καρδία μου.

Τὴν τῶν παθῶν διχάσας θάλασσαν, τῶν σῶν προσευχῶν,
παναοίδιμε, τῇ βακτηρίᾳ, τὸν πικρὸν Φαραὼ σὺ κατεπόντισας,
καὶ διέβης ἀκυμάντως εἰς ζωὴν τὴν ἀτάραχον.

Ὡς περ ἐλαία σύ, μακάριε, ἐν αὐλαῖς ἀνθήσας τοῦ κρείττονος,
πεπυκασμένος τοῖς καρποῖς τοῖς ἀφθάρτοις τῶν ἔργων σου, τῷ
ἐλαίῳ νῦν λιπαίνεις, τὰς ψυχὰς τῶν ὑμνούντων σε.

Ὡς περ λειμὼν ἀνθέων ἔμπλεως τῶν ἐξ ἀρετῶν σὺ γενόμε-
νος, εὐωδιάζεις ταῖς ὁδοῖς τῶν χαρίτων τὴν σύμπασαν, ἀπε-
λαύνων τὸ δυσῶδες τῶν παθῶν αὐτῆς, ἅγιε.

Ἐκ τῆς ἐφῆς πόθος δέσμιον ὁ τῶν ἀποστόλων κατήγαγεν,
ἐν τῇ Ῥωμαίων, ἐν δεσμοῖς δεδεμένον τοῦ Πνεύματος, οὐχ
ἀλύσει τυράννων, ὡς ἐκείνους ὁ Νέρωνος.

Τὴν τῆς σαρκός, παμμάκαρ, κάμινον, κατὰ τῆς ψυχῆς τὴν
παφλάζουσαν, τοῖς τῶν δακρύων ἔχετοῖς παντελῶς κατεμάρα-
νας, καταρδόμενος ταῖς δρόσοις ἀενάου τοῦ Πνεύματος.

Θεοτοκίον.

Τὸ πῦρ, Παρθένε, τῆς θεότητος ἐν τῇ σῇ νηδύϊ ἐδέδεξο ἀκα-
παφλέκτως, καὶ τὴν γῆν κατεφώτισας ἅπασαν, διαλύσασα τὸν
ζόφον τοῦ σατὰν τὸν βαθύτατον.

Κάθ. Ἦχος πλάγ. δ'.

Τὴν Σοφίαν καὶ Λόγον.

Ἐγκρατείας ἰδρῶσιν ἀσκητικοῖς κατασθέσας τὴν
φλόγα τὴν τῶν παθῶν, πᾶσιν ἀνέβλυσας τῶν θαυμάτων
τὸ πέλαγος, καὶ ἐν αὐτῷ ὡς δεύτερος Μωσῆς κατεπόν-
τισας τὰ τῆς πλάνης ἄρματα, δαιμόνων τὰς φάλαγγας.
Ὅθεν συνελθόντες κατὰ χρέος τιμῶμεν, τὴν πάνσεπτον
μνήμην σου, θεοφύρε Χριστόδουλε· πρέσβευε Χριστῷ
τῷ Θεῷ τῶν πταισμάτων ἄφεσιν δωρήσασθαι τοῖς ἐορ-
τάζουσι πόθῳ τὴν ἁγίαν μνήμην σου.

Δόξα, τὸ αὐτό. Καὶ νῦν, Θεοτοκίον.

Ἡ πανάμωμος νύμφη τοῦ ποιητοῦ, καὶ ἀπείρανδρος
μήτηρ τοῦ λυτρωτοῦ, δοχεῖον ἀνομίας με, καὶ αἰ-

συχρόν καταγώγιον, καὶ δαιμόνων παίγνιον, ἐν γνώσει γενόμενον, σπεῦσον καὶ τῆς τούτων κακουργίας με ῥῦσαι, λαμπρόν οἰκητήριον δι' ἀρετῆς ἀπαρτίσασα, φωτοδόχε ἀκοίμητε· δίδωξον τὸ νέφος τῶν παθῶν, καὶ τῆς ἄνω μεθέξεως ἀξίωσον, καὶ φωτὸς ἀνεσπέρου προσθείαις σου.

Ὡδὴ δ'. Ἐν Πνεύματι προβλέπων, προφήτα.

Μελέτην σου θανάτου ποιούμενος αἰὲν τὴν ζωὴν, ἐδάκρυες ἡμέρας καὶ νυκτός. Ὅθεν καὶ φέγγος τὸ θεῖον, μάκαρ, ἀστράψαν ἐν σῇ καρδίᾳ, παρακλήσεως ἀβρότητος πάσης καὶ χαρᾶς σε ἐνέπλησεν.

Ἐβάδισας ἐκ βρέφους τὴν τρίβον τὴν στενὴν, ἐν ποικίλαις θλίψεσι παντοίων πειρασμῶν· ἀνθ' ὧν πρὸς πλάτος τῶν οὐρανίων χώρων ἀπάρας, ἀρτίως, πάτερ, τὰς αὐλὰς κατεπήξω, πᾶσι σὺν δικαίοις γηθόμενος.

Ἀνέτεινας τὸν νοῦν σου καὶ χεῖρας πρὸς Θεὸν ἀκλινῶς, καὶ φάλαγγας ἀγρίων δυσμενῶν κατετροπώσω, παμμάκαρ, Μωσῆς ὡς μέγας, καὶ νίκης ἄρας τοὺς στεφάνους, τῇ Τριάδι νῦν στεφανηφόρος παρίστασαι.

Ἐξέπλευσας τῆς Ῥώμης πρὸς πόλιν τὴν Σιών, ὥσπερ εἴτις ἔλαφος, σοφὴ, διψητικὴ, τοὺς θείους τόπους ἰδεῖν τε καὶ προσκυνῆσαι διψῶν ἐκτόπως, καὶ τυχὼν τοῦ ποθομένου, χάριτος ἀφθόνου ἐμπέπλησαι.

Κομπάζει Νικαέων ἡ πόλις ἡ λαμπρά, ἐν χερσὶ κατέχουσα τὰ σπάργανα τὰ σά. Ὁλύμπου πάλιν τὸ ὄρος, καὶ τὸ τοῦ Λά-

τρου, Κῶς τε καὶ Λέρος προσκιρτῶντες σὺν τῇ Πάτμῳ, πᾶσιν ἐκλαλοῦσι τοὺς ἄθλους σου.

Θεοτοκίον.

Πταισμάτων τὰς σειράς μου διάβρηξον, Ἀγνή, ἡ τοῦ ἄδου ῥήξασα τὰ ἄβρηκτα δεσμὰ τῷ τοκετῷ σου, καὶ πάντας τοὺς ὑπ' ἐκείνου κατεχομένους ἀπάλλαξον, ὦ Παρθένε, ὅπως ἐλευθέρως δοξάζω σε.

Ὡδὴ ε'. Θεὸς ὢν εἰρήνης.

Χωρίσας τῆς ὕλης καθάπαξ τὸν νοῦν, καὶ νεκρώσας σαρκοὺς τὰ κινήματα εἰς τέλος τὰ ἀκάθεκτα, τὸ κάλλος τοῦ Χριστοῦ σὺν ἅμα τοῖς ἀγγέλοις ὄραν κατηξιώθης, τὸ ἀμήχανον ὄντως ἀκραιφνεστάτως, παμμάκαριστε.

Πυρὶ τῆς ἀγάπης φλεχθεὶς τοῦ Χριστοῦ, καὶ μισήσας τὰ πάντα ὡς σκύβαλα τοῖς ὅρεσιν ἐνέφησας ὡς ἄλλος Ἥλιος, καὶ θείαις θεωρίαις τὸν νοῦν καταλαμπρύνων ὅσαι ὦραι, παμμάκαρ, τῶν ὀρεκτῶν τὸ ἄκρον ἔφθασας.

Οὐδέν σε τοῦ πόθου χωρίσαι Θεοῦ, οὐ γονεῖς, οὐχ ἡ σύζυγος ἰσχυσεν, οὐ δόξα ἡ διάκονος, οὐ πλοῦτος ὁ φθαρτός, οὐκ ἄλλο τὸ παράπαν· ἀντηλλάξω γὰρ πάντων Χριστὸν, οὐπερ ἡράσθης ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων, ὅσιε.

Ἡ δίκη Θεοῦ σε τιμῶσα δὲ μαθητῶν τὸν θρασὺν ἐβασάνισεν, εξαίφνης καταβράξασα πρὸς γῆν ἐλεεινῶς. Ἀλλ' ἄνω σὺ τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς ἀνατείνας συμπαθῶς πρὸς τὸν κτίστην, ἐξανιστᾷς εἰσαυθίς σώφρονα.

Τοῖς νόμοις ρυθμίσας τὰ μέλη σαρκὸς, καὶ ῥομφαία φραχθεῖς
τῇ τοῦ παντὸς δαιμόνων ἀπεθέρισας ἀνδρείως κεφαλὰς, μὴδ'
ὄλως ὑποκῦψαι τὸν ἀδοῦλωτον νοῦν σου ἀμαρτίας τῷ νόμῳ
δυσγενεστάτως ἀνεχόμενος.

Θεοτοκίον.

Νεφέλην σε κούφην προεῖδε ποτὲ Ἡσαΐας ὁ μέγας ἐν Πνεύ-
ματι, ἀγκάλαις ἐπιφέρουσαν τὸν ἥλιον ἀγνή, τὸν τῆς δικαιο-
σύνης, τὸ σκότος τῶν εἰδώλων διαλύσοντα ἅπαν, καὶ τῶν πι-
στῶν ψυχὰς φωτίσοντα.

Ὡδὴ ε'. Σπλάγχχνων Ἰωνᾶν.

Πάλαι τοῦ Ναυῆ ὁ γόνος καθήρηκε στρατάρχας ἐπὶ νεα-
νικώτατα. Τὰ κεφάλαια τῶν παθῶν καθελὼν καὶ σὺ τέλεον,
ἀπαθείας ἡγλαίσθης τοῖς χαρίσμασι, μάκαρ, καὶ θεοειδέστατον
τῆς Τριάδος ἐγένου ἀνάκτορον.

Παῖδες Ἀβραάμ Χαλδαίων τὴν κάμινον ὠραίοις ποσὶ κατα-
πατήσαντες κατεμάραναν, τὴν ψυχὴν ἐκπετάσαντες ἅπασαν πρὸς
τὸν Ὑψιστον. Τὴν φλόγα κατεπάτησας, πάτερ, καὶ σὺ τὴν
δυσκάρκτον τῆς σαρκὸς, ἀνενδότοις δεήσειςιν.

Πλήθη μοναστῶν, μιγάδων ἀγέλας τε ὁ βίος ὁ σὸς ὁ ἀκρι-
βέστατος ἐπεσπάσατο, ὡς μαγνήτις ἡ λίθος τὸν σίδηρον· καὶ
ρυθμίσας ὡς ἀρίστως πρὸς τὴν ἀσκησιν, πάντας ζηλωτὰς ἀνέ-
δειξας διαπύρους τοῦ κρείττονος, ἔνδοξε.

Πρώην Δανιὴλ τοὺς θῆρας τοὺς λέοντας, ἐν λάκκῳ βληθεὶς
ξένως ἡμέρωσε. Τὴν διάνοιαν πρὸς Θεὸν ἀναρτήσας ὁλόκληρον,

ἐχαλίνωσας καὶ σὺ τὸν ἀνυπόστατον θῆρα, τὸν τυραννικώτα-
τον τιθασσεύσας θυμὸν σαῖς ἐντεύξειςιν.

Πόλιν πεφθακὼς πασῶν τὴν βασιλίσσαν, τῶν ἔργων τῶν
σῶν τοῖς ἀμαρύγμασι κατεφώτισας ἱερεῖς, βασιλεῖς, καὶ τὴν
σύγκλητον, ἀενάως μελιβρύτοις παραινέσειςι, μάκαρ, καταρ-
δεύων ἅπαντας, καὶ βελτίους ὅς' ὦραι ποιούμενος.

Θεοτοκίον.

Τόμον σε καινὸν προφήτης ἐν Πνεύματι, τὸν Λόγον Θεοῦ
τὸν ἀπερίγραπτον προεώρακεν, ἐν αὐτῷ τοῦ Πατρὸς γραφησά-
μενον τῷ δακτύλῳ ὑπὲρ φύσιν, θεοσύμφευτε· οὕτω καὶ γὰρ
τὸν ἀόριστον ἐν γαστρὶ σου σαρκὶ περιώρισας.

Κοντάκιον. Ἦχος πλάγ. δ'.

Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια.

Τῷ ἐκ τοῦ κόσμου τῆς δεινῆς ματαιότητος, ταῖς δι-
δαχαῖς σου ταῖς σεπταῖς ποιήματιν ἐλάσαντι, ἀναγράφο-
μεν οἱ παῖδες σου ὕμνον σοι, μάκαρ. Ἀλλ' ὡς ἔχων
παρόρησάν πρὸς τὸν Κύριον, ἐκ παντοίων ἡμᾶς λύ-
τρωσαι κολάσεων, ἵνα κράζωμεν, Χαίροις πάτερ Χρι-
στόδουλε.

Ἔτερον, ποίημα τοῦ ἀββᾶ Ἀπολλώ.

Ἦχος δ'. Ἐπεφάνης σήμερον.

Τὸ σεπτὸν σου λείψανον τοὺς προσκυνοῦντας σχετι-
κῶς ἐκ πίστεως φύλαττε, πάτερ, ἀσινεῖς ταῖς πρὸς Θεὸν
ἱκεσίαις σου, ὅσαι πάτερ θεόφρων Χριστόδουλε.

Ὁ Οἶκος.

Ἄγγελος ἄλλος ὥφθη ἐπὶ γῆς, θεοφόρε, βιώσας ἐγκρατῶς ὑπὲρ λόγον· καὶ τοῖς ἐπουρανίοις χοροῖς συνηρέθιμηςαι τανῦν, τρισμακάριστε. Διὸ ἀνυμνοῦντες βοῶμέν σοι θερμῶς τοιαῦτα: **Χαῖρε ἀστήρ τῆς ἐώς ἐκλάμπας. Χαῖρε φωστήρ τοῦς ἐν Πάτμῳ αὐγάσας. Χαῖρε τῶν ἐν βάθει παθῶν ἡ ἀνάκλησις. Χαῖρε τῶν ἐν ζόφῳ κακίας ἡ λύτρωσις. Χαῖρε ἔλκων πρὸς μετάνοιαν ταῖς τῶν λόγων διδασκαλίας. Χαῖρε ἄγων πρὸς ἀπάθειαν ταῖς τοῦ βίου ἀγωγαῖς. Χαῖρε, ὅτι ὑπάρχεις ὁδηγὸς μοναζόντων. Χαῖρε, ὅτι τυγχάνεις ἱατρὸς ἀσθενούντων. Χαῖρε σωτὴρ ἀνθρώπων θερμότατε. Χαῖρε φωστήρ τῶν παίδων λαμπρότατε. Χαῖρε, δι' οὗ ὁ Θεὸς ἐδοξάσθη. Χαῖρε, δι' οὗ ὁ ἐχθρὸς κατησχύνθη. Χαίροις, πάτερ Χριστόδουλε.**

Ὡδὴ ζ'. Οἱ παῖδες εὐσεβεῖα.

Ὡς Ἥλιος, παμμάκαρ, τὰς ἐρήμους χρυσαυγῆς κατήστροφας, καὶ τὴν ἀγλὺν τὴν ζοφεράν τῶν δαιμόνων διεσκέδασας, πρὸς τὴν ἄνω ποδηγῶν ὁδὸν τοῦς ψάλλοντας: Ὁ τῶν πατέρων Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

Παντοίως προσβαλόντα τὰ δεινὰ τῆς πονηρίας πνεύματα σοὶ τῷ προδόλῳ τῷ στεβρῷ, διελύθησαν ὡς κύματα· ἐπὶ πέτρας ἀσφαλοῦς τὰς βάσεις εἶχες γὰρ, ἐρηρυσμέναις τῷ λόγῳ τοῦ Σωτῆρος.

Ἡττήθη κατὰ κράτος ὑπὸ σοῦ ὁ τυρωθεὶς ὑπέρογκ· καὶ ὁ Θεοῦ κατεπαρθεὶς καὶ τὰ μείζω φρυξάμενος, ὡς στρουθίον

εὐτελὲς εἰς χοῦν συντέτριπται, ὀπλισαμένῳ τὸ μέτριόν σοι, πάτερ.

Ζητῶν τὸν μαργαρίτην νουνεχῶς ἀπὸ σπαργάνων εὗρηκας, τὸν πολυτίμητον Χριστὸν, καὶ εὐρῶν τὰ πάντα προῦδωκας, καὶ κτησάμενος αὐτὸν ἐπήρκεις ἅπασιν τοῖς δεομένοις πλουτεῖν ἐκ τούτου, πάτερ.

Δοχεῖον, θεοφόρε, γεγονῶς σὺ καθαρὸν τοῦ Πνεύματος, τὰς θεουργοὺς μαρμαρυγὰς ὀλικῶς ἐδέχου, ὅσιε, θείαις τε πνοαῖς ὡς ὄργανον κρουόμενον, καὶ ἐμμελὲς τῷ Θεῷ τὸ μέλος ἄδον.

Θεοτοκίον.

Ἡ θάτος Μωϋσέως ὑπεδήλου καθαρῶς τὸν τόκον σου. Ὡς γὰρ ἐκείνη θαυμαστῶς φλεγόμενη ὥφθη, Δέσποινα, ἀνωτέρα τῆς φλογός, ὡσαύτως ἀφλεκτος διετηρήθης καὶ σὺ πυρὸς τοῦ θείου.

Ὡδὴ ἡ. Θαύματος ὑπερφυοῦς.

Ἄρματος τῶν ἀρετῶν τοῦ λαμπροτάτου ἐπιβέβηκας ἄλλος καθάπερ Ἥλιου, θεσπέσιε, καὶ ἡρπάγης πρὸς οὐρανούς, καὶ Τριάδι μετὰ δόξης νῦν παρίστασαι, ἀμέσως ταῖς ταύτης ἐλλαμπόμενος φωταυγαίαις καὶ ψάλλων: Πάντες τὸν Κύριον ἀνυμολογεῖτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Βάρβαρον ἐξ Ἰταλῶν ὁ δολιόφρων καθ' ἡμῶν ἐξωπλίστατο στόλον, ἀφαρπάσαι σκηνώμα τοῦ ἀγίου τυραννικῶς· ἀλλ' ἡλέγχθη ἐν κενοῖς δραμῶν ὁ βάσκανος· κενὰς γὰρ τὰς χεῖρας αὐτῆς ἔχοντες ἐπανῆκαν, καὶ δίκην ἔδωκαν τῆς ὕβρεως, ὑπὸ τῆς θαλάσσης δεινῶς βασανισθέντες.

Ἐφοδὸν τυραννικὴν ἐλπίζομένην διασκέδασον τάχιστα, πά-

τερ, τῇ Τριάδι δέησιν ἐνστησάμενος ἐμμελῶς, Θεολόγον καὶ τὸν τοῦτου αὐθομαίμονα θερμούς προσλαβόμενος συλλήπτορας τῆς πρεσβείας. Ἡ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον ἀνυμνολογεῖτε βοῶντες εἰς αἰῶνας.

Κλύδωνα τὸν χαλεπὸν τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὸν ἄγριον κόπασον σάλον, εἰρηναῖαν ἅπασι πολιτεῖαν καὶ βιοτὴν τοῖς ὕμνοῦσί σε, θεόφρον, χαρισάμενος, ὡς ἂν γεγηθότες ἀναμέλωμεν ἀσιγήτως: Ἡ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον ἀνυμνολογεῖτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Θεοτοκίον.

Δόξης τῆς θεοειδοῦς ἐκπεπτωκότας τοὺς προπάτορας ὄψεως δόλῳ, καὶ πρὸς ἄδου πέταυρον καταχθέντας ἐλεεινῶς, τὴν ζωὴν ἀποτεκοῦσα, θεονύμφευτε, σὺ τὴν οὐσιώδη ἀνεζώσας παραδόξως, καὶ τούτους θέσει τεθέωκας ἐπαναδραμόντας τῇ πρώτῃ εὐγενείᾳ.

ᾠδὴ θ'. Τύπον τῆς Ἀγνῆς.

Ἔσθης νῦν τῆς σῆς ἐφέσεως, τῶν ἐφετῶν ἀπάντων, μάκαρ, τὸ ἔσχατον ἐπιφθάσας, οὐπὲρ ἐπὶ γῆς ἐκ νεότητος ὁ διάπυρος ἔρωσ σε ἔφλεγεν· οὐ νῦν καταπολαύων ὑπὲρ ἡμῶν ἀγρύπνως πρέσβευε.

Ἴδε πειρασμῶν τὴν θάλασσαν, ἣν καθ' ἡμῶν ἐκ βασκανίας ἐξήγειρεν ὁ ἀρχέκακος καὶ ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρωπόλεθος, καὶ πρᾶυνας γαλήνην πυτάνευσον τῇ σῇ γνησίᾳ ποιμνὴ ταῖς ἀδιστάκτοις ἱκεσίαις σου.

Μάκαρ, τὸ καλὸν ἀγώνισμα τῆς ἀρετῆς ἀνδρειοθύμως ἡγώνισαι, καὶ τὸν δρόμον σου ἀνεπιστρόφως τετέλεκας, καὶ τὴν πίστιν ἀμέμπτως τετήρηκας. Διὸ καὶ τῶν στεφάνων τῶν κατ' ἀξίαν ὄντως ἔτυχες.

Δέξαι τὸ παρὸν μου ψέλλισμα τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἀναξίου ἱκέτου σου, ἀνασχόμενος ὡς ὁ Σωτὴρ μου τὸν ἔπαινον τῶν νηπίων ποτὲ, καὶ τὴν ἄφρσιν, ἀντιβολῶ, παράσχου τῶν ἀμαρτᾶδων μου πρεσβείαις σου.

Θεοτοκίον.

Ἴδε τὴν ἐμὴν ἀσθένειαν, ἴδε ψυχῆς μου τὰ δεινότατα τραύματα, ἅ μοι δαίμονες ἀνηλεεῖς προσετρίψαντο, ἀπηνῶς ἐπελθόντες οἱ φόνιοι, καὶ δὸς τὴν σωτηρίαν ἢ τὸν Σωτῆρα ἀποτέξασα.

Ἐξαποστειλάριον.

Τῶν μαθητῶν ὁρώντων σε.

Ἄσστηρ ἐφάνης ἄδυτος ἐν τῷ Λάτρῳ, τῶν ἀσκητῶν τὰ πλήθη καταλαμπρύνων· ποιμνὴν δὲ τὴν Πάτριν ἐργασάμενος, Χριστόδουλε θεόσοφε, καθοδηγῶν ἐκδιδάσκεις ἰσαγγελον πολιτεῖαν.

Ἔτερον. Ὅμοιον.

Τὸν ἐν τῷ Λάτρῳ λάμψαντα ἀρχηγέτην καὶ πάντας καταυγάζαντα θεαρέστως, Χριστόδουλον τὸν θεῖον εὐφημήσωμεν· ἀσκητικὰ γὰρ ἐπάθλα καὶ μοναζόντων ἀγέλας ἐπλήθυνεν ἐν τῇ Πάτμῳ.

Θεοτοκίον.

Τιμιωτέρα πάντων τῶν ποιημάτων ὑπάρχεις, Θεοτόκε, Χριστὸν τεκοῦσα. Τοῦτον οὖν ἱκέτευε φυλάτ-

τεσθαι, τὴν οἰκτρὰν ταύτην ποίμνην σου, ἀλώδητον ἐκ ποντοίας, ἐπιβουλῆς ἐναντίας.

Εἰς τοὺς αἶνους στιχηρὰ προσόμοια, ἤχος πλάγ. δ'.

Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος.

Πάτερ θεόφρον Χριστόδουλε, δι' ἐγκρατείας πολλῆς καὶ συντόνου δεήσεως τῷ Χριστῷ ἐνούμενος, ἀπερίτρεπτος ἔμεινας ταῖς μεθοδεύσεσιν τοῦ πολεμήτορος, καὶ φίλος ὤφθης τοῦ Παντοκράτορος. Ὅθεν τιμωμέν σε, καὶ τὴν θείαν μνήμην σου περιχαρῶς πίστει ἐορτάζομεν, θεομακάριστε.

Ὅμοιον.

Ὅσπερ πάτερ Χριστόδουλε, ἐν ἐρημίαις αἰεὶ καὶ σπηλαίοις καὶ ὄρεσι πίστει διακινώμενος τὸν Θεὸν ἐξεζήτησας, καὶ τοῦτον εὗρες ὥσπερ ἐπόθησας, ἀνεπιστρέφῃ ψυχῇ νευρούμενος, ταῖς ἀναβάσεσιν ταῖς καλαῖς ἐκαστοτε, καὶ μοναστῶν στίφει προσενηνόχας Χριστῷ σωζόμενα.

Ὅμοιον.

Σὺ καθυπεύκων τοῖς νεύμασι τοῦ παντεπόπτου Θεοῦ, παρ' αὐτοῦ χάριν ἔλαβες ἐνεργεῖν τεράστια, καὶ διώκειν τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας τῶν προσκύντων σοι ἐν τῇ σορῷ σου, θεομακάριστε. Ὅθεν τιμωμέν σε, καὶ τὴν θείαν μνήμην σου χρεωστικῶς πίστει ἐορτάζομεν, θεομακάριστε.

Δευτεροῦμεν τὸ α'.

Δόξα, ἤχος πλάγ. δ'.

Οὐρανοδρόμῳ ἐπιβὰς ὀχήματι, θεσπέσιε, τῶν ἀρετῶν κατέλαθες τὴν ἀκρόπολιν δι' ἀσκήσεως, ἐκ τῆς ἐρήμου πολεῦων τῆς ἁγίας Ἰερουσαλὴμ τὰ ὑπερκόσμια, καὶ τῶν ἐκ πόνων ἀγώνων ἀξίως τὰ γέρα κομισάμενος, ταῖς οὐρανίαις συναγάλλῃ ταξιαρχίαις, παμμακάριστε τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν κληρονόμος καὶ τῆς βασιλείας οἰκήτωρ γενόμενος. Ἀλλὰ πρέσβευε, θεοφόρε Χριστόδουλε, τῷ Σωτῆρι τῶν ὅλων εἰρηνεῦσαι τὸν κόσμον, καὶ σῶσαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Καὶ νῦν, Θεοτοκίον. Εἰς τὸν στίχ. στιχηρά, τὸ ἰδιόμελον τοῦ Τριωδίου καὶ τὸ μαρτυρικόν.

Εἶτα δόξα τοῦ ἀγίου.

Ἦχος πλάγ. δ'.

Τὸ κατ' εἰκόνα τηρήσας ἀλώδητον, ὅσπερ πάτερ, κατὰ τῶν παθῶν τῆς σαρκὸς ἀντέστης ἀνδρικώτατα, μὴ ὑποπτήξας τὰς τῶν δαιμόνων ἐπιφορὰς, ἀλλὰ τῇ τοῦ Πνεύματος αἵγλῃ τούτους κατέσφαξας. Διὸ παρῴρησάν κεκτημένος πρὸς Θεὸν, περίσωζε τὴν ποίμνην σου ἐξ ἐχθρῶν παντοδαπῶν, πάνσοφε Χριστόδουλε.

Καὶ νῦν, Θεοτοκίον, τὰ λοιπὰ καὶ ἀπόλυσις.

ΜΗΝΙ ΟΚΤΩΒΡΙΩ ΚΑ'.

Η ΑΝΑΚΟΜΙΔΗ ΤΟΥ ΛΕΙΨΑΝΟΥ

ΤΟΥ

ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΦΟΡΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΤΟΥ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΥ.

Ἐσπέρας ἐν τῷ μικρῷ ἑσπερινῷ εἰς τό: Κύριε ἐκέκραξα
ἰστώμεν στιχηρά δ'.

Ἦχος α'. Πανεύφημοι μάρτυρες.

Παμμάκαρ Χριστόδουλε, στυγνὸν ὄλον ἀναθέμενος
τῷ ποιητῇ καὶ δεσπότη σου, ζωῆς ἡλόγησας τῆς πρὸς-
καίρου ταύτης καὶ τρυφῇ διέπτυσας, καὶ πᾶσαν ἄλλην
βίου τερπνότητα· Χριστῷ συνεῖναι γὰρ ὡς ἐχέφρων
προαιρούμενος, τῶν ἐνθάδε τερπνῶν καταφρόνησας.

Γονέων οὐδὲν σε στοργῇ ἔθελξε, μακάριε, οὐ συγ-
γενῶν, οὐ συζύγου τε Θεοῦ ἐχώρισεν ὄντως, ἀλλὰ
πάντα νουνεχῶς ἀπερρίψας, καὶ τούτῳ ἠκολούθησας,
ὅσπερ ὃν καθιέτευε δωρηθῆναι ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὴν
εἰρήνην καὶ τὸ μέγα ἔλεος.

Θεόν, ὃν ἠγάπησας θερμῶς, μάκαρ, ἐκ καρδίας σου,

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

27

ἀδιαλείπτως ἐκέτευε ῥυσθῆναι ἅπαντας τοὺς ἀναθεμέ-
νους ἐαυτοὺς τῇ ποιήμῃ σου, καὶ ταύτῃ μέχρι τέλους
προσμένοντάς, πυρὸς γεέννης τε καὶ βαρβάρων τῆς
ἀλώσεως, καὶ τῆς πλάνης τοῦ δολίου δράκοντος.

Δόξα, ἦχος β'.

Τὸ μνημόσυνόν σου εἰς τὸν αἰῶνα μένει, ὅσπερ πάτερ
Χριστόδουλε, καὶ τὸ πρᾶγον τῆς καρδίας σου, θεράπον
μακάριε· εἰ γὰρ μετέστης ἐξ ἡμῶν ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς,
ἀλλ' οὐκ ἀπέστης ἀφ' ἡμῶν τῷ πνεύματι, ἐν ἀγάπῃ Θεῷ
παριστάμενος, καὶ σὺν ἀγγέλοις χορεύων ἐν οὐρανοῖς·
μεθ' ὧν ἐκέτευε ἐλεηθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Καὶ νῦν, Θεοτοκίον.

Στιχηρά ἀπόστιχα.

Ἦχος β'.

Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου σε νεκρόν.

Πάντα παριδὼν ὡς νουνεχῆς, γένος, περιφάνειαν,
πλοῦτον, καὶ τῆς συζύγου στοργήν, κόσμου τε τερπνό-
τητα ἀπαρνησάμενος, καὶ σταυρὸν ἐπὶ ὤμων σου ἀρά-
μενος, μάκαρ, τρέχων ἠκολούθησας Χριστῷ, Χριστό-
δουλε· τοῦτον ἐκετεύων μὴ παύσῃ, λύσειν δωρηθῆναι
πταισμάτων τοῖς πιστῶς ὑμνοῦσέ σου τὴν κοίμησιν.

Στίχος,

Τίμιος ἐναντίον Κυρίου ὁ θάνατος τοῦ ὁσίου.

Φάλαγξ τῶν δαιμόνων ἡ τὸ πρὶν Πάτριον κατοικοῦσα, ὡς σ' εἶδεν ἐπιδημήσαντα, αἵφνης φυγαδεύεται, καὶ ὁ προστάτης αὐτῆς, Φαραὼ ὡς περ δεύτερος, βυθῷ τῆς θαλάττης, μάκαρ, παραπέμπεται εὐχῇ καὶ μόνῃ σου. Ὅθεν μοναζόντων τὸ στέφος νῦν περιχορεύον ἐν ταύτῃ, διὰ σοῦ γεραίρει τὸν φιλόθρωπον.

Στίχος,

Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον.

Οἶκον ἀπειργάσω τοῦ Θεοῦ, σπήλαιον δαιμόνων τὴν οὔσαν τὸ πρὶν, Χριστόδουλε, Πάτριον, καὶ ἀνήμερας ναὸν σεπτὸν καὶ φαιδρὸν, μοναστῶν τε συνήθροισας ἀγέλας ἐν ταύτῃ, ὕμνους ἀναπέμποντας ἀεὶ τῷ πάντων Θεῷ· ἥνπερ ποδηγῶν μὴ ἐλλέπης καὶ πρὸς βασιλείαν εἰσάγων τὴν τῶν οὐρανῶν, ἀειμακάριστε.

Δόξα, ἦχος β'.

Ἡ τῶν λειψάνων σου θήκη, πανεύφημε πάτερ, πηγάζει ἰάματα, καὶ ἡ ἀγία σου ψυχὴ ἀγγέλοις συνοῦσα ἀξίως ἀγάλλεται. Ἐχων οὖν πρὸς Κύριον, ὅσπερ παρρησίαν, καὶ μετὰ τῶν ἀσωμάτων χορεύων ἐν οὐρανοῖς, σὺν αὐτοῖς πρέσβευε σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Καὶ νῦν, Θεοτοκίον.

Ἀπολυτίκιον, ἦχος β'.

Τοῖς τῶν δακρύων σου ὄμβροις, πάτερ Χριστόδουλε, τῶν νοσημάτων ἐξαίρεις τὸν καύσωνα· διό σε πιστῶς ἱκετεύομεν, ἐπερχομένων παντοίων κακῶν ἡμᾶς λύτρωσαι, πρεσβεύων ἀπαύστως ὑπὲρ πάντων ἡμῶν.

Καὶ νῦν, Θεοτοκίον.

Ἡ εὐλόγησις τῶν κολλύβων καὶ ἀπόλυσις.

Ἐν δὲ τῷ μεγάλῳ ἐσπερινῷ ἱστῶμεν στιχηρὰ, ἦχος δ'.

Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσιν.

Ὡς ἀστέρα πολύφωτον, θεοφόρε Χριστόδουλε, οἰκουμένην ἅπασαν καταλάμποντα, σὲ ἐγνωκότες γεραίρομεν ἐν ὕμνοις τὴν μνήμην σου, καὶ τὴν λάρνακα τὴν σὴν εὐλαβῶς προσπτυσσόμενοι ἐκβοῶμέν σοι: Μὴ ἐλλέπης, παμμάκαρ, τὸν δεσπότην καὶ Θεὸν ἡμῶν πρεσβεύων τοῦ οἰκτερεῆσαι τοὺς δούλους σου.

Τῶν ὁσίων ὁμότιμος καὶ ἀγγέλων ὁμόσκηνος ὡς ὑπάρχων μέμνησο τῶν τιμώντων σε καὶ ἀνυμνούντων, Χριστόδουλε, τὴν κοίμησιν σήμερον τὴν σεπτὴν σου καὶ φαιδρὰν, ἐκ παντοίων λυτρούμενος τούτους θλί-

ψεων καὶ κολάσεως, πάτερ, αἰωνίου, καὶ βαρβάρων ἐπηρείας, καὶ πάσης ἄλλης κακώσεως.

Τοὺς γενναίους ἀγῶνάς σου, καὶ ἀγγέλων ἐθαύμασεν ἡ πληθὺς, μακάριε, καθορῶσά σου τὸ τῆς νηστείας ἀνένδοτον, τὴν στάσιν τὴν πάννουχον, προσευχὴν διηνεκῇ, καὶ δακρύων τὸ ἄμετρον. "Ὅθεν αἶτησαι, παρρησίαν ὡς ἔχων, τοῖς σοῖς τέκνοις ἰλασμόν τε τῶν πταισμάτων, καὶ παραδείσου τὴν οἴκησιν.

Τοὺς γενναίους ἀγῶνάς σου, θεοφόρε Χριστόδουλε, καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν καρτερίαν σου τῆς θαυμασίας ἀσκήσεως, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν κατεδὼν σου, τὴν Αὐτοῦ βασιλείαν ἡντρέπισεν· ὃν ἐκέτευε ἐξ ἐχθρῶν πολεμίων λυτρωθῆναι τὴν σὴν ποιήμνην, θεοφόρε παμμακάρ πάτερ Χριστόδουλε.

Καὶ ἐγκράτειαν σύντονον προσευχὴν τ' ἀδιάλειπτον, ἀγρυπνίαν πάννουχον ἐκαρτέρησας, καὶ τοὺς πεινῶντας διέθρεψας πτωχοὺς· διὰ τοῦτό σε ἐν τοῖς κύλποις Ἀβραάμ ὁ Χριστὸς κατεσκήνωσεν· ὃν ἐκέτευε, θεοφόρε τρισμακάρ, λυτρωθῆναι ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν τὴν ποιήμνην σου, ὅσιε.

Θεωρίαις καὶ πράξεσι πρὸς Θεὸν ἀνυψούμενος διὰ βίου, πάνσοφε, διετέλεσας, τῆς θεωρίας ἐπίθασιν τὴν πράξιν πηξάμενος καὶ σοφῶς τῶν ὁρεκτῶν ἀγαπήσας τὸ ἔσχατον· οὗ γενόμενος τῆς ἐφέσεως ἔστης, μακαρίου ἀξιούμενος νῦν τέλους, θεόφρον πάτερ Χριστόδουλε.

Δευτεροῦμεν τὰ δύο.

Δόξα, ἤχος πλάγ. β'.

Τὸ κατ' εἰκόνα τηρήσας.

Ζήτηι ὀπιθεν ἐν σελ. 2, ἡ λέγει τοῦτο:

Δόξα, ἤχος δ'.

Ἀγάλλεται σήμερον ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ λαμπρονομένη τῇ χάριτι, καὶ πιστῶς πανηγυρίζει τῆς Πατρίου τὰ συστήματα ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ τοῦ τιμίου λειψάνου σου, ἡγιασμένε πάτερ Χριστόδουλε, καὶ δοξάζει Χριστὸν τὸν διὰ σοῦ παρέχοντα ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος.

Καὶ νῦν, Ὁ διὰ σέ θεοπάτωρ.

Εἰσοδος, τὸ προκαίμενον τῆς ἡμέρας.

Τὰ ἀναγνώσματα. Ζήτηι ὀπισθεν ἐν σελ. 3, ὁμοίως καὶ τὴν λιτὴν.

Ἀπόστιχα, ἤχος β'.

Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου σε νεκρόν.

Ὡςπερ τὰ ὁστὰ τοῦ Ἰωσήφ οἱ τοῦ Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου συνεκοιμήσαντο, οὕτως οἱ μονάζοντες ἐν τῇ τῆς Πατρίου μονῇ, ἐξ Εὐδοίας τὸ σκηνός σου, Χριστόδουλε πάτερ, εἰς αὐτὴν μετήνεγκον· ὃ καὶ κατέθεσαν

ἔγγιστά που τοῦ ναοῦ τοῦ παρθένου καὶ βροντῆς υἱοῦ
Θεολόγου, εἰς δεινῶν παντοίων ἀπολύτρωσιν.

Ἦσαν ἐπὶ ὤμων ἀνδρικῶς λάρνακα τὴν θεῖαν, παμ-
μάκαρ, ἐν ᾗ τὸ ἅγιον σῶμά σου, Χριστόδουλε, οἱ
μοναχοὶ εὐλαδῶς ἐν Εὐδοίᾳ ἐκήδευσαν, καὶ καταγα-
γόντες εἰς πλοῖον κατέθεσαν ἐν ἁωρεὶ τῆς νυκτὸς,
ἔχοντες τὴν σὴν ἀντίληψιν, πάτερ, συνεφεπομένην καὶ
δρῶσαν πάντα εὐμαρῇ, θεομακάριστε.

Πάτρις ἐορτάζει εὐλαδῶς τὴν τοῦ ἱεροῦ σου λειψά-
νου, πάτερ, ἐπάνοδον, ὅσπερ Χριστόδουλε, θεράπον ὄν-
τως Χριστοῦ· σὺ δὲ ταύτην περίσωζε ἐκ παντοίων νόσων
ταῖς πρὸς τὸν οἰκτίριμονα θερμαῖς πρεσβεύαις σου,
ὅπως κατὰ χρέος ὑμνοῦσα τὴν σεπτὴν σου μνήμην,
παμμάκαρ, θείας βοηθείας ἀντιλάβηται.

Δόξα, ἤχος β'.

Τὴν τῶν ἀρετῶν κλίμακα, τὸν θεοφόρον πατέρα
ἡμῶν Χριστόδουλον ἐγκωμίοις ἀξίως στεφανώσωμεν,
ἐκ τῶν ὁσίων πάντων τὸ ἐγκαλλώπισμα, βοῶντες πρὸς
αὐτόν: Χαίροις ἀγγέλοις συνόμιλε καὶ τοῖς ὁσίοις
ὁμόσκηνε. Χαίροις τῶν ἀρετῶν ἡ ἀκρόρεια, τῶν πει-
νῶντων ἡ αὐτάρκεια, καὶ τῶν νοσοῦντων ἡ ἴασις. Χαί-
ροις τῶν θλιβομένων ἡ παρὰ μυσθία, τῶν πεπτόντων ἡ
ἀνδρόθυμις, καὶ τῶν ἰσταμένων τὸ ἐδραίωμα. Μὴ δια-
λίπῃς, παμμάκαρ, πρεσβεύων πρὸς Κύριον ὑπὲρ
τῶν ἀνυμνοῦντων τὴν θεῖαν σου μνήμην καὶ σωτήριον.

Καὶ νῦν, Θεοτοκίον.

Ἀπολυτίκιον, Τοῖς τῶν δακρύων σου ὁμῆροις·

καὶ ἀπόλυσις.

Εἰς τὸν ὄρθρον, τὰ καθίσματα.

Ζήτει ὀπισθεν ὅλα ἐν σελ. 10 καὶ ἐφ. Ἰδιόμελον,

Θεῖα χάρις ἐκκέχυται.

Εἶτα οἱ κανόνες τῆς Θεοτόκου μετὰ τῶν

εἰρμῶν εἰς ς', καὶ τοῦ ὁσίου ἀνα δ'.

Κανὼν τῆς Θεοτόκου. Ὡδὴ α', ἤχος β'.

Ὁ εἰρμός.

«Ἀτριπτον, ἀσυνήθη, ἀβρόχως θαλαττίαν ἀνύσας τρίβον ὃ
»ἐκλεκτὸς ἐβόα Ἰσραὴλ: Τῷ Κυρίῳ ἄσωμεν, ὅτι δεδόξασται».

Ἄυλος πάλαι κλίμαξ, καὶ ξένως χερσωθεῖσα ὁδὸς θαλάσ-
σης τὴν σὴν ἐδήλου γέννησιν, ἀγνή· ἦν ὑμνοῦμεν, Δέσποινα,
ὅτι δεδόξασται.

Δύναμις τοῦ Ὑψίστου, ὑπόστασις τελεία Θεοῦ σοφία σωμα-
τωθεῖσα, ἄχραντε, ἐκ σοῦ, τοῖς βροτοῖς ὠμίλησεν, ὅτι δεδό-
ξασται.

Ὡδευσε διὰ πύλης ἀβάτου, κεκλεισμένης τῆς σῆς νηδύος,

δικαιοσύνης Ἡλίου, ἀγνῆ, καὶ τῷ κόσμῳ ἔλαμψεν, ὅτι δεδόξασται.

Ὁ κανὼν τοῦ ὁσίου. Ὡδὴ α', ἤχος β'.

Ἐν βυθῷ κατέστρωσε ποτέ.

Ὡς τῆς θείας δόξης κοινωνὸς καὶ μακαριότητος σὺ γεγονώς, καὶ ταῖς ἄνω λαμπρότησι νῦν καταυγαζόμενος, τὸ ζοφῶδες μου τοῦ νοὸς διασκεδάσον, ὅπως ἐπαξίως μέλψω σου, παμμάκαρ, τὸ μνημόσυνον.

Ἀπὸ βρέφους ὄλον σεαυτὸν, πάτερ, ἀναθέμενος ταῖς θεिकाῖς ἐντολαῖς, ἀπὸ βρέφους με κακίαις αὐξήσαντα, πρὸς μετάνοιαν καθοδήγησον δέομαι, ταῖς σαῖς ἰκεσίαις ἄφροσιν πταισμάτων πρυτανεύων μοι.

Τὴν ῥευστὴν τοῦ βίου καὶ φθαρτὴν δόξαν καὶ προσπάθειαν καταλιπὼν τῷ Χριστῷ ἠκολούθησας, καὶ αὐλῶς ἔζησας ὥσπερ ἄσαρκος, ὑλικοῖς με κρατούμενον πάθεσιν, εὐχαῖς σου λῦσον καὶ ἐλεύθερον ἀπέργασαι.

Θεοτοκίον.

Ἐξ αἰῶνος μόνην καθαρὰν σὲ τὴν ἀειπάρθενον ὁ καθαρὸς εὐρηκώς, παναμώμητε, σοῦ τὴν μήτραν ὥκησε, τὸν πρωτόπλαστον ἀνορθῶσαι βουλόμενος, καὶ σῶσαι τὸν κόσμον διὰ τῆς αὐτοῦ συγκαταβάσεως.

Ἔτερος κανὼν. Ὡδὴ α', ἤχος πλάγ. δ'.

Ὑγρὰν διοδεύσας.

Θεώσεως, πάτερ, ἐπιτυχὼν τῆς πεποθημένης, καὶ τοῦ ξύλου

κατατρυφῶν τῆς ἀθανασίας ἀκωλύτως, ὑπὲρ ἡμῶν τὸν Σωτῆρα δυσώπησον.

Πατρίδα καὶ δόξαν καὶ τοὺς γνωστοὺς, καὶ πᾶσαν τοῦ βίου μοχθηρίαν διαφυγὼν, Χριστῷ ἠκολούθησας, θεόφρον, τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ νῦν ἐμφορούμενος.

Οὐδέν σε τῶν κάτω καὶ χαμερπῶν καθεῖλκυσε, πάτερ, πρὸς τὰ ἄνω καὶ ὑψηλὰ τὸν νοῦν ἀπευθύνοντα καὶ μόνον ὀλοκαρδίως ζητοῦντα τὸν Κύριον.

Θεοτοκίον.

Ἡ Πύλη τῆς θείας Ἀνατολῆς ἀνοιξόν μοι πύλας μετανοίας, καὶ ἐκ πυλῶν κακίας ἀνθρώπων καὶ δαιμόνων, Θεογεννητὸρ πανάμωμε, ῥῦσαί με.

Ὡδὴ γ'. Ὁ εἰρμός.

«Τόξον συνετρίβη δυναστῶν τῷ κράτει σου, Χριστέ, καὶ δύ-
» ναμιν ἀσθενεῖς σὲ περιεζώσαντο».

Ὁ χρόνου ἐπέκεινα παντὸς, ὡς χρόνων ποιητῆς, ἐκ σοῦ, Παρθένε, ἐκὼν βρέφος πεπλαστούργηται.

Νηδὺν πλατυτέραν οὐρανῶν ὑμνήσωμεν πιστοὶ, δι' ἧς Ἀδάμ ἐν τοῖς οὐρανοῖς χαίρων πεπολίτευται.

Ἀρχὴν ὑπὸ χρόνων εἰληφώς πιστεύεται ἐκ σοῦ ὁ χρόνων δημιουργός, Μητὴρ ἀειπάρθενε.

Ἄλλος. Ἐξήνηθησεν ἡ ἔρημος.

Χορεῦει ἑορτάζουσα Νικαέων ἅπαντα πόλις τιμῶσά σου τὰ

σπάργανα, ὁ δὲ Ὀλυμπος ἐκθειάζει σε, ἀπαρχάς σου τῶν πόνων ἐκδρεπόμενος.

Στοργῆς γονέων, ὅσιε, καὶ μνηστῆς ἡλόγησας, καὶ χαμερποῦς ἀπάσης δὲ προσπαθείας τὸν νοῦν ἀπέστησας, τοῦ Θεοῦ τῇ ἀγάπῃ πυρπολούμενος.

Ὡραῖον ὡς νεόφυτον σὲ κομῶντα πράξει ταῖς ἐναρέτοις ἔρρημος διατρέφει, καὶ πρὸς τὴν ἔνθεον ἐπανάγει, Χριστόδουλε, τελειῶσιν.

Θεοτοκίον.

Ἰλύι ἐμπαγέντα με ἀμαρτίας, ἄχραντε, καὶ ἡδονῶν εἰς βάρηρον ἐμπεσόντα τῇ μεσιτείᾳ σου ἐξανάστησον, μόνῃ θεο-
νύμφευτε.

Ἄλλος. Οὐρανίας ἀψιῖδος.

Ἐκ νεότητος πάντα καταλιπὼν, ὅσιε, πλοῦτον, μνηστευθείσης συμβίου ἀγάπῃ καὶ συγγενῶν, τὸν σταυρὸν Χριστοῦ ἐπ' ὤμων ἄρας μέχρι τέλους, χαίρων τούτῳ ἠκολούθησας, πάτερ Χριστόδουλε.

Σαρκικῶν φρονημάτων καὶ ἐμπαθοῦς σχέσεως, πάσης προσπαθείας, παμμάκαρ, τὸν νοῦν ἀπέστησας, ἐκ μετεώρων τε τὴν ματαιότητα πᾶσαν κατιδὼν ἐπόθησας μόνῃ τὰ μένοντα.

Δεδεμένος τῷ πόθῳ τοῦ ἐραστοῦ, ὅσιε, τὰς ἀνθισταμένας κινήσεις σαρκὸς τῷ πνεύματι ἐπέσχεας ἄριστα, ἐν ἐγκρατείᾳ τὸ σῶμα καὶ ταῖς ἀγρυπνίαις τε πιέζων, ὅσιε.

Θεοτοκίον.

Ἐπὶ σὲ καταφεύγω διὰ παντός, Δέσποινα, πλήθει λογισμῶν καθ' ἐκάστην περικυκλούμενος· οἴκτειρον, σῶσόν με ἢ τὸν Σωτῆρα τεκοῦσα τοῦ παντός καὶ Κύριον, μόνῃ πανάμωμε.

Καθίσματα. Ἦχος πλάγ. δ'.

Τὴν σοφίαν καὶ λόγον.

Ἐγκρατείας ἰδρῶσιν ἀσκητικοὺς κατασθέσας τὴν φλόγα τὴν τῶν παθῶν, τοὺς πᾶσιν ἀνέβλυσας τῶν θαυμάτων τὸ πέλαγος, καὶ ἐν αὐτῷ ὡς ἄλλος Μωσῆς κατεπόντισας τὰ τῆς πλάνης ἄρματα, δαιμόνων τὰς φάλαγγας. Ὅθεν συνελθόντες κατὰ χρέος τιμῶμεν τὴν πάνσεπτον μνήμην σου, θεοφόρε Χριστόδουλε· πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ τῶν πταισμάτων ἄφεσιν δωρήσασθαι τοὺς ἐορτάζουσι πόθῳ τὴν ἀγίαν μνήμην σου.

Δόξα, τὸ αὐτό. Καὶ νῦν, Θεοτοκίον.

Λογισμοὺς ὀλισθαίνων τοὺς πονηροὺς εἰς βυθὸν κατηνέχθην ἀμαρτιῶν, καὶ στένων κραυγάζω σοι ἐκ καρδίας, πανάχραντε· Ἐν ἐμοὶ θαυμάστωσον τὸ πλούσιον ἔλεος, καὶ τῆς σῆς εὐσπλαχνίας τὸ ἄπειρον πέλαγος, καὶ τῶν οἴκτεριμῶν σου τὸν ἀμέτρητον πλοῦτον, καὶ δός μοι μετάνοιαν καὶ πταισμάτων συγχώρησιν, ἵνα πόθῳ κραυγάζω σοι· Πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, τῶν πταισμάτων ἄφεσιν δοθῇναί μοι· σὲ γὰρ ἔχω ἐλπίδα ὁ δοῦλός σου.

Ὡδὴ δ'. Ὁ εἰρμός.

« Ἀκήκοα, Κύριε, τὴν ἔνδοξόν σου οἰκονομίαν, καὶ ἐδόξασα, » φιλήνθρωπε, τὴν ἀκατάληπτόν σου δύναμιν.

Ἰδοὺ ὑπερύψωται τὸ θεῖον ὄρος οἴκῳ Κυρίου ὑπεράνω τῶν δυνάμεων, ἡ Θεομήτωρ ἐμφανέστατα.

Νομίμων τῆς φύσεως, παρθένε, ἄτερ μόνη τεκοῦσα τὸν δεσπόζοντα τῆς κτίσεως κατηξιώθης θείας κλήσεως,

Ἄλλος. Ὑμνῶ σε ἀκοήν.

Τοὺς πόρους σου, τρισμακάρ, ἔρημος μεγαλύνει, κροτεῖ καὶ Λάτρος· ταῖς ἀρεταῖς μέλπει δὲ ἡ Κῶς, καὶ Πάτμος ἐγκουχᾶται καὶ σὲ ὡς κατέχουσα λαμπρύνεται τὸν οἰκιστὴν τε ταύτης καὶ δομήτορα.

Τὴν Πάτμον ἐξαιτήσας εἴληφας ἀπελεύθερον ἐξ ἀνθρώπων, βασιλικῷ χαρίσματι· καὶ ταύτην νῦν καταφαιδρύνων χοροῖς μοναστῶν, ἐστενοχώρησας Χριστῷ λατρεύειν, ὅσπερ Χριστόδουλε.

Ῥεούσαις μὴ λιπάνας, ὅσιε, τὸ σαρκίον τροφαῖς, ἀλλ' ὅλον ἐφύλαξας ἄσπιλον, τρυφῶν ταῖς θείας θεωρίαις. Διὸ καὶ ἀλώβητον τηρεῖται σου καὶ μετὰ πότμον, πάτερ, ἀνακείμενον.

Θεοτοκίον.

Πολλαῖς με νεκρωθέντα, πάναγνε, ἀμαρτίαις καὶ ἀσθενοῦντα ἐπίσκεψαι δέομαι καὶ ζώωσον, θεοκυῆτορ, νεκροῖς τὴν ζωὴν ἢ προξενήσασα τῷ τοκετῷ σου, Μήτηρ ἀειπαρθένε.

Ἄλλος. Εἰσακήκοα Κύριε.

Ὑπνον, πάτερ, οὐκ ἔδωκας τοῖς σοῖς ὀφθαλμοῖς, οὐδὲ τοῖς βλεφάροις σου νυσταγμόν, ἕως κατέπαυσας ἐν θαλάμοις θείοις τοῦ Κυρίου σου.

Λογισμῶν τὴν διάκρισιν, πάτερ, ἐπιστήσας καθάπερ δέσποιναν, τοὺς αἰσχίστους ἀπεδίωκες, δι' αὐτῆς τοὺς θείους ἀσπαζόμενος.

Οἶκος ὠφθης τοῦ Πνεύματος διὰ πολιτείας ἀρίστης, ὅσιε, ἐγκρατεῖα ταπεινούμενος καὶ ἀγάπη, πάτερ, ἀνυψούμενος.

Θεοτοκίον.

Ὑπὸ πλήθους πταισμάτων μου πλήθη πειρασμῶν με περιεκύκλωσαν· σοῦ τὸ ἔλεος κυκλώσει με τῆς τεκούσης Λόγον τὸν φιλάνθρωπον.

Ὡδὴ εἰ. Ὁ εἰρμός.

«Ὁ ἄνθρωξ τῷ Ἡσαΐᾳ προσφθεῖς Ἥλιος, παρθενικῆς ἀπὸ γαστρὸς ἀνέτειλε, τοῖς ἐν σκότει πεπλανημένοις θεογονώσας» φωτισμὸν δωρούμενος».

Χαράν σοι, τὸ προπατόρων σκυθρωπὸν λύουσιν ὁ Γαβριὴλ ὁ ἱερὸς ἀρχάγγελος οὐρανόθεν καταφοιτήσας εὐηγγελίζετο, σεμνὴ Θεόνυμφε.

Νεφέλαι, τῆς εὐφροσύνης γλυκασμὸν ῥάνατε τοῖς ἐπὶ γῆς, ὅτι παιδίον δέδοται ὁ ὑπάρχων πρὸ τῶν αἰώνων, ἐκ τῆς Παρθένου σαρκωθείς Θεὸς ἡμῶν.

Τῷ βίῳ καὶ τῷ σαρκίῳ μου τὸ φῶς ἔλαμψε, καὶ τὸ στυγνὸν τῆς ἀμαρτίας ἔλυσεν, ἐπ' ἐσχάτων ἐκ τῆς Παρθένου ἄνευ σποράς σωματωθεὶς ὁ Ὑψιστος.

Ἄλλος. Τῆς νυκτὸς διελθούσης.

Τὴν ἀγίαν σου μνήμην ἐκτελοῦντά με πόθῳ, πάτερ θεορρή-

μον Χριστόδουλε, μὴ χωρίσης σῆς μάνδρας, μὴδὲ παραβλέψης, ὅπως μὴ λυκόδρωτος γένωμαι.

Τῶν παθῶν τὰς ἀτάκτους ὁρμάς, θεοφόρε, τῆς ψυχῆς μου στῆσον πρεσβείας σου· καὶ γὰρ βλέπεις τὴν θλίψιν, βλέπεις καὶ τὸν πόνον, τὴν ταλαιπωρίαν καὶ κάκωσιν.

Τῆς ψυχῆς μου τὸν ζόφον τὸν ἐξ ἁμαρτίας λάμπρυνον λιταῖς σου, μακάριε, καὶ τραυμάτων τὸ ἄλγος καὶ τῆς ἀσθενείας κούφισον καὶ σῶσόν με, δέομαι.

Θεοτοκίον.

Παναμώμητε Μῆτερ τοῦ εὐλογημένου, τῆς εὐλογημένης μεταστάσεως τοῦ Υἱοῦ σου δυσώπει καταξιωθῆναι, ὡς εὐλογημένη καὶ ἄσπιλος.

Ἄλλος. Ἵνα τί με ἀπόσω.

Ἐν τῷ ὄρει τοῦ Λάτρου πρώην ἐν στενότητι, πάτερ, κατόκησας, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἀγρυπνίας τε φύχει καὶ γυμνότητι, καὶ σὺν τοῖς ὁσίοις ἐν οὐρανοῖς αὐλίζῃ χαίρων νῦν πλατεῖαν, Χριστόδουλε ὅσιε.

Νουεχῶς, θεοφόρε, ἔλαθες τὸν κόσμον τῇ ξένῃ βιώσει σου, καὶ ἀλήτης ὥσπερ, χώραν χώρας ἀμείδων διέτρεχες, τὰς παγίδας φεύγων τοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνου, ἕως εὔρες τὴν πόλιν τὴν μένουσαν.

Ἡ σορὸς ἔνθα κεῖται τὸ καρτερικώτατον σῶμά σου, ὅσιε, ὥσπερ κρήνη πᾶσιν ἀναβλύζει τὰ θεῖα χαρίσματα, τοῖς προς-

ερχομένοις, παύουσα πᾶσαν μαλακίαν καὶ ψυχῶν καὶ σωμάτων, Χριστόδουλε.

Θεοτοκίον.

Παναγία παρθένε, Λόγον τὸν πανάγιον ἀποκυήσασα, τὴν ψυχὴν μου πᾶσαν σπιλωθεῖσαν κακίᾳ καθάρισον, καὶ εὐδόωσόν μου τὸν λογισμόν τὰ θεῖα πράττειν, ἵνα πίστει καὶ πόθῳ δοξάζω σε.

Ὡδὴ ε'. Ὁ εἰρμός.

«Ἦχους ῥημάτων δεήσεως ἐκ κατωδύνου, Δέσποτα, ψυχῆς » ἐπακούσας τῶν δεινῶν με λύτρωσαι· ὁ μόνος γὰρ εἶ τῆς ἡμῶν » σωτηρίας αἵτιος».

Ὡμοσεν ὥσπερ ὁ Κύριος ἐν ἀληθείᾳ πάλαι τῷ Δαυίδ, ἐκ γαστρὸς σου προελθὼν πεπλήρωκε· τέτοκας γὰρ τὸν τῆς γῆς, Κόρη, βασιλεύοντα.

Φύσις ἀνθρώπων δουλεύουσα τῇ ἁμαρτίᾳ, Δέσποινα ἀγνή, διὰ σοῦ ἐλευθερίας ἔτυχεν· σὸς γὰρ Υἱὸς ὡς ἀμνὸς ὑπὲρ πάντων τέθυται.

Ἐπιβοώμεθα πάντες σε τὴν ἀληθῆ Μητέρα τοῦ Θεοῦ· Παρ-οργίσαντας οἰκέτας λύτρωσαι· μόνη γὰρ πρὸς τὸν Υἱὸν παῖρρη-σίαν κέκτησαι.

Ἄλλος. Ἐν ἀβύσσῳ πταισμάτων.

Τῆς σαρκὸς τῇ ἀσκήσει κατέβαλες τὰς ἐπαναστάσεις ἐμφρό-νως, Χριστόδουλε· ἐκ γὰρ κριθῆς καὶ ὕδατος ἡ τροφή διὰ βίου σοι γέγονεν.

Σοὶς βλεφάροις οὐκ ἔδωκας, ὅσιε, νυσταγμὸν οὐδόλως καὶ ὕπνον τοῖς ὀμμασιν, ἕως αὐτὸ τὸ ἔσχατον τῶν καλῶν ἐκληρώσω, μακάριε.

Ἐναργῶς προφητεύων ἐδήλωσας, τοῦ ὀλιγοπίστου ἐλέγχων τὴν ἀνοιαν· ἰδοὺ γὰρ καὶ παράδεισος ἐν ἀνίκμῳ πυκάζει τοῖς ἀνθεσι.

Θεοτοκίον.

Λαλιαῖς με δολίαις ὁ δόλιος ὑποκλέψας, πάναγνε, πόρρω ἐμάκρυνε τοῦ σοῦ Ἰησοῦ· ἀλλ' ἔγγισον, καὶ τῷ βήματι τούτου παράστησον.

Ἄλλος. Ἰλάσθητί μοι Σωτήρ.

Ὅδοιπορίαις μακραῖς καὶ πόνοις τε καὶ ἀσκήσεσιν, ἐν ἀγρυπνίαις αἰεὶ, νηστείαις, δεήσεσιν, ἐτροπώσω μέγιστα τῶν παθῶν ἀτάκτους τὰς ὁρμὰς, πάτερ Χριστόδουλε.

Οὐκ ἔσεισε τῆς ψυχῆς, Χριστόδουλε, τὴν οἰκίαν σου προσρήξας ὁ δυσμενὴς πειρασμῶν τοῖς κύμασι· τῇ πέτρᾳ γὰρ ἰδρυτο τῶν σεπτῶν καὶ θείων τοῦ Σωτῆρος διατάξεων.

Ἰδὼν σου τὸ καθαρὸν τοῦ βίου καὶ τὴν ταπεινῶσιν, ὑπομονῆς τὸ στερεὸν καὶ νοὸς τὸ ἄτυφον, ὁ βλέπων τὰ κρύφια, μετὰ τέλος, πάτερ, ἐδόξασέ σε Χριστόδουλε.

Θεοτοκίον.

Ἵμνουμέν σε οἱ πιστοὶ, θεοχαρίτωτε Δέσποινα· τὸν ὑπερῷον γὰρ Λόγον ἀπεκύησας, ὃν δυσώπει, πάναγνε, ποίμνη καὶ λαὸν σου ἐν εἰρήνῃ διασώζεσθαι.

Κοντάκιον. Ἦχος δ'.

Ἐπεφάνης σήμερον.

Τοῦ τιμίου σκήνους σου τῇ ἐπανάδῳ, ἱερὲ Χριστόδουλε, ἡ θεία ποίμνη σου πιστῶς ἀγαλλομένη κραυγάζει σοι : Ἦλθες ἐφάνης ὁ φύλαξ καὶ ῥύστης μου.

Ὁ οἶκος.

Πεφυτευμένος ἐν αὐλαῖς, παμμάκαρ, τοῦ Κυρίου ἐξήνθησας τοῖς πᾶσι τὴν χάριν τῶν θαυμάτων, τοῖς προςπελάζουσι πιστῶς σου τῇ θεῇ θήκῃ, καὶ ἐκ ταύτης θαψιλῶς λαμβάνουσιν ἰάματα. Διὸ κάμοῦ τὴν νόσον αἰτιοῦντός σε παῦσον, καὶ τὸν πόνον ἀποδιώξον εὐχαῖς σου. Καὶ ποίμνην δὲ σὴν, ἐξ ἐναντιῶν καὶ πάντων δυσχερῶν ἀπήμονα ταύτην διαφύλαττε λιταῖς ταῖς πρὸς τὸ θεῖον· σὲ γὰρ εὐσεβῶς ὑμνοῦσα ἀνακραυγάζει : Ἦλθες ἐφάνης ὁ φύλαξ καὶ ῥύστης μου.

Ὡδὴ ζ'. Ὁ εἰρμός.

« Ῥήτορες ἀνεδείχθησαν παῖδες φιλοσοφώτατοι ποτέ· ἐκ θεοῦ » λήπτου ψυχῆς γὰρ θεολογοῦντες χεῖλεσιν ἔμελλον : Ὁ ὑπέρθεος τῶν πατέρων καὶ ἡμῶν Θεὸς εὐλογητὸς εἴ ».

Ἐώρα ἐν νυκτὶ Ἰακώβ μὲν ὡς ἐν αἰνίγματι Θεὸν σεσαρκωμένον· ἐκ σοῦ δὲ ἐν φρυκτωρίᾳ ὤφθη τοῖς μέλπουσιν : Ὁ ὑπέρθεος τῶν πατέρων καὶ ἡμῶν Θεὸς εὐλογητὸς εἴ.

Σύμβολα τῆς ἐν σοὶ ἀπορρήτου προκαταγγέλλων συμπλοκῆς

τῷ Ἰακώβ προσπαλαίει· δι' ἧς ἐκὼν ἠνώθη ἀνθρώποις, ἀγνή, ὁ ὑπέρθεος τῶν πατέρων καὶ ἡμῶν Θεός, εὐλογητὸς εἶ.

Βέβηλος ὁ μὴ ἕνα κηρύττων τὸν τῆς παρθένου σε Υἱὸν τῆς πανυμνήτου Τριάδος, καὶ ἀδιστάκτῳ γνώμῃ καὶ γλώσσῃ βοῶν· Ὁ ὑπέρθεος τῶν πατέρων καὶ ἡμῶν Θεός εὐλογητὸς εἶ.

Ἄλλος. Ἀντίθεον πρόσταγμα.

Εἰς λίμνας ἡ ἄνικμος νῦν καθορᾶται, ἡ ἔρημος αὖθις δὲ αἰθαλῆς παράδεισος τῇ ἀψευδестάτῃ σου προρρήσει, ὅσιε. Ὅθεν καὶ κραυγάζομεν Χριστῷ· Εὐλογημένος εἶ καὶ ὑπερένδοξος.

Δανείσας τὸν σῖτόν σου Θεῷ, τρισμακάαρ, βαρβάρων τὴν ἔφοδον ἐκφεύγων πρὸς τὴν Εὐβοίαν μετέβης καὶ ἔψαλλες· Εὐλογητὸς ὁ Θεός ὁ σώζων τοὺς ἐλπίζοντας εἰς σέ καὶ διατρέφων τοὺς σὲ δοξάζοντας.

Βαρβάρων τὴν μέλλουσαν προδιαγγέλλων ὁρμὴν, ἐξαπέστειλας τοὺς μαθητάς καὶ ἔλεγες· Τῇ Πάτμῳ οἰκήσατε. Ἐγγίζουσάν σου λοιπὸν ὡς βλέπων τὴν μετάθεσιν ἐκ γῆς, νῦν μεταβαίνεις πρὸς τὰ οὐράνια.

Θεοτοκίον.

Παθὼν μου τὰ κύματα, Θεογεννήτορ, τὸ σκάφος βυθίζουσι τῆς ψυχῆς· ἀλλ' ὡς τέξασα κυβερνήτην Κύριον, πρὸς ἀπαθείας με λιμένα καθόρμισον, ἀγνή, καὶ σωτηρίας τρίβους ὑπόδειξον.

Ἄλλος. Παῖδες Ἑβραίων ἐν καμίνῳ.

Πλοῦτον φθειρόμενον μισήσας, τοὺς πτωχοὺς δὲ ἀγαπήσας,

θεοφόρε, καὶ διαρχέσας τούτοις μέχρι τέλους, ἐδόας· Εὐλογητὸς εἶ Κύριος ὁ Θεός ὁ τῶν πατέρων.

Μέλλων τὸ στάδιον, τρισμακάαρ ὑπεξέρχεσθαι Χριστόδουλε, τοῦ βίου, ἐν τῇ ξένῃ σὺ, πάτερ, παρώκησας ὡς ξένος, καὶ ξενιτεύων ἐμελπες· Ὁ Θεός εὐλογητὸς εἶ.

Τέμενος θείου Θεολόγου ὑπεδέξατο σορόν σου τῶν λειψάνων. Σὺν αὐτῷ καὶ νῦν, πάτερ ἰκέτευε Κυρίῳ ὑπὲρ ἡμῶν Χριστόδουλε, τῶν τιμώντων σου τὴν μνήμην.

Θεοτοκίον.

Τόπος, Παρθένε, ἀνεδείχθης ἀγιάσματος, ἐν ᾧ Χριστὸς ἐφάνη ἀγιάζων ἡμᾶς τοὺς πίστει μελωδοῦντας· Εὐλογημένος, πάντα γνε, ὁ καρπὸς τῆς σῆς καιλίας.

Ὡδὴ ἡ. Ὁ εἰρμός.

« Ἰνδάλματα χρυσοῦ καταπτύσαντες τριβόλβισι νεανίαί, τὴν ἀπαράλλακτον καὶ ζῶσαν Θεοῦ εἰκόνα τεθεαμένοι, μέσον τοῦ »
» πυρὸς ἀνέμελπον. Ἡ οὐσιωθεῖσα ὑμνεῖτω τὸν Κύριον πᾶσα »
» κτίσις καὶ ὑπερυψούτω εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας ».

Εὐθύτης ἡ τὸ πᾶν διευθύνουσα ἠγάπησεν ἐπαξίως σέ τὴν πανάχραντον παρθένον καὶ Θεοτόκον, ἀνερμηνεύτως, πάντα γνε, ἐν σοὶ σκηνώσασα· ἦν ὑμνολογοῦμεν· Ὑμνεῖτω τὸν Κύριον πᾶσα κτίσις καὶ ὑπερυψούτω εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ὡράθη ἐπὶ γῆς διὰ σοῦ καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη ὁ ἀγαθότητι ἀσύγκριτος καὶ δυνάμει· ᾧ μελωδοῦμεν πάντες οἱ πιστοὶ κραυγάζοντες· Ἡ οὐσιωθεῖσα ὑμνεῖτω τὸν Κύριον πᾶσα κτίσις καὶ ὑπερυψούτω εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Κυρίως σε άγνήν καταγγέλλοντες δοξάζομεν, Θεοτόκε· σὺ γάρ τὸν ἕνα ἀπεκύησας τῆς Τριάδος σεσαρκωμένον, ὃν σὺν τῷ Πατρὶ καὶ Πνεύματι πάντες μελωδοῦμεν : Ὑμνεῖτε τὸν Κύριον πᾶσα κτίσις καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἄλλος. Τὸν ἐν καμίνῳ τοῦ πυρός.

Νέον παράδειςον, σοφὲ, καὶ λειμῶνα νοητὸν τὴν σὴν καρδίαν, ἀρετῶν ποικιλίᾳ ἐκ διαφόρων φυτῶν εἰργάσω νουνεχῶς, Χριστόδουλε, εὐρηκῶς τὸ κλέος, καὶ ζῆς εἰς τοὺς αἰῶνας.

Σύντροπον ἔχων ἀπ' ἀρχῆς τὴν νηστείαν, ἱερῶν ἡμέρας, πάτερ, νηστειῶν σου τὸ πνεῦμα εἰς χεῖρας ὄντως Θεοῦ παρέθου, καὶ τῆς τῶν πραέων νῦν γῆς ἐπαπολαύεις καὶ ζῆς εἰς τοὺς αἰῶνας.

Πάτμος σε πάλιν καθορᾷ ἐν αὐτῇ νεκροπρεπῶς εἰσοικισθέντα ἐξ Εὐβοίας, καὶ κόλποις τὴν ἱεράν σου σορὸν τοῦ σκήνους κατέχουσα κράζει σοι : Σὺ ὁ πολιστής μου καὶ φύλαξ καὶ προστάτης.

Θεοτοκίον.

Ἐξασθενήσασαν δεινῶς τὴν ἀθλίαν μου ψυχὴν, Θεογεννητορ, ἐξανάστησον μόνῃ ταῖς βωστικαῖς σου λιταῖς, καὶ ὅλον ὕγιᾳ ἀπέργασαι, ἵνα σε δοξάζω τὴν κεχαριτωμένην.

Ἄλλος. Ἐπταπλασίως κάμινον.

Πολυειδέσιν, ὅσιε, τὸ σαρκίον ἐπίεσας πόνοις τῇ μακρᾷ καὶ θαυμαστῇ ἀσκήσει σου, ἐν ὄρει τραχεῖ τε καὶ χαμεινίας κόπῳ πολλῷ, πείνῃ τε καὶ δίψει καὶ γυμνότητι, πάτερ, καὶ κλίσσει γονάτων ἐν εὐχῆς συντονίᾳ. Διό σε ἡ ἐκεῖσε ἀνάπαυσις εὐφραίνει.

Ὡς τοῦ Κυρίου φίλον σε διὰ βίου γενόμενον καὶ οἰκειωθέντα ἀρεταῖς τῷ κτίσαντι, παμμάκαρ Χριστόδουλε, ὁ τοῦ Σωτῆρος φίλος πιστός, ὁ ἡγαπημένος μαθητὴς Ἰωάννης, τῷ αὐτοῦ σε ξενίζει παναγίῳ τεμένει, τῶν τῇδε μεταστάντα καὶ κοινωνὸν λαμβάνει.

Πίστεως ὅπλοις, ὅσιε, καὶ ἀγάπης φραξάμενος, καὶ ἐπὶ Θεὸν πᾶσαν ἐλπίδα θέμενος, ἀνάλωτος ἔμεινας ταῖς μηχαναῖς τοῦ δράκοντος· πᾶσαν γὰρ κινήσας κατὰ σοῦ μεθοδείαν ἡσχύνθη διὰ πάσης. Διὰ τοῦτο στεφάνῳ τῷ τῆς δικαιοσύνης ὡς νικητῆς ἐστέφθης.

Θεοτοκίον.

Ἀπὸ παθῶν καὶ θλίψεων, ἀπὸ πάσης στενώσεως, Μητέρα τοῦ Θεοῦ, τοὺς σὲ ὑμνοῦντας λύτρωσαι· ἐν σοὶ γὰρ προστρέχομεν, καὶ διὰ σοῦ ἐλπίζομεν καὶ τῆς ἐν γέννη καταδίκης ῥυσθῆναι οἱ πίστει μελωδοῦντες τῷ ἐκ σοῦ σαρκωθέντι : Λαὸς ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ὡδὴ θ'. Ὁ εἰρμός.

«Ὅλως ὑπάρχεις ἔφεσις, ὅλως γλυκασμός, Λόγε Θεοῦ, παρ-»
» θένε Υἱέ, Θεέ θεῶν Κύριε, ἀγίων ὑπεράγιε. Διό σε ἅπαντες
» σὺν τῇ τεκούσῃ μεγαλύνομεν ».

Νενοηκῶς σου, πάνταγνε, τὸ φωτειδές, συμβολικῶς ὁ θεῖος Γαβριὴλ χαράν σοι ἐδόθησεν, ὁ μέγας ἀρχιστράτηγος. Διό σε ἅπαντες ὡς Θεοτόκον σὲ μεγαλύνομεν.

Ῥάβδος ἰσχύος δέδοται φύσει τῇ σαθρᾷ Λόγος Θεοῦ ἐν μήτρα σου, ἀγνή, καὶ ταύτην ἀνέστησε πρὸς ἄβδην ὀλισθήσαν. Διό σε ἅπαντες ὡς εὐεργέτιν μεγαλύνομεν.

Ἦν ἡρετίσω, Δέσποτα, δέξαι συμπαθῶς πρέσβυν, μητέρα σὴν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ σοῦ τῆς χρηστότητος τὰ σύμπαντα πλησθήσονται. Διό σε ἅπαντες ὡς εὐεργέτην μεγαλύνομεν.

Ἄλλος. Ἀνάρχου Γεννήτορος.

Ἀλώθητον μένει σου καὶ μετὰ τέλος, ὅσιε, τὸ σαρκίον τοῖς θαύμασιν ἐγκοσμούμενον· ἄπλους καὶ γὰρ ὥφθη ὀλκὰς ἢ ποντοπόρος, τοῦ τὸ βραχὺ μέρος ἐκτεμόντος· ὃς τοῦτο, τρισόλβιε, ὑποστρέψας ἀπολύεται.

Ἐπίβλεψον, ἅγιε, ἐξ οὐρανοῦ τοῖς τέκνοις σου, καὶ χειρὸς τῶν ἀδίκως ἐπεμβαινόντων ἡμῖν ῥῦσαι, καὶ ποιμνὴν σου φύλαττε, χορηγῶν ἡμῖν τὴν υἰείαν, καὶ βίου διόρθωσιν, καὶ πταισμάτων ἀπολύτρωσιν.

Τῆς ιδιωτείας μου ὡς παρ' ἀξίαν ὄντα σοὶ μὴ ἀπώσῃ τὸν ὕμνον, ἀλλὰ προαίρεσιν μόνην εἰσδεχόμενος, πάτερ, τῶν ἁμαρτιῶν παράσχου τὴν λύσιν, καὶ τῶν σωζομένων με κοινωνὸν εὐχαῖς σου ποιήσον.

Θεοτοκίον.

Ὡς μόνη ὑπάρχουσα προστάτης ἀκαταίσχυντος, τὸν ἐκ σοῦ σαρκωθέντα Θεὸν ἰκέτευε λύσιν μοι δοθῆναι πταισμάτων, καὶ τῆς δεινῆς ταύτης ἀθυμίας ταχεῖαν παράκλησιν, Θεοτόκε ἀειπάρθενε.

Ἄλλος. Ἐξέστη ἐπὶ τούτῳ ὁ οὐρανός.

Τὸν δρόμον ἐκτελέσας ἀσκητικῶς, καὶ τὸν νόμον τηρήσας ἀνόθευτον τὸν τοῦ Χριστοῦ, πρὸς τὴν νῆσον Πάτμον παλιν-

στεῖς μετὰ τὸ τέλος, ὅσιε, καὶ ἐν τῷ τεμένει κατατεθεὶς τοῦ θείου Θεολόγου, τοὺς καὶ νῦν ἐκτελοῦντας σὴν μνήμην θείαν, πάτερ, φύλαττε.

Ἐν κύκλῳ παρεστῶτές σου τῆς σοροῦ, πανσεβάσμιε πάτερ Χριστόδουλε, καὶ τὴν σεμνὴν ἀναλογιζόμενοι βιοτὴν, καὶ τὴν πολλὴν ταπεινῶσιν, καὶ τὰς ἀγρυπνίας καὶ προσευχάς, ἐγκράτειαν, ἀγάπην, πληροῦμεθα δακρύων καὶ σὲ σὺν πόθῳ μακαρίζομεν.

Σὺν πᾶσι τοῖς ἀγίοις, πάτερ σοφέ, ἀποστόλοις, ὁσίοις, καὶ μάρτυσι καὶ τοῖς χοροῖς τῶν θείων ἀγγέλων, καὶ μαθητοῦ παρθένου Θεολόγου τε, πάντοτε ἰκέτευε τὸν Χριστὸν λυτρώσασθαι τοὺς πίστει, ἐπιδρομῆς βαρβάρων, ἐν τῇ σῇ ποιμνῇ καταμένοντας.

Ῥαθύμως διανύων μου τὴν ζωὴν, τοῦ Υἱοῦ σου, ἀγνή, τὸ κριτήριον τὸ φοβερὸν δέδοικα ὁ ἄθλιος ἐννοῶν. Διό με ἀκατάκριτον τήρησον πρεσβείαις σου μητρικαῖς, ἀγία Θεοτόκε, ἐλπίς ἀπηλπισμένων, ἁμαρτανόντων ἱλαστήριον.

ΕΞΑΠΟΣΤΕΙΛΑΡΙΟΝ.

Τῶν μαθητῶν ὁρώντων σε.

Ἀστὴρ ἐφάνης ἄδυτος ἐν τῷ Λάτρῳ, τῶν ἀσκητῶν τὰ πλήθη καταλαμπρύνων· ποιμνὴν δὲ τὴν Πάτμον ἐργασάμενος, Χριστόδουλε θεσπέσιε, καθοδηγῶν ἐκδιδάσκεις ἰσαγγελον πολιτείαν.

Ἔτερον.

Τὸν ἐν τῷ Λάτρῳ λάμψαντα ἀρχηγέτην καὶ πάντας καταυγάζαντα θεαρέστως, Χριστόδουλον τὸν θεῶν εὖ-

φημήσωμεν· ἀσκητικά· γὰρ ἔπαθλα ὑπέδειξε, καὶ μοναζόντων ἀγέλας ἐπλήθυνεν ἐν τῇ Πατρίδι.

Θεοτοκίον.

Τιμιωτέρα πάντων τῶν ποιημάτων ὑπάρχεις, Θεοτόκε, Χριστὸν τεκοῦσα. Τοῦτον οὖν ἐκέλευε φυλάττεσθαι τὴν οἰκτρὰν ταύτην ποιήμην σου ἀλώθητον ἐκ παντοίας ἐπιβουλῆς ἐναντίας.

Εἰς τοὺς αἰνους στιχ. προσόμοια.

Ἦχος πλάγ. δ'.

Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος.

Πάτερ θεόφρον Χριστόδουλε, δι' ἐγκρατείας πολλῆς καὶ συντόνου δεήσεως τῷ Χριστῷ ἐνούμενος, ἀπερίτρεπτος ἔμεινας ταῖς μεθοδεύαις τοῦ πολεμήτορος, καὶ φίλος ὤφθης τοῦ Παντοκράτορος. Ὅθεν τιμῶμέν σε, καὶ τὴν θεῖαν μνήμην σου περιχαρῶς πίστει ἐορτάζομεν, θεομακάριστε.

Δίς.

Ὅσαι πάτερ Χριστόδουλε, ἐν ἐρημίαις αἰεὶ καὶ σπηλαίοις καὶ ὄρεσι πίστει διακινώμενος τὸν Θεὸν ἐξεζήτησας, καὶ τοῦτον εὗρες ὥσπερ ἐπόθησας, ἀνεπιστρόφῳ ψυχῇ νευρούμενος, ταῖς ἀναβάσει ταῖς καλαῖς ἐκαστοτε, καὶ μοναστῶν στίφη προσενηνοχας Χριστῷ σωζόμενα.

Σὺ καθυπείκων τοῖς νεύμασι τοῦ παντεπόπτου Θεοῦ, παρ' αὐτοῦ χάριν ἔλαβες ἐνεργεῖν τεράστια, καὶ διώ-

κειν τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας τῶν προσεόντων σοι ἐν τῇ σοφῇ σου, θεομακάριστε. Ὅθεν τιμῶμέν σε καὶ τὴν θεῖαν μνήμην σου χρεωστικῶς πίστει ἐορτάζομεν, πάτερ θεόσοφε.

Δόξα ἡχος πλάγ. δ'.

Οὐρανοδρόμῳ ἐπιβάς ὁχλήματι, θεσπέσιε, τῶν ἀρετῶν κατέλαβες τὴν ἀκρόπολιν δι' ἀσκήσεως, ἐκ τῆς ἐρήμου πολεύων τῆς ἁγίας Ἱερουσαλὴμ τὰ ὑπερκόσμια, καὶ τῶν ἐκ πόνων ἀγώνων ἀξίως τὰ γέρα κομισάμενος ταῖς οὐρανίαις συναγάλλῃ ταξιαρχίαις, παμμακάριστε, τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν κληρονόμος καὶ τῆς βασιλείας οἰκητὼρ γενόμενος. Ἀλλὰ πρέσβευε, θεοφύρε Χριστόδουλε, τῷ Σωτῆρι τῶν ὅλων εἰρηγεῦσαι τὸν κόσμον καὶ σῶσαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Καὶ νῦν. Δέσποινα πρόσδεξαι.

Δοξολογία μεγάλη, καὶ ἀπόλυσις.

Εἰς τὴν λειτουργίαν Τυπικά, καὶ ἐκ τοῦ Κανόνος τοῦ ἁγίου ᾠδὴ γ' καὶ ε'.

Καὶ ὁ Ἀπόστολος.

Προκείμενον ἡχος βαρύς.

Καυχῆσονται ὅσοι ἐν δόξῃ.

Ἀσατε τῷ Κυρίῳ ᾠσμα καινόν.

Πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῆς Παύλου.

Ἀδελφοί, ὁ καρπὸς τοῦ Πνεύματος ἐστὶν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραύτης, ἐγκράτεια· κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι

νόμος. Οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις· εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν. Μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες. Ἀδελφοί, ἐὰν καὶ προληφθῇ ἄνθρωπος ἐν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραύτητος· σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. Ἀλλήλων τὰ βάρη βασταῖζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ.

Τὸ Εὐαγγέλιον.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον.

Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς· Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου· καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν Πῖόν, εἰμὴ ὁ Πατήρ· οὐδὲ τὸν Πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰμὴ ὁ Πῖός, καὶ ὃ ἐὰν βούληται ὁ Πῖός ἀποκαλύψαι. Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς. Ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς· καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραῖός εἰμι καὶ ταπεινός τῇ καρδίᾳ· καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. Ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.

Κοινωνικόν, Εἰς μνημόσυνον.

Μεγαλυνάριον.

Χριστόδουλε πάτερ τῶν ἀσκητῶν, καὶ Πάτμου τὸ κλέος φοιτητῶν τε πάντων, στερῶδως βαρβάρων τὰ θράση κατάβαλε λιταῖς σου, προφθίσας τὴν σὴν ποίμνην, μάκαρ, περίσωζε.

ΤΡΟΠΑΡΙΑ ΟΚΤΩΗΧΑ ΨΑΛΛΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΗΝ

ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΙΝ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΛΕΙΨΑΝΟΥ

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ.

Ἦχος α'.

Πανεύφημοι μάρτυρες ὑμᾶς.

Παμμάκαρ Χριστόδουλε, σαυτὸν ὅλον ἀναθέμενος τῷ ποιητῇ καὶ δεσπότη σου, ζωῆς ἡλόγησας τῆς προςκαίρου ταύτης καὶ τρυφῇ διέπτυσας, καὶ πᾶσαν ἄλλην βίου τερπνότητα· Χριστῷ συνεῖναι γὰρ ὡς ἐχέφρων προαιρούμενος, τῶν ἐνθάδε τερπνῶν κατεφρόνησας.

Δόξα.

Γονέων οὐδόλως σε στοργῇ ἔθελξε, μακάριε, οὐ συγγενῶν, οὐ συζύγου τε Θεοῦ ἐχώρισεν ὄντως, ἀλλὰ πάντα νουνεχῶς ἀπερῶριψας, καὶ τούτῳ ἠκολούθησας, ὅσπερ ὃν καθικέτευε δωρηθῆναι ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὴν εἰρήνην καὶ τὸ μέγα ἔλεος.

Καὶ νῦν.

Θεόν, ὃν ἡγάπησας θερμῶς, μάκαρ, ἐκ καρδίᾳ σου, ἀδιαλείπτως ἐκέτευε ῥυσθῆναι ἅπαντας τοὺς ἀναθεμένους ἑαυτοὺς τῇ ποίμνῃ σου, καὶ ταύτῃ μέχρι τέλους προσμένοντας, πυρὸς γέεννης τε καὶ βαρβάρων τῆς ἀλώσεως, καὶ τῆς πλάνης τοῦ δολίου δράκοντος.

Ἔτερα ἤχος β'. Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου σε.

Πάντα παριδὼν ὡς νουνεχῆς, γένος, περιφάνειαν, πλοῦτον, καὶ τῆς συζύγου στοργήν, κόσμου τε τερπνότητα ἀπαρνησάμενος, καὶ σταυρὸν ἐπὶ ὤμων σου ἀράμενος, μάκαρ, τρέχων ἠκολούθησας Χριστῷ, Χριστόδουλε· τοῦτον ἐκετεύων μὴ παύσῃ, λύσιν δωρηθῆναι πταισμάτων τοῖς πιστῶς ὑμνοῦσί σου τὴν κοίμησιν (ἢ τὴν ἐπάνοδον).

Δόξα.

Φάλαγξ τῶν δαιμόνων ἢ τὸ πρὶν Πάτριον κατοικοῦσα, ὡς σ' εἶδεν ἐπιδημήσαντα, αἴφνης φυγαδεύεται, καὶ ὁ προστάτης αὐτῆς Φαραὼ ὥσπερ δεύτερος βυθῷ τῆς θαλάττης, μάκαρ, παραπέμπεται εὐχῇ καὶ μόνῃ σου. Ὅθεν μοναζόντων τὸ στέφος νῦν περιχορεῖον ἐν ταύτῃ, διὰ σοῦ γεραίρει τὸν φιλόανθρωπον,

Καὶ νῦν.

Οἶκον ἀπειργάσω τοῦ Θεοῦ, σπήλαιον δαιμόνων τὴν οὔσαν τὸ πρὶν, Χριστόδουλε, Πάτριον, καὶ ἀνήγειρας ναὸν σεπτὸν καὶ φαειρόν, μοναστῶν τε συνήθροισας ἀγέλας ἐν ταύτῃ ὕμνους ἀναπέμποντας ἀεὶ τῷ πάντων Θεῷ· ἦνπερ ποδηγῶν μὴ ἐλλίπης καὶ πρὸς βασιλείαν εἰσάγων τὴν τῶν οὐρανῶν, ἀειμακάριστε.

Ἔτερα ἤχος γ'. Μεγάλη τῶν μαρτύρων σου.

Τῷ λόγῳ νῦν ἀμέσως μάκαρ παριστάμενος, Χριστό-

δουλε θεόφρον, μὴ παύσῃ ἐκετεύων λυτρωθῆναι τοὺς τιμῶντάς σε κινδύνων καὶ ἐχθρῶν ἐπηρείας, καὶ περιστάσεως καὶ κολάσεως πάσης.

Δόξα.

Ἦ Πάτριος πολιούχον, πάτερ, κεκτημένη σε καὶ φύλακα καὶ σκέπην, φαειδρύνεται καὶ χαίρει σὺν τοῖς τέκνοις σου βοῶσα : Μὴ παρίδῃς ἐποπτεύων ἀφ' ὕψους καὶ ἐκλυτρούμενος τῆς κακίας τοῦ πλάνου.

Καὶ νῦν.

Ἦ λάρναξ, ἐν ᾗ κεῖται νῦν σου τὸ πανάγιον καὶ θεῖον ὄντως σῶμα, πηγὴ ἐστὶ θαυμάτων, ἣ προστρέχοντες ἡμεῖς χάριν ἀτλοῦμεν, καὶ λυτρούμεθα νόσων, καὶ φυλαττόμεθα ἐκ κακώσεως πάσης.

Ἔτερα, ἤχος δ'. Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσιν.

Ὡς ἀστέρα πολύφωτον, θεοφῶρε Χριστόδουλε, οἰκουμένην ἅπασαν καταλάμποντα, σὲ ἐγνωκότες γεραίρομεν ἐν ὕμνοις τὴν μνήμην σου, καὶ τὴν λάρνακα τὴν σὴν εὐλαβῶς προσπτυσσόμενοι ἐκβοῶμέν σοι : Μὴ ἐλλίπης, παμμάκαρ, τὸν δεσπότην καὶ Θεὸν ἡμῶν πρεσβεύων τοῦ οἰκτερεῖσαι τοὺς δούλους σου.

Δόξα.

Τῶν ὁσίων ὁμότιμος καὶ ἀγγέλων ὁμόσκηνος ὡς ὑπάρχων μέμνησο τῶν τιμώντων σε καὶ ἀνυμνούντων,

Χριστόδουλε, τὴν κοίμησιν σήμερον τὴν σεπτὴν σου καὶ φαιδράν, ἐκ παντοίων λυτρούμενος τούτους θλίψεων καὶ κολάσεως, πάτερ, αἰωνίου, καὶ βαρβάρων ἐπηρείας καὶ πάσης ἄλλης κακώσεως.

Καὶ νῦν.

Τοὺς γενναίους ἀγωνάς σου, καὶ ἀγγέλων ἐθαύμασεν ἡ πληθὺς, μακάριε, καθορώσά σου τὸ τῆς νηστείας ἀνένδοτον, τὴν στάσιν τὴν πάννουχον, προσευχὴν διηνεκῇ, καὶ δακρύων τὸ ἄμετρον. "Οθεν αἵτησαι, παρρησίαν ὡς ἔχων, τοῖς σοῖς τέκνοις ἱλασμόν τε τῶν πταιμάτων καὶ παραδείσου τὴν οἴκησιν.

Ἔτερα, ἡχος πλάγ. α'. Χαίροις ἀσκητικῶν.

Χαίροις τῶν μοναστῶν ἡ κρηπὶς, ἀρχιποιμένων τὸ σεπτὸν ἐγκαλλώπισμα, ἡ στάθμη τῆς ἐγκρατείας, ὁ τῶν ψυχῶν ἱατρός, ἀσθενῶν ἡ ῥῶσις, παναοίδιμε, χηρῶν ὁ προστάτης τε, θλιβομένων παράκλησις, ἀδικουμένων βοηθὴς ἀκαταίσχυντος, ἡ σωτήριος τῶν πταιόντων παραινέσις, ἅπασι τοῖς τιμῶσί σου τὴν κοίμησιν σήμερον λύσιν πταισμάτων παράσχου, δεινῶν παντοίων λυτρούμενος, ἐχθρῶν τὰς ἐφύδους ἀπελαύνων καὶ παρέχων τὸ μέγα ἔλεος.

Δόξα.

Ποίμνην τῶν τοῦ ἐχθροῦ μηχανῶν ἀνακειμένην σοι, Χριστόδουλε, λύτρωσαι, ἀπράκτους τὰς ἐπινοίας ἀποδεικνύων αὐτοῦ σὴ θερμῇ πρεσβείᾳ, παμμακάριστε,

ἐχθρῶν ἐκδιώκων ἐπερχομένων τὰς φάλαγγας, καὶ περιέπων τὴν μονὴν σου ἀπόρθητον τῇ πρὸς Κύριον ἐπιμόνῳ δεήσει σου. Σὲ γὰρ ἐπικαλούμεθα οἱ δοῦλοί σου σου, ἅγιε· θραύσον τὰς τούτων ἐνέδρας, καὶ τὰ βουλεύματα σκέδασον, Θεῷ οἰκειῶν ἡμᾶς, καὶ τέκνα ἀποδεικνύων αὐτοῦ, ἀείμνηστε.

Καὶ νῦν.

Χαίροις ὁ ἀπὸ βρέφους Θεῷ ἀνατεθεὶς ὡς Σαμουὴλ, ἀξιάγαστε, λαοὺς τε ὑποδεικνύων ὡς Ἰωάννης τὸ πρὶν, τὴν ὁδὸν Κυρίου τὴν σωτήριον, δεινῆς ἐκλυτρούμενος ἀσεθείας τοῖς λόγοις σου, καὶ πρὸς τὸ φέγγος ἐμβιβάζων τῆς γνώσεως τοῖς πανσόφοις σου, θεοφόρε, διδάγμασιν, ἅπαντας τοὺς ἐν πίστει σοι καὶ πόθῳ προστρέχοντάς, οὓς καὶ πρῆξας τῷ πάντων Θεῷ πανάμωμα θύματα. Αὐτὸν ἱκετεύων μὴ ἐλλείπῃς τῇ σὴ ποίμνῃ δοῦναι τὸ ἔλεος.

Ἔτερα, ἡχος πλάγ. β'. "Ο λην ἀποθέμενοι.

"Ολον ἀναθέμενος τῷ ποιητῇ καὶ δεσπότῃ σαυτὸν ἐκ νεότητος, θεοφόρε, ἅπασαν γῆς προσπάθειαν εὐσταθῶς ἀπέρριψας καὶ αὐτῷ, ὅσαι, ἀδιστακτικῶς ἠκολούθησας, νηστείας, δάκρυσι, προσευχαῖς καὶ πόνοις καὶ θλίψεσι τὴν σάρκα κατατήκων σου, καὶ καθυποτάττων τῷ πνεύματι. "Οθεν ἐν ὑψίστοις, τοῖς ἄνω συγχορεύεις λειτουργοῖς, ἀκαταπαύστως δεόμενος ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Δόξα.

Μωσῆς ὡςπερ δεύτερος ἐκ σκοτασμοῦ ἀγνωσίας,

λαοὺς ὑπεξήγαγες, καὶ Θεῷ, πανάγιε, προσενηνόχας, τοὺς ἐν ζόφῳ μένοντας ἁμαρτίας πάλαι, ὁδηγήσας πρὸς μετάνοιαν, καὶ καθυπέδειξας τούτοις τὴν ὁδὸν τὴν σωτήριον, δαιμόνων ἐπηρείας τε καὶ ἁμαρτιῶν ἐκλυτρούμενος, σοῦ ταῖς νουθεσίαις ὑπεύκοντος καὶ μέλλοντος λαθεῖν πόνων ἐκεῖ τὴν ἀντίδοσιν, ὅσιν Χριστόδουλε.

Καὶ νῦν.

Γονέων ἡλόγησας καὶ τῆς συζύγου, παμμάκαρ, καὶ μόνον ἐπόθησας τὸν Χριστόν, αἰοῖδιμε, καὶ προσέδραμες ὁλοψύχως τούτῳ, τῆς πατρῴας φεύγων, Ἀδραμάοις οἷά τις δεύτερος, καὶ καθιέρωσας σῶμα καὶ ψυχὴν καὶ διάνοιαν, ἐκ πάσης προσπαθείας τε καὶ βιωτικῆς, μάκαρ, σχέσεως, καὶ πρὸς τὸν Δεσπότην ἰθύνων ἀσφαλῶς σου τὰς ὁδοὺς, ὃν ἐπεπόθησας, ὅσιν, πάντα παρωσάμενος.

Ἔτερα, ἡχος βαρύς. Οὐκέτι κωλυόμεθα.

Ἦλιον ὁ Χριστὸς ἐν τῇ Πάτμῳ νοητόν σε ἀνέδειξε, καὶ τῶν μοναζόντων φωστήρ ἀνεφάνης, καὶ πιστῶν τὰς φρένας πάντων καταλάμψας ἡγάγες πρὸς γνῶσιν ἐχθρῶν, σφενδονίζουσαν τὴν δυσσεβῆ παράταξιν, καὶ τὴν τούτων δύναμιν, Χριστόδουλε μακάριε, Χριστοῦ ἐραστά.

Δόξα.

Πρόμαχος εὐσεβείας καὶ μύστης καὶ ἀκροθέριον πίστεως, Χριστόδουλε, ἀνεδείχθης, κανὼν δὲ καὶ τύπος, καὶ τῶν μοναζόντων ποιμήν τε καὶ φύλαξ, λύκους ἐκδιώκων ἐκ τῆς ποιμένης σου, μακάριε, τῇ ῥάβδῳ τῶν

λόγων σου. Διὸ καὶ συναυλίζῃ ταῖς ἀγίοις τάξεσι, Χριστὸν ἱκετεύων τοῦ σωθῆναι ἡμᾶς.

Καὶ νῦν.

Ποίμνην σου τὴν τιμῶσάν σε, πάτερ θεοφόρε Χριστόδουλε, ῥῦσαι ἐκ κινδύνων καὶ νόσων παντοίων, καὶ ἐξ ἐπηρείας δεινῶν ἀλαστόρων, τῶν ἐπεμβαινόντων ἀφειδῶς ἐν ταύτῃ, πάνσοφε, ὅπως μακαρίξῃ σου τὸ ἱερὸν μνημόσυνον, ἔχουσά σε πάντοτε πρέσβυν δυνατώτατον πρὸς Κύριον.

Ἔτερα ἡχος πλάγ. δ'. Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος.

Πάτερ θεόφρον Χριστόδουλε, δι' ἐγκρατείας πολλῆς καὶ συντόνου δεήσεως, τῷ Χριστῷ ἐνούμενος ἀπερίτρεπτος ἔμεινας ταῖς μεθοδεύσεις τοῦ πολεμήτορος, καὶ φίλος ὄφθης τοῦ Παντοκράτορος. Ὅθεν τιμῶμέν σε, καὶ τὴν θείαν μνήμην σου περιχαρῶς πίστει ἐορτάζομεν, θεομακάριστε.

Δόξα.

Ὅσιν πάτερ Χριστόδουλε, ἐν ἐρημίαις αἰεὶ καὶ σπηλαίοις καὶ ὄρεσι πίστει διαιτώμενος τὸν Θεὸν ἐξεζήτησας, καὶ τοῦτον εὗρες ὥσπερ ἐπόθησας, ἀνεπιστρέφῳ ψυχῇ νευρούμενος, ταῖς ἀναβάσει ταῖς καλαῖς ἐκαστοτε, καὶ μοναστῶν στίφει προσενηνόχας Χριστῷ σωζόμενα.

Καὶ νῦν.

Σὺ καθυπέεικον τοῖς νεύμασι τοῦ παντεπόπτου Θεοῦ, παρ' αὐτοῦ χάριν ἔλαβες ἐνεργεῖν τεράστια, καὶ διώ-

κειν τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας τῶν προσεόντων σοι ἐν τῇ σορῷ σου, θεομακάριστε. Ὁθεν τιμῶμέν σε, καὶ τὴν θεῖαν μνήμην σου χρεωστικῶς πίστει ἐορτάζομεν, θεομακάριστε.

Ἔτερον ψαλλόμενον ἐν τῇ ἀπολύσει τῆς ἀγρυπνίας,
ποίημα Νικοδήμου ἱερομονάχου.

Ἦχος β'. Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου σε.

Ὡς περ ἐν λειμῶνι νοητῷ κύκλῳ τῆς σοροῦ σου ἐστῶτες, πάτερ Χριστόδουλε, κράζομεν οἱ δοῦλοί σου: Μὴ ὑπερίδῃς ἡμᾶς· ὡς πηγὴ τῶν ἰάσεων, ἡμῶν οὐρανόθεν ἔασιν κατὰπεμψον τῇ μεσιτείᾳ σου. Σὲ γὰρ ἐπιστάμεθα πρέσβυν· σὺ καὶ τὴν ἀγίαν μονὴν σου φρούρησον ἀεὶ ἀνεπηρέαστον.

Ἔτερον ψαλλόμενον ἐν τῇ ἀπολύσει τῆς ἀγρυπνίας
τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ, ποίημα τοῦ αὐτοῦ.

Ἦχος β'. Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου σε.

Δῶρον ὁ Χριστὸς περικλυτὸν, σοῦ τὴν πανσεβᾶσμιον κάραν, Θωμᾶ ἀπόστολε, νεύσει θεῖα δέδωκε τοῖς σοῖς οἰκέταις ἡμῶν, ποταμὸν ἀνεξάντλητον, πηγὴν τῶν θαυμάτων, φύλακα καὶ πρόμαχον καὶ ἱατρὸν καὶ φρουρόν. Σὲ νῦν μετὰ πόθου τιμῶντες, λύσιν ἐξαίτουμέν πταισμάτων καὶ παντοίας νόσου καὶ κακώσεως.

ΤΡΟΠΑΡΙΑ ΨΑΛΛΟΜΕΝΑ

ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΕΟΡΤΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ (*).

Ἐσπέρας ἐν τῷ μεγάλῳ ἐσπερινῷ ἱστώμεν στιχηρὰ προσόμοια ι' εἰς ἤχον α', πρὸς τό: Ὡ τοῦ παρὰ δόξου θαύματος, δευτεροῦντες αὐτὰ (**).

Ὡ τῆς θεολόγου γλώττης σου, Ἰωάννη μύστα ἀπορήτου (1) γνώσεως, ἀπόστολε τοῦ Χριστοῦ καὶ φίλε γνήσιε· αὐτὸς ἐφθέγξω τρανῶς τὴν τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς συγκατάθεσιν, τὴν ἀναρχόν τε ἀρχὴν ἐκ τοῦ Πατρὸς τὸν Ῥῖόν ἐδογματίσας, εὐαγγελικῶς κραυγάζων: Ἐν ἀρχῇ ὁ Λόγος ἦν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος, ὁ φωτίζων πάντα ἄνθρωπον.

Ῥμνοῖς καὶ ᾠδαῖς τιμήσωμεν Ἰωάννην πάντες τὸν σοφὸν ἀπόστολον καὶ (2) κήρυκα τῆς Χριστοῦ μεγαλειότητος. Ἐθρόντησε γὰρ ἡμῶν τοῖς ἐπὶ γῆς τὰ οὐράνια δόγματα, συνάναρχον τῷ Πατρὶ καὶ συναἰδίον φήσας τῷ Πνεύματι· τὸν μονογενῆ Ῥῖόν γὰρ τοῦ Θεοῦ ὑπέδειξεν ἐκ Παρθένου τεχθέντα τοῖς ἀνθρώποις ὁμοοῦσιν.

(*) Ταῦτα μετελήφθησαν ἀπὸ τοῦ ΡΟΕ' περγαμηνῷ χειρογράφῳ τῆς μοναστηριακῆς βιβλιοθήκης. Γέγραπται δὲ τοῦτο ἐν Ῥόδῳ τῷ 789 [1174] χειρὶ Νεῖλου μοναχοῦ καὶ ἡγουμένου τῆς ἐτὶ καὶ νῦν σωζομένης μονῆς τοῦ Θεολόγου, τῆς ἐπικλημένης τοῦ Ἀρταμίου, ὁμωνύμως δηλαδὴ τῷ ἐφ' οὗ ἱδρύεται ὅρει, ὅπερ ἐστὶ κλάδος τοῦ μεγίστου τῆς νήσου ὄρους Ἀταδύρου καὶ ἀφιέρωται παρ' αὐτοῦ τῇ κατὰ Πάτμον μονῇ μνημοσύνου λόγῳ, ὡς ἔχει ἡ ἐν τῷ προσθίῳ φύλλῳ φερομένη σημείωσις.
(**) Ἐν ἄλλῳ βαμβακίνῳ χειρογράφῳ τῷ 790 [1565] γεγραμμένῳ εὑρομεν τὰς ἐξῆς διαφέρουσας γραφάς:

(1) Τῆς ἀρήτου. — 2) Καὶ ὁ καὶ προειλεγμὴν ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ προτέρῳ χειρογράφῳ: Ὡς.

Σὺ ἀναπεσὼν τῷ στήθει Χριστοῦ θησαυρούς (3) σοφίας, Ἰωάννη, ἐλκυσας, τοῖς πᾶσι θεολογῶν (4) τὰ θεῶα δόγματα. Καὶ πάλιν ἐν τῷ σταυρῷ σὺν τῇ μητρὶ παρ-
εστὼς τοῦ Θεοῦ ἡμῶν (5), παρέλαβες ἐξ αὐτοῦ ὡς καὶ
παρθένος Παρθένον τὴν ἄχραντον· καὶ ὡς μαθητῆς καὶ
φίλος καὶ πιστὸς ἀπόστολος, τῆς ἀγάπης τὸ κλέος ἐκλη-
ρώσω (6) ἐν τῷ πάθει αὐτοῦ.

Εἶτα τὰ ἕτερα τρία: Ὁ θεατῆς τῶν ἀρρήτων.

Ἡ θεοκίνητος λύρα. Τῇ βροντοφώνῳ σου γλώττῃ.

Μεθ' αὐτὸ παρόν:

Ἐπερωτήσαντι Πέτρῳ, Οὗτος δὲ τίς τὸν Χρι-
στόν; Ἄν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι,
λέγει, τί πρὸς σέ; τῷ Πέτρῳ. Ὅθεν σαφῶς ἐγνωρί-
σθη τοῖς πέρασι, μετὰ Ἐνώχ καὶ Ἡλίαν ἐν τῇ Ἐδέμ.
μετελθεῖν σε, Ἰωάννη σοφέ (7).

(3) Θησαυρόν. — (4) Θεολογῶν. Καὶ τὴν γραφὴν ταύτην προειλόμεν ἀντὶ τῆς ἐν
ἐκείνῳ: Θεολογεῖν. — (5) Τοῦ Κυρίου σου. — (6) Ἐκκληρώσω· ὃ καὶ προειλόμεν
ἀντὶ τῆς ἐν ἐκείνῳ γραφῆς: Ἐκκληρῶν τά.

(7) Τὸ τροπάριον τοῦδε οὕτω διορθοῦν ἔγνω ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ προτέρῳ χειρογράφῳ
ἡμαρτημένου, οὕτως ἔχοντος:

«Ἐπερωτήσαντι Πέτρῳ, Οὗτος δὲ τίς τῷ Χριστῷ, Ἄν αὐτὸν θέλω μένειν
ἕως ἔρχομαι λέγειν, τί πρὸς σέ; τῷ Πέτρῳ. Ὅθεν σαφῶς ἐγνωρίσθη τοῖς
πέρασι, μετὰ Ἐνώχ καὶ Ἡλίαν ἐν τῇ Ἐδέμ, μετελθεῖν σε Ἰωάννη σοφέ».

Α'.

ΥΠΟΤΥΠΩΣΙΣ ΘΕΟΦΙΛΗΣ

ΕΙΤΟΥΝ(*) ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΗΝ ΔΙΑΤΑΞΑΤΟ ΕΝ Τῇ ΙΔΙᾳ ΑΥΤΟΥ ΜΟΝῇ Τῇ ΟΥΣῃ ΕΝ ΠΑΤΜῳ
Τῇ ΝΗΣῳ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΑΥΤΟΥ ΜΑΘΗΤΑΣ.

Α'. Ἐπειδὴ περ ἄνθρωπος ὢν καὶ αὐτὸς ἱκανῶς ἐνταῦθα
παρὰ Θεοῦ ὠκονόμημαι, καὶ εἰς βαθὺ γῆρας ἐλάσας οὐδὲν ὅτι
μὴ τὴν ἀλλαχού μετᾶστασιν, ὡς ὁ μέγας ἐν θεολογίᾳ φησὶ
Γρηγόριος (1), προσδοκῶ, δεῖν ὥσθην ἐγγράφως τῇ εὐαγγελίᾳ μου
συνοδίᾳ ὑποτυπώσασθαι τὰ δοκοῦντά μοι λυσιτελεῖν αὐτῇ πρὸς
ἐντελῆ καὶ σωτήριον θεαρέστησιν (2), καὶ διάταξιν ἐκθέσθαι
τοῖς φιλτάτοις μου ἀδελφοῖς ἐν Κυρίῳ καὶ τέκνοις, ἵν' ὥσπερ
τινι γνώμονι καὶ κανόνι ταύτῃ χρώμενοι, καὶ κατὰ τὰ ἐντεταλ-
μένα πολιτευόμενοι, ὁμαλῶς (σὺν Θεῷ δὲ εἰρήσθω) καὶ εὐσυνει-
δήτως καὶ εἰρηνικῶς βιωτεύοιεν, τῇ τῆς ζωαρχικῆς καὶ συμ-
φυοῦς καὶ παναγίας Τριάδος φρουρούμενοι χάριτι. Ἀλλ' ὅ
σύστημα ἱερὸν (πρὸς ὑμᾶς γὰρ ἤδη τοῦ λόγου στρέφω τὰ πρόσω-
πα), ποίμνιον ἐκλεκτὸν, λαὸς ἑκκριτος, συνοδία θεοφιλῆς, τέκνα
Κυρίου εὐλογημένα, δεῦτε ἀκούσατε καὶ διηγῆσομαι ὑμῖν:

(*) Τὸ χειρόγρ. "Ητουν.

(1) Πολλὰ περὶ ἀνθρώπου τῷ τῆς θεολογίας ἐπωνύμῳ πεφίλοσφόηται, ἐν οἷς καὶ
ὅτι ἐστὶ: «ζῶον ἐνταῦθα οἰκονομούμενον καὶ ἀλλαχού μεθιστάμενον» [Λόγ.
εἰς τὰ Θεοφάν. Τόμ. Α', σελ. 618. Lutet. Paris. 1609]· καὶ τοῦτο οἶμαι τὸν ὅσιον
παραίνεσθαι.

(2) Οὕτω κατακεχώρισται ἡ λέξις αὕτη ἐν τοῖς λεξικοῖς.

« Δεῦτε ἀκούσατέ μου, φρόνον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς » (1) (τοῖς γὰρ τοῦ ιεροφάλτου Δαβὶδ κατὰ καιρὸν προσκρήσομαι ῥήμασι)· « κλίνετε τὸ οὖς ὑμῶν εἰς τὰ ῥήματα τοῦ στόματός μου » (2). Συμφεγγέσθω δὲ καὶ Σολομὼν μετὰ τοῦ Δαβὶδ, καὶ υἱὸς ἅμα πατρὶ συναδέτω μοι, πατρὶ πρὸς υἱοὺς διαλεγόμενος: « Εἰσακούσατέ μου· σεμνὰ γὰρ ἐρῶ, καὶ ἀνοίσω ἀπὸ χειλέων ὀρθά » (3). Πλὴν ἀλλὰ δοκεῖ μοι καλὸν εἶναι καὶ ἀναγκαῖον γνωρίσαι πρότερον ὑμῖν ποσῶς τὰ ἡμέτερα, καὶ ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται περὶ τούτων εἰπεῖν, εἴθ' ἐξῆς καὶ περὶ τῶν κατεπειγόντων καὶ προϋργιαιτέρων ἐν ἐπιτόμῳ διαλαβεῖν. Καὶ γὰρ καὶ παρὰ τῇ θείᾳ Γραφῇ ἐν πολλοῖς εὐρίσκομεν ἀνεπίφθονον τὸ χρᾶσθαι (4) λόγοις καὶ διηγῆσαι ἐχούσι τινα μοῖραν καὶ εἰς ἔπαινον ὡσανεὶ τοῦ ἀφηγουμένου, καὶ οὐδεὶς αὐτοῖς περιαιτολογίας προσήψεν ἐγκλημα. Ἀναμάρτητον δὲ τοῦτο κρίνεσθαι εἶωθεν, ὅταν διὰ τὴν τοῦ ἀγνωστοῦ ἐκθεσιν καὶ σαφήνειαν, καὶ οὐ δι' ἄλλο τι ἀνθρώπινον γίνηται (5). Κατὰ τοῦτο τοῖνυν οὐδὲ ἐμοὶ τῷ ταπεινῷ

(1) Ψαλμ. λγ', 12.

(2) Ψαλμ. οζ', 1.

(3) Παροιμ. γ', 6-8.

(4) Τύπος βυζαντινὸς ἀντί: Χρῆσθαι.

(5) Μετριοφρονέστερον λέγει ταῦτα· οὐδαμῶς γὰρ περιαιτολογῶν φαίνεται ὁ μακάριος, πλὴν εἰμὶ τις περιαιτολογίαν καλοῦ τὸ ἀφελὲς τῆς τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀφηγήσεως. Καὶ ἵνα ἄρῃ πᾶσαν μομφὴν ἀφορμὴν, τὴν θείαν Γραφὴν παραδείκνυσιν, ἐν ᾗ πλεῖστον ὅσα ἀπαντᾷ περιαιτολογίας· ὁδὸν ἔχοντα, ὧν ὀλίγιστα μόνον σημειούσθωσαν ὧδε. Ἐκ μὲν οὖν τῆς Παλαιᾶς, Σολομών [Σοφ. ζ', 1 καὶ ἐφ.], Δαβὶδ τε [Ψαλμ. πη. 5 καὶ 21-28. καὶ ρν.] καὶ Τωβίτ. Ἐκ δ' αὖ τῆς Καινῆς, Ἰωάννης [ιβ', 26 καὶ ἐφ. - καὶ κά, 20-25.], καὶ Παῦλος [Ῥωμ. ιε', 18-19. — Α' Κορινθ. ιε', 8. — Β' Κορινθ. ια', 23-33. — καὶ ιε', 1-11. — Γαλάτ. Α' καὶ Β' — Α' Τιμόθ. α', 11-17. — Παρβλ. καὶ Πράξ. κδ', 1-21. — καὶ κς', 2-23.]. Εἰ δέοι δὲ καὶ ἐκ τῶν θύραθεν προεμπεδῶν τοῦ μακαρίου τὸν λόγον, ἀκούσωμεν οἷα φησὶν ὁ καλὸς Πλούταρχος: « Ἔστιν ἡ παρακινδυνεύουσαν ἂν ὁ πολιτικὸς ἀνὴρ ἄψασθαι τῆς καλουμένης περιαιτολογίας πρὸς οὐδεμίαν αὐτοῦ ὁδὸν ἢ χάριν, ἀλλὰ καιροῦ καὶ πράξεως ἀπαιτούσης, ὥσπερ ἄλλο τι, καὶ περὶ αὐτοῦ λεχθῆναι τῶν ἀληθῶν· μάλιστα δὲ ὅταν ἡ τὰ πεπραγμένα καὶ προσόντα χρηστά, δεῖ μὴ φεισάμενον εἰπεῖν διαπραξασθαι τι τῶν ὁμοίων . . . εἰ δὲ καὶ δι' ἑτέρας τινὰς αἰτίας ὁ πολιτικὸς ἂν αὐτὸν ἐπαινέσειε, σκεπτέον, τίνας εἰσὶν αὐταί, ὥπως ἐξευλαθούμενοι τὸ κενὸν καὶ δυσχεραίνόμενον, εἰ τι χρήσιμον ἔχει, μὴ παραλίπωμεν » [Περὶ τοῦ ἑαυτ. ἐπαιν. ἀνεπιφθόν. 6'].

γέροντι ἀδόκιμον ἔδοξε τὰ καθ' ἑαυτὸν ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβόντι, καὶ εἰς τέλος ὅπη προήλθε μοι ἡ κατὰ τὸν βίον ματαία ὁδὸς παραστῆσαι ὑμῖν, εἴτα καὶ τὸ δοκοῦν σωτήριον ἐπιτάξαι τῇ διαθέσει ὑμῶν, ἵνα γίνοισθε ἐν Κυρίῳ σωζόμενοι φυλάττοντες τὴν ὑπακοήν.

Β'. Ἡμεῖς ἐκ τῶν τῆς ἐφάας μερῶν γενόμενοι (1), καὶ ἐκ νεότητος ἔνθα καὶ ἔνθα τοῖς διὰ τοῖς λογισμῶν ἀπαγόμενοι ἔννοιαν ἔσχομεν, ἐν ἡλικίᾳ ἔτι κομιδῇ τυγχάνοντες παιδικῇ, ἀποστῆναι τῆς πατρικῆς οἰκίας, καὶ γονεῖς, καὶ συγγενεῖς ἐκφυγεῖν, καὶ πρὸς Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν καὶ σωτῆρα καταφυγεῖν· ὁ δὲ καὶ ἐκτετέλεκα· καὶ μοναστῶν προσελθὼν ἀγγέλη (2) ἐκδέδωκα ἑμαυτὸν, ὑπὸ καθηγητῇ καὶ παιδοτρίβῃ τῷ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης ποιμένης ἀφηγουμένῳ γενόμενος. Θεὸς δὲ πάντως ἦν ὁ διὰ τὴν ἄφατον εὐσπλαγνίαν αὐτοῦ συνετίσας με ἐν βραχυτάτῃ ἔτι τῇ ἡλικίᾳ καὶ ἀτελεῖ τε καὶ ἀπαγεῖ, καὶ μήπω μὴδ' αὖτε τὸν λόγον ἐρηρυσμένον ἐχούσῃ. Ἄξιον δὲ ἄρα τοῦτο τῆς ἐκείνου μεγαλουργίας, ἐπειδὴ περ καὶ πρόπαλαι: « Ἐκ στόματος ρηπίων καὶ θηλαζόντων αἶνον κατήρτισε », καὶ: « Ἡ δόξα τῶν λόγων αὐτοῦ φωτίζει καὶ συνετίζει ρηπίους », ὡς ὁ Δαβὶδ ἁσματίζει (3) θειότατά τε ἑμοῦ καὶ προφητικώτατα.

Γ'. Ἐρως δὲ με τελεωτέρας ξενιτείας παραλαβὼν, τόπον ἀμείβειν ἐκ τόπου παρεβιάσατο. Καὶ μὲν τοι καὶ τοῖς τῆς Παλαιστίνης μέρεσι παρεβάλομεν, ἐρῶντες προσκυνηταὶ γενέσθαι τῶν τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἁγίων ἰχνῶν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ μετα-

(1) Ἐγενήθη ἐν τινὶ κόμῃ τῆς κατὰ τὴν Βιθυνίαν Νικαίας.

(2) Τῶν εἰς τὸν Μῦσιον Ὀλυμπον ἐνασκουμένων. Ἔστι δὲ τοῦτο ὄρος ἀπὸ τοῦ Ἑρμοῦ ποταμοῦ (τουρκοβαρβ. Σαραμπάτ) ἕως τῆς Βιθυνίας παρατεινόμενον, ὅπερ τανῶν Κεσὶς — δαγὶ τουρκοβαρβάρως καλεῖται, Μοναστῶν ὄρος κατὰ λέξιν μεθερμηνεύμενον, διὰ τὸ πλεῖθος πάντως τῶν τε ἱερῶν ἐνδαιτημάτων καὶ τῶν ἀναχωρητῶν τῶν ὑπαρχόντων ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐν ᾧ καιρῷ οἱ περὶ τὸν θεμελιωτὴν τῆς ὁθωμανικῆς δυναστείας Ὀσμάνην τὸν Α', καὶ τὸν τούτου υἱὸν Ὀρχάνην (1298-1358) κύριοι τῆς Μυσίας καὶ Βιθυνίας γεγόνασιν.

(3) Ψαλμ. γ', 3, καὶ ριθ', 130.

ραστεύειν ὡς στρουθίον (1), καὶ κατὰ τοὺς παλαιούς ἐν ταῖς ἐρήμοις ἀνλίξεσθαι προελόμενοι. Ἐμφορηθέντες οὖν τῆς τῶν ἁγίων τόπων προσκυνήσεως, ὡς εἰκός, καὶ τοῖς ἐκεῖσε φωστῆρσι καὶ πατράσι συνομιλήσαντες μόνον (ὁκνῶ γὰρ εἰπεῖν, ὅτι καὶ τὴν τῆς βιοτῆς ἐκείνων μίμησιν καρπωσάμενοι), κατεσκηνώσαμεν τάχα ἐφ' ἱκανὸν ἐν τοῖς ἐρημικωτέροις αὐτῆς δηλονότι τῆς Παλαιστίνης. Εἴτα, καὶ ὡς οὐ συνεχῶρει τὸ τῶν Σαρακηνῶν (2) σμῆνος, καθ' ὅλων τῶν ὁρίων τῆς Παλαιστίνης ὥσπερ τι χαλάξης χρῆμα τετριγὸς ὀλέθριον (3) φανέν τε καὶ σκεδασθέν, καὶ πᾶν τὸ σύστημα τοῦ χριστωνύμου λαοῦ διαφθεῖρον καὶ ἀφανίζον, ἐθέλοντες ἡμεῖς μὴ περιπεσεῖν αὐτοβουλίας δόγμασιν (4) (οὐ γὰρ ἂν, εἰ μὴ τοῦτ' ἦν τὸ κωλύον, φιλοψυχῆσαντες ἀνεδείχθημεν), μετέβημεν ἐκεῖθεν ὡς ὑπὸ τῆς τῶν βαρβάρων φάλαγγος ἀπελαθόντες καὶ διωκόμενοι, καὶ εἰς τι ὅρος ἀθόρυδον ἐληλύθειμεν, ἐν καλῷ μὲν τῆς χώρας τῆς Ἀσιατίδος κείμενον, οὕτω δ' ἐγχωρίως Λάτρος (5) καλούμενον, φήμης ἡμᾶς εἰς

(1) Παρὰ τὸ Δαδτικόν: «Μεταναστεύου ἐπὶ τὰ ὄρη ὡς στρουθίον» [ψαλμ. ι', 1], ὡς καὶ τὸ αὐτίκα ἐπόμενον, παρὰ τὸ: «Ἠδύλισθον ἐν τῇ ἐρήμῳ» [ψαλμ. γδ', 7].

(2) Ἔθνος τῆς Ἀραβίας ἄκριμον οἱ Σαρακηνοί, οὕτως ὀνομασθέντες ἀπὸ τῆς χώρας Σάρακα [Στέφ. Βυζάντ. ἐν λέξ. — Πρβλ. καὶ Μαρκιαν. Περίπλ. Α', καὶ Εὐστάθ. εἰς Διονυσ. Περιήγ. σ. 180]. Περιόχεται δὲ γεγονόσιν οὗτοι ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀπὸ τῆς Ζ' ἑκατονταετηρίδος διὰ τῶν κατακτήσεων αὐτῶν. Ὑπὸ γὰρ Μωάμεθ καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν χαλίφαις ἐπεκράτησαν τῆς τε Αἰγύπτου καὶ Παλαιστίνης, Συρίας τε καὶ Βαβυλωνίας, Περσίας, Λιβύης, Νουμιδίας, Μαυριτανίας, καὶ πολλοῦ τῆς Ἰσπανίας. Σαρακηνοὺς δὲ γενικώτερον ἐκάλεον οἱ Βυζαντινοὶ ἐν τοῖς ἔπειτα χρόνοις καὶ τ' ἄλλα ἔθνη, τὰ τοῦ Μωάμεθ τὴν θρησκείαν προσεύοντα.

(3) Μετελιπταὶ τὸ χωρίον ἀπὸ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, οὕτω κακῶς λέγοντος: «Ἐξαίφνης ἐφίσταται νέφος χαλάξης πλήρες, καὶ τετριγὸς ὀλέθριον» [Ἐπιτάφ. εἰς Μ. Βασίλ. Τόμ. Α', σελ. 337]. Περὶ δὲ τοῦ: Τριζέιν φησὶν Εὐστάθιος: «Κυρίως δὲ ἡ λέξις αὕτη ἐκφράζει τὴν φωνὴν τριζόντων τινῶν ζῴων, οἷον νυκτερίδων, μυῶν, νεοσσῶν κτλ., κατ' ὀνομαστικῶς. Καὶ ἡ χιὼν δὲ τῷ πλατεῖ τοῦ ποδὸς πατουμένη τριζέιν λέγεται, ὡς καὶ ὁ θυμολύμενος τριζέιν τοὺς ὀδόντας, κτλ.» [Παρεκθ. εἰς Ὁμ. σελ. 229, 1326 καὶ 1951. Rom. 1542].

(4) Ὅτι αὐτογνωμόνως δηλαδὴ προειλόμεθα τὸν κίνδυνον, ἐπιλαθόμενοι τῆς τοῦ Κυρίου ἐντολῆς τῆς διακελευομένης: «Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην» [Ματθ. ι', 23].

(5) Τὸ ὄρος τοῦτο ἐστὶν ὁ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Λάτρος, πρὸς τῇ Μιλήτῳ, ὑπερκεί-

τοῦτο ἀγούσης τῆς παλαιᾶς. Λέγεται γὰρ καὶ τοὺς μακαριστοὺς ἐκείνους πατέρας, οἱ τὸ Παῖθάν (1) ποτ' ὥκησαν καὶ τὸ Σίναιον, ἐκεῖθεν ἐνταῦθα μεταναστεῦσαι, εἰ καὶ μὴ πάντας, ἀλλ' οὖν γε τοὺς πλείονας, διὰ τὰς συνεχεῖς ἐφόδους τῶν ἀνημέρων Βλεμμύων (2), ἄνευ δηλαδὴ τῶν ἐκεῖσε μαρτυρησάντων (3).

μενον τοῦ πολυχίνου Ἑρακλείας τῆς ὑπὸ Λάτμῳ λεγομένης, πρότερον δὲ Λάτμου ὁμωνύμως τῷ ὄρει καλουμένης. Ἀπ' αὐτοῦ δὲ ὠνόμασται καὶ ὁ αὐτόθι κόλπος Λατμικός [Στράβ. ΙΔ'. Τόμ. Γ', σελ. 6, ἐκδ. Κορ.]. Ἐν τούτῳ τῷ ὄρει ἔπλασεν ὁ μῦθος τὰ κατὰ τὸν Ἐνδυμίωνα, οὗτινος ὁ τάφος ἐδείκνυτο ἐπὶ Στράβωνος ἐν τινὶ σπηλαίῳ, παρὰ τὴν ῥηθεῖσαν Ἑράκλειαν [Βλ. Σχολ. Ἀπολλων. Ἀργον. Δ', σ. 57. — Πausan. Ἡλείακ. πρότερον. α. — Στρ. ἐνθ. ἀνωτ.]. Καλεῖται δὲ τανῶν τουρκοβαρβάρως Μπέσπαρμακ (τούτεστι Πενταδάκτυλον = Πεντακύρφυον)· τὸν δὲ κόλπον οὕτω κατέστησαν ἄπλου αἱ ἐκ τοῦ μακροῦ χρόνου κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ παραρρέοντος Μαιάνδρου γενόμεναι προσχώσεις, ὥστε λιμνοθάλασσαν εἶναι ἤδη αὐτόν· δι' ὃ καὶ Νεκροθάλασσα προσφῶς καλεῖται ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ναυτῶν. Σώζονται ἔτι ἐπὶ τοῦ ὄρους τὰ τῶν μοναστηρίων εἰρεῖνια. Τοῦ δὲ ἀρχαίου ὀνόματος ἡ μετάπλασις εἰς: Λάτρος, (ὁ καὶ τὸ) ἔστιν ἴσως ἐπινόημα τῶν πρώτων μοναστῶν τοῦ ὄρους, ἅτε δὴ εἰς λατρεῖαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ὑπ' αὐτῶν καθιερωθέντος, ὥσπερ ὑποτίθηται καὶ ὁ τοῦ ὁσίου πατρὸς βιογράφος Ἰωάννης ὁ Ρόδου μητροπολίτης. [Ὅρα ἔμπροσθεν ἐν τῷ κατ' αὐτὸν Βίῳ τοῦ ὁσίου §. Ζ'].]

(1) Σημειῶσαι τὴν διάφορον γραφὴν τοῦ ὀνόματος, ἀντὶ τῆς κοινῆς φερομένης: Παῖθῳ εἶτε Παῖθου. Κεῖται δὲ ἡ μὴ τῆς Παῖθῳ, κατὰ τὸν γεωγράφον Wil. Guthrie, παρὰ τῇ Τῶρ πόλει τῆς Ἐρυθρᾶς πρὸς ἀνατολὰς. Ἐν δὲ τῷ κήπῳ αὐτῆς, ὡς φησι, περιέχεται ὁ τόπος Αἰδαίμ, ἔνθα ἦσαν αἱ δώδεκα πηγαὶ ὕδατων, καὶ ὅπου ἦλθεν ὁ Μωϋσῆς μετὰ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ [Ἐξοδ. ιε', 27]. Αἱ πηγαὶ δ' αὐταὶ ὑπάρχουσιν ἔτι καὶ νῦν, ὡς βεβαιοί.

(2) Ἔθνος βάρβαρον τῆς Αἰθιοπίας οἱ Βλέμμιες, κληθέντες ἀπὸ Βλέμμου τινος, ὃς ὑποστρατηγῶν τῷ βασιλεῖ Δηριάδῃ, κατὰ Διονύσου συνεπολέμησεν [Εὐστάθ. Παρεκθ. εἰς Διονύσ. σ. 220. — Πρβλ. καὶ Στέφ. Βυζάντ. καὶ Ἐτυμολόγ. ἐν λέξ.]. Κατὰ δὲ Στράβωνα [ΙΖ'. Τόμ. Γ', σελ. 230 κ. 277. Κορ.], ἦσαν οὗτοι Αἰγυπτίῳ μὲν γείτονες, οἰκοῦντες κατωτέρω τῶν τοῦ Νεῖλου συμβολῶν, πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, τοῖς δ' Αἰθίοφιν ὑποτασσόμενοι. Καίτοι δὲ δοκοῦντες τοῖς πάλαι μάχιστοι, ἀλλ' οὐκ ἦσαν, διὰ τὸ ληστρικῶς ἀφυλάκτοις ἐπιτίθεσθαι πολλάκις.

(3) Βλ. Νικοδήμου Συναξαριστ. μην. Ἰανουαρ. ιδ'. Τὴν δὲ τῆς τῶν ἁγίων πατέρων τούτων ἀναίρεσιν ἀειγῆσιν συνέγραψεν ὁ τῷ Μ. Ἀθανασίῳ συγχρονήσας ἀδελφὸς Ἀμμωνίος ὁ Σιναιτῆς, ἦν πρῶτος ἐξέδωκε Φραγκ. ὁ Κομβεφίστιος ἐν τῷ Illustrium Christi martyrium κτλ. Paris. 1663. Σώζεται δ' ἡ αὕτη καὶ τῷ ΤΟΘ' χειρογρ. τεύχει τῆς Πατριαρχῆς βιβλιοθήκης. Ἀλλὰ καὶ Νεῖλος μονάζων ὁ ἐρημίτης, περὶ μεσοῦσαν τὴν Ε' ἑκατονταετηρίδα ἀχμάσας, ἀνὴρ τοῦ δράματος αὐτόπτης γενόμενος, συνέγραψε Διηγῆματα ἐπὶ εἰς τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἐν τῷ ὄρει Σινᾷ καὶ Παῖθου μοναχῶν ἅτινα ἐξέδωκε Πέτρος ὁ Ποσσίνος ἐν Παρίσι. 1639, εἶτα δὲ καὶ ὁ Migne ἐν τόμ. ΟΘ', σελ. 590 ἐφ. τῆς Ἑλλην. Πατρολογίας.

Δ'. Ὁ τοίνυν τῶν ἁγίων ἐκείνων ἔρως καὶ τὸ νεῦμα εἰς τοῦτο τὸ ὄρος περιαγαγὼν ἡμᾶς ἔστησε καὶ τὸν σκοπὸν ἡμῶν ἐν αὐτῷ· καὶ ἀγῶνα θέμενοι τάχα σύστασιν τινα πνευματικὴν, κατὰ γε κρίσιν τὴν ἀνθρωπίνην, ἐν αὐτῷ ἐποιήσαμεν. Καὶ προήγαγεν ἡ τοῦ Θεοῦ χεὶρ ἡ σὺν ἡμῖν τὴν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ διαγωγὴν εἰς ἀγαθὴν τινα περιφάνειαν· κατὰ συσκηνίας γὰρ ἦμεν ἐν τούτῳ ἀσκούμενοι, καὶ πῇ μὲν δύο καὶ τρεῖς ἐν τῷ ὀνόματι Κυρίου, κατὰ τὸ ἱερὸν καὶ θεῖον ἔπος (1), ἐτύγγανον προσκαθήμενοι, πῇ δὲ καὶ πλείονες ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὸν κοινοβιακὸν βίον εἰλοντο, καὶ ἀλλαχοῦ δὲ πολυάριθμον στίφος διηρημένον ἅμα καὶ ἡνωμένον ἐφαίνετο, ὡς, φέρε εἰπεῖν, λαύραν ἀποσώζειν τούτους, κατὰ τὴν τῶν πατέρων ἀρχαίαν παράδοσιν καθ' ἑκάστην κυριακὴν ἐνουμένους, καὶ τὴν σύναξιν ἅμα ἐπιτελοῦντας, καὶ ὁμιλίαις ψυχωφελοῦς ἀλλήλοις μεταδιδόντας, καὶ αὖθις οἴκοι ὑπονοστοῦντας, καὶ καθ' ἡσυχίαν ἐν ψαλμωδαίαις καὶ ἐργοχειροῖς τὴν ἐκάστης ἐβδομάδος διανύοντας ἐξαήμερον· καὶ πάντα ἡμεν ἀλλήλοις, ἕτερος ὑφ' ἑτέρου πρὸς τὸ τῆς ἀρετῆς ἀνόμενον ἔργον παραθηγόμενοι· καὶ τὰ τῆς κοινοβιακῆς δὲ ἀκριβείας μετὰ πολλοῦ τοῦ περιόντος τοῖς εἰς τοῦτο τεταγμένοις ἀνεδείκνυτο κατορθούμενα, μὴ κατὰ τι ἀλλοιούμενα μὴδ' ὁπώσῃν παραχαρattόμενα. Ὡς πῶς ἀδακρυτὴ τὴν τούτων ἐνέγκω μνήμην (2)! Οὐκ ἤκούετο παρὰ τοῖς σὺν ἡμῖν ἐν τῷ Λάτρῳ προσκαθημένοις ἄσεμνός ποτε ὁμιλία· οὐχ ἑώρατο παρ' ἐκείνοις ἀπρεπὴς ποτε συναυλία· οὐκ ἦν παρ' ἐκείνοις ἔριδος, ἢ μίσους, ἢ βασκανίας ἐνδείξεις· οὐκ ἦν παρὰ τινι τῶν ἐν κοινοβίοις ἐκεῖσε δαιτωμένων ἰδιάζουσα ὄλως καὶ μερικὴ καὶ λαθραία γηίνου τινὸς ὑπαρξίς· ἀλλ' ἦν πᾶσα ἐκεῖ καὶ ἐν πᾶσιν ἀπλῶς πολιτευομένη εὐσχημοσύνη, ἀπραχμοσύνη, ἀκτημοσύνη, ἀγαθωσύνη, ἀγιοσύνη, καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις τοῖς κατορθώμασι, τῶν ἀρετῶν ἡ κορωνὶς ἡ ταπεινοφροσύνη.

(1) Ματθ. ιγ', 20.

(2) Μετελήφθη αὐτολεξεῖ ὁ σκετλιασμός ἐκ τοῦ εἰς Βασιλεῖον Ἐπιταφίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου [Τόμ. Α', σελ. 330].

Ε'. Ἄλλ' ὦ τῶν ἐμῶν κακῶν! Ἐπεισι καὶ κατὰ τῶν μερῶν τῆς Ἀσίας καὶ πάσης τῆς Ἰωνίας τὸ τηνικαῦτα ἡ μάχαιρα τοῦ Κυρίου κόπτουσα καὶ οὐχ ἡσυχάζουσα, οὐδ' ἀναπανομένη, οὐδ' εἰς τὸν κοιλὸν αὐτῆς ἀποκαταστῆναι ἀνεχομένη. Ἐπαφίεται καὶ κατὰ τῶν τοιούτων χώρων ἡ ἐστιλβωμένη ρομφαία, τὸ ἐντεταμένον τόξον ἐν τοῖς σκεύεσι τοῦ θανάτου, τὰ βέλη αὐτοῦ τὰ μεμεθυμένα ἀφ' αἵματος τραυματιῶν καὶ αἰχμαλωσίας. Ἀνάπτεται κάκεισε τὸ πῦρ, ὃ ἐξεκαύθη ἐκ τοῦ θυμοῦ τοῦ Κυρίου, καὶ κατέφαγε τὴν Ῥωμαίων γῆν, καὶ κατέφλεξε τὰ θεμέλια τῶν ὀρέων, ταῦτα δὲ τὰ προφητικά, ὅσα διὰ Ἰερεμίου (1) καὶ Δαβὶδ (2) καὶ Μωϋσέως (3) κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ παραβαίνοντος ὁ Κύριος ἀποφαίνεται. Τί λέγω μάχαιραν, καὶ ρομφαίαν, καὶ τόξον, καὶ βέλη μεθύοντα, καὶ πῦρ κεκαυμένον; τὴν Περσικὴν δεξιάν, καὶ τὴν τῶν Τούρκων ὠμότητα, ἣ τὴν ἐφ' ἃσαν ἐξηφάνισε καὶ χαλεπῶς ἐδήλωσε. Τὸ ἄνομον ἔθνος τὸ διολέσαν πόλεις καὶ χώρας, τοῦτο καὶ κατ' ἐκείνης τῆς χώρας τὸν ἴσον ὄλεθρον ἐπιφέρων τοῖς ἐνοικοῦσιν ἔπεισι· καὶ τὸ τῶν ἡμετέρων ἀμαρτιῶν πληθὸς ἐπαυξάνον ὅσαι ἡμέραι τὴν τῶν Ἀγαρηνῶν εὐημερίαν, οὐδὲ τὴν ἐν τούτῳ τῷ ὄρει φυγαδεῖαν ἡμῖν εἶασεν ἀνενόχλητον· καὶ γὰρ οὐδὲ τρυμνιά τις διέλαθε τοὺς ἀθέους. Κάντεσθεν ὑπὸ τοῦ τοιούτου δέους συνελαυνόμενοι δευτέραν μετανάστευσιν ἐποιήσαμεν, καταφρονήσαντες, ἐν' οὕτως εἶπω, καὶ ποιμαντικῆς χειροτονίας, ἣν οὐχ ἐκόντες (πῶς γὰρ ἂν αὐτοὶ τοιοῦδε μεγίστου κατετολμήσαμεν πράγματος;), ἀλλὰ καὶ λίαν ἀέκοντες ἀνεδεξάμεθα τε ὁμοῦ καὶ ἐπωμισάμεθα, καὶ ἔνοχοι γεγονότες ἴσως τῆς ἐπὶ προστασίᾳ δίκης (4)· τὸ γὰρ ὄρος τοῦτο τοῦ Λάτρου ἡμῖν ἐνεπιστεῦθη παρὰ

(1) Ἰερεμ. κθ', 6.

(2) Ψαλμ. ζ', 13-14.

(3) Δευτερονόμ. λβ', 42, καὶ 22.

(4) Αἰνίσσεται ἴσως ἐν τούτοις τὰ ὑπὸ Ἰερεμίου ἐν κεφ. κγ' καὶ ἐτέρων προφητῶν περὶ τῶν ποιμένων λεγόμενα.

τῆς πατριαρχικῆς μακαριότητος (1), καὶ τὴν τοῦ πρώτου (2) κλησιν ἔσχομεν ἐν αὐτῷ, καὶ τάχα ἔδει ἡμᾶς καὶ τούτῳ ἐναποθανεῖν κατὰ τοὺς ἰσχυρογνώμονας τῆς δικαιοσύνης λογισμούς. Ἀλλ' ἡ ἀνθρωπίνη ἀσθένεια ἡ ἐπιστρεφόμενη αἰεὶ εἰς τὴν φιλάνθρωπιαν τοῦ Κυρίου καὶ ταύτη θαρρόουσα ἐθαρσοποίησεν ἡμᾶς ὥς οὐδὲν ἀδικοῦμεν καὶ πάλιν μεταναστεύοντες, διὰ τὸ πολὺ τῆς ἐπιρρείας τῶν εἰρημένων ἐχθρῶν.

Γ'. Τῷ τοι καὶ εἰς Στρόβηλον ἦλθον πόλιν παραθαλασσίαν (3), τὴν τῶν βαρβάρων ὥσανεὶ ἐκκλίνων ἀπήνειαν, ἔχων ἐφεπομένους μοι καὶ ἐνίους τῶν ἀδελφῶν, οἷς τὸ μετ' ἡμῶν ξενιτεύειν εὐκαταῖον ἐδόκει καὶ ἐπεικῶς καταθύμιον. Πλὴν ἀλλ' οὐπω εὐδόκησεν ἡ θεία χάρις ἡμᾶς ἀνεθῆναι καὶ ἀναπαύλης μεταλαχεῖν. Ταῦτ' ἄρα καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ποσὼς ἡρεμήσαμεν τῷ αὐτῷ φόβῳ πολιορκούμενοι. Ἐκεῖσε δ' οὖν ἐντυχὼν ἡμῖν ἀνὴρ εὐλαβὴς καὶ κατὰ τὸ γένος περιβλέπτος (ἰθαγενὴς τε γὰρ ἦν καὶ τῶν εὐ γεγονότων, καὶ πάντοθεν ἀπεβλέπετο), θεοφιλὴς τὸν τρόπον, ἐπεικὴς τὴν γνώμην, σεμνὸς τὸ εἶδος, τὸ ἥθος κόσμιος, μοναχὸς τὸ σχῆμα, τὴν κλησιν Ἀρσένιος, τὴν ἐπωνυμίαν Σκηνοῦριος, ὅλος ἐγεγόνει τῆς θεραπείας τῆς ἡμετέρας· ὅς ἦκιστα μὲν καὶ πρὶν ἡμῖν ἐτύγγανεν ἀγνοούμενος, τῇνικαῦτα δ' ἐπὶ μᾶλλον τῷ σπαρτίῳ τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης πνευματικῶς συνεδέδετο. Καὶ πρῶτα μὲν τὸ κατὰ τὴν Στρόβηλον

(1) Κοσμάν τὸν Α' νοεῖ, πατριαρχήσαντα τῷ 1075 ἕως τοῦ 1081, παρ' οὗ τὴν τοῦ Λάτρου ἐγκεγείριστο προστασίαν, ὡς ἀναφέρεται ἐν τῇ τοῦ πατριάρχου Νικολάου ὑπομνήματι [ἀριθ. 17 τῶν ἐν τῇ τῆς μονῆς γραμματοφυλακίῳ ἐκκλησι. ἐγγράφων].

(2) Ἐκ τούτου καὶ ἐπωνομάσθη ὁ μακάριος: Λατρινός ἢ Ὁ τοῦ Λάτρου, ὑπακουόμενου τοῦ: πρώτος ἢ ἀρχιμανδρίτης, ὡς ἐν τῇ Βίῳ αὐτοῦ ἀναφέρεται.

(3) Ὁ δὲ ὑπομνηματιστὴς τῶν τῆς Ἐκκλησίας Μηναίων τὴν Στρόβηλον φρούριον παράλιον λέγει, ὑπὸ τὸ θέμα τῶν Κυβερβεύτων κείμενον [Ἰδ. Ὑπόμν. εἰς τὴν ἡ Μαρτίου]· νῆσον δὲ ὁ Θεοφάνης [εἰς Κωνστ. Πορφυρογέν. σελ. 388. Bonn.] καὶ Λέων ὁ Γραμματικὸς [σελ. 294. Bonn.], ἴσως διὰ τὸ τοῦ τόπου χερσονησίζον, ὡς λέγομεν κατωτέρω. Περὶ μὲν οὖν τῆς κλήσεως καὶ τῶν ὀρίων τοῦ θέματος τούτου φησὶ Κωνστ. ὁ Πορφυρογέννητος ταῦτα: «Κιβύρρα πόλις, ἐξ ἧς καὶ τὸ θέμα τὴν ἐφύβριστον καὶ πονηρὰν ὀνομασίαν ἐκληρονόμησεν...». Τὸ δὲ θέμα τῶν Κιβυρραίων ἀπάρχεται μὲν ἀπ' αὐτῆς τῆς Σελευκείας, τὰ πρὸς θάλασσαν τῆς Ἀνατολῆς κειμένης, καταλήγει δὲ πρὸς μῆκος ἐπὶ δυσμὰς ἕως αὐτῆς

πρὸς αὐτῷ μοναστήριον (1) ἀνετίθη μοι· ὡς δ' οὐχ οἶδς τε ἦν ἐκεῖσέ με κατασχεῖν, προσωχθικότα καθάπαξ τοῖς τῆς ἐφῶς τόποις διὰ τὰς συνεχεῖς ἐκ τοῦ δέους τῶν βαρβάρων μεταναστεύσεις (καὶ γὰρ ὅσον οὐδέπω κὰν τῇ Στροβήλῳ ἡ τῶν Περσῶν ἐπέλευσις προσδόκιμος ἐνομιζέτο), ἀντιβολεῖ πρὸς τὴν νῆ-

Μιλήτου τῆς πόλεως... ἐν ᾧ κεῖται ἡτε Μύλασσα, πόλις διάφημος... ἡτε Μύνδος, καὶ ἡ καλουμένη Στρόβηλος, ἡτε Ἀλικαρνασσός κτλ. » [Περὶ Θεμ. ΙΔ']. «Ἔστι τούτων ἡ Στρόβηλος βουνὸς τῆς Καρικῆς παραλίας στρομβόδης τῇ σχήματι, κατὰ τὸν καρπὸν τῆς στροβιλίας, ἀφ' οὗ πάντως ἔλαχε καὶ τῆς κλήσεως (ὅθεν καὶ Συμεὼν Μάγιστρος καὶ Λογοθέτης φησὶν ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἱστορίᾳ: «ὁμοίως δὲ καὶ Στρόβηλος [γρ. Στρόβηλος] ὠνομάσθη ἀπὸ τῆς τοπικῆς θέσεως [γρ. ἴσ. φύσεως]». Σελ. 464. Paris.), προβεβλημένος εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀκρωτήριον σχηματίζων χερσονησιόδες. Κεῖται δὲ κατέναντι τῆς τῶν Κῶν πόλεως, ἀφ' ἧς διέχει περὶ τοὺς πεντήκοντα σταδίους, καὶ καλεῖται ὑπὸ τῶν ἐγγυρίων Βρηόκαστρον (= Ἐβραϊόκαστρον). Ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ὄρωνται ἔτι τὰ κατερημμένα τεῖχη τοῦ μοναστηρίου, οὕτως κατωτέρω μνεῖαν ποιεῖται ὁ ὁσιος πατήρ. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ βουνοῦ δεῖκνυται μακρὰ τεῖχων ἀρχαίου φρουρίου, ἀπὸ τῆς ἀκρωρείας ἀρχομένων καὶ ἄχρι τῶν κρασπέδων αὐτοῦ καθήκοντων. Ἐκεῖσε δὲ πιθανῶς ἡ πόλις ἐπὶ τοῦ ἰσθμίου τοῦ βουνοῦ μέρους, ὅπου ὄρωνται ἐρείπια. Ἀγνοούμενον ὅμως ἐστὶ πῶς ὠνομάζετο αὕτη ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων. Ἀλλ' οὐκ ἀπιθάνως εἰκάσειεν ἂν τις εἶναι τὸ τοῦ Στράβωνος Τέρμερον, ἐξ ὧν φησιν: «Ἐξῆς δὲ [τῆς Ἀλικαρνασσός] ἐστὶν ἄκρα Τερμέριον Μυνδίων, καθ' ἣν ἀντίκειται τῆς Κῶς ἄκρα Σκανδαρία, διέχουσα τῆς ἡπείρου σταδίους τεσσαράκοντα· ἐστὶ δὲ καὶ χωρίον Τέρμερον ὑπὲρ τῆς Κῶς» [Βιβλ. ΙΔ'. Τόμ. Γ', σελ. 38]. περὶ οὗ τῶν ὑπομνηματιστῶν τις τοῦ Γεωγράφου, ὁ σοφὸς Παλμέριος, οὐκ ἀπεικόντως ὑπετόπασε γεγραφεῖν τὸν Στράβωνα: «ὑπὲρ τῆς ἄκρας» ἀντὶ τοῦ: ὑπὲρ τῆς Κῶς· ἵνα νοηθῇ δηλονότι ἡ ἄκρα τοῦ Τερμερίου, περὶ οὗ καὶ ὁ λόγος τῷ Γεωγράφῳ. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος αὐτός περὶ τὸ τῆς ἄκρας ὄνομα ἐκ τοῦ πλησιοχώρου μετελλεῖσθαι Τερμέρου μᾶλλον, ἢ ἐκ τοῦ τῆς Κῶς [Ἰδ. σελ. 970. Amstelod. 1707]. Ταύτην δὲ μοι τὴν εἰκασίαν ἐπιβρώνυσί πως καὶ Πλίνιος λέγων: «Τέρμερα πόλις αὐτόνομος (libera)», ἣν ἐν ταῖς τῆς Καρίας καταλέγων πόλεσιν αὐτοῦ που τοποθετεῖ [Hist. Natur. V, 29.]. Ἀλλὰ καὶ Στέφανος ἐν τῇ Περὶ πόλεων λέγει: «Τέλμερα, πόλις Καρίας, κτλ.» (ἐπ' αὐτοῦ ἴσως ὀνομαζομένη οὕτω). Καί μοι σημείου, ὅτι ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἀντίορθμον τῇ Σκανδαρίᾳ ἄκρα Καρικὴν παραλίαν ἄχρι τῆς Μύνδου (Γκρουμουσλοῦ τουρκοβαρβ. οὐχὶ δὲ Μεντεσέ, ὡς τινες τῶν ἡμετέρων γράφουσι· Μεντεσέ γὰρ καλοῦσιν οἱ Τούρκοι τὸ τῆς Καρίας θέμα ἀπὸ Μέντες τοῦ κατασχόντος τὴν χώραν, ὃν Μανταχίαν καλεῖ ὁ Δούκας [Ἱστορ. Βυζαντ. κεφ. 6']. Μαεδὲς δὲ ὁ Φραντζῆς [Α', κς']), οὐδαμοῦ εὐρηγται πόλις εἶτε φρουρίου ἔχνη, ὅτι μὴ μόνον ἐν τῇ Στροβήλῳ. Τὸ δὲ τοῦ Γεωγράφου: Σωρίον, ἐκληπτέον ἀντὶ τοῦ Τόπος ὠχυρωμένος, φρούριον.

(1) ὠνομάζετο ἡ μονὴ αὕτη: τοῦ Καβαλοῦρη ἀπὸ τοῦ πρώτου αὐτῆς κτήτορος Κωνσταντίνου, τοῦ οὕτω πως ἐπωνομαζομένου, καὶ ἦν τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προδρόμου, ὡς τὸ περὶ αὐτῆς χρυσόβουλλον Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου ἀναφέρει [ἀριθ. 1 τῶν ἐν τῇ τῆς μονῆς γραμματοφυλακίῳ πολιτικῶν ἐγγράφων].

σον Κω διαπεραιωθῆναι καὶ τὰ ἐν ταύτῃ τούτῳ γονικόθεν (1) περιελθόντα κτήματα διαθρῆσαι, καὶ ὅπη τούτων βουλοίμην μονήν τε ἀνεγείραι καὶ ταύτῃ πᾶσαν τὴν ἐκείνου κτήσιν ἀφιερώσαι. Πείθομαι τῷ ἀνδρὶ καὶ τῇ Κω ταχέως ἐπιφοιτῶ· περινοστώ τὰς κτήσεις τοῦ Σκηγουρίου· ἐντυγχάνω λόφῳ μεγίστῳ καὶ ἀοικήτῳ, χαρίεντι δὲ ἄλλως τὰ πρὸς ἀέρα καὶ εὐύδρῳ καὶ εὐκραεῖ· Πηλίον τοῖς νησιώταις τὸ ὅρος τοῦτο κατωνομάζετο (2)· ὁ καὶ ὡς εἶδον κύκλῳ φάραγγί τισι καὶ αὐτομάτοις κοιλότῃσι καθ' αὐτὸ τῶν περὶ διαστελλόμενον, καὶ οἰοῖναι τι φρούριον νομιζόμενον, ἥσθην τε αὐτίκα τῇ τοῦ τόπου θέσει καὶ σεμνεῖον ἐκεῖσε δεῖμασθαι προτεύμηναι· ὥμην γὰρ ἐν αὐτῷ τῷ ὄρει στήναι μοι τὰ τῆς ἄλλης, καὶ ἀπολαῦσαι μὲν εἰς τέλος τῆς ἡσυχίας, εἶτα καὶ τὴν ἐμὴν πηλὸν (3) τῷ Πηλίῳ τούτῳ ἐγκεκληρωσθαι· ἀλλ' οὐχὶ καὶ Θεός, ὡς ἔοικεν, ἐπεψηφίζετο τῇ βουλῇ.

Ζ'. Κάντεσθεν ἐγὼ μὲν, καὶ τοι πολλοὺς καὶ ἀνεκδιγῆτους

(1) Πρῶτον ἦδη κατεχωρίσθη ἡ λέξις αὕτη ἐν τῇ Στεφ. Α. Κουμανούδη **Συναγωγῇ λέξεων ἀθησαυρίστων ἐν τοῖς ἑλλήν. λεξικοῖς**, ἀπὸ χρυσοβούλλου Μιχ. τοῦ Παλαιολόγου ληφθεῖσα.

(2) Πηλεῖον καλεῖται μέχρι τοῦ νῦν αὐτός τε ὁ βουνός καὶ ἡ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ συνόλως ὑφισταμένη ἐτι κώμη, ἥτις ἐξοικισθεῖσα τῷ 1813 ἔτει, αἰτίᾳ τοῦ ἐνακίψαντός καὶ μικροῦ δεῖν τὴν νῆσον πᾶσαν ἐξολοθρευσάντος δεινοῦ λοιμοῦ, κατελείφθη ἔρημος, νέαν ὑμῶνμον κώμην κτισάντων τῶν οἰκητόρων ἐν τῷ πεδίῳ, οὐ μακρὰν τοῦ βουνοῦ· δι' ὃ καὶ λέγεται ἡ κώμη αὕτη **Κάτω Πηλεῖον**, πρὸς διαστολὴν τῆς ἐγκαταλείμμενης, ἥτις καλεῖται **Ἐπάνω Πηλεῖον**. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ νέᾳ κώμῃ ὄρῳνται ἀποράδην ἀρχαιοτήτων λείψανα, καὶ μάλιστα παρὰ τῇ πηγῇ τῇ καλουμένῃ **Χαρμύλειον**, ἐνθα δεικνύται ὑπόγειόν τι ἥρῳν (ἴσως αὐτοῦ τούτου τοῦ Χαρμύλου περὶ οὗ κατωτέρω), οὗ ὑπερθεν κεῖται ναΐδιον τοῦ Σταυροῦ, καὶ στήλη λίθου λευκοῦ ἐν αὐτῷ ἐντεταίχεται ταύτην φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν, γράμμασι τῆς ἀκμῆς τῆς Ἑλλάδος: « **Ἰερά ἁ γὰ καὶ ἁ οἰκία|ἁ ἐπὶ τῇ γῇ καὶ τοῖς κἄ|ποι καὶ ταῖς οἰκίαις ταῖς|ἐπὶ τῷ κάμῳ θεῶν|δυνάδεα καὶ Χαρμύλου|ἥρω|ος| τὸν Χαρμύλεων.** » Ἀπέχει δὲ τῆς πόλεως ἡ κώμη περὶ τοὺς ἐξήκοντα σταδίους πρὸς δυσμὰς. Ἔγωγε οὖν **Πηλεῖον** γραπτέον οἶμαι τὸ τῆς κώμης ὄνομα, δηλονότι· ὡς ἀπὸ τοῦ Αἰακίδου Πηλέως· ἱστορῆκε γὰρ Καλλιμάχος ἐν Κῶ ἀποθανεῖν αὐτόν [παρὰ τῷ Σχολ. Πινδ. Πύθ. Γ', σ. 407]. Οὐκ ἀπεικὸς τοῖνον αὐτόθι ταφῆναι τὸν ἥρωα, καὶ ἀπὸ τοῦ ἥρώου αὐτοῦ τὸν τόπον οὕτως ὀνομασθῆναι.

(3) Χαρίεντως κατεσκεύασεν ἐν τῷ λόγῳ παρήχησιν, **Πηλόν** εἰπὼν τὸ γεγρόν καὶ φθαρτόν σώμα. Οὕτως ἔπαιξε μικρῷ κατωτέρω καὶ πρὸς τὸ τῆς Πάτμου ὄνομα. Πλὴν ἀλλ' ὑποδαρδρίζει ὁ λόγος θηλυκῶς ἐκφερομένης τῆς λέξεως: **Πηλός**.

ἀνατλὰς ἐν τῷ Πηλίῳ κόπους, ἐπ' ἐσχάτων ἡμαρτον τοῦ σκοποῦ. Ἐδόκει δὲ ἄρα τῷ Κρείττονι τὴν Πάτμον μετὰ πότμον ἔξιν με πρὸς ταφήν. Ταῖς γὰρ τοῦ ῥηθέντος ἀδελφοῦ κυροῦ Ἀρσενίου πεισθεὶς ὑποθημοσύναις καὶ παρακλήσεσι (παραχωρήσω γὰρ τῷ λόγῳ μικρὸν ἐνδιατρίψαι τοῖς περὶ τὸ Πηλίον τῶν καθ' ἡμᾶς διηγήμασι), ταῖς οἰκοδομαῖς ἐνέβαλον ἐμαυτόν, συνάρασθαι μὲν κάκεινου καὶ ὅλη χειρὶ συμπνεῦσαι (1) τὸ πρῶτον ὑπισχνουμένου, μετ' οὐ πολὺ δ' ἐν αὐταῖς τοῦ ἔργου ταῖς εἰςβολαῖς δρασμὸν μεμελετηκότος, καὶ νύκτωρ ἀναχωρήσαντος, καὶ ἀμεταστρεπτὶ πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα καταπλεύσαντος. Πλεῖστα τοιγαροῦν μογήσας ἐγὼ, καὶ μυρίους ἰδρώτας καὶ πόνους ὑπενεγκὼν ἐν οὕτῳ καιροῖς δυσκόλοις καὶ πάντῃ τῶν ἀναγκαίων σπανίζουσι, τῇ ἄνωθεν συνεργείᾳ ναὸν ἐκ βάθρων ἐδειμάμην καὶ εἰς τέλος ἀπήρτισα περικαλλῆ τε καὶ ὡραιότατον, ἐπ' ὀνόματι τοῦτον ἰδρύσας τῆς ἀγνῆς Θεομήτορος. Καὶ μὲν τοι καὶ θριγκίον (2) καὶ κέλλας (3) καὶ τᾶλλα ἐποίησάμην, ὅσα τὸ αὐτοτελὲς καὶ ἀπήρτισμένον χαρακτηρίζουσι φροντιστήριον (4)· οὐπερ ἀγάμενοι τὴν εὐπρέπειαν, καὶ ἀρετῆς ἀτεχνῶς αὐτὸ λογισάμενοι

(1) Γραπτ. ἴσως: **Συμπονησσαι**.

(2) Τοῦθ' ὅπερ ἐν τῷ κωδικῷ αὐτοῦ (ἀριθ. 3 τῶν ἐν τῷ γραμματοφυλακίῳ ἐκκλησι. ἐγγράφων) **Καστέλλιον** ὀνομάζει (ἀπὸ τοῦ λατίν. Castellum)· **Θριγκίον** γὰρ παρὰ τοῖς νεωτέροις ἐκαλεῖτο τὸ περιτείχισμα, ὡς ἔχει καὶ παρὰ Νικηφ. τῷ Βρυεννίῳ: « **Θριγκίῳ πλινθίνῳ ἀναπεπταμένον πεδίον ἐστὶ κυκλούμενον** » [Ἱστορ. Δ', λδ']. Σωζέται δ' ἐτι αὐτό τε τὸ περιτείχισμα καὶ ὁ ἐνδον αὐτοῦ ναὸς τῆς Θεοτόκου, πρόπαλαι μὲν παρημελημένος, εἰσέτι δ' οὖν ὑποφαίνων τοῦ προτέρου κάλλους τὸν τύπον. Ἐπ' αὐτῆς δὲ τῆς τοῦ βουνοῦ ἄκρας ἱστανταὶ τὰ τεῖχη φρουρίου βυζαντινοῦ, ὅπερ ἦν κατεχόμενον πρῶτον μὲν ὑπὸ τῶν τῆς Ῥόδου Ἱπποτῶν τῶν ἐλόντων καὶ τὴν Κῶν τῷ 1314, καὶ ἄχρι τοῦ 1522 ἀρξάντων αὐτῆς, ὕστερον δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἐξοικισμού τοῦ Πηλείου ἐγκαταλείπεται καὶ αὐτὸ ἔρημον φρουρᾶς.

(3) Ἐκφυλον καὶ τοῦτο, παρὰ τὸ λατίν. Cella (ἐλ. Κοιτὴν, Ταμειῖον), ὅθεν τὸ ὑποκοριστ. **Κελλίον**. Ἔοικε δὲ παρειαχθεῖσα ἡ τῆς λέξεως χρῆσις ἀπὸ τῆς τοῦ μοναχικοῦ βίου συστάσεως, τουτέστι μετὰ τὸ δευτέρον ἡμισυ τῆς Γ' ἑκατονταετηρίδος. Πρῶτον γάρ, ὅσον ἐγὼ οἶδα, ἀπαντᾷ παρ' Ἀμμωνίῳ τῷ Συναίτῃ: **Κελλεῖον** γεγραμμένη [σελ. 89 τῆς ὀπισθεν ἐν σελ. 67 ὑποσ. 3 μνημονευθείσης ἐκδόσεως]. Ὅθεν καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος: « **Ἔχε οἶκημα ἐνθα Χριστὸς παραγίνεται· εἰπέ, τοῦτο τὸ κελλίον τοῦ Χριστοῦ κτλ.** » [Ὁμιλ. εἰς τὰς Πράξ. με'. Τόμ. Θ', σελ. 343. Venet.].

(4) Συνωνυμῇ τῇ: **Μοναστήριον**.

ἐργαστήριον τῶν οἰκητόρων τῆς ῥηθείσης νήσου οἱ εὐσεβέστεροι καὶ φιλόχριστοι, προσενέξεις, ὡς ἰσχύος ἕκαστος εἶχε καὶ προαιρέσεως, ἐν αὐτῷ πεποιήκασιν, οὐκ ἐν κινήτοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀκινήτοις θεωρουμένας. Ἐφ' οἷς δὴ πᾶσι, τοῖς τε δηλονότι τοῦ Σκηνοῦρίου κτησιδίοις καὶ τοῖς διενεχοῦσιν (1) ἡμῖν ἀπὸ προσενέξεων, καὶ χρυσόβουλλον λόγον ἐπορισάμην τοῦ τηνικαῦτα τῶν ῥωμαϊκῶν σκήπτρων ἐπειλημμένου κυροῦ Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου (2), τὴν αὐτῶν ἡμῖν κατοχὴν ἐδράζοντα καὶ στηρίζοντα.

Η'. Καὶ τάχα πρὸς βραχὺ ἐδόξαμεν ἡρεμεῖν. Ἀλλ' ὅτι μεταξὺ τῶν οἰκουμένων ἡμεν διάγοντες, καὶ τοῖς ἡμῖν ἀνακειμένοις ἀγγιτερομόνουσαι τῶν ἐποικίων τῆς τοιαύτης νήσου κτήσεις ἐτύγχανον, πράγματα εἶχον οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί, καὶ διαφοραὶ αὐτοῖς πρὸς τοὺς πλησιάζοντας ἀπετίκτοντο· κἀντεῦθεν ὄχλησις ἡμῖν ἐπεγίνετο, τῶν ἀστικῶν θορύβων οὐδὲν διαλλάττουσα. Ὑπέθραττεν οὖν με δέος οὐκ ἀδελές, τοῦτο δὴ τὸ παροικιῶδες (3), μήποτε ἄρα τῶν ἐμῶν ἀδελφῶν ἐγκαλινδουμένων κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην, καί, ἔν' οὕτως εἰπω, ἰλυσπωμένων τῇ συρφετῷδε τύρβῃ τῶν βρασμῶν τῶν βιωτικῶν, καὶ κοσμητικῶν ἀνδράσι συμμιγνυμένων, καὶ δόσεις πρὸς αὐτοὺς καὶ λήψεις ἐργαζομένων, καὶ διαμάχας ὡς τὰ πολλά, συμβαίῃ τινὰ τοῦ πονηροῦ τοῖς λόγοις περιπαρῆναι, καὶ ταῖς ἐκείνου φεῦ! γενέσθαι πάγαις ἀλώσιμον, καὶ γε ψυγὴν ὁ τάλας ζῆμιοθήσομαι, ἥς οὐδ' ὁ κόσμος ἅπας, κατὰ τὸ ἱερὸν καὶ θεῖον ἔπος (4), πέφυ-

(1) Δηλαδή τοῖς περιελθοῦσιν εἰς τὴν ἡμῶν κυριότητα, κατὰ νεολογικὴν τοῦ ῥήματος ἐκδοχὴν.

(2) Οὐκ ἀπεσώθη τὸ χρυσόβουλλον τοῦτο.

(3) Τουτέστι φόβος οὐκ ἄνευ λόγου, καὶ ὡς ἂν εἰποιμεν κοινότερον: Φόβος φοβερός. Εὔρηται δὲ ἡ παροιμία παρὰ Πλάτωνι [Συμποσ. σελ. 108. Bekk.], ἐνθα ὁ Σχολιαστής: «'Ἀδελές δέος ἐπὶ τῶν τὰ μὴ ἄξια φόβου δεδιότων. Ὁμοίον τούτῳ καὶ τὸ φοφοδεὲς ἀνθρώπος». Παρὰ δὲ Σουῖδα ἔχει οὕτως: «'Ἀδελές δέδιας δέος, λεγόμενον τι ἐστὶν ἐπὶ τῶν τὰ μὴ φοβερά φοβουμένων» [λέξ. 'Ἀδελές.— Πρβλ. καὶ Διογενεῖαν. Α'. 16].

(4) Ματθ. ις', 26. — Μάρκ. ι', 36. — Λουκ. θ', 25.

κεν ἰσοστάσιος. Οὗτος ὁ φόβος, τοῦτο τὸ δέος αὐτῆς μου μέσης ἤπτετο τῆς καρδίας, καὶ μοι συνέτριβε τὰ ὀστέα, ἐξεμύζα δὲ καὶ τοὺς μυελούς, καὶ διέσπα τὰ νεῦρα, καὶ τὰς σάρκας διεμερίζετο, καὶ συνεχῶς ἐπῆδον κατ' ἐμαυτοῦ: Μεταναστεύου, τάλαν, ὡς στρουθίον (1) ἐπὶ τὰς ἀοικήτους πάντη καὶ πανερήμους· οὐ γὰρ ἐστίν, οὐκ ἔστιν ἡρεμον ἀνῆσαι σε βιοτήν, ἕως οὗ εὖρης τόπον, κοσμικῶν ἐπιμιξίας τέλεον ἀνεπίδεκτον, σκῆνωμα (2) ἡσυχίας σαυτῷ καὶ τοῖς μετὰ σοῦ, καὶ κατοικίαν πρὸς τὸ τῆς σωτηρίας ἔργον συντείνουσιν ἐς τὰ μάλιστα.

Θ'. Ταῦτα διανοηθεῖς, καὶ τοὺς ἀδελφούς μου συνωδὰ μοι περὶ τούτων εὐρηκῶς προαιρουμένους τε καὶ διαλεγόμενους, εἰσηγούμενους τε περὶ τοῦ νησίου τοῦ πρὸς ἔω μὲν κειμένου τοῦ πόντου τοῦ Ἰκαρίου (3), τῆς ἡπείρου δὲ καὶ τῶν περιβλέπτων νήσων πάμπαν ἀπωκισμένου· Πάτμος ἡ κλησις τῷ νησιδίῳ· ὡς ἔρημος μὲν ἀνθρώπων ἡ ἐσχατιά, ἀθόρυβος δὲ ἡ διαμονὴ καὶ ἀπαρόδευτος ἡμέροις πλοίοις (4) ἡ ἐλλιμένισις, ὅλος ἐγενόμην τῆς τοῦ νησίου τοῦδε ἐφέσεως. Ἐπέτεινε δέ μοι τὸν πόθον καὶ ἡ ἐν αὐτῷ τοῦ ἐν ἀποστόλοις ἀγαπητοῦ τῷ Χριστῷ, τοῦ Εὐαγγελιστοῦ καὶ παρθένου ἐμφιλοχώρησις (5), καὶ ἡ αἰδιμος ὀπτασία καὶ παμμακάριστος ἐκείνου ἔκστασις καὶ ἀλλοίωσις (6), ἥ τε τῆς θεολογίας ὑψηλὴ καὶ οὐράνιος μυσταγωγία, καὶ ἡ τοῦ Εὐαγγελίου βροντῶδης καὶ θεόφθογγος ὑπαγό-

(1) Ψαλμ. ι', 4.

(2) Καὶ τοῦτο παρὰ τὸ Δαδτικόν: «'Ἔως οὗ εὖρω τόπον τῷ Κυρίῳ, σκῆνωμα τῷ Θεῷ Ἰακώβ» [Ψαλμ. ρλ', 5].

(3) Τὰς δύο ταύτας λέξεις γράφων ὁ ὅσιος πατὴρ εἶχε πάντως ἐν νῷ τὸ ὁμηρικόν:

Κινήθη δ' ἀγορή, ὡς κύματα μακρὰ θαλάσσης
Πόντου Ἰκαρίου [Ιλ. Β. 144].

(4) Ἡμερὰ πλοῦα ἐκάλεσε τροπικῶς τὰ μὴ ληστρικά, τουτέστι τὰ ἐμπορικά. Οὕτω καὶ Πλάτων: Ἡμερωτάτας ὁδοὺς εἶπε τὰς ἀσφαλεῖς ἀπὸ κακοποιῶν ἀνθρώπων [Νόμ. ζ', σελ. 761].

(5) Διὰ τὸ εὖρημον ἴσως ἐχρήσατο τῷ: Ἐμφιλοχώρησις, ἵνα μὴ εἴπῃ: Ὑπερορία. Ἡ λέξις δ' αὕτη λαίπει ἐν τοῖς λεξικοῖς.

(6) Ὅποτε δηλονότι ἐώρακε καὶ ἔγραψε τὴν Ἀποκάλυψιν.

ρευσις(1)· δι' ἅ πάντα καὶ τῷ Σιναίῳ παραβάλλων τὴν Πάτμον, ἐκείνου ταύτην ὑπερετίθουν (2), κατὰ τοσοῦτον τὸ πρωτεῖον ταύτῃ ἐπιδιδούς (3), καθ' ὅσον προτιμότεραν οἶδα τῆς σκιάς, τὴν χάριν· καὶ τῶν ἐμφάσεων, τὴν ἀλήθειαν· τοῦ γράμματός τε, τὸ πνεῦμα· καὶ τῆς ἐν πλαξὶ νομοθεσίας, τὸ Εὐαγγέλιον. Ἀμέλει καὶ τὴν ἄνωθεν ῥοπὴν συνέριθον ἐπικαλεσάμενος ἀφικνουμαι πρὸς τὸν εὐσεβῆ καὶ θεοκυβέρνητον ἡμῶν αὐτοκράτορα, τὸν μέγαν ἐν βασιλεὺσι κύριν Ἀλέξιον. Εἰςάγομαι πρὸς αὐτόν, δεξιᾶς ἀξιῶμαι τῆς ὑποδοχῆς, ἀμέσως ἐντυγχάνω τῷ θειοτάτῳ κράτει αὐτοῦ, κοινοῦμαι τὴν γνώμην, ἀναφέρω τὰ τοῦ σκοποῦ, ἀνακαλύπτω τὰ τῆς ἐφέσεως, θερμῶς ἀντιβόλῳ περὶ τοῦ νησιῦ τῆς Πάτμου, καὶ λαβεῖν αὐτὸ διὰ δωρεᾶς βασιλικῆς παντελεούθερον ἐξαίτω. Ἀλλ' ὅ γε κράτιστος βασιλεὺς τὰ μὲν τῆς οἰκειᾶς εὐμενείας βασιλικῶς ἡμῖν ἐδίδου καὶ δαψιλῶς, ἐλιπάρει δ' οὖν ὅμως τὴν οἰκτρότητα τὴν ἐμὴν μονοῦ καὶ αὐτὴν τὴν στεφηνόρον ὑποκλινῶν μοι κεφαλὴν, ὡς μὴ κατὰ τὴν Πάτμον ἐκπεῖραι τὰ τοῦ σκοποῦ, ἀναδέξασθαι δὲ τὴν τιнос ὅρους, ὃ κλήσις ἦν *Κελλία* καὶ *Ζαγορά* (4) (μοναχοὺς δὲ ἅρα τοῦτο πάλαι πέφυκεν ἀνακείμενον), προστασίαν. Καί με ἴσως πέπεικεν ἂν ἡ τῆς βασιλικῆς μεγαλειότητος ἔνστασις, εἰ μὴ τοὺς αὐλιζομένους κατὰ τὸ τοιοῦτον ὅρος εὕρισκον μοναχοὺς

(1) Ἀσπάζεται ἄρα καὶ ὁ ἱερός οὗτος ἀνὴρ τὴν γνώμην τινῶν τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀρχαιοτέρων πατέρων, καθ' οὓς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον ἐγγραφὴ μὲν ἐν Πάτμῳ, ἐξεδόθη δὲ ἐν Ἐφέσῳ.

(2) Ἐκ τοῦ ἀρχαίου ποιητικοῦ θέματος: **Τιθέω - ὦ**. Τὸ μὲν τοι σύνθετον τοῦτο οὐχ εὕρηται ἐν τοῖς λεξικοῖς.

(3) Γρ. ἴσως: **Ἀποδιδούς**.

(4) Ζαγορά καλεῖται καὶ τὴν σήμερον ἡ ὑπὸ τῶν πάλαι μὲν **Θετταλικῇ Μαγνησίᾳ** λεγομένη, **Δεβελτός** δὲ μετέπειτα. **Ζαγορά** δ' ἐκλήθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἡ φησι Ζωναρᾶς [Χρον. σελ. 156. Paris.] καὶ Κεδρηνός [Σύν. Ἱστορ. σελ. 541. Paris.]. Ἡ δὲ σλαβικὴ αὐτῇ λέξις δηλοῖ χωρίον ὅπισθεν ἢ μέσον ὁρους κείμενον [Βλ. Κ. Οἶκον. **Περὶ τῆς συγγεν. τῆς σλαβωνο-ῤωσ. γλώσσης πρὸς τὴν ἑλλην.** Τόμ. Β', σελ. 140]. **Κελλίων** δὲ μέμνηται καὶ Ἄννα ἡ Κομνηνὴ ἐν τούτοις: **Καὶ τοῖς μέρεσι τῆς Λαρίσσης ἐγγίσας, καὶ διελθὼν διὰ τοῦ βουνοῦ τῶν Κελλίων**, κτλ. [Ἀλεξιάδ. Ε', σελ. 140. Venet. μετὰ τῶν σημειώσ. τοῦ Δουκαγγίου].

ἐτεροῖον τὸν τρόπον ἔχοντας, καὶ τῆς ἐμῆς βουλῆς καὶ γνώμης καὶ πρὸς γε τὸν μονότροπον βίον (εἰ μὴ φορτικὸν εἰπεῖν) ἀκριβεστεράς διαγωγῆς παντάπασιν ἀποδέοντα (1). Ὡς οὖν δῆλον ἐγγόνει καὶ αὐτῷ βασιλεῖ τὸ τῶν μοναχῶν πρὸς τὸν ἐμὸν σκοπὸν τελέως ἀσυγκατάθετον, αὖθις ἐξελιπάρουν ἐγὼ καὶ τὴν βασιλειον ἦτουν περιωπὴν ἐπινεῦσαί μου τῷ περὶ τῆς Πάτμου θελήματι. Καὶ δὴ μεσιτευσάσης εἰς τοῦτο καὶ τῆς μακαρίτιδος δεσποίνης τῆς τοῦ βασιλέως μητρός (2), καὶ πρεσβευσάσης ὑπὲρ ἐμοῦ, τὴν τῆς ἐμῆς οἰκτρότητος αἴτησιν ὁ κραταῖος ἐπέβαινε βασιλεὺς· καὶ τέλος, ἵνα μὴ μακρὸν τὸν περὶ τούτων ἀποτείνω λόγον, ὑπεξέστην μὲν ἐγὼ τῷ μέρει τοῦ δημοσίου πάντων τῶν ἀπὸ τε τοῦ Σκηνοῦριου, ἀπὸ τε ἄλλων προσώπων προσκτηθέντων μοι ἐν τε τῇ Κῷ καὶ ἐν τῇ Στροβήλῳ, μόνῃ ὑποκρατήσας τὰ ἐν τῇ νήσῳ Λέρνῳ δύο προάστεια (3) ἐκ τοῦ πολλάκις

(1) Ἰδε ἔμπροσθεν τὰ περὶ τούτου ἐν πλατεῖ ἱστορούμενα ἐν τῷ αὐτοῦ **Βίῳ** § Θ' καὶ Γ'.

(2) Ἄννα Δούκαινα ἡ Δαλασσηνὴ ἦν ἡ τοῦ Ἀλεξίου μήτηρ, ἥς τὰς ἀρετὰς διὰ μακρῶν ἱστορεῖ ὁ ὁμώνυμος ἔκγονος αὐτῆς [Ἀλεξιάδ. Γ', σελ. 67—74.], ἐξ ὧν τὰ βραχέα ταῦτα παρατιθέμεθα: «**Τοσοῦτο ἦν φιλομήτωρ** [ὁ Ἀλέξιος], καὶ τὴν δεξιὰν ἐδίδου τῆς ἐκείνης γλώττης ὑπηρετεῖν, καὶ τὴν ἀκοήν τῶν ἐκείνης φωνῶν εἰς ἀκρόασιν, καὶ εἰς ἅπαντα ταῦτα ὁ βασιλεὺς συγκατένευεν ἢ ἀνένευεν, ἐφ' οἷς ἄρα ἐκείνη κατανεύσειεν ἢ ἀνανεύσειεν. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ σχῆμα βασιλείας εἶχεν, ἡ δὲ τὴν βασιλείαν αὐτὴν. Καὶ ἡ μὲν ἐθεσμοθέτει, διέφκει, τὸ πᾶν ἐπερτάνευεν, ὁ δὲ τὰς διοικήσεις ἐκείνης καὶ τὰς ἐγγράφους, καὶ τὰς ἀγράφους, τὰς μὲν χειρὶ, τὰς δὲ φωναῖς ἐπεσφράγιζε. Καί, ὡς οὕτω γε φάναι, ὄργανον ἦν αὐτῇ βασιλείας, οὐ βασιλεὺς». Καὶ μετ' ὀλίγα: «**Ἱερέας δὲ καὶ μοναχοὺς διαφερόντως ἐτίμα, καὶ ξυνδεδειγμένους εἶχε, καὶ οὐδενὶ ἄτερ μοναχῶν τὴν αὐτῆς τράπεζαν θεάσασθαι ἐνῆν**». Δέσποινα δὲ ὡς ἅπαντων προσηγορεύετο, «**τοῦ φιλομήτορος βασιλέως τοῦτο βουλομένου**» [Αὐτόθ. σελ. 63.—Περὶ λ. καὶ Ζωναρ. σελ. 296. Paris.].

(3) Κτήματα, ὡς παρὰ τῇ πόλει κείμενα. Ἀδιαφόρως δὲ ἐκάλουν τὴν νῆσον οἱ νεώτεροι Βυζαντινοὶ ὅτε μὲν ὀρθῶς: **Λέρον**, ὅτε δὲ ἐπενθῆσε τοῦ ν: **Λέρνον**, καὶ πάλιν αὐ μεταπλασμῷ τοῦ δευτεροκλίτου εἰς πρωτόκλιτον: **Λέρνην**. Εἰ δὲ καὶ ἅπαντα παρὰ Φωτίῳ καὶ Σουλᾷ [ἐν λέξ. **Μελεαγρίδες**] ἡ γραφὴ: **Λέρνη**, ἀλλ' ἀποδοτέα αὕτη εἰς διαστροφήν τῶν ἀντιγραφῶν μάλλον ἢ εἰς πλάνην τοῦ κριτικωτάτου Φωτίου, ὃν οὐδεὶς ποτε, οἶμαι, ὑπολάβει ἂν τὸ τῆς νήσου ὄνομα τῇ Ἀργολικῇ λίμνῃ συγχύσαι· κἂν γὰρ μὴ ὑποβῇ τις αὐτὸν τοῦτον εἶναι τὸν ἐν τῇ κατωτέρῳ μνημονευομένην **Δακτυπῶσει** ὀρθῶς αὐτὸ γράψαντα, πάντως ὅμως συμφῆσει μοι ὅτι οὐχ ὅλως ἀθέατος τῆς τοιαύτης γραφῆς ἀπελείφη ὁ ἐν πᾶσιν ὀφειδερκέστατος πατριάρχης. Ὅθεν καλῶς ποιῶν ὁ σοφός

ἤδη μνημονευθέντος Σκηνοῦρίου καὶ τοῦ Καβαλλουρίου (1) κατὰ λόγον δεσποτείας περιελθόντα μοι· ἐδωρήθη δέ μοι διὰ χρυσοδούλλου βασιλικοῦ τό τε νησίον ἢ Πάτμος ἐξ ὀλοκλήρου, τῶν δημοσιακῶν δικαίων καθάπαξ ἀποσπασθέν, καὶ τὰ πλησιάζοντα τούτῳ νησίδια, οἱ Ναρκίοι καὶ ἡ Λειψώ (2), ἔτι τε καὶ

Βόχαρτος προὔτεινε τὴν γνησίαν γραφὴν τοῦ ὀνόματος [Βλ. Sam. Bochart. Hierozoic. τόμ. Β', σελ. 132], τοῦθ' ὅπερ καὶ κριτικῶν ἀπεδέξαντο παῖδες. Κατὰ ταῦτα ἄρα καὶ ὁ τῆς νήσου ἐπίσκοπος καὶ καθ' ἡμᾶς ἔτι οὐκ ὀρθῶς: **Ὁ Λέρνης** καὶ λέγεται καὶ γράφεται: ἐν γὰρ τοῖς παλαιότεροις χρόνοις **Λέρου** ἐγράφοντο οἱ ἐπίσκοποι αὐτῆς. Οὕτω π. χ. ἀπαντᾷ, ἃ ἐν τῇ Ε' οἴκουμεν. Συνόδῳ (τῷ 583): **Ἰωάννης ἐπίσκοπος Λέρου**. 6') **Ἐν τῇ Ζ'** (τῷ 783): **Σέργιος ἐπίσκοπος Λέρου**. γ') **Ἐν τῇ καλουμένῃ Η'** (τῷ 879): **Ἰωσήφ ἐπίσκοπος Λέρου** [Ὁρα Le Quien Oriens Christian. τόμ. Α', σελ. 945]. δ') **Ἐν τῇ ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ καὶ Φωτίου πατριάρχου γενομένη Διατυπώσει τῶν μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν** (τῷ 883): **Ὁ Λέρου** [Κωδιν. σελ. 291. Venet.]. ε) Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς πλείστοις βασιλικαῖς, πολιτικαῖς τε καὶ ἐκκλησιαστικαῖς ἐγγράφοις ἀπὸ τῆς ΙΑ' ἕως τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος, τοῖς ἐν τῇ τῆς μὲν γραμματοφυλακίᾳ διατηρουμένοις, οὐ μόνον τὸ τῆς νήσου ὄνομα ὀρθῶς εὐρηται γεγραμμένον, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ἐπισκοπῆς· οἷον, ἐν ἀριθ. 50 (τῷ 1087): **ἐπισκοπῇ Λέρου**. 5') **Ἐν ἀριθ. 8 καὶ 9 ἐκκλ. ἐγγρ.** (τῷ 1187), ὡς τεκμαίρομαι: **Κωνσταντῖος ἐπίσκοπος Λέρου**. 6') **Ἐν ἀριθ. 31**, ὅπερ ἐστὶ σιγγλλιον πατριαρχικόν (τῷ 1254—58: **Νεῖλος ἐπίσκοπος Λέρου**, ἡ) τέλος δὲ καὶ κατ' αὐτὴν ἔτι τὴν ΙΓ' ὑπερμεσοῦσαν ἑκατονταετηρίδα ἀπαντᾷ: **Κάλλιστος Λέρου** [Crus. Turcogræc. σελ. 506]. Πρῶτον τοίνυν ἔγωγε εὐρίσκω τὴν γραφὴν: **Λέρνην** ἐν χρυσοδούλλῳ Μιχ. τοῦ Παλαιολόγου τῷ 1259 ἐκδομένῳ (ἀριθ. 27 πολιτ. ἐγγρ.)· καὶ ἴσως ἔκτοτε ἐπεκράτησεν αὕτη ἀντὶ τῆς ὀρθότητος. Καὶ γὰρ καὶ τῇ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ πρεσβυτέρου περὶ τελευτῶσαν τὴν ΙΓ' ἑκατονταετηρίδα γενομένη **Ἐκθέσει** κτλ.: **Ὁ Λέρνης** γράφεται· ἀλλ' οὐ παρὰ ταῦτα εὐλογον τὴν πολιὴν περιορᾶν ἀρχαιότητα.

(1) Ἰδε ὀπισθεν σελ. 71, ὑποσημ. 1.

(2) Ἀμφότεραι αἱ νησίδες αὗται κεῖνται πλησίον ἀλλήλων, πρὸς ἀνατολὰς τῆς Πάτμου· ὦν τὰ ἀρχαῖα ὀνόματα τρεῖς καὶ μόνον, ὅσον ἐγὼ οἶδα, τῶν παλαιῶν, ὁ Πλίνιος δ', Ἀγαθήμερος καὶ ὁ Ἀνώνυμος συγγραφεὺς τοῦ **Σταδισμοῦ ἤτοι Περιήλου τῆς μεγάλης θαλάσσης**, μνημονεύουσι. Καὶ ἡ μὲν **Λειψώ** (τανῶν ὁ **Ληψός**) καλεῖται παρὰ Πλινίῳ **Ληψία** (Lepsia [Hist. Natur. V, 36])· τοὺς δὲ **Ναρκίους** (τανῶν **Ἀρχιοὶ**) δὲ μὲν Ἀγαθήμερος **Ἀκρίτην** καλεῖ: «ἀπὸ **Δρεπάνου Κῶας** ἐπ' **Ἀκρίτην** νῆσον, **στάδια** σλ'» [Γεωγρ. Ὑποσημ. Α', δ']· ὁ δὲ Ἀνώνυμος **Ἀκρίταν**: «**Ἀπὸ Ποσειδίου** (νόμι μοι τοῦ Μιλήσιου) εἰς τὴν **Ἀκρίταν** **στάδια** σμ'» [Βλ. Geographi minores Graeci, ἐκδ. C. Muller, σελ. 501. §. 290]. Ἐγώ γε μέντοι ἑτέραν προειλόμην διάφορον γραφὴν, παρὰ τοῦ σοφοῦ Γρονοδίου ἐκ χειρογράφου τεύχους σημειουμένην, τὴν: **Ἀρχίτις**, διὰ τὸ πεφυλάχθαι ἄχρι τοῦ νῦν τὴν ῥίζαν τῆς λέξεως ἐν τῷ κοινῷ τῆς νησίδος ὀνόματι. Μέσον δ' αὐτῆς καὶ τῆς **Ληψίας** συστάς ἐστιν ἐννεακαίδεκα νησιδίον, ὦν ἕκαστον ἰδίῳ γνωρίζεται ὀνόματι. Ἀναμφρίστον μὲν οὖν ὅτι εἰς ταῦτα αἱ τοῦ Πλινίου **Ἀργαίαι** (Argiae), ἅσπερ εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν λέγει (συμπεριλαμβανομένης

αὐτὰ τὰ ἐν τῇ **Λέρνῳ**, ἃ καὶ προκατεῖχον, ὡς ἔφθην εἰπών, δύο προάστεια, φημί δὴ τὸ **Παρθένιον** καὶ τὸ **Τεμένιον** (1).

Γ'. Καὶ προέβη τὸ ἐπὶ τούτοις πᾶσι χρυσοδούλλον κατὰ τὴν ἐμὴν θέλησιν καὶ αἴτησιν καὶ ἀρέσκειαν· ὥστε εἶναι τὰ τε ἄλλα τῶν δωρηθέντων ἡμῖν καὶ αὐτὴν δὴ πᾶσαν τὴν νῆσον **Πάτμου**

δηλονότι καὶ τῆς **Ἀρχίτιος**, προσερχῶς τῇ **Καρία** τοποθετῶν αὐτὰς μετὰ τῆς **Ἰετούσης** (**Ἀγαθονησίου**), **Ληψίας** καὶ **Λέρου** [Πλιν. ἐνθα ἄνωτ.]. Παρὰ τοῖς νεωτέροις γε μὴν γεωγράφοις τε καὶ περιηγηταῖς οὐδεὶς πω περὶ αὐτῶν λόγος. Πρῶτος δ' ὦν οἶδα ὁ τὸν τελευταῖον τοπογραφικὸν τε καὶ ἱστορικὸν ἄτλαντα τῆς **Ἑλλάδος** σχεδιογράφας **Κείπερτος** (H. Kiepert Topographisch-Historischer Atlas von Hellas etc. Berl. 1846), τῶν νησιδίων τούτων τὴν θέσιν ὀρίσαι ἐπιβαλόμενος, ἐν μὲν τῷ XIX πλινάκι, **ἔνθα ἡ Ἰωνία καὶ Αἰολίς**, ἐκτόπως ἔθηκεν αὐτὰς μετὰ Μύνδου καὶ **Καλύμνου**, ὅπου οὐδὲ τὰ ἡμίση τούτων ὑπάρχουσιν· ἐν δ' αὖ τῷ ἐχομένῳ, ὅς δευτέρα δοκεῖ μάλλον διεσπασμένη ἔκδοσις τοῦ αὐτοῦ πλινάκος, ὀρθῶς ὀνομάζει **Ἀργίας** τὴν **Ἀκρίτιν** σὺν τοῖς παρακειμένοις νησιδίοις. Καὶ ἔπεισιν ἄρα νοεῖν ἐκ τῶν τοῦ Πλινίου, ὅτι **Ἀργαίαι** μὲν ἐκαλεῖτο σύμπασα τῶν νησιδίων ἡ συστάς, **Ἀκρίτις** δὲ τὸ μείζον αὐτῶν.

(1) **Παρθένιον** καὶ νῦν ἔτι ὀνομάζεται τῶν προστατίων τούτων τὸ πρότερον. Καὶ διδοκόμεθα λοιπὸν ἀπὸ τῆς τοῦ τόπου ὀνομασίας, ὅτι αὐτοῖσι ὑπῆρχεν ἀναμφρίστως τὸ ἱερὸν τῆς **Παρθένου** [**Ἀρτέμιδος**], οὐ μνείαν ποιεῖται ὁ ἀπὸ Μιλήτου περιπατητικὸς φιλόσοφος **Κλύτος** ἐν τούτοις: «**Περὶ δὲ τὸ ἱερὸν τῆς Παρθένου ἐν Λέρῳ εἰσὶν οἱ καλούμενοι ὄρνιθες μελεαγρίδες**. Ὁ δὲ τόπος ἐστὶν ἐλώδης ἐν ᾧ τρέφονται» [Παρ' Ἀθην. Δειπνοσοφ. ΙΔ'. τμ. 71.—Πρβλ. καὶ **Αἰλιαν. Περὶ ζῴων φύσεως**, μβ']. Ἐστὶ δὲ καὶ μῦθος περὶ τῶν ὀρνίθων τούτων, ὁ ἐξ ἔξης: **Γόργη**, **Εὐρυμήδης**, **Δηϊάνειρα**, καὶ **Μελανίπη** ἀδελφαὶ ἦσαν **Μελεάγρου**. Διὰ δὲ τὸ θρηνεῖν αὐτὰς ἀδικαίεπτως παρὰ τὸ σῆμα τοῦ ἀδελφοῦ, ἡ **Ἀρτεμις** ἀφαμένη **ῥάβδῳ** μετεμύρφωσεν εἰς ὄρνιθας καὶ ἀπώκισεν εἰς **Λέρον**, ὀνομάσασα **Μελεαγρίδας**. Ταῦτα περὶ αὐτῶν φησι **Νίκανδρος** ἐν Γ' **Ἑταίρουσιμένων** [παρ' Ἀντων. Λιβεράλ. Μεταμορφ. 6']. Ἀλλὰ καὶ ἱστρος ὁ ἱστορικὸς λέγει: τὰς ἐν **Λέρῳ Μελεαγρίδας** ὑπὸ **μήδενος** ἀδικεῖσθαι τῶν **γαμφωνύχων ὀρνέων** [παρ' Αἰλιαν. ἄνωτ' Ε', κζ']. Ἀπέχει δὲ τῆς πόλεως τριάκοντα πού σταδίου, πρὸς ἄρκτον, ἐνθα καὶ λιμὴν ὁμώνυμος, κάλλιστος μὲν καὶ εὐρυχωρότατος τῶν λοιπῶν τῆς νήσου, δύσκολον δὲ καὶ οὐκ ἀκίνδυνον ἔχων τὴν καταγωγὴν, διὰ τὴν κατὰ μέσον τοῦ στομίου ὑψαλὸν πέτρων. Σοῦζονται δὲ ἀρχαῖα ἐρείπια ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ αὐτοῦ μετοχίου τῆς τοῦ Θεολόγου μο- νῆς. Τοῦ **Παρθενίου** μέννηται καὶ ὁ Ἀνώνυμος συγγραφεὺς τοῦ **Σταδισμοῦ τῆς Μεγάλης θαλάσσης**, οἷον: «**Ἀπὸ Λέρου ἐπὶ τὸ Παρθένιον σταδίους ξ'.**—**Ἀπὸ [τοῦ Παρθενίου τῆς] Λέρου ἐπὶ τὸ τῆς Πάτμου ἁμαζόνιον σταδίους σ'.**» Ἐκ δὲ τοῦ παρατυχῆ ἐπιπερομένου: «**Ἀπὸ τοῦ ἁμαζονίου ἐπὶ τὴν Κορσίαν σταδίους υ'**», πρόδηλον ὅτι ἁμαζόνιον ἐστὶ τὸ βόρειον τῆς Πάτμου ἀκρωτήριον, ὃ νῦν **Γερανός** καλεῖται, καὶ οὐδενὸς δὲ ἄλλου τῶν παλαιῶν γεωγράφων μνημονεύμενον. **Κορσία** δ' ἐστὶν ἡ νῦν **Κρουσὶ** (οἱ) λεγομένη, περὶ ἧς ἐπιθιτ' ἀλλαχοῦ σημειωθέντα μοι [**Πανδ. τόμ. ΙΓ'**, σελ. 371]. Ἀντὶ μόνου τοῦ ἀριθμοῦ ὕ, ἀνάγνωθι ρ', ὥσπερ ὁ κλεινὸς ἐκδότης ὀρθότατα ἐσημείωσατο αὐτοῖσι, ὑπὸ τοῦ Ἀγαθήμερου ὀδηγούμενος [**Ὁρα Geogr. minor. Graeci,**

ἐλευθέραν τὸ καθόλου καὶ παντὸς ὑπερανφικισμένην (1) δημοσιακοῦ βάρους καὶ οἰουδήτινος λειτουργήματος· ἃ δὴ πάντα τρανότερον ὁμοῦ καὶ ἀριδηλότερον ἢ χρυσόδουλλος αὕτη διαγορεύει *γραφῇ*· ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ μὴ κατοικεῖν ἐν Πάτμῳ κοσμηκοὺς ἄνδρας, γυναῖκας ἔχοντας καὶ παιδιά, ἢ νέους τινὰς τὴν ἡλικίαν μεираκιώδεις καὶ μήπω τὸν ἱουλὸν ἐξανθήσαντας, ἢ εὐνούχους· τάχα γὰρ ἐκ πρώτης, ὅ φασι, *γραμμῆς* (2), περαιοῖσαι πάσης ἐπηρείας σατανικῆς ὑπόθεσιν καὶ προῤῥίζους ἐξελεῖν τὰς ἀφορμὰς τῆς βλάβης ἔσπευδον, καὶ τὴν βλάβστην τῶν πτωμάτων ριζοτομῆσαι προθέλυμον. Ἐνθεν τοι καὶ τὸν κράτιστον κατεδυσώπησα βασιλέα ἐντεθῆναι καὶ τὴν τοιαύτην μου θέλησιν τῷ χρυσοδούλλῳ τῆς δωρεᾶς· καὶ μὲν τοι καὶ ἐνετέθη, μὴ πάνυ τι ἐκείνου πρὸς τοῦτο πρότερον κατανεύοντος, ὡς ἐπαχθοῦς εἰς τὸ μετέπειτα τῇ μονῇ ἐσομένου τοῦ μὴ κεκτῆσθαι λαϊκοὺς τινὰς ὑποχειρίους γυναιξὶ συνοικοῦντας ἔνδον πού τοῦ νησίου, καὶ ὑπὸ ζυγὸν τυγχάνοντας γαμικόν, ἐφ' ᾧ δὲ αὐτῶν τὰς γεωργικὰς καὶ λοιπὰς ἐργατικωτέρας δουλείας ἐξανύεσθαι τῆς μονῆς. Καί γε ἦν ἐκεῖνος *βάπτων εἰς νοῦν*, ἵν' εἴποιμι τὸ τὸ τοῦ Ζήνωνος (3), ὡς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ὕστερον ἀνεδίδαξε, καὶ

σελ. 499, ἐκδ. Κ. Μυλλέρου]. Ἐκ τούτου δὲ τοῦ χωρίου ἀγόμενος, ὡς ἔοικεν, ὁ Κεῖπερτος, οὐκ ἐν τῇ Λέρῳ, ἀλλ' ἀλλαχοῦ ἐξέλαβε τὸ Παρθένιον κεῖσθαι· ὅθεν καὶ ὠνόμασεν οὕτως ἐν τῷ Ἀτλαντί αὐτοῦ νησιδίῳ τι παρὰ τὴν Δελφίαν, ὅπερ οἱ Πάτμιοι *Χαλαυροπᾶ* (τὰ) καλοῦσι [Βλ. H. Kiepert Topographisch-Historischer Atlas von Hellas etc. Berl. 1846]. Τὸ δὲ *Τερμένιον*, *Τημένια* (τὰ) νῦν λεγόμενον, πρὸς τὰ δυσμικὰ κεῖται τῆς πόλεως, ἐν ἀποστάσει σταδίων εἴκοσι.

(1) Ὅτι ἡ δισύνθετος αὕτη λέξις νοεῖ τὸ: *ἐξηρημένην παντὸς δημοσίου βάρους*, αὐτὸς ὁ λόγος δηλοῖ· εἰ καὶ τὸ σύνθετον Ἀνοικίζομαι σημαίνει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ: Ἀφίσταμαι, ἀπομακρύνομαι· πλὴν εἰ μὴ τις εἴποι, ὅτι ἐγγράπτο ἴσως ἐν τῷ ἀρχετύπῳ: Ὑπεράνω *κειμένην*.

(2) Παρέχεται εἰς παροιμίαν ὁ λόγος ἀπὸ τοῦ πρώτου σημείου, ἐφ' οὗ ἴσταντο οἱ σταδιοδρομοῦντες, ἕως ἂν ἀποσημανθῇ αὐτοῖς ὁ δρόμος: «*Γραμμῇ, ἢ ἀρχῇ, ἀφ' ἧς τῆς, ἢ λεγομένης βαλίδας*» [Σουῖδ. ἐν λέξ.].

(3) «*Δεῖ τὸν φιλόσοφον εἰς νοῦν ἀποβάπτοντα προφέρεισθαι τὴν λέξιν*» ἔλεγε Ζήνων ὁ Κιτιεὺς [Πλούτ. Φωκ. ε.]. Σησιώπηται δὲ τῷ Λαερτίῳ τὸ χρυσοῦν τοῦτο ἀπόθεγμα, τὰ τοῦ Ζήνωνος ἄλλως διὰ μακρῶν ἱστορήσαντι. Ὁ μὲν τοι Στοβαῖος ἐν τῷ Περὶ Ἀδολεσχίας [Λόγ. ΑΖ', 23], μέμνηται τοῦ λόγιου ἐν τούτοις:

τὸ τῇ μονῇ συνοῖτον μᾶλλον ἐμοῦ ἢ βασιλικῇ καρδίᾳ προεφοιβάζετο, ἐν χειρὶ πάντως οὕσα Θεοῦ διὰ περιουσίαν εὐσεβείας, κατὰ τὸ λόγιον (1). Ἀλλ' ἐπανιτέον ὅθεν ἐξέβημεν.

ΙΑ'. Προέβη τὰ τῆς ἐν μέρει ἀνταλλαγῆς, τὸ καθόλου δὲ εἰπεῖν βασιλικῆς δωρεᾶς· συνετελέσθη τὰ τῆς χρυσοδούλλου *γραφῆς*· συνεταξάμην (2) τῷ βασιλεῖ· προεπέμφθη δεξιὰς ἀπολελαυκῶς καὶ βασιλικῆς τῷ ὄντι φιλοφροσύνης· κατέπλευσα πρὸς τὴν Κῶ ἔχων ἐφεπόμενόν μοι καὶ ἄνθρωπον (3) τοῦ θεοφρουρήτου βασιλέως ἡμῶν, ὅς καὶ παραδοὺς ἔγωγε δικαίῳ τοῦ δημοσίου τὰ ἐν τῇ Σροβήλῳ καὶ τῇ νήσῳ Κῶ διενεγκόντα (4) μοι πάντα ἀκίνητα, παρέλαβον αὐτὸς τὴν νῆσον Πάτμον ἐξ ὀλοκλήρου καὶ τὰ λοιπά, ὧν ὁ λόγος ἀνωτέρω διεμνημόνευσε. Καὶ γὰρ μὲν ἐσκίρτων καὶ ἡγαλλόμην, τῷ ἐρημικῷ τῆς νήσου καὶ ἡσυχίᾳ ἐπευφραϊνόμενος, καὶ ὅτι ἄδατος ἐτερπόμεν, καὶ θησαυρὸν ἐνόμιζον παρακλήσεως τὸ ἀπωκισμένον ταύτης καὶ ἀπαράκλητον. Οἱ δὲ μοι συνομαρτήσαντες ἀδελφοί, εἰ καὶ πολὺ τὰ πρῶτα τὸ πρόθυμον ἐπεδείκνυντο, ἀλλ' οὖν γε τότε, καθάπερ ὁστράκου μεταπεσόντος (5), αἰφνιδὸν εἰς τοῦμπαλιν μετεβά-

«*Τῶν τις ἐν Ἀκαδημίᾳ νεανίσκων περὶ ἐπιτηδεύματων διελέγετο ἀφρόνων. ὁ δὲ Ζήνων, Ἐὰν μὴ τὴν γλῶσσαν, ἔφη, εἰς νοῦν ἀποβρέξας διαλέγη, πολὺ πλείω ἔτι καὶ ἐν τοῖς λόγοις πλημμελήσεις.*»

(1) Παροιμ. κδ', 10.

(2) Ἀπεχαιρετίσθη, ὡς ἂν εἴποι τις τὸ τῆς κοινῆς συνηθείας.

(3) Οὗτος ἦν πάντως ὁ τῶν Κυκλάδων νήσων ἀναγραφεὺς Νικόλαος ὁ Τζάνης, οὗ τὸ περὶ τῆς Πάτμου *Πρακτικόν* βλέπε ὅπισθεν ἐν τέλει τοῦ Προλόγου μετὰ τὸ χρυσόδουλλον.

(4) Ἰδε ὅπισθεν σελ. 74, ὑποσημ. 1.

(5) Ἐκ τοῦ Πλάτωνος ἡ παροιμία [Φαῖδρ. σελ. 241], ἥτις καί: «*Ὀστράκου περιστροφῇ*» ἐλέγετο [Βλ. Σουῖδ καὶ Φώτ. ἐν λέξ.]. Ἐξηται δὲ ἐπὶ τῶν διὰ τάχους εἰς φυγὴν ὁρμῶντων ἀπὸ παιδιᾶς τῆς καλουμένης Ὀστρακίνδα, ἐρούσης οὕτω, κατὰ τὸν Σχολιαστὴν αὐτοῦ: «*Διελόντες ἑαυτοὺς οἱ παῖδες, ὡς ἰσχυροὺς ἑκατέρους γενέσθαι, οἱ μὲν πρὸς ἀνατολὴν ἴστανται, οἱ δὲ πρὸς δυσμὰς.*» Ἄλλος δὲ τις μεταξὺ ἑκατέρων καθήμενος, ὀστρακὸν εἶχεν, ἐκ μὲν τοῦ ἐνὸς μέρους κεκριμένον λευκῷ, ἐκ δὲ ὀστέρου μέλανι, καὶ ἐρρίπτε τοῦτο ὀρθόν. Καὶ εἰ μὲν κατεφέρετο τὸ λευκὸν μέρος ἄνω, οἱ πρὸς ἀνατολὰς ἐστώτες ἐδίωκον τοὺς πρὸς ταῖς δυσμαῖς. Εἰ δὲ τὸ μέλαν ἄνω, οἱ πρὸς ταῖς δυσμαῖς ἐδίωκον, ἕως ἂν καταλάβοιεν. Καταληφθέντες δὲ ἐδαστάζοντο ὑπ' αὐτῶν ἀφ' οὗ κατελήφθησαν τόπου, ἕως ἐπανέλθωσιν ἐπὶ τὸν τόπον ἀφ' οὗ τὴν ἀρχὴν ἐφυγον

λοντο. Κάντεσθην ἐδυσφόρουν, ἤσχαλλον, ἡνιῶντο· τῶν τῆς Κω χαρίτων ἐμέμνηντο· πρὸς τὸ βραχὺ τῆς Πάτμου καὶ ἀγλυκὲς ἐδυσχέραινον· ἐμέμφοντο τὸ πραχθέν· τὴν οἰκονομίαν ἐπαινεῖν οὐκ εἶχον τὴν ἡμετέραν· ἀβέλτερον αὐτοῖς ἐδόκει τὸ γεγονός, ἐπισφαλές, ὀλέθριον, ἐπιζήμιον· *χάλασα χρουσεῖων* (1) ἡμᾶς ἀλλάξασθαι καὶ προδῆλως ῥοντο, καὶ λάθρα ὑπετονθόρουν· ὥκουν πρὸς τὴν ἐγγείρησιν (2) τῶν κτισμάτων· ἀνεδύοντο πρὸς τὴν πειθάρχῃσιν τῶν ἡμετέρων ἐπιταγμάτων· ἐμερίζοντο καθ' ἑαυτούς· ἐπολιορκοῦντο τοῖς λογισμοῖς· πάντ' ἐπασχον, καὶ μεστήν εἶχον τὴν διάνοιαν ταραχῆς. Τέλος εἰς προὔπτον ἤγαγον τὸν σκοπόν, διαιρεθέντες ἀπ' ἀλλήλων καὶ εἰς ἐναντιογνωμονούσας δύο μοῖρας διακριθέντες· ὧν ἡ μία καὶ μεῖζων τὴν ἀφ' ἡμῶν διάστασιν ἐνενόησε, καὶ μὲν τοι καὶ κατεπράξατο, πρότερον τῆς ὀλιγορίας εἴτουν μικροψυχίας συγγνώμην αἰτήσασα, καὶ παρ' ἡμῶν αὐτίκα ταύτην ἀνελήφθη· ἡ δὲ ἐτέρα ἐλάσσω καὶ ἀγαθῇ, ὅσοι δηλαδὴ τῇ ἐμῇ προεῖλοντο συγκακοπαθεῖν καὶ συναποθανεῖσθαι ἀναξιοῦσιν, ἐτοίμους ἑαυτοὺς παρῆχον εἰς τὴν τοῦ ἡμετέρου (σὺν Θεῷ δὲ φάναι ψυχοφελος) βουλήματος ἐκπεράτωσιν (3)· καὶ με ἀνεκτῶντο μᾶλλον αὐτοὶ καὶ πρὸς τὸ

[Τόμ. Θ', σελ. 5. — Πρὸς καὶ Πολυδεύκην βιβλ. Θ', μικρῇ παραλλάττουσαν τὴν παιδιὰν ταύτην περιγράφοντα, καὶ Διογενεῖαν. Παροιμ. Γ', 95]. Ἡ δ' αὕτη παροιμία ἀπαντᾷ καὶ παρὰ Λουκιανῷ [Ἀπολογ. περὶ τῶν ἐπὶ μισθ. συνόντ. α', καὶ Σχολ. αὐτόθι].

(1) Ὡς εἰπεῖν: *Χρῦσα χαλκείων*· διότι τὸ μὲν πρὸς ἀνταλλαγὴν διδόμενον τίθεται κατ' αἰτιατικὴν, τὸ δὲ λαμβανόμενον κατὰ γενικὴν ἐλλειπτικὴν προθέσιν τῆς ἄντι, ἢ *ἀντὶ*, ἢ *πρός*. Οὕτως ἔχει καὶ παρ' Ὁμήρῳ ἡ φράσις, ἐξ οὗ πάντως εἴληφεν αὐτὴν ὁ ὅσιος πατήρ:

Ὅς πρὸς Τυδείδην Διομήδεα τεύχε' ἔμειδεν,

Χρῦσα χαλκείων, ἑκατόμβοι· ἐνεαδοῖων [Ἰλ. Ζ. 235].

πλὴν εἰμὶ τις ἐκλάβοι τὸν λόγον καθ' ὑπαλλαγὴν, ὡς εὐρηται παρ' Εὐριπίδῃ: «*Ἀλλάξας Ἀἰδὰ θαλάμους*» [Ἐκάβ. 478], τοῦτέστιν ἀντιστρόφως ἀντὶ τοῦ Ἀλλάξαμένη Ἀἰδαν τῶν θαλάμων, ὡς φησὶν ὁ Σχολιαστὴς αὐτόθι.

(2) Τὸ χειρόγρ.: *Ἐγγείρησις*. Οὕτω δ' ἔγραψα τὴν λέξιν ὅπως ἀπαντᾷ ὁρθῶς καὶ κατωτέρω ἐν § 17' καὶ Κ7'.

(3) Ἡ λέξις αὕτη πρῶτον ἥδη κατεχωρίσθη ἐν τῇ ἀνωτέρῳ μνημονευθείσῃ *Συναγωγῇ* τοῦ Κουμανούδη ἀπὸ τοῦ ἱστοριογράφου Νικήτα τοῦ Χωνιάτου ἐρανισθεῖσα.

προκείμενον τῶν οἰκοδομημάτων ἔργον διήγειρον, παρέθηγον, παρεθάρρυνον: — Οἶδε (1) ἡμεῖς, λέγοντες, ὑπηρετήσομέν σοι διὰ παντός· τοῖς θεαρέστοις σου κελεύσμασιν ὑπουργήσομεν καὶ ταῖς ἐπιταγαῖς σαῖς ἐπαποθανούμεθα.

IB'. Τοιγάρτοι καὶ ἀναθαρσῆσας αὐτός, ἔρωτί τε τῆς Πάτμου διὰ τὸν ἡγαπημένον τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Θεολόγον ἀλούς, ταύτην συνάμα τοῖς περιλειφθεῖσιν εὐλαβέσι μοι ἀδελφοῖς ἀπόδασίν τε τῆς μακρᾶς ἡμῶν πλάνης καὶ κατὰπαυσιν αἰωνίαν, τό γε εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον ἤκον, ἐθέμεθα. Αὐτίκα γοῦν τοῦ θεμελιοῦν ἡρξάμεθα καὶ τοῦ κτίζειν, ἀπρὶξ ἐχόμενοι τοῦ σκοποῦ, καὶ περιτειχίζειν ἐρυμνῶς, καὶ ὁπόση δύναμις ἀνυψοῦν τὸν τοῦ φρουρίου τοῦδε περίβολον ἐπειγόμενοι. Τότε δὴ τότε, καὶ τὸ τῆς ἐμῆς προτέρας βουλήσεως περὶ τοῦ μηδένα τῶν ἐλκόντων τὸν τοῦ γάμου ζυγὸν τὴν νῆσον οἰκεῖν, διὰ τὴν τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παίδων πρόφασιν, ἀδύνατον κατενόουν, καὶ τοῦ αὐτοκράτορος ἑμεμνήμην, καὶ τὴν βασιλικὴν τῷ ὄντι φρένα, καὶ τὴν προγνωστικὴν περὶ τούτου πρόβρῃσιν, καὶ τὸ τῶν στοχασμῶν ἀδιάπτωτον ἐξεθείαζον, καὶ τὰ παροιμιωδῶς τοῖς παλαίοις ἐν ταῖς ὑστεροβουλίαις λεγόμενα οὐκ ἀπεικόντως ἡρμωστον ἐμαυτῷ: «*Ῥεχθέν δέ τε νῆπιος ἔγνω* (2)», καί: «*Πληγεῖς Ἀλκιεύς νοῦν οἶσει* (3)».

II'. Ταύτη τοι, καὶ διὰ τὸ μὴ εὐρίσκειν ἄζυγας λαϊκούς, τοὺς καὶ τηνικαῦτα ἐν ταῖς οἰκοδομίαις, καὶ διηγεκῶς ἐν ταῖς

(1) Ἀντὶ δεικτικῷ ἐπιρρήματος, παρὰ ποιηταῖς μόνον.

(2) Παροιμιώδης τὸ ἔπος· ἔστι δὲ Ὀμηρικόν [Ἰλ. Ρ. 32], ἐνθα τῶν τις Σχολιαστῶν σημειοῦται: «*Ὁ ἄφρων μετὰ τὸ περιπεσεῖν ἀμαρτήματι, γινώσκει ὅτι κακῶς ἔπραξεν. Ὁ δὲ φρόνιμος προπερικέπτεται καὶ προπερινοεῖ τὰ ἐσόμενα*, κτλ.» [Πρὸς καὶ Πλάτ. Συμπ. σελ. 466 καὶ τὸν αὐτ. Σχολ.]. Ὁμοίον τούτῳ καὶ τὸ Ἡσιόδειον: «*Παθὼν δέ τε νῆπιος ἔγνω*» [Ἐργ. καὶ Ἡμ. 202].

(3) Οὕτως ἀναφέρει ὁ οὐδας [λέξ. Ἀλκιεύς] τὴν παροιμίαν ταύτην: «*Ἀλκιεύς πληγεῖς νοῦν οἶσω*. Ἀλκιεύς τοὺς ἀλίσκομένους ἐχθρὰς μετεχειρίζετο· καὶ ποτε ὑπ' αὐτῶν πληγεῖς, νοῦν οἶσω φησὶν. Ὁμοία ἐστὶ τῷ Ῥεχθέν δέ τε νῆπιος ἔγνω». Παρὰ δὲ τῷ τοῦ Πλάτωνος Σχολιαστῇ διαφόρως γράφεται ἡ τελευταία λέξις: «*Ἀλκιεύς πληγεῖς νοῦν φύσει*» [εἰς Συμπ. ἐνθ. ἀνωτ. — Πρὸς καὶ Ζηνοῦ. Παροιμ. Β'. 14, καὶ Διογενεῖαν. Α'. 61.].

της μονῆς ἐργαστικαῖς δουλείαις ὑπουργεῖν ὀφείλοντας, ἐξεχώρησα κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην καὶ τινὰς ὑπὸ γυναιόις, ὡς ὁρᾶτε, τὴν ὑφ' ἡμᾶς ταύτην *τὴν* (1) νῆσον τὴν Πάτμον οἰκεῖν· πλὴν οὐκ ἀνέτως, οὐδὲ φύρδην, οὐδ' ὅπη βούλονται, ἀλλ' ἐν ἰδιάζοντι μέρει τῆς νήσου καὶ συνεπτυγμένως, ὥςπερ ἄρα καὶ φαίνονται ποιούμενοι τὴν κατοίκησιν (2). Εἰ μὲν οὖν ἐγγένηται μοι, καθ' ὃν ἔχω σκοπόν, πρὸ τελευτῆς ἀνελθεῖν καὶ εἰς ὁμιλίαν ἐλθεῖν τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ ἀγίῳ (3) μου βασιλεῖ, γενήσεται πάντως ἐξ αἰτήσεώς μου διὰ βασιλικῆς οἰκονομίας ἢ τούτου διόρθωσις· πέποιθα γὰρ ὡς οὐ παρόψεται οὐδὲ τὴν τοιαύτην μου αἴτησιν ἢ διακριτικωτάτῃ τοῦ βασιλέως ψυχῇ, ἀλλ' ἐπαναδραμεῖται πρὸς τὴν οἰκίαν κρίσιν, καί, ὃ μὴ τότε διὰ τὴν ἐμὴν ἐσφαλμένην ἔνστασιν ἐξεργάσατο, εὐδοκήσει τὸ κράτος αὐτοῦ πρεπόντως ἄρτι περατωθῆναι. Εἰ δέ με φθάσαν προαρπάσειε τὸ χρεών, βούλομαι καὶ διατάττομαι, τὴν τῶν κοσμικῶν ἐντὸς τῆς νήσου μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τέκνων αὐτῶν οἰκήσιν μὴ ἄλλως ποτὲ παραχωρηθῆναι γενέσθαι, ἀλλ' ἢ ὡς νῦν ἐπ' ἐμοῦ, πόρρω πη τῆς μονῆς, ἐν εὐπεριγράπτῳ τοῦ νησίου ἄκρῳ καὶ εἶναι καὶ διαμένειν, πρὸς τὸ βόρειον δηλονότι μέρος, ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ λεγομένου Βαῖον, ἕως τοῦ ἐτέρου τοῦ λεγομένου Ὁ ἅγιος Νικόλαος ὁ εἰς τὸ Εὐδελον (4), καὶ ἄχρις αὐτῆς ἀγίας Μαρί-

(1) Περιαιρετέον δοκεῖ μοι τὸ ἄρθρον ὡς παρελκον.

(2) Ἐν γὰρ τῷ τότε κατόικουν οἱ τοιοῦτοι πόρρω τῆς μονῆς, κατὰ τὴν θέσιν τὴν λεγομένην σήμερον: Χωριδάνια.

(3) Ἁγίους προσηγόρευον οἱ Βυζαντινοὶ τοὺς ἑαυτῶν βασιλεῖς, διότι κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς στέφειας ὁ πατριάρχης χρίων σταυροειδῶς τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως τῷ θεῷ μύρω ἐπέλεγε μεγάλην τῇ φωνῇ τό: "Ἁγιος· οἱ δὲ ὄντες ἐν τῷ ἁμῶνι πάντες περὶ τὸν πατριάρχην, διαδεχόμενοι τὴν φωνὴν ἔλεγον καὶ αὐτοὶ ἐκ τρίτου τό: "Ἁγιος· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ λαὸς ἔλεγον ἐκ τρίτου τὸν αὐτὸν λόγον [Κωδιν. ΙΖ', 18, σελ. 122. Paris.]. Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Συμεὼν οὕτω φησί: «καὶ τό: "Ἁγιος ἀνακράζει [ὁ πατριάρχης], δεικνύς ὅτι ἐκ τοῦ ἁγίου καθαγιαζεται καὶ καθιεροῦται βασιλεὺς τῶν ἡγιασμένων εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ» [Περὶ τῶν ἱερ. τελετ. κερ. ρμς', σελ. 134. Γάσ.] "Ἰδε καὶ Καντακουζηνόν περιγράφοντα τὴν τελετὴν τῆς τῶν βασιλέων στέφειας [Ἱστορ. Α'. μά, σελ. 123. Paris.].

(4) Τῶν ἀκρωτηρίων τούτων τὸ μὲν πρῶτον ὀνομάζεται σήμερον: Γερανός ('Ἀμαζόνιον τὸ πάλαι), τὸ δὲ: Αὐδελος. Πρόδηλον δ' ἐκ τῶν ἀναφερομένων, ὅτι καὶ ὁ τοῦ

νης· περαιτέρω δὲ τὴν μετὰ συζυγίας κατοίκησιν μὴ προβαίνειν, μήτε μὴν τὰ διαληφθέντα ὅρια παρεξέρχασθαι ποιεῖν τὰς αὐτῶν γυναῖκας ἢ τὰ παιδιά καὶ ἐνδοτάτω τοῦ νησίου χωρεῖν, πάντῃ καὶ τοῦτο ἀπαγορεύω καὶ δεσμὸν ἐντίθημι καὶ ἀρὰν ἐφ' ᾧ τηρεῖσθαι τὴν ἐντολὴν μου ταύτην μέχρις ἂν ὁ παρὼν αἰὼν διαρκοίῃ ἀδιαλώθητόν τε καὶ ἀπαράθραυστον. Οἱ γε μὴν ἄνδρες οἱ λαϊκοὶ προσεδρευέτωσαν καὶ διακαρτερεῖτωσαν εἰς τὰς τῆς μονῆς δουλείας ἐν αὐτῷ τε τῷ μοναστηρίῳ καὶ ἀλλαχοῦ, ἔνθα ἂν παρὰ τοῦ καθηγουμένου ἢ τοῦ οἰκονόμου προστάσσονται, ἐφ' ὅλης ἐκάστης ἐβδομάδος ἡμέρας πέντε· κατὰ δὲ τὴν τῆς παρασκευῆς ἐσπέραν, λαμβάνοντες εὐλογίαν ἀπιέτωσαν ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν. Οὕτω γὰρ ποιεῖν αὐθαίρετως αὐτοὶ προείλοντο καὶ ἡτήσαντο, ἵνα τὰς δύο ταύτας ἡμέρας λουτροῦ τε καὶ ἀνέσεως καὶ τῆς μετὰ τῶν οἰκείων συνδιαίτησεως ἀπολαύοντες, αὐθις, τῆς μετὰ τὴν κυριακὴν δευτέρας ὑπαυγαζούσης, φοιτῶσιν ὀρθρου πρὸς τὴν μονὴν καὶ τῶν δουλειῶν αὐτῆς ἄπτοινο, καθὼς περ ἄρα καὶ ἐπιτρέποντο, ἀόκνως πάντως καὶ ἀρρόθυμως. Παρεγγυῶμαι δὲ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς μου τοῖς νῦν τε καὶ εἰς τὸ μετέπειτα ἐσομένοις ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς μονῇ μοναχοῖς, μηδαμῶς ποτε μηδὲνα τούτων ταῖς τῶν κοσμικῶν οἰκίαις ἐπιδημεῖν, πάρεξ τοῦ οἰκονόμου (1). Οὗτος γὰρ ἀφίξεται σπανίως, ὁπνίκα τις ἐπισταίῃ ἀνάγκῃ, διὰ κατεπεύγουσαν τῆς μονῆς δουλείαν καὶ ἀπαραίτητον· πλὴν ἐφεπομένους ἔξει τούτῳ (2) καὶ δύο τῶν ἀδελφῶν.

ΙΔ'. Ταῦτα περὶ τῆς ἐνδον τοῦ νησίου τῶν λαϊκῶν κατοικήσεως βούλομαί τε καὶ διατάττομαι, οὐκ ἐκ μικρᾶς ἀνάγκης

ἁγίου Νικολάου ναῖσκος, καὶ ὁ κατὰ τὴν τοποθεσίαν τὴν λεγομένην: Αεῦκαι ἱδρυμένος τῆς ἀγίας Μαρίνης, ἐκτίσθησαν περιόντος ἔτι τοῦ ὁσίου πατρὸς, ἐν ἔργοις ἐκκλησιάζεσθαι ἐν αὐτοῖς οἱ τῇ μονῇ μισθαρμοῦντες λαϊκοί.

(1) Ἐκ τούτου λέγεται ἄχρι τοῦ νῦν Τοῦ οἰκονόμου, ἢ ὑποκάτωθεν τοῦ τῆς μονῆς προπυλαίου τοποθεσία. Αὐτόθι γὰρ ἔκειτο οἶκημα, ἔνθα οὗτος φοιτῶν παρήγγελλε τοῖς ἐργάταις τὰ δέοντα.

(2) Γρ. ἴσως: Αὐτῷ.

ἐλθὼν εἰς τὸ ποσῶς ἐκχωρῆσαι τοῦτο καὶ ἀνασχέσθαι, ἀλλ' ἐκ μεγίστης τε καὶ ἀπαραιτήτου, ὡς ὁ κρυφιογνώστης οἶδε Θεός. Ἐξασφαλίζομαι δ' οὖν καὶ προὔργου τίθεμαι, καὶ μετὰ σφοδρότητος ἐπισκῆπτω συντηρεῖσθαι ταῦτα οὕτω καὶ μὴ ἀλλοιοῦσθαι. Εἰ δέ τις τῶν λαϊκῶν ἐς τοσοῦτον ἀπονοίας καὶ ἰταμότητος φθάσειεν, ὥς τολμῆσαι πώποτε τῶν τεθέντων ὅρων ὀλιγορῆσαι, καὶ παραχωρῆσαι τῇ ἰδίᾳ συζύγῳ ἢ θυγατρὶ ἢ τινι ἀπλῶς γυναικί, καθ' ἡντιναοὺν σχέσιν ἢ συγγένειαν αὐτῷ προσφκειωμένην, ἐνδοτέρω τοῦ νησίου παρεξελθεῖν ἐπ' ἀθετήσει τῶν ἀνωτέρω διωρισμένων, αὐτίκα τοῦτον καὶ τῆς νήσου παντελῶς ἐκβάλλεσθαι, καὶ πανσυδὶ μετὰ τῶν οἰκείων πάντων ἀποδιώκεσθαι παρακελευόμεθα, κἂν χρειώδης εἴη, κἂν διαφερόντως ἀναγκαῖος ταῖς τῆς μονῆς δουλείαις διαγινώσκειτο. Ἀλλὰ καὶ εἴ τις τῶν μοναχῶν ποτὲ τῶν καιρῶν παρὰ φαῦλον θεῖν τὰ τεθεσμοθετημένα καὶ ἀπελεύσεται ἄτερ τοῦ οἰκονόμου, παρ' ἐντολὴν τοῦ καθηγουμένου πάντως, ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν λαϊκῶν, ἔνθα δηλονότι γυναικὶ αὐτὸν ἐνδέχεται ἐντυχεῖν, ἐπιτιμῶν καθυποβληθῆτω ξηροφαγίας καὶ ἀποχῆς οἴνου ἐφ' ἡμέραις εἴκοσιν, ἐὰν περ ἅπαξ τουτὶ προπεπλημμεληκῶς ἔμπικρον εὐθύς ἐνδείξῃται τὸν μετὰμελον. Εἰ δὲ καὶ δις ἢ καὶ τρίς, ὅπερ οὐδὲ εἰπεῖν ἀνεχόμεθα, τῶν μοναχῶν τις εὐρεθῇ ἀλούς τῷ πανδείῳ τούτῳ καὶ ὀλεθρίῳ τῆς παρακοῆς καὶ τῆς καταφρονήσεως ἀτοπήματι, ὡς γάγγραιναν τοῦτον καὶ λοιμώδη νόσον ἐκκοπτέτω ὁ καθηγούμενος τοῦ εὐαγοῦς τῆς ἀδελφότητος σώματος, καὶ τῶν τῆς μονῆς δικαίων παντάπασι διωκέτω, ἐν' ἔχῃ μαθὼν ὡς οὐ θεοφιλὲς οὐδὲ ὅσιον μεθιστᾶν αἰώνια ὄρια πατράσιν ἀρμοδίως τεθεσπισμένα (1)· καὶ τῇ ἀποβολῇ τοῦ ἀτασθάλου τούτου καὶ ἀτάκτως περιπατήσαντος ἢ πᾶσα τῶν ἀδελφῶν ὁμήγυρις προσεκτικῶς καὶ ἀπαραδᾶτως τῶν ἐντεταλμένων πάντων ἐπιμελή-

(1) Παρὰ τὸ Σολομώντειον: «Μὴ μέταίρε ὄρια αἰώνια, ἃ οἱ πατέρες σου ἔθεντο» [Παροιμ. κδ', 28 καὶ κγ', 10. — Παρβλ. καὶ Δευτερον. ιθ', 14].

σεται: «Ἐξέλε γάρ, φησί (1), λοιμὸν ἐκ συνεδρίου καὶ συνεξελεύσεται νεῖκος». Τοῦτο τοίνυν, τὸ περὶ τῶν κοσμικῶν δηλαδὴ κεφάλαιον, προεισόδιον τῶν διαταγμάτων ἡμῶν ποιησάμενοι καὶ ὑποθέμενοι τοῖς φιλτάτοις ἡμῖν τεκνίοις καὶ ἀδελφοῖς μου φυλάττειν καὶ διασώζειν, ὡς ψυχικῆς ἀταραξίας καὶ ἀκινδύνου βιοτῆς ἐσόμενον πρόξενον, φέρε καὶ τὰ λοιπὰ τῆς διαταγῆς περὶ τῶν ἐν τῇ μοναχικῇ ὑμῶν καταστάσει διαληψώμεθα.

ΙΕ'. Ἀλλὰ δεῦρο συντεínaτέ μοι τὴν ἀκοήν, τιμιώτατα καὶ ποθεινότατα τέκνα, καὶ τῶν λεγομένων συνετῶς ἐπαίετε· ἄρξομαι γὰρ ἐκ τοῦ συνεκτικωτέρου τῶν ἡμετέρων καὶ περιληπτικωτέρου καλοῦ. Τοῦτο δὲ τί ἂν εἴη ἕτερον ἢ ὁ καθ' ἡμᾶς κοινωνικὸς καὶ ἀδιάρετος βίος, καὶ ἡ πνευματικὴ ἔνωσις καὶ συμβίωσις; «Τί τούτου λαμπρότερον, ἢ ὑψηλότερον, ἢ χαριέστερον παρὰ ἀνθρώποις πολίτευμα;» (κατὰ τὸν μέγαν ἑρεῖν (2) Βασιλεῖον)· τὸ παράπαν οὐδέν, εἰ δεῖγε ἀπλῶς ἀνθρώπινον ἀλλὰ μὴ ἀγγελικόν, εἰκότως τουτὶ τὸ ἀπαράμιλλον ὀνομάζειν κατόρθωμα· ἐπεὶ τοι καὶ τὴν τῶν ἀγγέλων ζωὴν ὡς ἀληθῶς ἐξηλώκασιν οἱ τὸ κοινωνικὸν δι' ἀκριβείας τηροῦντες ἀληθινὸν ἀσκηταί, τὴν ἐνάρετον αὐτῶν κοινωνίαν καὶ πολιτείαν ἀχραιφνὲς μίμημα τῆς ἀγγελικῆς καταστάσεως παριστῶντες. «Κοινωνία γε μὴν βίου τελειοτάτη ἐκεῖνη κατονομάζεται, ἐν ᾗ κήσεως μὲν ιδιότης ἐξώριστα, γνώμης δὲ ἐναντίωσις ἀπελήλათαι· κοινὰ δὲ τὰ σύμπαντα, ψυχαί, γινῶμαι, σώματα, καὶ ὅσοις τὰ σώματα τρέφεται καὶ θεραπεύεται· κοινὰ τὰ ἀγωνίσματα, κοινὸν τὸ τῆς ἐλπίδος ἐμπόρευμα, κοινοὶ καὶ οἱ στέφανοι· ὥστε μίαν ἐν πλείοσι σώμασι ψυχὴν θεωρεῖσθαι, καὶ πλεῖστα σώματα μιᾶς ψυχῆς ὄργανα δεικνυσθαι» (3). Ταύτην

(1) Παροιμ. κδ', 10. Ἐν δὲ τῇ ἐκδόσει τῆς Μόσχας γράφεται: «Ἐκβαλε».

(2) Συνήθως τοῖς Βυζαντινοῖς ἡ παράχρησις ἀπαρεμφατικοῦ μελλοντος ἀντὶ ἀορίστου. Ἀπὸ μνήμης δὲ πάντως ἐξήνεγκε τοὺς λόγους τοῦ θεοῦ πατρός· οὕτω γὰρ ἔχουσι: «Τί ταύτης τῆς πολιτείας ἴσον; τί δὲ μακαριώτερον; τί τῆς συναφείας καὶ τῆς ἐνώσεως ἀκριβέστερον; τί τῆς τῶν ἡθῶν καὶ τῶν ψυχῶν συγκράσεως χαριέστερον;» [Τόμ. Β', σελ. 561. Paris. 1722].

(3) Καὶ ἡ περίοδος αὕτη πᾶσα ἐληπτὰ ἐκ τῶν τοῦ Μ. Βασιλείου: «Κοινωνίαν γὰρ

τοίνυν τὴν ἀξιύμνητον διαγωγὴν, κατὰ τὰς ἀσκητικὰς ὑποτυπώσεις τοῦ μεγάλου Βασιλείου, καὶ ὑμεῖς καὶ οἱ μεθ' ὑμᾶς ἐνταῦθα βιωσόμενοι μετελεύσεσθε.

ΙΓ'. Ἡ γε μὴν καθ' ἡμᾶς αὕτη τοῦ Εὐαγγελιστοῦ καὶ Θεολόγου μονὴ μετὰ τῶν αὐτῇ νυνὶ τε ὑπαρχόντων καὶ ἐξύστερον ὑπαρξόντων καὶ προσεπικτηθησομένων, ἐλευθέρα ἐσεῖται (1) καὶ αὐτεξούσιος, καὶ μήτε βασιλικοῖς ἢ ἐκκλησιαστικοῖς δικαίοις ὑποδαλλομένη, μήτε προσωπικῇ οἰαδηποῦν ἢ ἀρχοντικῇ χειρὶ καὶ διακατοχῇ τρόπῳ τινὶ ὑποπίπτουσα, ἄχρι καὶ ψιλῆς ἐφορείας· ἀλλ' αὐτοδέσποτος ἐς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα διαμένουσα. Οὐκ ἐξέσται οὖν οὐδενὶ τῶν ἀπάντων, ἢ τὴν ῥηθεῖσαν ἐνθεσμον κοινοβιακὴν ζωὴν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς φροντιστηρίῳ καταλύειν καὶ ἀνατρέπειν, ἢ καθ' ἡντιναοῦν αἰτίαν ἢ λόγον τὴν μονὴν αὐτὴν ἢ τι τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ πειραῖσθαι καταδουλοῦν, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ταύτης παραχαράττειν, ἐάν περ μὴ τῷ Δαθῶν καὶ Ἀβειρῶν (2) συγκατακριθῇσθαι μέλλοι ὁποῖος ἂν κατ' εἶη ὁ πρὸς τοιαύτην ὅλως ἐγχείρησιν ἐλευσόμενος. Ταῦτα μὲν οὖν ἐς τοσοῦτον· περὶ δὲ τῶν λοιπῶν διαταγμάτων αὐτίκα μάλα λέλεξεται.

ΙΖ'. Πρὸ γε μὲν τοι παντός, περὶ τοῦ πρώτου καὶ ἀληθοῦς ἡμῶν ἔργου, λέγω δὲ τῆς πρὸς Θεὸν δοξολογίας, ἀρμοδίως εἰρήσεται. Διὰ γὰρ αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, ὡς ἐμαυτὸν πείθω, εἰς τὸ εἶναι παρήχθημεν, καὶ λόγῳ καθωραΐσθημεν, ἵνα τὸν δημιουργὸν ἀσιγήτοις ὕμνοлогίαις γεραίρωμεν. Πάντως δὲ καὶ τὸ καλεῖσθαι ἀγγελικὸν τῆς μοναχικῆς πολιτείας τὸ σχῆμα

βίου (φρσι) τελειωτάτην ἐγὼ καλῶ, ἐν ᾗ κτήσεως μὲν ἰδιότης ἐξώρισται, γνώμης δὲ ἐναντίωσις ἀπελήλαται, ταραχὴ δὲ πᾶσα, καὶ φιλονεικία, καὶ ἔριδες ἐκ ποδῶν ἐστήκασιν· κοινὰ δὲ τὰ σύμπαντα, ψυχαὶ, γνῶμαι, σώματα, καὶ ὅσοις τὰ σώματα τρέφεται καὶ θεραπεύεται· κοινὸς ὁ Θεός, κοινὸν τὸ τῆς εὐσεβείας ἐμπόρευμα, κοινὴ ἡ σωτηρία, κοινὰ τὰ ἀγωνίσματα, κοινοὶ οἱ πόνοι, κοινοὶ οἱ στέφανοι, εἰς οἱ πολλοί, καὶ ὁ εἷς ὁ μόνος, ἀλλ' ἐν πλείοσι». [Αὐτόθ. σελ. 561].

(1) Δωριστὶ ἐξήνεγκε τὸν μέλλοντα.

(2) Οὗς ζῶντας κατέπιε βαγεῖσα ἡ γῆ [Ἀριθμ. ις'.—Δευτερον. ιά, β.—Ψαλμ. ρε', 18].

καὶ ἐπιτήδευμα εἰς τοῦτο φέρει. Ἐντεῦθεν γὰρ ἀγγέλων ἀντίφωρον, κατὰ τὴν θεηγόρον γλῶσσαν εἰπεῖν (1), τὸ τοῦ Θεοῦ πλάσμα ὁ ἄνθρωπος ἀναδείκνυται, ὡς τὸ ἐκείνων ἔργον κατὰ τὸ ἐφικτὸν τῇ οἰκείᾳ φύσει ἀπομιμούμενος. Εἴη δ' ἂν ἐκεῖνος ὕμνος διηνεκῆς καὶ ἀπέραντος. Ὅθεν οἱ μακάριοι καὶ θεοφόροι πατέρες ἡμῶν, παντοίας σχέσεως ἀνθρωπίνης καὶ γηίνης φροντίδος ἀπεβρώγότες, καὶ τῷ ἀκροτάτῳ τῶν ἐφετῶν, ὡς οἶόν τε, νοερώς συναφθέντες, ὅλον τὸν τῆς παροικίας χρόνον (2) ἐν προσευχαῖς τε καὶ ὕμνοις πνευματικοῖς διηνύκασιν, κατὰ τὸ κυριακὸν ἐν Εὐαγγελίῳ λόγιον· τὴν ἐντὸς αὐτῶν οὖσαν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν (3) ἀνολιγώρως καὶ καρτερώς ἐκζητήσαντες, καὶ διὰ τῆς ἐπιμόνου προσευχῆς καὶ μονολογίστου ἐλπίδος αὐτὴν εὐράμενοι, ἐμφρόνως τε καὶ μάλα συμφερόντως πραγματευσάμενοι, καὶ κατὰ τὸν μακαριζόμενον ἔμπορον, τῶν ὁρωμένων πάντων τὸν αἶμον εἰκότως μαργαρίτην ἀντωνησάμενοι (4). Νουνεχῶς γὰρ ἡχῆκόεσαν τοῦ μὲν ἱεροψάλτου Δαβὶδ βοῶντος· « Πληρωθήτω στόμα μου αἰνέσεως, ὅπως ὑμνήσω τὴν δόξαν σου,

(1) Τὴν χρῆσιν ταύτην ἐξήνεγκεν ἐκ τῆς ἐν ταῖς παλαιότεραις μὲν ἐκδόσεσι τῶν τοῦ Θεολόγου συγγραμμάτων ἑλλειπούσης **Δοξολογίας**, φερομένης δὲ ἐν τρισὶ τῶν τῆς Πατριάρχης βιβλιοθήκης χειρογράφων τευχῶν, ἧτοι τῷ ΔΓ', ΔΔ' καὶ ΔΕ'. Ἐκδέδεται δὲ τὸ πρῶτον, ὅσον ἐγὼ γινώσκω, ἐν τῷ **Συντάγματι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ποιητῶν** [τόμ. Δ', σελ. 189. Colon. Allobrog. 1614], οὐχὶ μόντοι γε πλήρης, ἀτε ἐν τῷ 28 καταλήγουσα στίχῳ. Ὁλόκληρος δ' εὐρηταὶ ἐκδοδομένη ἐν τῇ Γαλλανδίου **Βιβλιοθήκῃ τῶν ἀρχαίων Πατέρων** [Andr. Gallandii Biblioth. Patr. τόμ. 5', σελ. 446], ἡ **ὕμνος ἐσπερινός** ἐπιγεγραμμένη· ἦν κατέταξε καὶ ὁ Migne ἐν τῇ **Ἑλληνικῇ Πατρολογία** αὐτοῦ [τόμ. ΔΖ', σελ. 513]. Ἡ τοίνυν περικοπὴ, εἰς ἣν ἀναφέρεται τοῦ ὁσίου ἡ χρῆσις, ἐστὶν ἡδε·

Σὺ μὲν βάλοις ἐλαφρόν
Ἵπνον ἐμοῖς βλεφάροις,
Ὡς μὴ γλῶσσαν ὕμνωνδόν
Ἐπὶ πολὺ νεκροῦσθαι,
Μήτε ἀντίφωνον ἀγγέλων
Πλάσμα σὸν ἡσυχάζει.

[Παράβαλε δὲ καὶ ἐν τοῖς τοῦ θεοῦ πατρὸς ἔπεισι τὸν **Περὶ ταπεινοφροσύνης, σωφροσύνης καὶ ἐγκρατείας** ἐπιγεγραμμένον **ΙΗ' Λόγον**, στίχ. 918-923. Τόμ. Β'.]

(2) Α', Πέτρ. α', 17.

(3) Δουκ. ις', 21. (4) Ματθ. ιγ', 45.

ὅλην τὴν ἡμέραν τὴν μεγαλοπρέπειάν σου» (1)· καὶ αὖθις: «Εὐλογήσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ, διὰ παντός ἡ αἰών-
σις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου» (2)· τοῦ δὲ Ἀποστόλου σαφῶς
παραινούντος: Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε» (3), ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ
τοῦ Κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν ὅτε μὲν παραβολὴν πρὸς τὸ
δεῖν προσεύχεσθαι καὶ μὴ ἐκκακεῖν (4), ἐξυφαίνοντος, ὅτε δέ:
«Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρα-
σμόν» (5), προστακτικῶς ἀποφαινομένου καὶ φάσκοντος, καὶ προ-
θύμως πεπειθαρχήκασι, καὶ ἀκριβῶς τετηρήκασιν. Ἄλλ' ἐκεῖ-
νοι μὲν, ὡς εἴρηται, ὅλην αὐτῶν τὴν ζωὴν τῷ πνεύματι καθι-
έρωσαν. Ἡμεῖς δέ, εἴπερ τῆς οἰκείας καὶ ἀσθενείας ἐπιγνώμο-
νες χρηματίσαντες, τῆς αὐτομεψίας μὴ ἀφεξοίμεθα, καὶ μηδὲ
τῆς κατὰ δύναμιν τῶν εὐχῶν ἐργασίας καταμελήσασιν. Πι-
στεύομεν τοῖς οἰκτιρμοῖς τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ καὶ σωτῆρος
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ καὶ δωρεὰν ὥσπεροῦν καὶ οὕτω δω-
ρεὰν σώζοντος τοὺς ἐπ' αὐτὸν ἠλπιότας, ὡς οὐ πάντ' ἀπασιν
ἀποβληθσόμεθα, οὐδὲ τῆς ἀγαθῆς ἐλπίδος πόρρω πεσοῦ-
μεθα, γνησίους ἔχοντες μεσίτας καὶ πρεσβευτὰς τὴν ὑπερφυῶς
αὐτὸν σαρκὶ τεκοῦσαν ὑπέραγνον Παρθένον καὶ θεομήτορα,
καὶ τὸν ἡγαπημένον μύστην αὐτοῦ τὸν Εὐαγγελιστὴν καὶ
Θεολόγον, Ἰωάννην λέγω τὸν πάνυ, τὸν παρθένον καὶ ἐπι-
στήθιον. Οἶδε γὰρ ἡ τῆς σοφίας πηγὴ καὶ τῆς ἀγαθότητος, καὶ
Παῦλον τὴν φυντεῖαν ὡς Παύλου δέχεσθαι, καὶ Ἀπολλῶ τὴν
ἀρδεῖαν (6), καὶ τὰ δύο λεπτὰ τῆς χήρας (7), καὶ τοῦ τελώ-
ρου τὴν ταπείνωσιν (8), καὶ τοῦ Μαρασση τὴν ἐξαγόρευ-

(1) Ψαλμ. ο', 8.

(2) Ψαλμ. λγ', 2.

(3) Α', Θεσσαλ. ε', 17.

(4) Λουκ. ιη', 1.

(5) Ματθ. κς', 41.

(6) Παρὰ τὸ: «Ἐγὼ ἐφύτευσα, Ἀπολλῶς ἐπότισε» [Α', Κορινθ. γ', 6].

(7) Μάρκ. ιε', 42.

(8) Λουκ. ιη', 10-14.

σιν (1). Τοιγαροῦν ἐπιτρέπω καὶ διατάττομαι, τὴν ἐκκλησιαστικὴν
ὕμνωδιαν, καὶ πᾶσαν ἀπλῶς τὴν ἐν ψαλμωδία καὶ προσευχαῖς
ἀκολουθίαν προβαίνειν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ σεβασμῷ τουτῷ σεμνείῳ
ἡμῶν κατὰ τὸ τυπικὸν τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις λαύρας τοῦ ὁσίου
πατρὸς ἡμῶν Σάββα καὶ μεγάλου τῆς ἐρήμου καθηγητοῦ. Καὶ
κατὰ πᾶσαν μὲν δεσποτικὴν ἑορτὴν, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὰς τῆς
ἀγίας τεσσαρακοστῆς κυριακάς, αἱ ἀγρυπνίαι μετὰ καὶ τοῦ με-
γάλου ἐσπερινοῦ, ὡς τὸ μνημονευθὲν διέξεισι τυπικόν, ἀπαρ-
βάτως ἐκτελεσθήσονται· ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις πάσαις τοῦ χρόνου
κυριακαῖς καὶ ταῖς ἑορταῖς, οἰκονομικώτερόν πως, ἥτοι συγκα-
ταβατικώτερον, περὶ τὰς ἀγρυπνίας διατεθήσεται, καθὼς ἄρα ἡ
τοῦ καθηγουμένου διάκρισις βούλοιο. Ἐπισκῆπτω τοίνυν τυπι-
κὸν ἐκτελεῖν τῆς ἐκκλησίας, ἥτοι συναξάριον, κατὰ λεπτὸν δη-
λοῦν πᾶσαν τὴν δι' ἔτους ἐκτελουμένην τοῖς εἰρημένοις Ἱερο-
σολυμίταις εἴτουν Ἀγιοσαββίταις ἐν ψαλμικαῖς τε καὶ εὐκτι-
καῖς ἀκολουθίαις ἀκρίβειαν, καὶ καθ' ὃν εἰρήκαμεν τρόπον ἐκ-
πληροῦσθαι καὶ ἐνεργεῖσθαι παρ' ὑμῖν τοῖς εὐλαβέσιν ἀδελφοῖς
καὶ τέκνοις μου, καὶ φυλάττεσθαι. Ἦδη δὲ καὶ περὶ ἐκλογῆς καὶ
προχειρίσεως τῶν μετὰ τὴν ἐμὴν ἀποβίωσιν κατὰ διαδοχὰς
προστησομένων ὑμῶν καὶ τὸ τῆς ἡγουμενείας ἀναδεξομένων
ἀξίωμα διαληπτέον.

ΙΗ'. Κρίσει κοινῇ καὶ ψήφῳ τῶν τε προκρίτων τῆς ἀδελφό-
τητος καὶ πάντων ἀπλῶς τῶν τῆς ἱερᾶς ἡμῶν μονῆς μοναχῶν,
τὴν τοῦ καθηγουμενεύσοντος ἐκλογὴν προβαίνειν ἐντέλλομαι.
Τοῦτο γὰρ καὶ ἐν τῇ συγγραφῇ τοῦ βίου τοῦ μεγάλου πατρὸς
ἡμῶν Παχωμίου, καὶ ἐν τῷ βίῳ τοῦ ὁσίου καὶ θεοφρουρήτου (2)
πατρὸς Εὐθυμίου, ὡς καλῶς ἔχον προκεκριμένον εὐρήκαμεν.
Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐν βασιλεῦσιν αἰμνηστὸς Ἰουστινιανὸς ἐναργῶς
οὕτω περὶ τῆς τοιαύτης ἐκλογῆς ἐν ταῖς ἑαυτοῦ θεθεσμοθέτηκε

(1) Β' Παραλειπ. λγ'. Πᾶσαι δὲ αἱ ῥήσεις, αἷς ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ἐχρήσατο, μετελήφθησαν ἀπαραλλάκτως ἀπὸ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου [Ὁμιλ. εἰς τὴν χειροτον. Δοᾶρων. Τόμ. Α', σελ. 494, καὶ Λόγ. εἰς τὸν Ἑξισ. Ἰουλιαν. σελ. 153].

(2) Ἐγγράπτο πάντως ἐν τῷ ἀρχετύπῳ: Θεοφροῦτου.

διατάξει (1). Τὸν οὖν ἐκλεγέντα πάντες οἱ ἀδελφοὶ συμπαραλαμβάνοντες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰσιέτωσαν, καὶ τοῦ ἱερέως εὐλογήσαντος τὸν Θεόν, τρισάγιον ψαλλήσεται παρὰ πάντων καὶ ψαλλοὶ τρεῖς, ὁ πεντηκοστός, ὁ ἐξηκοστός ἔννατος, καὶ ὁ ἑννεηκοστός, καὶ αὖθις τρισάγιον, ἀπολυτίκιόν τε τῶν ἁγίων πατέρων καὶ ἡ μετὰ τέλος εὐχή. Εἴθ' οὕτως λήψεται τὴν ποιμαντικὴν ράβδον ὁ ἱερεύς, ἔνδον τῶν ἱερῶν κιγκλίδων (2) πρὸ τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου κειμένην, καὶ τῷ εἰς ἡγουμενείαν προκρίθῃντι ταύτην ἐγχειρίσει, καὶ τοῦτον ἀσπάζεται· εἴτα καθεξῆς αὐτὸν οἱ ξύμπαντες ἀσπάζονται ἀδελφοί· καὶ μετὰ τὸν ἀσπασμὸν ἀγαγόντες τὸν ἤδη προεστῶτα (3) γενόμενον, τῷ ἡγουμενικῷ θρόνῳ ἐγκαθιδρύσουσιν, ἐπιφωνοῦντες τό: «Ἄξιός, καὶ παρέρχόμενοι εἰς ἕκαστος τὴν συνήθη μετάνοιαν μετ' εὐλαβείας ποιήσονται. Ἐκτοτε δ' οὗτος μὲν ὁ ἐγκριθεὶς εἰς τὴν προστασίαν, ποιμένος καὶ διδασκάλου, κρείσσον δὲ εἰπεῖν πᾶτος ἢ κεφαλῆς χώραν ἐπέχων, πάντων τῶν τῆς μονῆς καὶ τῶν ὑπ' αὐτὴν ἀναμφηρίστως ὀφείλει κρατεῖν, τῶν μὲν ἐνασκουμένων αὐτῇ πάντων ἀδελφῶν ὡς υἱῶν γνησίων καὶ μελῶν οἰκείων ἐπιμελόμενος καὶ περιεχόμενος, καὶ τῆς κατὰ λόγον αὐτῶν ψυχικῆς βελτιώσεως καὶ σωματικῆς αὐταρκειᾶς φροντίζων ἅμα καὶ προμηθεύμενος· τῶν δὲ τῇ μονῇ διαφερόντων ὄλων ἀπαξάπλως τὴν πρόνοιαν καὶ οἰκονομίαν, διὰ τῶν ἐν ἐκάστη διακονίᾳ τεταγμένων ἀδελφῶν, κυρίως καὶ κατὰ τὸ αὐτῷ δεδογμένον ποιούμε-

(1) Ἡ περὶ ἐκλογῆς ἡγουμένων διάταξις τοῦ βασιλέως ἐκείνου ἔχει οὕτω: «Κελεύομεν, τὸν ἀββᾶν τὴν ἀρχιμανδρίτην, τοὺς ἐν ἐκάστῳ μοναστηρίῳ προβάλλεσθαι, μὴ πάντως κατὰ τοὺς βαθμοὺς τῶν μοναχῶν, ἀλλ' ὅτι πάντες οἱ μοναχοί, ἢ οἱ καλλίωνος ὑπολήψεως ὄντες, ἐπιλέξονται, προκειμένων τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων, λέγοντες, ὡς οὐ διὰ φιλίαν, ἢ δι' ἄλλην οἰανδήποτε σχέσιν, ἀλλὰ γινώσκοντες αὐτὸν καὶ τῇ πίστει ὀρθόν, καὶ τῷ βίῳ σώφρονα, καὶ τῆς διοικήσεως ἄξιον, καὶ δυνάμενον τὴν τῶν μοναχῶν ἐπιστήμην, καὶ πᾶσαν τὴν τοῦ μοναστηρίου κατάστασιν, χρησίμως φυλάξαι, αὐτὸν ἐπελεξάντο, κτλ.» [Ἰδε Βασιλ. Βιβλ. Δ', τίτλ. Α', κεφ. 6', ἐκδ. Heimbaech].

(2) Τῶν παρ' ἡμῶν βαρβάρως Τέμπλου, ὑπὸ δὲ τῶν ἀρχαίων Δρυφάκτων λεγόμενων [Σωζόμ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Ζ', κδ'].

(3) Καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς ὅτε μὲν ἡγούμενον, ὅτε δὲ προεστῶτα κατὰ συνωνυμίαν καλεῖ τὸν τῆς μονῆς ἀρχηγόν.

νος. Εἰ γάρ, κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας εἰπεῖν (1), τιμίας ἀνθρώπων ψυχὰς αὐτῷ ἐγχειρίζομεν, ὧν οὐδὲ μιᾶς ὁ κόσμος ἅπας ἀντάξιός (2), τί περὶ τῶν ἀνθρωπίνων καὶ ὑλικῶν προσῆκε λογιζέσθαι; Οἱ δὲ γε ὑπ' αὐτῷ τεταγμένοι, ἀπὸ τοῦ πρώτου καὶ τιμιωτάτου μέχρι τοῦ δοκοῦντος ἐσχάτου καὶ τελευταίου, μαθητῶν καὶ ὑπηκόων εὐπείθειαν καὶ ὑπακοὴν σὺν αἰδοῖ πολλῇ καὶ ταπεινοφροσύνῃ τῷ προεστῶτι ἔσονται διασώζοντες, κατ' οὐδὲν τῆς κατὰ σῶμα πρὸς κεφαλὴν συμφυίας καὶ εὐαρμοστίας ἢ ἀλληλουχίας ἀπολειπόμενοι.

ΙΘ'. Οὐκοῦν ἴθι μοι, ὦ πάτερ καὶ ἀδελφε ἐν Κυρίῳ, ὅστις ἂν εἴης ὁ τὸν ζυγὸν τῆςδε τῆς διακονίας καὶ προεδρίας ὑπείσιών. Ἐπειδὴ γε πρὸς σέ λοιπὸν ὁ λόγος τὸν καθηγούμενον: «Ζῶσαι ὡς περ ἀνὴρ τὴν ὁσφύν σου», κατὰ τὸ γεγραμμένον (3), καί: «Δέξαι ῥήσεις χειλέων ἐμῶν, καὶ ῥῆσιν ἐμῆς ἐντολῆς, ἢν εἰ παρὰ σεαυτῷ τηρήσεις, ὡς πού Σολομών ὁ σοφὸς παρηγγύησεν (4), ἐπακούσεται σοφίας τὸ ὄς σου, καὶ παραβαλεῖς καρδίαν εἰς σύνεσιν· παραβαλεῖς δὲ καὶ αὐτὸς ταύτην εἰς νοουθήτησιν τῷ νῷ σου.— Ὅτι λύχνος ἐντολή, νόμος δὲ φῶς». Ἰδοὺ γὰρ παρατίθημί σοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων αὐτοῦ πᾶσαν τὴν ἐν Χριστῷ ἀδελφότητα. Ὅρα οὖν ὅπως αὐτὴν εἰσδέξῃ, πῶς δὲ προσλάβῃς ἢ ὀδηγήσῃς καὶ διατηρήσῃς, ὡς μέλη σου φίλτατα θάλπων καὶ περιέπων, κατὰ τὸ ἴσον τῆς ἀγάπης μέτρον· διέγειρόν σου τὸ πρόθυμον τῆς ψυχῆς ἐν ἀνδρίᾳ· προπόρευσαι αὐτῶν ἐν πάσῃ ἀγαθοεργίᾳ· ὑπεράσπισον, διευθέτησον, εἰσάγαγε αὐτοὺς εἰς τὸν τῆς ἀρετῆς τόπον, καὶ τὴν γῆν τῆς ἀπαθείας αὐτοῖς κληροδότησον, τύπος ἔμψυχος

(1) Ἀγνοῶ ὁποῖους τινὰς κανόνας ἐνταῦθα ὑπονοεῖ. Μή ποτε τοὺς τῶν ἁγίων Συνόδων λέγει, ἢ τοὺς ἑτέροις ἁγίοις πατράσιν, οἷον Βασιλείῳ καὶ λοιποῖς περὶ πολιτείας μοναχικῆς τεθεσμοθετημένους; Σὺ δὲ μοι ὅρα τῆς λεγομένης Α' καὶ Β' Συνόδου τὸν Γ' κανόνα.

(2) Ματθ. ις', 26.

(3) Ἰωδ λη', 3.

(4) Παροιμ. 6', 1-3, καὶ 5', 23. Ἐν τῇ ἐκδόσει μὲν τοῖς τῆς Μόσχας γράφεται: «Ὅτι λύχνος ἐντολὴ νόμου καὶ φῶς».

καὶ κανὼν ἀρίστων πράξεων τούτοις γινόμενος, ἀλλὰ μὴ τῆς θαυμασίας ἀρετῆς κακὸς ζωγράφος φαινόμενος, καὶ πλέον (ἵνα καὶ αὖθις τοῖς τῆς θεηγόρου γλώττης χρῆσθαι ῥήμασι) (1), κατὰ ἀρετὴν τῶν ὑποκειμένων προέχων, ἢ ὅποσον ὑπερέχεις τῷ τῆς ἀρχῆς ἀξιώματι. Οὐκ οὖν, ἀδελφέ, τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης πώποτε τι προτιμήσεις, οὔτε μὴν τῆς τῶν πιστευομένων σοι ψυχῶν σωτηρίας κερδαλεώτερον οὐδὲ προϋργιαίτερον τὸ παράπαν νομίσῃς, εὖ μάλα εἰδώς, ὅτι καὶ προκινδυνεύειν τοῦ ποιμνίου, καὶ τὴν ψυχὴν εὐαγγελικῶς (2) ὑπὲρ τῆς τῶν ποιμαυομένων σωτηρίας τιθέναι ὁ γὰρ καλὸς ποιμὴν καὶ οὐχὶ μισθωτὸς, οὐδὲ ἐν πίθῳ, τὸ ἀδόκονον, τὴν κεραμεῖαν ἀσκούμενος (3), κεχρεώσθηκε· καὶ ὅτι, ὁ μὴ κατὰ προαίρεσιν οὕτω διακείμενος καὶ φρονῶν, οὐδὲν ἕτερον, ὡς εἰκός, ἀκούσεται ἢ τὰ παρὰ τῶν προφητῶν ἀπειλητικῶς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς οὐκ ἀγαθοὺς ποιμένας λεγόμενα: «*Ρομφαία ἐξεγέρθητι ἐπὶ τοὺς ποιμένας, καὶ πατάξω τοὺς ποιμένας, καὶ ἐπάξω τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τοὺς ποιμένας*» (4) — «*καὶ ἐκλήτῃσω τὰ πρόβατά μου ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν*» (5)· διὰ τί; «*Ὅτι τὸ ἡσθενηκὸς οὐκ ἐνισχύουσι, καὶ τὸ συντετριμμένον οὐ καταδεσμοῦσι, καὶ τὸ πλανώμενον οὐκ ἐπιστρέφουσι, καὶ τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐκζητοῦσι, καὶ τὸ ἰσχυρὸν οὐ φυλάττουσιν*» (6). Ἀρκεῖ ταῦτα εἰς παραγγελίαν τῷ ἡγουμένῳ.

Κ'. Ἐπεὶ δὲ ἀκαταπίστευτός πως ἐστὶν ἡ φύσις ἡμῶν, καὶ

(1) Γρηγόρ. ὁ Θεολ. ἐν τῷ Ἀπολογητ. ἢ Περὶ ἱερωσύν. σελ. 7.

(2) Ἰωάν. ἰ, 11.

(3) «*Ἐν πίθῳ τὴν κεραμεῖαν μανθάνειν*»· παροιμία ἐπὶ τῶν τὰς πρώτας μὲν μαθήσεις ὑπερβαίνοντων, ἀπτομένων δὲ εὐθέως τῶν μειζόνων· ὡς εἴ τις μανθάνει κεραμεύειν πρὶν μαθεῖν πίνακας ἢ ἄλλο τι τῶν μικρῶν πλάττειν, πίθον ἐγγχειροῖται ποιεῖν [Ζηνοβ. Παροιμ. Γ', 65]. Ἡ δὲ παροιμία ἀναφέρεται καὶ ἐν τῷ μνημονευθέντι Ἀπολογητικῷ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου [τόμ. Α', σελ. 20]. Μέννηται δ' αὐτῆς καὶ Πλάτων [Γοργ. σελ. 147, καὶ Λάχ. σελ. 268 μετὰ τῶν αὐτοῦ σχολίων].

(4) Ζαχαρ. γ', 7.

(5) Ἰεζεκ. λδ', 10.

(6) Ὁ αὐτ. λδ', 4.

οὐδὲν οὕτως δξύτρεπτόν τε καὶ εὐμετάβολον ζῶον ὡς ἄνθρωπος (1), οὐκ ἄκαιρον οἶμαι ὀλίγα ἄττα εἰπεῖν καὶ περὶ τοῦ μὴ ὡς δέον ἡγουμενεύοντος. Ὅποταν καθ' οἰονδῆτινα τρόπον ὁ προεστὼς ἀθετοῖ τι τῶν ἡμετέρων τούτων διαταγμάτων, ὧν ἐν τῷ παρόντι δηλονότι ἐγγράφῳ ἄνωθεν ἀρξάμενοι διεμνημονεύσαμεν, ἢ καὶ προϊόντες ἄχρι τέλους ἐπιμνησθήμεν, ἢ τὴν τῆς κοινοβιακῆς πολιτείας ἀκρίβειαν φανείη παραχαράττων ἐξ οικείας ἴσως φιληδονίας, ἢ τὰς τῆς μονῆς προσόδους παρακερδαίνειν βουληθείη, καὶ νοσφιζόμενος ἀπελέγχοιτο, μὴ εὐθύς ἀτάκτως αὐτοῦ τοὺς πάντας κατεξανίστασθαι, ἀλλ' ἐξεῖναι βουλόμεθα τοῖς εὐλαβεστέροις καὶ προκρίτοις τῶν ἀδελφῶν, ἡγουν τῷ οἰκονόμῳ, τῷ ἐκκλησιάρχῃ, καὶ τοῖς ἱερεῦσιν, ἡπίως ἄγαν καὶ μετὰ προσήκοντος τοῦ σεβάσματος ὑπομιμνήσκων περὶ τοῦ πλημμελήματος, καὶ τὸ τῆς φιλοπατορίας τε καὶ τῆς φιλαδελφίας καλὸν ἐπιδείκνυσθαι διὰ τοῦ σπεύδειν ὁλοσχερῶς εἰς τὴν ἐκείνου διόρθωσιν· τοῦτο δὲ οὐχ ἅπαξ ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ πολλάκις μετὰ πολλῆς τῆς προσηνείας καὶ ἰλαρότητος. Καὶ εἰ μὲν ἑαυτοῦ ποτε γενόμενος, τῶν ἀπηγορευμένων ἐκεῖνος ἔργων ἀπόσχοιτο, ἔστω πάλιν καὶ ἡγουμενεύτω· εἰ δὲ καὶ μετὰ τὰς κοινὰς καὶ ἰδιαζούσας παραινέσεις ἰσχυρογνώμων μένει πρὸς τὸ κακὸν καὶ παντελῶς ἀδιόρθωτος, μετακινεῖσθαι τοῦτον τῆς προστασίας ἀθορύβως τε καὶ ἀφιλονείκως διοριζόμεθα, ἕτερον δὲ πάλιν, καθ' ὃν εἰρήκαμεν τρόπον, ἐκλέγεσθαι τε καὶ προχειρίζεσθαι. Ἐφορον δὲ τῆς ἡμετέρας ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ τῶν κατὰ διαδοχὰς μελλόντων ἡγουμενεύσαι κρίσεως, τὸ πανδερχὲς ὑμῖν τῆς Δίκης ὄμμα ἐνίστημι, καὶ παρεγγυῶμαι διχα πάθους ἀνθρωπίνου τοῦ οἰουδήτινος καὶ τὴν πρόκρισιν ποιεῖσθαι, καὶ αὖθις, εἴποτε συμβαίῃ (ὅπερ ἀπείη), τοῦ φανέντος ἴσως ἀδοκίμου καὶ

(1) Οὕτω καὶ Πλάτων ἐφθη περὶ ἀνθρώπου ὁρισάμενος. Ἐλίκωνι γὰρ τῷ Κυζικηνῷ (φησὶ Πλούταρχος ἐν τῷ Περὶ δυσεως. ια') διδοὺς πρὸς Διονύσιον ἐπιστολὴν, ἐπὶ ἡγεσεν αὐτόν, ὡς ἐπιεικὴ καὶ μέτριον· εἴτα προσέγραψε τῇ ἐπιστολῇ τελευτώσῃ: Γράφω δὲ σοι ταῦτα περὶ ἀνθρώπου, ζῶον φύσει εὐμεταβάτου. Σημειούσθω δέ, ὅτι οὕτω ἐθησαυρίσθησαν ἐν τοῖς λεξικοῖς αἱ λέξεις: Ἀκαταπίστευτος καὶ: Ὀξύτρεπτος.

ἀδιορθώτου τὴν μετακίνησιν. Εἰδ' οὖν, ἀλλ' εὔ ἴστε, ὡς ὁ προδούς ἐν τούτοις τοῖς κεφαλαίοις τὸ δίκαιον οὐκ ἐκφευγέται τὴν φοβεράν ἀπειλὴν τοῦ δικαίου κριτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῆς τῶν κρυφίων ἀποκαλύψεως, ὅτε καί: « Ἐνθὺμιον ἀνθρώπου, κατὰ τὸν θεὸν φάναι Δαβὶδ (1), ἐξομολογήσεται τῷ Θεῷ, καὶ ἐγκατάλειμμα ἐνθυμίου εἰς ἑορτὰς αὐτῷ λογισθήσεται ». Καὶ τούτων μὲν ἄλλis.

ΚΑ'. Χρεὼν δὲ καὶ περὶ τῆς τῶν διακονητῶν διαλαβεῖν προβολῆς τε καὶ προχειρίσεως. Ὁ καθηγούμενος ἐκλέγεται τὸν ἀρετῇ, καὶ ὑπολήψει, καὶ ἐνεργείᾳ ἐν πάσῃ τῇ ἀδελφότητι ὑπερφέροντα, καὶ προχειρίζεται αὐτόν, εἰδήσει καὶ τῶν προκρίτων ἀδελφῶν, τῆς μονῆς καὶ τῶν ὑπ' αὐτὴν καὶ περὶ αὐτὴν κτημάτων καὶ πραγμάτων καθολικὸν οἰκονόμον, τρισαγίου γινόμενου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, παρούσης τῆς ἀδελφότητος· εἴθ' οὕτω προβαίνουσης παρὰ τοῦ καθηγούμενου, κατὰ τὸ εἰωθός, καὶ τῆς προχειρίσεως. Καὶ ἕκτοτε ἔσται πάντα ἐνεργῶν ὁ οἰκονόμος κατὰ τὴν τοῦ καθηγούμενου θέλησιν· ἐνεργήσει δὲ ὅλως οὐδὲν ἀνευ τῆς αὐτοῦ βουλῆς καὶ γνώμης καὶ κρίσεως. Καὶ ἐκκλησιάρχης δὲ ὑπὸ τοῦ καθηγούμενου ὁμοίως προχειρισθήσεται ὁ καὶ εὐλαβείας ἐπιεικῶς ἀντιποιοῦμενος, καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν καὶ παντοίαν κατὰστασιν ἐπιδεξίως ἔχων, καί, ὡς οἶόν τε, ἐπιστημόνως. Αὐτὸς δὲ οὗτος ὁ ἐκκλησιάρχης καὶ τὰ βιβλία, καὶ μὲν τοὶ καὶ τὰ χαρτῶα τῆς μονῆς δικαιώματα (2), καὶ εἴ τι ἄλλο τῆς ἐκκλησίας ἐστίν, ὀφείλει μετὰ ἀπογραφῆς παραλαμβάνειν καὶ σὺν ἐπιμελείᾳ πλείστη φυλάττειν. Ἀλλὰ καὶ δύο προβαλεῖται δοχειαρίους (3), καθ' ὃν εἰρήκαμεν τρόπον, ὁ καθηγούμενος· ὧν ἕτερος μὲν, τὴν τῶν ἐκ τοῦ ἐλέους τοῦ

(1) Ψαλμ. σέ, 11.

(2) Χαρτῶα δικαιώματα ἐννοεῖ, ὡς ἐγὼγε οἶμαι, τὰ περὶ τῶν προνομίων καὶ ἄλλων τῆς μονῆς δικαίων βασιλικὰ τε καὶ πατριαρχικά θεσπίσματα, τὰ τῶν κτημάτων αὐτῆς ἔγγραφα καὶ τὰ παραπλήσια· ὅθεν καὶ γραμματοφύλακα καθίστησι τὸν ἐκκλησιάρχην.

(3) Καὶ ἐν ἄλλοις μοναστηρίων Τυπικοῖς Δοχειαρίοις ὀνομάζονται οἱ τὴν ἐνταῦθα διαγραφομένην διακονίαν ὑποδύμενοι.

Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνεξαντλήτου πελάγους τῆς πλουσιοπαρόχου αὐτοῦ καὶ μεγαλοδώρου χρηστότητος ὁθενδῆποτε προσπορίζομένων τῷ κοινοβίῳ νομισμάτων λεπτομερεστέραν ἔξοδον ἐπεργάσει (1), ἐκ πάσης μὲν εἰσόδου γινόμενης τε καὶ ἀπογραφομένης ἐνώπιον τοῦ καθηγούμενου, τοῦ οἰκονόμου, τοῦ ἐκκλησιάρχου, καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ δοχειαρίου, σφραγίζομένων τε παρ' αὐτῶν καὶ φυλαττομένων τῶν νομισμάτων παρὰ τοῦ ἐκκλησιάρχου, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν τιμίων καὶ εὐχρήστων τυγχάνοντος φύλακος, ἐξαγομένων δὲ καὶ διδομένων τῷ δοχειαρίῳ χάριν ἐξόδου ἡμερησίας, προβαίνουσης ἀδελρίτως ὀρισμῷ τοῦ ἡγουμενεύοντος, εὐαριθμήτων νομισμάτων ἀρκεσόντων τυχὸν ἐπὶ μηνιαίῳ χρόνῳ, ἢ μικρῷ πλείονι ἢ ἐλάσσονι. Ὅποτε γε μὴν ἐξαντληθεῖεν παρὰ τοῦ αὐτοῦ δοχειαρίου, διὰ λεπτῆς ἀπογραφῆς εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ καθηγούμενου κελευομένας ἐξόδους τῆς μονῆς, τὰ φθάσαντα ἐκβληθῆναι καὶ δοθῆναι νομίσματα, γενήσεται συμψηφισμὸς αὐτῶν καὶ ἐκλογισμὸς παρὰ τῶν ἀνωτέρω δηλωθέντων προσώπων, καὶ αὐθις ἕτερα ἐκβληθήσονται, καὶ ὁμοίως αὐτῷ δοθήσονται, καὶ οὕτω καθεξῆς τὰ τῶν νομισματικῶν εἰσόδων, καὶ μὲν τοὶ καὶ τῶν ἐξόδων, ἔσονται ἐνεργούμενα. Ὁ δ' ἕτερος δοχειαρίος ὀφείλει κρατεῖν τὰ δι' ὑφασμάτων εἰσοδιαζόμενα καὶ ἐξοδιαζόμενα, τὰ περιβόλαιά τε τῶν ἀδελφῶν καὶ τὰ σκεπάσματα, καὶ ὅσα πρὸς ἐνδymενίαν ἀπλῶς τῶν ἐν τῇ μονῇ μοναχῶν ἢ καὶ τῶν δουλευτῶν κοσμικῶν, δι' ἐπιμελείας τίθεσθαι. Πρὸς τούτοις καὶ τὸ εἰσοδιαζόμενον ὁθενδῆποτε κηρίον ἅπαν, ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ἔλαιον, ἃφ' ὧν ὀφείλουσι παραδίδοσθαι τῷ ἐκκλησιάρχῃ, προτροπῇ καὶ ὀρισμῷ τοῦ καθηγούμενου, τὰ ἀρκοῦντα τῇ ἐκκλησίᾳ καθ' ἕκαστον τετράμηνον ἔλαιόν τε καὶ κηροί, πρότερον κατασκευαζόμενοι δι' ἐπιστάσις τοῦ προεστῶτος, ὡς αὐτῷ προσῆκον δοκοίη, καὶ οὕτω τῷ ἐκκλησιάρχῃ διδόμενοι. Ἀλλὰ καὶ ἕτερόν τινα εὐλαβῇ καὶ ἱκανὸν προβαλεῖται ὁ καθηγούμενος, ἐφ' ᾧ παραλαμβάνειν καὶ

(1) Γρ. Ἐπεργάσεται.

οικονομεῖν τά τε εισοδιζόμενα ἤτοι ἐξωνούμενα σίδηρα καὶ ὅσα διὰ σιδήρων ἐργαλεῖα· ὅς δὴ καὶ τὸ προσφάγιον τῶν ἀδελφῶν, καὶ εἴ τι ἕτερον ἐστὶν εἰς ἔξοδον τῶν κοσμικῶν, ὀφείλει κρατεῖν. Προχειριεῖται ὡσαύτως καὶ οἰνοχόον ἐγκρατεῖα κεκοσμημένον καὶ σταθιρότητι, τὸν μέλλοντα ποιῆσθαι τὴν τοῦ εισοδιζομένου παντὸς οἴνου εἰσόδον τε καὶ ἔξοδον· ὁμοίως καὶ κελλαρῖ-την (1), ἐκ τῶν τῆς ἀδελφότητος εὐλαβεστέρων τε καὶ ἐμπειροτέρων, τά τε ἄλλα ἐπεικεία καὶ συνέσει καὶ πραύτητι καλλυνόμενον καὶ πρὸς τὴν τοιαύτην διακονίαν ἐπιτηδείως ἔχοντα· ὧστις καὶ δύο παρακελλαρῖται καὶ μάγειρος εἰς ὑποτακτικὴν συνεργίαν δοθήσονται. Καὶ ἕτερος δὲ τῶν ἀδελφῶν εἰς τὸ εἶναι τραπεζάριος προβληθήσεται. Καὶ πάντες ἀπαξάπλως μετ' ἐλευθερίας πάσης καὶ παντελοῦς τοῦ ἰδίου θελήματος θνήσκει, ἐν εἰλικρινεῖ πίστει καὶ ἀνοθεύτῃ καὶ ὀρθῇ σπουδῇ καὶ προαιρέσει διακονήσουσι, τοῖς τοῦ καθηγουμένου πειθαρχοῦντες διηνεκῶς ἐπιτάγμασιν ἄτερ δισταγμοῦ καὶ διχονοίας τῆς οἰαςδὲτινος, πείθοντες ἑαυτοὺς ὡς ἀντικρυς Θεῷ καὶ ἀγγέλοις ὑπηρετοῦσι, τοῖς ἀδελφοῖς ἐν πατρικοῖς κελεύσμασιν ἐκδουλεύοντες, μᾶλλον δέ, ἵνα τὸ μείζον εἴπω καὶ ὑψηλότερον, αὐτὸν ὡς ἐφικτὸν μιμοῦνται Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, τρανῶς ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις (2): «Ὁὐκ ἦλθον διακορηθῆναι, ἀλλὰ διακορῆσαι» καὶ ποιοῦντα καὶ φάσκοντα· οὗ δὴ καὶ κληρονόμοι τῶν ἀπορρήτων γενήσονται ἀγαθῶν, εἰ τὸ τῆς διακονίας ἔργον ἀκίβδηλον διασώζοιεν.

ΚΒ'. Οὐδὲν ἴδιον ἔχειν οὐδενὶ τῶν ἀδελφῶν ἐξέσται, πλὴν τῶν ἀναγκαίων περιβλημάτων καὶ σκεπασμάτων. Ἀναγκαῖα δ' ἐκεῖνα φαμέν, τὰ ὧν ἄνευ, ἀδύνατον ζῆν. Ἐστω δὲ χρῆμα καὶ πλοῦτος ἐκάστῳ ἡμῶν ἢ πασῶν τῶν ἀρετῶν ἐργάτις ἀκτημοσύνη, τὸ συνεκτικώτατον τῆς ἀσκητικῆς ἡμῶν πολιτείας κεφάλαιον· ἐφ' ᾧ καὶ νικᾷν ἄλλος ἄλλον ἀφιλονεικῶς σπουδάζ-

(1) Καὶ τοῦτο ἀπὸ τοῦ Λατιν. Cellarius ('Ελ. Ταμίς. "Ὅρα καὶ ὀπισθεν σελ. 73, ὑποσημ. 3). Ἔστι δὲ ὁ τὴν φυλακὴν τῆς ὁδοῦ διὰ πεπιστευμένους.

(2) Ματθ. κ', 28. — Πρβλ. καὶ Λουκ. κβ', 27.

ζοῖτε, τὴν ἀρίστην ἀμιλλαν ἀμιλλώμενοι. Χρυσὸν δὲ καὶ ἄργυρον καὶ χρῆμα πᾶν ὑλαῖον καὶ γήινον, τά γε πρὸς ἰδίαν κτῆσιν, ἀπὸ καρδίας μισήσατε. Μηδεὶς ὑμῶν εἰς ἴδιον κέρδος τὸ οἰονοῦν μεταχειριζέσθαι ἐργόχειρον· ἀλλ' εἴτε καλλιγραφεῖν τις ἡσκήθη, εἴτε τι ἕτερον μετιέναι, εἰδήσει καὶ προστάξει τοῦ καθηγουμένου ὀφείλει ἐργάζεσθαι πρὸς ὅπερ ἕκαστος πέφυκε, διδομένων μὲν τῶν ὑλῶν ἐκ τοῦ κοινοβίου, εἰςκομιζομένου δὲ τοῦ ἔργου μετὰ τὸν ἀπαρτισμὸν αὐθις εἰς τὸ κοινόν.

ΚΓ'. Οὐδὲν δὲ ἀπεικὸς εἰ καὶ τῶν εἰς ἔρωτα ἡσυχίας ἴσως ἐλευσομένων ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ὁ λόγος ἐπιμνησθεῖη. Ἐπειδὴ γὰρ πολλὴν ἔχει τὴν ἐρημίαν ἡ νῆσος, καὶ θέσεις τόπων εἰσὶν ἐν αὐτῇ τὸ ἡρεμαῖον πάντη καὶ ἀθόρυβον ἐνδεικνύμεναι, αἰῶμαι καὶ πρὸς τὴν ὑψηλὴν ταύτην καὶ τοῖς ὑπὸ παθῶν ὀχλουμένοις ἔτι δυσπρόσιτον διαγωγὴν, ἵνα μὴ λέγω καὶ τελέως ἀνέφικτον, τινὰς ἐντεῦθεν ἐρεθισθήσεσθαι. Ταύτη τοι καὶ ἐντέλλομαι, ὡς εἴ τινα ἴδοι ὁ καθηγουμένος ταῖς τοῦ κοινοβίου πρότερον ἀγωγαῖς καὶ τοῖς τῆς ὑποταγῆς ἀθλήμασι στεβρῶς ἐνευδοκιμήσαντα, ἔπειτα μὲν τοι καὶ πρὸς τὸ τῆς ἡσυχίας στάδιον προθύμως ἀποδύσασθαι προαιρούμενον, ἐφεῖναι μὲν αὐτῷ καὶ μὴ ἐμποδῶν γενέσθαι πρὸς κτῆσιν μείζονος ἀγαθοῦ· φθόνος γὰρ οὐδεὶς παρὰ πατρὸς υἱοῖς νουνεχῶς εἰς νοεράν ἐπειγομένοις ἀνάβασιν· ἐφεῖναι δὲ οὐχ ἀπλῶς οὐδ' ὥστε τοῦ λοιποῦ τοὺς ἡσυχάζειν προελομένους αὐθαιρέτως βιοῦν καὶ γνώμαις ταῖς οἰκείαις στοιχεῖν, ὡς ἤδη τὸν τῆς ὑπακοῆς ζυγὸν ἀφ' ἑαυτῶν ἀπορρίψαντας, καὶ τῆς τοῦ προσεστώτος ζεύγλης τοὺς ἰδίους αὐχένας ἐλευθερώσαντας· μὴ εἴη τοῦτο μὴδ' ἐφ' ἐνί, μὴδ' ἀνεκτὸν φανείη τοῖς μεθ' ἡμᾶς τῆς καθ' ἡμᾶς εὐαγεστάτης μάνδρας προστησομένοις, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν ὁσῶς ποιμαινομένοις λογικοῖς τοῦ Χριστοῦ προβάτοις καὶ ἀγαπητοῖς ἐν Κυρίῳ τέκνοις μου· ἀλλ' ἔστω μὲν καὶ αὐθις ὁ μέλλων ἡσυχάσαι, ὅστις ἂν καὶ εἴη, ποιμένα ἔχων καὶ προσεστώτα τὸν καθηγουμένον, καὶ τὴν ὑποταγὴν αὐτῷ καὶ τὴν ὑπακοὴν τηρεῖτω διὰ παντὸς ἀπα-

ράθραυστον· ἐν ἀπωτάτῳ δὲ τῆς μονῆς, εἰς ἀπορρώγα πέτραι ἢ σπήλαιον ἢ κελλίον μόνος καθήμενος, καὶ τὰς ὑποθημοσύνας ἐκ τοῦ ποιμένος δεχόμενος, ὕμνοις καὶ προσευχαῖς καὶ νοεραῖς ἐνθέοις ἐργασίαις προσασχολείσθω. Παρεχέτω δὲ αὐτῷ εἰς φίμωτρον ἀκηδίας καὶ τινα ὕλην ἐργοχείρου ὁ καθηγούμενος, ὥς ἂν ἀπαρτίζων τὸ κελεύόμενον εἰσκομίζοι τῷ προσεστώτι, ὃν τρόπον καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀδελφῶν οἱ ἐργοχειράριοι, ὥς ἀνωτέρω φθάσαντες ἐδηλώσαμεν.

ΚΔ'. Ἡ γε μὴν δίαίτα τῷ ἡσυχαστῇ κατὰ τὰς πέντε τῆς ἐβδομάδος ἡμέρας ἄπυρος ἔσται καθόλου καὶ ἀμαγείρευτος. Τραφῆσεται δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἄπαξ μετὰ τὴν ἐννάτην ὥραν ξηροφαγῶν, διδομένων αὐτῷ προστάξει τοῦ ἀββᾶ ἐκ τοῦ κοινοβίου τῶν πρὸς διοίκησιν· κατὰ δὲ τὴν τοῦ σαββάτου λειτουργίαν ἐλεύσεται ἐν τῇ μονῇ καὶ συνεστιαθήσεται τῇ ἀδελφότητι, καὶ συνδιᾶξει ἐν τε τῷ λυχνικῷ καὶ τῇ ἀγρυπνίᾳ, παρამενεῖ τε τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ τῆς κυριακῆς μεταληψόμενος τῶν ἁγίων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, εἰ ἐπιτρέψει ὁ καθηγούμενος (ἄτερ γὰρ τῆς ἐπιτροπῆς ἐκείνου, οὐδὲ τῶν ἁγιασμάτων, ὥςπερ οὐδέ τις ἄλλος τῶν ἀδελφῶν, καταξιωθήσεται), αὐθις τε ἀπολαύσει τῆς κοινῆς τραπέζης τῶν ἀδελφῶν, καὶ κατὰ τὴν τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ἤγουν τῆς κυριακῆς, ἐσπέραν, λαβὼν τὰ εἰς τὴν ἐπιούσαν ἐβδομάδα, ἢ μᾶλλον εἰς τὸ τῆς ἐβδομάδος πενθήμερον ζωαρχῇ, καὶ τὰ πρὸς τὸ ἐργόχειρον ἐπιτήδεια, τὴν ἑαυτοῦ μονίαν καταλήψεται· καὶ καθεξῆς οὕτως ἔσται ποιῶν, μηδενὶ μηδὲν ἐν ταῖς συνάξεσιν ὁμιλῶν, πλὴν μόνου τοῦ προσεστώτος, εἰμὴ τυχὸν αὐτός ὁ καθηγητής καὶ πρὸς ἕτερόν τινα τῶν ἀδελφῶν ποιήσασθαι ὁμιλίαν τῷ ἡσυχαστῇ διορίσειτο. Εἰ δὲ καὶ μεταξὺ τῆς ἐβδομάδος δεσποτικὴ τις ἑορτὴ ἀπαντήσοι, καὶ τελεσθῆναι μέλλει παννύχιος ἀγρυπνία ἐν τῇ μονῇ, παραβαλεῖ κἀν ταύτῃ ἀφ' ἐσπέρας ὁ ἡσυχάζων καὶ διακατερῆσει παραπλησίως ὥςπερ δὴ καὶ ἐν πάσῃ κυριακῇ. Ἐν τῷ ἡσυχαστικῷ δὲ αὐτοῦ κελλίῳ καθήμενος, οὐδενὶ παραβαλόντι

ἀνοίξει ἢ ὁμιλήσει, εἰ μὴ πρότερον ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ ἀπεστάλθαι πληροφορίαν δέξεται. Οὐκ ἀπελεύσεται ποτε πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος, ἐν ᾧ οἰκεῖν τοὺς λαϊκοὺς ἄνω που τῶν διαταγμάτων ἀπαρχόμενοι δεδηλώκαμεν· οὐ ποιήσει τι, οὐ μικρόν, οὐ μέγα, οὐ βλαβερόν, οὐκ ὠφέλιμον, ἵνα συλλήβδην ἐρῶ (1) καὶ μὴ ἀπαριθμῶμαι καθ' ἕκαστον, ἄτερ βουλῆς καὶ κρίσεως τοῦ ἡγουμενεύοντος. Εἰ δέ τι τοιοῦτον τῶν τοιουτοτρόπως τὴν ἡσυχίαν ἀσπασαμένων βιοτὴν φωραθῇ τις πεποιηκώς, καὶ μὴ ἀξιόλογον αὐτίκα μάλα τὴν διόρθωσιν ἐπιδείξαιτο, ἀλλ' ἰδιορρύθμως ἐπιμένει τῷ παραπτώματι, εὐθὺς ἐξέσται τῷ ἡγουμένῳ εἰσάγειν αὐτόν, καὶ ἄκοντα, πρὸς τὸ πλῆθος τῆς ἀδελφότητος, ὥστε τοῦ λοιποῦ διάγειν μετὰ πάντων ἐν τῷ κοινοβίῳ καὶ ὑποτάσσεσθαι ὡς ἀρχάριον· εἰ δὲ μὴ τοῦτο καταδεχόμενος φαίνοιτο, ἐκδιωκέσθω τέλεον καὶ τῆς μονῆς καὶ τῆς νήσου, καὶ ὡς μέλος σεσηπὸς ἀποκοπτέσθω τοῦ ἱεροῦ τῆς εὐαγοῦς ἡμῶν ποίμνης σώματος. Αὕτη ἡ ἀκρίβεια τῶν ὁρθῶς καὶ πρὸς τὴν δε τὴν ἀνάδασιν προκόπτειν ἐσπουδακότων. Τοῦτο τὸ ἔργον τῶν μετ' ὑποταγῆς τὴν ἡσυχίαν ἐν Κυρίῳ κατὰ τήνδε τὴν ἡμετέραν, μᾶλλον δὲ τοῦ ἡγαπημένου τῷ Χριστῷ Θεολόγου, νῆσον μετιέναι βουλευσόμενων. Ἔσονται δὲ καὶ οὗτοι, ἤγουν οἱ ἀνὰ μέρος ἐν πετρίνοις ὁπαῖς καὶ αὐτορόφοις δωματίοις ἢ καὶ ἀναχωρητικοῖς μονοκελλίοις ἡσυχάζειν ὃν εἰρήκαμεν τρόπον μέλλοντες, ἐάν γε καὶ τινες τοῦτο προαιρούμενοι καὶ ἱκανοὶ κρινόμενοι ἐφευρίσκοντο, μὴ τὸν τῶν δώδεκα ἀριθμὸν ὑπερβαίνοντες. Ταῦτα καὶ περὶ τούτων.

ΚΕ'. Ἐβουλόμην ἐνταυθοῖ ῥητῶς ἐπισκήψαι καὶ περὶ τῆς Θεῆς φίλης ἐλεημοσύνης καὶ πτωχοτροφίας εἶπουν φιλοξενίας, δι' ἧς, γραφικῶς εἰπεῖν (2), ἔλαθόν τινες ἐξένισαντες ἀγγέλους, καὶ τῆς τῶν ναυαγούντων ἢ ἄλλως στενουμένων, καὶ εἴτε ἐκ προμηθείας, εἴτε κατὰ τινα περιπέτειαν εὐρισκομένων ἐν τῇ

(1) Παράχρησις κἀνταῦθα ὁριστικοῦ μελλοντος ἀντὶ ἀορίστου ὑποτακτικοῦ.

(2) Ἐβρ. ιγ', 1. Ἀγγέλους δ' ἐξένισαν λεληθότως Ἀδραάμ τε καὶ Λώτ. [Γεν. ιη'-ιβ'].

νήσῳ καὶ προσαιτούντων, ἐπικουρίας· σφόδρα γὰρ κήδομαι τῶν τοιούτων, ἢ τάληθές εἰπεῖν ὑπεραλγῶ τε καὶ περικαίομαι. Ἄλλ' ἐπειδὴ τέως οὐχ ἱκανή τις εὐπορία πρόςεστι τῇ μονῇ, οὐκ ἔκρινα δεῖν ὠρισμένην τυπῶσαι ποσότητα δόσεως. Παλαιῶν δὲ καὶ ἀδελφικῶς ἐν Χριστῷ παραγγέλλω πᾶσι τοῖς ἐφεξῆς τοῦ καθ' ἡμᾶς φροντιστηρίου τοῦδε προστησόμενοις πνευματικοῖς πατράσι καὶ ἀδελφοῖς μου φροντίζειν, ὡς οἶόν τε, τῶν εἰρημένων καὶ προνοεῖν, καὶ πολὺν αἰὲ τῆς φιλοπτωχείας καὶ μεταδόσεως τίθεσθαι λόγον, καὶ μὴ διαλιμπάνειν ἀναλογοῦσαν ἐκάστοτε τῇ τῆς μονῆς εὐπορίᾳ ποιεῖσθαι τὴν τῶν ἐνδεῶν θεραπείαν καὶ χορηγίαν.

ΚΣ'. Περὶ τῆς παραδοχῆς τῶν ἀπὸ κόσμου παραβαλλόντων πρὸς τὴν μονὴν ἐφ' ᾧ ἀποτάσσεται, καὶ τὸν ἀσκητικὸν ἐπανελέσθαι βίον κατὰ τὰς ἀνωτέρω δηλωθείσας ὑποτυπώσεις, ἀναγκαῖον εἶπεῖν. Ὅποτε τις ἀφίκοιτο λαϊκὸς ἀντιβολῶν δευθῆναι εἰς τὴν μονήν, ὡς τὸ τῆς ὑποταγῆς διὰ Χριστὸν ὑπεισιέναι βουλόμενος στάδιον, προηγουμένως ὑπὸ τοῦ καθηγουμένου περὶ τῶν καθ' ἑαυτὸν ἐπιμελῶς ἀνερωτάσθω, καὶ ἀκριβῶς πολυπραγμονεῖσθω, μή ποτε οὐ κατὰ φιλοθεῖαν ἀπλῶς καὶ ψυχικῆς σωτηρίας ἔφεσιν, ἀλλὰ κατὰ τινὰ βιωτικὴν περιπέτειαν, ὑπὸ δανειστῶν τυχὸν ἢ πενίας ἄκρας καὶ πρὸς τὸ ἐργάζεσθαι ῥαθυμίας, ἢ πολυτεχνίας, ἢ τινος τοιούτου συνελαυνόμενος ἐλήλυθε πρὸν τὸν μοναχόν (1), καθάπερ εἰς τι κρησφύγετον πόριστικὸν ῥαστώνης καὶ ἀπόνου ἀνέσεως. Εἰ οὖν τοιαύτη τις οὕσα διαγιγνώσκοντο ἢ κρηπίς τῆς αὐτοῦ ἐγχειρήσεως, καὶ οὕτω σαθρὰ καὶ διαλελυμένα γεῖτσα (2) τῇ πολυμύχῳ τῆς ἀρετῆς οἰκο-

(1) Κατὰ συνεκδοχὴν ἀντί: πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον.

(2) Γεῖτσα καὶ Γεῖσσον ἐνικῶς, ὀνόμαζον οἱ ἀρχαῖοι τὴν ἐξέχουσαν ἄκραν εἴτε στεφάνην τῶν οἰκοδομῶν, οἷον οἶκον, ἐπάλλεον, κτλ. καθ' Ἡσύχιον, Σουῖδαν, καὶ τὸν Σχολιαστὴν Εὐριπίδου [Φοῖνισ. 1158]. Κατὰ δὲ Πολυδεύκην [Α', η'], τὸ πρόεχον τοῦ ὑπερθύρου, ὅπερ καὶ Γεῖσσωμα ἐλέγετο. Ἄλλ' ἐπὶ Βυζαντινῶν εἰς τὴν τοῦ ἐναντίου μετέπεσε σημασίαν, ὅπως εὐρηται παρὰ Λέοντι τῷ Διακόνῳ [Ἱστορ. Β', ζ'. Bonn.]. Τοῦτο δ' αὐτὸ παρανιττεῖται πως καὶ ὁ τοῦ Εὐριπίδου Σχολιαστῆς, οἷον: «Γεῖσσα κυρίως τὰ θεμέλια» [Ὁρέστ. 1565]. Οὕτω καὶ ἐν τοῖς ΔΒ' καὶ ΤΚ' χειρογράφοις

δομῇ ὑποτίθῃσι, δεῖ τῆς κατὰ δύναμιν ἐλεημοσύνης αὐτὸν ἀξιούσιν, καὶ ἰλαρῶς μετ' εὐποιίας καὶ τῆς προσηκούσης παραινήσεως ἀποπέμπειν· εἰ δὲ ταῖς ἀληθείαις φανείη κατὰ λόγον ὀρθὸν καὶ θεοφιλεῖ σκοπὸν ὁ προσερχόμενος ἀφικόμενος, προσδεχέσθω κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνες, καὶ πρὸς τοὺς τῆς δοκιμασίας ἄθλους ἀποδύεσθω. Καὶ τέως μὲν ἐντὸς τεσσαράκοντα ἡμερῶν παραινεῖτω αὐτῷ ὁ προεστὼς συνεχῶς, εἰσηγούμενός τε τὰ περὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς βίου καὶ ἐξασφαλιζόμενος· εἶτα παρουσία τῆς ἀδελφότητος ὑπαναγνοὺς αὐτῷ τὸ ἐκ τῶν λεγομένων Μικρῶν ἀσκητικῶν τριάκοντα κεφαλαίων τοῦ μεγάλου Βασιλείου (1) ἑπτακαιδέκατον, οὗ ἡ ἀρχή: «Χρὴ μὲν τοι καὶ τοῦτο πεπεῖσθαι σαφῶς, ὅτι ὁ ἅπαξ εἰς σύνδεσμον καὶ συνάγειαν ἐλθὼν πνευματικῆς ἀδελφότητος, οὐχ οἷός τ' ἂν εἴη (2) ἀποκόπτεσθαι καὶ χωρίζεσθαι τούτων, οἷς συνηρμόσθη», καὶ καθεξῆς τὸ ὅλον κεφάλαιον, οὕτως ἀμφιεννύτω αὐτὸν τὸ εἰσαγωγικὸν ἔσθημα (3) καὶ τὸ μέλαν τῆς κεφαλῆς περικάλυμμα. Καὶ διαγέτω ἕκτοτε οὗτος ἐν τῷ ἀποτακτικῷ καλούμένῳ παρὰ τῶν πατέρων ἐνδύματι, τοῖς τῆς ὑποταγῆς ἔργοις ἐγγυμναζόμενος ἄχρις ἂν ὁ τῆς ἀποκάρσεως (4) χρόνος ἐνστή, κατὰ τὴν οἰκονο-

Γλωσσαρίοις τῆς Πατριαρχῆς βιβλιοθήκης: «Γεῖσσον· τὸ θεμέλιον». Τὸ οὖν Γεῖσσωμα, ἐπὶ τῆς πρώτης σημασίας, σώζεται μέχρι τοῦ νῦν παρὰ Ναξίους καλοῦσι γὰρ Γεῖσσώματα τὰ ὑπὲρ τὴν ὀροφὴν τῶν οἰκῶν καὶ παντὸς τειχοῦ ἀπαξιαπλῶς ἐξέχοντα στεφανώματα· τὴν μὲν τοι γε λέξιν προφέρουσι λεπτῷ τινι πνεύματι, οἷον ἀπετέλει τὸ αἰολικὸν δῖγαμμα: Γεῖσσωμα.

(1) Καθ' ἣν εἴχομεν ἀνὰ χεῖρας τῶν τοῦ θεοῦ πατρὸς συγγραμμάτων ἔκδοσιν Ἰουλιανοῦ τοῦ Γαρνιέρου (Garnier), ἡ τῶν Ἀσκητικῶν τούτων διάταξις ἀπαρτίζει τριάκοντα καὶ πέντε κεφάλαια. Τὸ οὖν ἐνταῦθα ἀναφερόμενον ἑπτακαιδέκατον, ἔστιν ἐκεῖ ἐκκοστὸν πρῶτον τὴν τάξιν.

(2) Ἐν τῇ αὐτῇ ἐκδόσει φέρεται: Οὐχ οἷός τ' ἂν ᾤ. Ὑποσημειοῦται μὲν τοι καὶ διάφορος γραφή: Εἴη, ὅπως ἔχει καὶ τὸ ἡμέτερον κείμενον [Τόμ. Β', σελ. 566].

(3) Ταῦτόν καὶ τῷ αὐτῷ ἀναφερόμενῳ: Ἀποτακτικῷ ἐνδύματι. Ἔστι δὲ τοῦτο τὸ τριδώνιον, δι' οὗ ὅλῳι ἦσαν οἱ τῆς κοσμικῆς τύχης ἀποταξάμενοι καὶ εἰς τὴν μοναχικὴν εἰσαχθέντες πολιτεῖαν· ὅπερ ὑπὸ τῶν μοναχῶν: Ῥάσον καλεῖται (ἀπὸ τοῦ Λατίν. Rasum. Ἑλ. Ἀπεξυρμένος, διὰ τὸ ἄχρουν δηλονότι τοῦ τοιούτου ὑφάσματος)· ἐξ οὗ ἐπλάσαν καὶ τὰ βαρβαρὸσύνθετα: Ῥασοφόρος, Ῥασοφορία, Ῥασοφορῶ.

(4) Τῆς Τριχοκουρίας, ὡς λέγουσι νῦν οἱ μοναχοί.

μικὴν διαφορὰν, καὶ κατὰ πᾶσαν ἀπλῶς τὴν περίληψιν τοῦ πέμπτου κανόνος τῆς ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῶ τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων συναθροισθείσης πρώτης καὶ δευτέρας Συνόδου (1), σαφῶς οὕτως δηλοῦντος: «Ὡρίσει ἡ ἁγία Σύνοδος, μηδένα τοῦ μοναχικοῦ καταξιοῦσθαι σχήματος, πρὶν ἂν ὁ τῆς τριετίας χρόνος εἰς πεῖραν αὐτοῖς ἀφρεθείς, δοκίμους αὐτοὺς καὶ ἀξιῶν τῆς τηλικαύτης (2) βιοτῆς παραστήσῃ (3)· καὶ τοῦτο κρατεῖν παντὶ τρόπῳ παρεκελεύσατο. Πλὴν εἰμὶ που τις βαρεῖα προσπεσοῦσα νόσος, τὸν χρόνον ἀναγκάσει (4) συσταλῆναι τῆς δοκιμασίας· ἢ εἰμὶ που τις εἴη ἀνὴρ εὐλαβής, καὶ τὸν μοναχικὸν βίον ἐν τῷ κοσμικῷ διανύων (5). Ἐπὶ γὰρ τοῦ τοιοῦτου ἀνδρός, εἰς ἀπόπειραν πατελεῖ, ὁ ἐξαμηνιαῖος (6) ἀρκέσει χρόνος». Ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἀπὸ κοσμικοῦ βίου προσερχομένων. Ἐπεὶ δὲ εἰκὸς ἐστὶ καὶ ἀφ' ἐτέρων μοναστηρίων τινὰς προσιέναι, γινέσθω καὶ ἐπ' αὐτοῖς τὰ τοῖς θείοις κανόνσι τεθεσμοθετημένα· πρὸς δέ, καὶ ἅπερ ὁ ἱερός καὶ Μέγας Βασιλεὺς ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς αὐτοῦ συντάγμασι περὶ τούτων παρεκελεύσατο.

ΚΖ'. Ἀλλ' ὦ Χριστέ σῶτερ, ἐνυπόστατε Λόγε Θεοῦ, ὦ τῷ Πατρὶ συνάναρχε, καὶ τῷ Πνεύματι ὁμοούσιε καὶ ὁμότιμε, ὦ νέε Ἀδάμ ὅλον τὸν παλαιὸν φορέσας Ἀδάμ, πλὴν τῆς ἀμαρτίας, καὶ μείνας ὁ ἦς, καὶ γεγονώς ὅπερ ἐκεῖνος, ἵν' ἐκεῖνον ἀποτελέσῃς ὅπερ αὐτός, καὶ μετὰ τὴν ἄρρητον ἔνωσιν φυλάξας ἀσυγχύτους τὰς ἐκατέρας φύσεως ιδιότητας, καὶ παθῶν ἀπαθῶς διὰ τὸν παθόντα, καὶ θανῶν σαρκικῶς διὰ τὸν θανόντα, καὶ καταβάς εἰς ἄδην διὰ τὰς ἐν ἄδου κατεχομένας ψυχάς, καὶ τῇ

(1) Τῷ 861 ἔτει [Ἰδε Πηδάλιον σελ. 239. ἔκδ. Λειψίας, οὗ τὰς ἀπαντώσας διαφορὰς γραφὰς παρασημειούμεθα ἐνταῦθα].

(2) Δ. Γ. Τοιαύτης.

(3) Δ. Γ. Καταστήσει.

(4) Δ. Γ. Ἀναγκάσει.

(5) Δ. Γ. Ἐν τῷ κοσμικῷ διανύων σχήματι.

(6) Δ. Γ. Καὶ ἐξαμηνιαῖος.

θεϊκῇ σου δυνάμει «πύλας χαλκᾶς, προφητικῶς φάναι (1), καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς συντρίψας» — «καὶ θάνατον καταργήσας, καὶ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου καταπατήσας διάβολον» (2), καὶ διὰ τοῦ ἡμετέρου φυράματος ἐγκαινίσας ἡμῖν ἐν σεαυτῷ τὴν ἀνάστασιν, καὶ συνυψώσας καὶ συγκαθιδρύσας ἡμᾶς τῷ πατρικῷ θρόνῳ, καὶ συνδοξάσας εἰς ζωὴν αἰώνιον καὶ ἀκήρατον, δέχοιο τὴν εὐτελεῖ καὶ οἰκτρὰν μου παράκλησιν, ταῖς πρεσβείαις τῆς ὑπερφύως καὶ ἀποβόρῃτως κυνησάσης σε ἀειπαθένου καὶ Θεομήτορος, καὶ τοῦ ἡγαπημένου σου μαθητοῦ καὶ Θεολόγου, καὶ μὴ ἐσάσης ἀνήνυτα καὶ ἄπρακτα καταλειφθῆναι τὰ παρ' ἐμοῦ πρὸς σὴν εὐαρέστησιν τοῖς ἐμοῖς ἀδελφοῖς καὶ τέκνοις διαταγέντα, μηδὲ ὡς τὰ παρὰ τὴν ὁδόν, ἢ τοὺς πετρώδεις τόπους σπαρέντα καταπατηθῆναι, ἢ φησι τὸ ἱερὸν καὶ πάνσεπτον Εὐαγγέλιον (3), ἢ ξηρανθῆναι καὶ ἀτελεσφόρητα μείναι, ἀλλ' ἐνεργὰ καὶ ἔμπρακτα γένοιντο, Κύριε καὶ Θεέ, καὶ πολύχουν τῷ γεωργῷ προσφέροντα τὸν καρπόν.

ΚΗ. Ἐμοὶ μὲν οὖν, ὦ ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ὁ παρὼν τῆς διαταγῆς ὑπετέθη θεμέλιος ὡς ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις ἐπένευσεν· ὑμῶν δὲ ἕκαστος βλεπέτω πῶς ἐποικοδομεῖ· «Ἐκάστου γάρ, κατὰ τὸν εἰπόντα (4), ὅποιον ἐστὶ τὸ ἔργον, φανερόν γενήσεται» — «καὶ μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος εὐρήσει ποιοῦντα ὡς προσετάγη» (5). Ἀκουε τοίνυν ὁ προεστώς τί φησιν ὁ μέγας ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος (6): «Οὗτος ὁρος πάσης πνευματικῆς προστασίας, πανταχοῦ τὸ καθ' ἑαυτὸν περιορᾷ (7) πρὸς τὸ τῶν ἁλλῶν συμφέρον». Ἀγάπησον οὖν σου τὴν ἀδελφότητα· τῶν ὑπὸ σοὶ τεταγμένων πάντων ὡς ἰδίων τέκνων ἀντιποιήθητι, καὶ ὡς οἰκείων σπλάγγνων ἐπιμελήθητι· πρέπουσαν ἐκάστῳ πρόσταγε καὶ κατάλληλον τὴν κυβέρνησιν, τῷ ἰσχυρῷ, τῷ ταλαιπώρῳ, τῷ συνετῷ, τῷ ἀμαθεῖ, τῷ νέῳ,

(1) Ἦσ. μέ. 2. (2) Ἐδρ. 6', 14. (3) Λουκ. 4, 5-7.

(4) Α' Κορινθ. γ', 13. (5) Ματθ. κδ', 46.

(6) Ἐν τῷ Ἀπολογητικῷ ἡ Περί ἱερωσύνης [Τόμ. Α', σελ. 24].

(7) Δ. Γ. τῆς ἐκδόσεως: Παρορᾷν.

τῷ γέροντι· « Ἐπίσθηθι καὶ αὐτός, ἀποστολικῶς εἰπεῖν (1),
εὐκαίρως, ἀκαίρως· ἔλεγχον, παρακάλεσον, ἐπιτίμησον »,
εἰρήνευσον, παιδεύσον, συνέτισον, διαίτησον ἐκάστῳ τὸ πρὸς-
φορον, μήτε διὰ δόξαν ἐπεικείας καὶ κολακείαν ἐφησυχάζων
τοῖς πταίοις, μήτε δι' ἀπέχθειαν ἢ μικροφυγίαν ἀνθρωπίνην
ἀκρίτως ἐπεξιῶν. Ὑμεῖς δέ, ὦ τέκνα καὶ ἀδελφοί, τηρήσατέ
μοι τὰς πατρικὰς ἐντολὰς· ἐπιμελεῖσθε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ
τῆς ἐν ἡθεσιν εὐταξίας καὶ κοσμιότητος· ἀποσχορακίσσατε ἀργο-
λογίαν καὶ γέλωτα ἀκρατῇ· μισήσατε συνελεύσεις ἀκαίρους καὶ
φατρίας, καὶ ἐταιρίας, καὶ ἔριδας· μηδεὶς ἔστω λαθροφαγὼν ἢ
λαθροποτῶν (2) ἢ τι τῶν τῆς μονῆς ὅπως δὴ ποτε νοσφιζόμενος·
μηδεὶς δεχέσθω γράμμα γνώμης ἄτερ τοῦ προεστῶτος, ἢ καὶ
αὐτός που κρύβδην ἀποστελλέτω· πρὸς ἀλλήλους μὲν κέκτησθε
σύμπνοιαν, εὐλόβειαν, φιλαδελφίαν, εἰρηνολογίαν (3), καὶ εἴ τι τού-
τοις ἔστιν ἐπόμενον· πρὸς δὲ τοὺς ἐν Χριστῷ πνευματικοὺς πα-
τέρας ὑμῶν, ἥτοι τοὺς ἡγουμένους, εἰλικρινῇ καὶ ἀνυπόκριτον
ἀγάπην, καὶ πίστιν, καὶ ὑπακοὴν διασωζετε, εἴ γε βούλοισθε
κρείττους πειρασμῶν ἀεὶ περηνέειν καὶ τῶν τοῦ ἀντικειμένου
βελῶν ὑπερίπτασθαι. Καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης καταρτίσαι ἡμᾶς
εἰς πᾶν ἀγαθόν (4), καὶ τῇ αὐτοῦ χάριτι ἀξιοθεύημεν ποίμνη
τε ὁμοῦ καὶ ποιμένες τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα
δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἡ μὲν τοι παροῦσα διάταξις ἐπιστῶθῃ τῇ ἐμῇ αὐτοχειρῶ
υπογραφῇ μηνὶ Μαΐῳ ἢ, ἰνδικτιῶνος ἰδ', ἔτει ,ςφλθ' (5).

† Ὁ εὐτελής καὶ ἁμαρτωλὸς μοναχὸς Χριστόδου-
λος ὁ Λατρινὸς τὴν παροῦσάν μου διάταξιν βε-
βαιῶν οἰκειοχειρῶς ὑπέγραψα †

(1) Β', Τιμόθ. δ', 2.

(2) Καὶ ἡ καλὴ λέξις αὕτη οὕτω τεθησαύριται ἐν τοῖς λεξικοῖς.

(3) Οὐδὲ αὕτη κατεχωρίσθη ἐν τοῖς λεξικοῖς.

(4) Ἐβρ. ιγ', 20-21. (5) Ὁ ἔστι σωτήριον 1091.

ΟΙ ΕΝ ΤΑΙΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΣΙΝ ΕΙΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΝ ΛΗΦΘΕΝΤΕΣ
ΠΟΙΗΤΑΙ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ.

- | | |
|---|---|
| Ἀγαθήμερος σελ. 78. | Ζήνων Κιττιεύς. 80. |
| Αἰλιανός. 79. | Ζωναρᾶς. 76. 77. |
| Ἀμμώνιος Σιναΐτης. 67. 73. | Ἡσίοδος. 83. |
| Ἀνδρονίκου βασιλέως Παλαιο-
λόγου Ἐκθεσις. 78. | Ἡσύχιος. 102. |
| Ἄννα Κομνηνή. 76. 77. | Θεοφάνης. 70. |
| Ἀνώνυμος. 78. 79. | Ἰουστινιανοῦ βασιλέως Διάτα-
ξις. 92. |
| Βασίλειος ὁ Μέγας. 87. 103. | Ἰστρος. 79. |
| Βόχαρτος (Sam. Bochartus)
σελ. 78. | Ἰωάν. Χρυσόστομος. 73. |
| Γαλλάνδιος (Andr. Gallan-
dius). 89. | Ἰωάν. Ρόδου μητροπολίτης.
σελ. 67. 70. 77. |
| Γλωσσάρια χειρόγραφα. 102. | Ἰωάννης Καντακουζηνός. 84. |
| Γουθόρης (Will. Guthrie). 67. | Καινὴ Διαθήκη. 64. 66. 68.
74. 89. 90. 93. 94. 98. |
| Γρηγόριος Θεολόγος σελ. 62.
66. 68. 89. 91. 94. 105. | 101. 105. 106. |
| Γρονόβιος (Jac. Gronovius)
σελ. 78. | Κεδρηνός. 76. |
| Διογενειανός. 74. 82. 83. | Κεῖπερτος (Heinr. Kiepert)
σελ. 79. 80. |
| Δουκάγγιος. 76. | Κλύτος Μιλήσιος. 79. |
| Δούκας. 71. | Κρούσιος (Martin. Crusius)
σελ. 78. |
| Ἐγγραφα τῆς μονῆς πολιτ.
καὶ ἐκκλησιαστικά. 78. | Κωδινός. 78. 84. |
| Ετυμολόγος. 67. | Κωνσ. Πορφυρογέννητος. 70. |
| Εὐριπίδης καὶ σχολιαστῆς αὐ-
τοῦ. 82. 102. | Κωνστ. πρεσβύτ. Οἰκονόμος
σελ. 76. |
| Εὐστάθιος. 66. 67. | Λεκυιῆνος (Mich. Le Quien)
σελ. 78. |
| Ζηνόβιος. 83. 94. | Λέοντος βασιλέως τοῦ Σοφοῦ |

- Διατύπωσις. 78.
 Λέων Γραμματικός. 70.
 Λέων Διάκονος. 102.
 Λουκιανός καὶ σχολιαστὴς αὐ-
 τοῦ. 82.
 Μαρκιανός. 66.
 Μιχαὴλ βασιλέως Παλαιολό-
 γου χρυσόβουλλον. 78.
 Μύλλερρος (Carol. Müllerus)
 σελ. 80.
 Νεῖλος Ἐρημίτης. 67.
 Νίκανδρος. 79.
 Νικηφ. βασιλέως Βοτανειάτου
 χρυσόβουλλον. 71.
 Νικηφ. Βρυέννιος. 73.
 Νικόδημος Ἀγιορείτης. 67.
 Νικολάου πατριάρχου Ὑπό-
 μνημα. 70.
 Ὀμηρος καὶ σχολιαστὴς αὐτοῦ
 σελ. 75. 82. 83.
 Παλαιὰ Διαθήκη. 64. 65. 66.
 77. 69. 75. 81. 86. 87.
 88. 90. 91. 93. 94. 96.
 101. 105.
 Παλμέριος (Jac. Palmerius)
 σελ. 71.
 Πausanias. 67.
 Πλάτων καὶ σχολιαστὴς αὐ-
 τοῦ. 74. 75. 81. 83. 94.
 Πλίνιος. 71. 78. 79.
 Πλούταρχος. 64. 95.
 Πολυδεύκης. 82. 102.
 Σουῖδας. 74. 77. 80. 81. 102.
 Στέφανος Βυζάντιος. 66. 67.
 71. 82.
 Στέφ. Α. Κουμανούδης. 72.
 Στοδᾶτος. 80.
 Στράβων. 67. 71.
 Συμεὼν Μάγιστρος καὶ Λογο-
 θέτης. 71.
 Συμεὼν Θεσσαλονίκης. 84.
 Σύνοδος Α' καὶ Β'. Ε'. Ζ'.
 Η'. 78. 93.
 Σύνταγμα ἀρχ. Ἑλλήν. ποιη-
 τῶν. 89.
 Σχολιαστὴς Πινδάρου. 72.
 » Ἀπολλωνίου. 67.
 Σωζόμενος. 92.
 Ὑπομνηματιστὴς τῶν ἐκκλησι-
 αστικῶν. 70.
 Φραντζῆς. 71.
 Φώτιος πατριάρχης σελ. 77.
 78. 81.

B'.

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΤΟΥ

ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΤΟΥ ΕΝ ΔΙΑΦΟΡΟΙΣ ΜΕΝ ΤΟΠΟΙΣ ΑΣΚΗΣΑΝΤΟΣ,

ΕΝ Τῇ ΝΗΣΩ ΔΕ ΠΑΤΜΩ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΣΟΥ ΚΑΙ ΑΔΙΑΛΩΒΗΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΠΙΣΤΩΣ ΠΡΟΣΙΟΝΤΑΣ

ΚΑΘΑΓΙΑΖΟΝΤΟΣ,

ΕΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΠΑΡΑ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

ΡΟΔΟΥ.

Α'. Τὸν μὲν οὐρανοῦ κύκλον καὶ τοὺς δύο φωστῆρας, οὓς ἡ Γραφή μεγάλους κατονομάζει (1), καὶ τὸν λοιπὸν τῶν ἀστέρων κατάλογον ἅπαξ ὁ Θεὸς παραγαγὼν ἐκ μὴ ὄντων, τὸν ὑλίκον τοῦτον καὶ αἰσθητὸν κόσμον διοικεῖν τεγαγμένως προσέταξε, καὶ κατὰ τὴν ἐκείνων εὐρυθμὸν τε καὶ παναρμόνιον περιφορὰν αἱ τῶν ὥρων φύσεις διαδέχονται τὰς τροπὰς, καὶ ἡ τοῦ παντὸς ἀποτελεῖται κυβέρνησις, τῆς θείας προνοίας ὡς ὑπηρεταῖς τοῖς παραχθεῖσι χρωμένης, καὶ τὸν τεθέντα ὅρον διατηρεῖν ἀναγκαζούσης ἀδιαλώβητον· οὐ παύεται δὲ καθ' ἑκάστην τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα καταφωτίζων ἡμῖν καὶ πλάττων, ὅσον εἰπεῖν, καὶ παράγων ὡς ἄλλους φωστῆρας τὸν ἐντὸς περιωραῖζοντας ἀνθρώπον καὶ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον (2), λόγον ζωῆς ἐπέχοντας

(1) Γενέσ. 1, 16.

(2) Φίλιπ. 2, 16.

τοὺς ἐν τῷ αὐχμηρῷ τῷ δὲ τόπῳ (1), ἔνθα πολὺς ὁ πλάνος, τὴν ὕλην ὑπερπηδῆσαντας, καὶ τῶν ὁρωμένων ὑπεραρθέντας, καὶ ἐν θνητῷ σώματι βιοτὴν ἀσκοῦντας ἰσαγγέλων· ὧν αἱ τῶν ἔργων ἀκτῖνες καὶ ἡ τῶν κατορθωμάτων διαύγεια μειοῦσι τε τῆς ἀγνοίας τὴν νύκτα, καὶ νιόους ἡμέρας (2) ἐργάζονται τοὺς μὴ τὸ τῆς ψυχῆς ὀπτικὸν ἀμβλυποῦν περὶ τὰ οὐράνια κεκτημένους θεάματα. Ὅσῳ γὰρ μυριάδας ὁδούς τῆς κακίας ἐπιτεχνάζεται σατὰν ὁ μισόκαλος, καὶ πολλοὺς τῆς ἀμαρτίας ἀγκίστροις ἐν τι δέλεαρ τὴν ἡδονὴν περιτίθῃσιν, ἵνα τὸν ἐν τῇ θαλάσῃ τοῦ βίου νηχόμενον ἄνθρωπον ποιήσῃ ἀλώσιμον, τοσοῦτῳ πάλιν ἐκ τοῦ ἐναντίου πολλὰ τὰ τῆς ἀρετῆς προτίθεται ὑποδείγματα καὶ ὁσημέραι Θεὸς κατὰ τοῦ κοσμοκράτορος καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀποστατικῶν δυνάμεων ἐξοπλίζει πνευματικὴν τινα φάλαγγα καὶ στεφάνους μαχητὰς ἀποκτείνειν εἰδότας, κατὰ τὸν Δαβὶδ (3), ἄρκτοι καὶ λέοντα, τὴν τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίαν λέγω, καὶ τοῦ θυμοῦ τὸ ἀκάθεκτον· οἱ φωστήρων τῷ ὄντι λόγον ἐπέχουσι, τὸν τῆς ἀρετῆς κύκλον ἀκριβῶς διαθέντες καὶ χρηστὸν (4) Κυρίου ἐνιαιτὸν ἐργαζόμενοι, καὶ πολλοὺς τῇ μυσίᾳ τῶν πρὸς οὐρανὸν φέρουσαν διαστείχειν βιάζοντες. Πολλὸς μὲν τοιοῦτος καθέστηκεν ὁμιλος, καὶ πᾶσα συγγραφή τε καὶ ἱστορία πλήρης τῶν ἱερῶν τούτων ἀγωνισμάτων· ἀλλ' οἶδε πολλὰ καὶ τὰ νέα καὶ πρόσφατα πρὸς ζῆλον διερεθίζειν ψυχὴν τὴν φιλόθεον, καὶ τὰ ἐξ ὑπογυίου γινόμενα πλέον μᾶλλον τῶν ἄλλων αὐτὴν (5) τοῦ καλοῦ τρίβον ἀνύειν βιάζεσθαι· ἐπεὶ καὶ ὅλην ὥτιον πιστοτέραν εἶναι μανθάνομεν (6). Εἰ δὲ καὶ κομήτην ἰδόν-

(1) Β' Πέτρ. α', 19.

(2) Παρὰ τὸ ἀποστολικόν, ἐν Α' Θεσσαλον. ε', 5. (Σημ. Ι. Σ.).

(3) Α' Βασιλ. ιζ', 36.

(4) Τὸ χειρόγρ. ἐσφαλμένως: Χριστόν. Ἔστι δὲ παρὰ τὸ ψαλμικόν: «Εὐλογήσεις τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαιτοῦ τῆς χρηστότητός σου» [ψδ', 12].

(5) Γραπτ. ἴσως: αὐτὴν τὴν (Σημ. Ι. Σ.).

(6) Παρὰ Μιχ. Ἀποστολῇ οὕτως ἔχει ἡ παροιμία: «Ὡτίων πιστότεροι ὀφθαλμοί· ἐπὶ τῶν ἀλόγως τὰ μείω τοῖς κρείττοσι παραβαλλομένων» [Συναγ. Παροιμ. ιη', 71.] (Σημ. Ι. Σ.).

τες πολλάκις κατ' οὐρανόν, ἢ τινα τοιαύτην ἐτέρου ἀστέρος ὑπόστασιν, τὸ φανὲν ὑπερεκκληττόμεθα πλέον διὰ τὸ ἄηθες, καὶ τὰς ἐκεῖθεν ἀφιεμένας ἀποσπινθηρίσεις θαυμάζομεν, τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον εἰκὸς ἂν εἴη διὰ θαύματος ποιεῖσθαι τοὺς ἐν ταῖς ἐσχάταις ταύταις ἡμέραις μῆτε τὸ καθ' ἡμᾶς φύραμα τοῦ χοῦ ἐνδέον τῆς διαρτίας τῶν παλαιῶν ἐκείνων ἀνδρῶν ὑποδείξαντας, μῆτε τι τοῦ προτέρου χρόνου πρὸς τὸν νῦν κατὰ φύσιν εἶναι διάφορον.

Β'. Φέρε τοιγαροῦν ὅσοι φιλόθεοι, ὅσοι τῶν καλῶν ἐρασταί, ὅσοι τῆς ἀρετῆς ζήλωταί, τὰ ὧτα διαπετάσαντες καὶ πρὸς τὴν ἀκρόασιν τὴν διάνοιαν ὄλην ἀνατείναντες, ἀνδρὸς ἐπ' ἀρετῇ περιβοήτου ὑψηλοῦμενον βίον θαυμάσατε. Ἀλλὰ με μηδεὶς αἰτιάσθω, εἰ τὸν ὑμῖν νῦν ὑπόθεσιν λόγου προκείμενον, ἐπ' ἀγαθοῖς ἔργοις κομῶντα δεικνύναι μέλλων, καὶ πολιτεῖαν ἀνθρωπίνης ζωῆς ὑπερτέραν ἀσκήσαντα, ἐκ τῶν ἔξω καὶ περιπεζίων ἐγκωμιάζειν ἐπιχειρήσαιμι· οὔτε γὰρ ἐκεῖνον οἶδα τούτοις ἐπιγαννύμενον, οὔτε τῷ ὀρθῷ λόγῳ ἀκόλουθον, τὸν τὸ κενὸν δοξάριον διαπτύσαντα καὶ πᾶσαν τὴν αἴσθησιν ὑπερβάντα ἐκ τῶν κάτω γεραίρειν τὸν ὄντως οὐράνιον ἄνθρωπον. Συνείρω γὰρ τῷ αὐτῷ ἐκ τῶν ὕλικῶν τὸν εὐφημητήριον· τοῦτο μὲν καὶ νόμοις ῥητορικῆς τέχνης πειθόμενος, πατρίδα καὶ γένος ἀπαριθμεῖν διακελευόμενός· τὸ πλέον δέ, ὅτι τοῖς ἀγνοοῦσι τὸν ἄνδρα πάντως ἂν εἴη ἐράσμιον εἰδέναι ὅθεν τε ἔφυ, καὶ ἐξ ὁποίας ἀρχῆς εἰς τόδε τὸ μέτρον τῆς πνευματικῆς ἡλικίας κατήντησε.

Γ'. Τίς οὐκ οἶδε τὴν τῆς Βιθυνίας λαμπρὰν ἐπαρχίαν; τὴν τῶν Νικαέων λέγω περιφανεστάτην μητρόπολιν (1); ἢ καὶ ἄλλον τρόπον ἔχουσα περιδεξίως, καὶ ἀέρος εὐκράτου ἐπαπολαύουσα, καὶ ὑψηλοῖς μὲν περιφραγνυμένη τοῖς τεύχεσι πάντοθεν,

(1) Ἡ Νίκαια μητρόπολις ἐστὶ τῆς Βιθυνίας, πρῶτον μὲν Ἀντιγονία κληθεῖσα ἐξ Ἀντιγόνου τοῦ Φιλίππου· εἶτα δὲ Νίκαια ἀπὸ τῆς γυναικὸς Λυσιμάχου τοῦ δευτέρου αὐτῆς κτίτορος· καίτῃ δὲ ἐπὶ τῇ Ἀσκανίᾳ λίμνῃ [Στράβ. Γεωγρ. Βιβλ. ΙΒ'. σελ. 413, ἐκδ. Κορ.].

λίμνη δὲ κατὰ θάτερον μέρος μεγίστη περιοριζομένη, τοῖς πρὸς δύνοντα ἥλιον κρησφύγετόν ἐστι κοινὸν καὶ σωτήριον, καὶ λιμένα ταύτην εὐρίσκουσιν ὅσοι τὰς πέριξ κώμας οἰκοῦντες, τὰς μαιφρόνους τῶν τῆς Ἀγαρ ἀπογόνων χειρας διεκφύγιον. Ἐτι γὰρ ἡ πόλις ἐπαρκεῖν δυναμένη πολλοῖς, ἦν ἐπαινω μὲν αὐτὸς καὶ διὰ ταύτας τὰς χάριτας, οὐχ ἥκιστα δ' ὅτι ἐν ταύτῃ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον τρανότερον διηυκρίνεται, καὶ τῶν ἀσεβούντων τὰ πρόσωπα αἰσχύνῃ περιεκάλυψε, καὶ οἱ βλασφημοῦντες εἰς τὸν συναΐδιον Λόγον τοῦ Θεοῦ, κίνησις κεφαλῆς τοῖς λαοῖς ἐγεγονέισαν. Ἐν ταύτῃ γὰρ ὁ τῆς μακρίας ἐκείνος ἐπώνυμος Ἀρειος (1), ἐπὶ τῆς ὑπερτάτης Τριάδος βαθμοὺς παρεισάγων καὶ διαιρέσεις καὶ ὑποπτώσεις, τῶν ἱερῶν περιβόλων μακρὰν ἀπελήλαται. Ζήλω γὰρ θεῷ πυρούμενος ὁ τῷ χορῷ τῶν Ἀποστόλων συναριθμὸς βασιλεύς, ὡς κήρυξ τοῦ καθ' ἡμᾶς μυστηρίου γεγονὼς διαπρύσιος, ἐκεῖσε συναγείρει τὸν πάσης πλήρη συνέσεως τῶν θεοφόρων πατέρων κατάλογον· οἱ τῷ Πατρὶ τὸν Υἱὸν δογματίσαντες ὁμοούσιον, καὶ τὰς τῶν βλασφημούντων ἐρεσχειλίας λόγοις τοῖς ἐκ τοῦ Πνεύματος διαλύσαντες, τὸ τῆς ἀκραιφνοῦς πίστεως ἡμῖν ἐξέθεντο σύμβολον, ὃ καὶ πανταχοῦ περιᾶνται, καὶ πᾶσα συναγωγή εὐσεβῆς περιφέρει ἐν στόματι. Ταύτης τῆς λαμπρᾶς καὶ περιφανοῦς πόλεως κώμη τις ἦν οὐ πόρρω ἀπέχουσα, ἥς ὠρματὸ ὁ χρηστὸς οὗτος Χριστόδουλος, ῥίζης εὐσεβοῦς ἅμα καὶ εὐγενοῦς ἱερώτατον βλάστημα. Τῶν δὲ φυσάντων τῷ μὲν, Θεόδωρος τοῦνομα, ἡ δὲ μήτηρ τὴν προσηγوریαν ἐκέκτητο τῆς ἀποτεξάσης τὴν πάνταγον τοῦ Θεοῦ μητέρα (2). Ὅχλον μὲν οὖν ἀστικὸν καὶ ἀγοραῖον ἔρρειν ἀφέντες ἑαυτοῖς μόνοις προσεῖχον, ὅλην τὴν ἔφειν πρὸς Θεὸν ἀνατείνον-

(1) Ὁ Ἀρειος ἦν πρεσβύτερος τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκκλησίας. Κατ' αὐτοῦ συνεκροτήθη ἡ Α' Οἰκουμένη Σύνοδος ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ 324, ὑπὸ 318 θεοφόρων πατέρων, ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας, ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, ἡ καὶ καθαιρέσει ἐνδίκῃ ὑποβαλοῦσα αὐτόν, ἐξέθηκε τὸ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως σύμβολον μέχρι τοῦ Ζ' ἔθρου [Ὁρ. Μελ. ἐκκλ. Ἱστορ. Τόμ. Α', σελ. 325-336].

(2) Ἄννα δηλονότι.

τες, καὶ ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ πορευόμενοι, καὶ τὸν νόμον μελετῶντες νυκτὸς καὶ ἡμέρας (1), καὶ ὡς δένδρον ὑψίσκομον ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου πεφυτευμένον τοῖς πᾶσιν ὁρώμενοι, ὑφ' ὧν τῇ σκιᾷ πᾶς προσίων τοῦ καύσωνος ἀπηλλάττετο. Εἰ γὰρ ἀχθηδὸνι τινὶ ἢ συμφορῶν ἐσμῷ περιστοιχίζετο, τὴν ἀγαθὴν ἐκείνην ξυνωρίδα εὗρισκε τοῦ κακύνοντος λυτήριον φάρμακον, λόγοις καὶ ἔργοις παραμυθουμένην τὸν ἀλγυνόμενον· ὧν εὐσεβῶς οὕτω καὶ θεοφιλῶς τὴν πορείαν τοῦ βίου ἀνούντων, οὗτος οἷά τις ὥρατος κλάδος ἐκφύεται, ἀσπασίον τι χρῆμα καὶ θεῖον φανεῖς τοῖς γεννήτορσι πάλαι ποθοῦσιν ἰδεῖν ἐξ ὁσφύος αὐτῶν ἄρβυν ἀποτικτόμενον· ὃν δὲ καὶ τῷ θεῷ λουτρῷ καθαγιασάντες Ἰωάννην ὠνόμασαν, ἐκ θείας ἐπιπνοίας κινούμενοι. Ἐχρῆν γὰρ τὸν ἐξύστερον ἐν ἐρήμῳ μέλλοντα δικαιοσύνην καὶ κατὰ νόμον ζῆν πρόεχόμενον, τῆς αὐτῆς καταξιοθῆναι τῷ πρώτῳ τὴν ἐν ἐρήμῳ διαγωγὴν ὑποδείξαντι, καὶ συγκαλοῦντι πρὸς τὸν Ἰορδάνην τὴν τῶν Ἱεροσολύμων περίχωρον ἄπασαν (2), καὶ τελειοσυροῦντι τούτοις τῆς μετανοίας τὸ βάπτισμα· ὃ καὶ ὁ νῦν εὐφημούμενος ἑαυτὸν ἀνεκάθηρε, λούων καθ' ἐκάστην τοῖς δάκρυσι τὴν στρωμνὴν (3), καὶ ἄρτον λύτης ἐσθίων (4), ἵνα τὸ κατὰ τοῦ πνεύματος ἐπεχειρόμενον τῆς σαρκὸς ἀποκτείνει φρόνημα.

Δ'. Ἄλλ' ὁ μὲν περὶ τούτου λόγος ἀναμεινάτω, ἐμφιλογωρεῖτω δὲ τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῖς διηγήμασιν. Ὁρῶντες οἱ τεκόντες τὸν παῖδα ἐξ αὐτῆς, ὃ φασι (5), τῆς ἀφετηρίας πᾶν ἀγαθὸν ἐν ἑαυτῷ συναγροχότα, ταπεινὸν τῷ φρονήματι, περιδέξιον ἐν τοῖς οὕτω τυχαίως συμπίπτουσι, γραμματιστῇ (6) τινὶ

(1) Ψαλμ. α', 2, καὶ ριή, 97.

(2) Τῷ Προδρόμῳ δηλονότι, περὶ οὗ ὅρα Ματθ. γ', 3.—Μάρκ. α', 3.—Λουκ. γ', 4.—Ἰωάν. α', 23.

(3) Ψαλμ. 5', 6.

(4) Τωβίτ 6', 6.

(5) Ὅρα ὁπισθεν σελ. 80, ὑποσημ. 2.—Πρβλ. καὶ Πολυδεῦχ. Γ', 147. (Σημ. Ι. Σ.)

(6) Περὶ Γραμματιστοῦ ἡ Γρ. ματατικὸς ὅρα Κ. Οἰκονόμου ἐν τῷ προοιμίῳ τῶν Γραμματικῶν αὐτοῦ σελ. 2, καὶ Κ. Ἀσώπιον ἐν τοῖς προλεγόμενοις τῆς Ἱστορίας τῶν Ἑλλήν. ποιητῶν καὶ συγγραφέων.

τοῦτον παραδιδόασι. Τῷ δὲ ταχέως ὁ νοῦς τῶν μαθημάτων περιδραττόμενος ἐδήλου τῶν μελλόντων ἀγαθῶν τὴν ἐπιβόρῃαν. Εὐθύς δὲ τὰ πρῶτα τῶν γραμμάτων στοιχεῖα μεμαθηκώς, ὅλος ἦν τῆς τῶν θείων Γραφῶν ἀναγνώσεως, ὅπως ὦν τῷ τοῦ Θεοῦ φάσμα στοιχειωθείς, τῶν μὲν φθαρτῶν τούτων ἡλόγησε, τῷ δὲ θείῳ ἔρωτι γεγονώς κατακώχμιος ἐπόθει τὰ μένοντα. Ἄλλ' οὐκ ἦν ταῦτα τοῖς τοκεῦσιν ἀρέσκοντα· οὐδ' ἤθελον τὸν παῖδα τοιούτοις θεάμασιν ἀπασχολεῖν τὴν διάνοιαν. Διὸ καὶ πρὸς γῆν ἐξ οὐρανοῦ κατασπᾶν ἐδιάζοντο, καὶ τῶν αὐτῶν ἄρχεσθαι πόνων, καὶ σπουδάζειν αὔξειν τε τὸ βαλάντιον καὶ τὰ πρὸς χρηματισμὸν ἐπιτηδεύειν συντείνοντα. Ὁ δὲ πρὸς γῆν νεύων ἐν ταπεινῷ τῷ προσχήματι, τούτοις ἐπεφώνει τὸ τοῦ Δαβὶδ: «Πλοῦτος ἐὰν ῥέῃ, μὴ προστίθεσθε καρδίαν» (1)· καὶ ὅτι: «Ἐν εἰκόνι διαπορεύεται ἄνθρωπος· θησανρίζει καὶ οὐ γινώσκει τίτι συναγεί αὐτὰ» (2). Ἄλλ' οἱ πατέρες μὴ μόνοις τοῖς περὶ τὰ κρεῖττονα σπουδάζμασι προσέχειν τὸ τέκνον ἐθέλοντες, γυναικὶ συζεύξαι τοῦτον διανοήσαντο, ὡς ἂν τὸ πρὸς ταύτην φίλτρον διερεθίζῃ τὸν νέον ἐκ παντὸς τρόπου συναγείρειν τὰ φίλια. Διὸ καὶ γυνὴ τούτῳ μνηστεύεται ἀπαναινομένῳ καὶ ἀντιβαίνειν. Ἄλλ' οὐκ ἔλαθε τὸν νέον τοῦ πονηροῦ σατάν τὸ μηχανήμα· εὐθύς γὰρ τοῦ δόλου αἰσθόμενος, τὴν γαμήλιον παστὰδα ἀφίησι, καλῶς ἐννοήσας τὸ πρὸς τὸν ὄφιν λεχθέν: «αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν» (3). Νε νόηκε γάρ, ὡς ὁ μὲν νοητὸς ὄφιν αἰ τὴν πτέρναν ἡμῶν τηρεῖν ἐγχειρεῖ, αὐτὰ δηλαδὴ τὰ τέλη τῶν πράξεων, οἷς οἶδε παρὰ Θεοῦ ἐπαγομένην τὴν κόλασιν· ὁ δὲ τῆς ἀρετῆς ἀγωνιστῆς δοκιμώτατος τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ συνθλᾶν ἐπείγεται πρότερον· ὁ γὰρ τὴν προσβολὴν αὐτὴν τῆς κακίας διεκφυγὼν οὐδέποτε περιπесεῖται ταῖς ἀρχαῖς τοῦ σατάν. Εἰ γὰρ καὶ τίμιος ὁ γάμος

(1) Ψαλμ. ξβ', 10.

(2) Ψαλμ. λη', 7.

(3) Γένεσ. γ', 15.

ὁ ἔννομος, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος (1), ἀλλ' ἔχει πολλοὺς τοὺς περισπασμούς· ἀλλ' ἔστιν οὗ βρῖθειν καταναγκάζει τὸν νοῦν καὶ φρονεῖν τὰ ἐπικήρα. Ἡ δὲ παρθενία θεῖόν τι χρῆμα ὡς ἀληθῶς καὶ οὐράνιον· ἥς ἐρῶν ἐν νέῳ τῷ σώματι ὁ καλὸς νεανίας, φεύγει μὲν τὴν τοῦ κόσμου χλιδὴν, ἀκούει δὲ θείας ὁμφῆς: «Ἐξέλθε ἐκ τοῦ οἴκου σου, καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ ἔλθε εἰς τὴν γῆν, ἣν ἄν σοι δείξω» (2).

Ε'. Ἐπειτα τοιγαροῦν τῷ καλέσαντι, δόντι συνέριθον αὐτῷ τοῦ καλοῦ τοῦδε σκοποῦ ἄνδρα τινὰ ἐπ' ἀρετῇ διαβόητον, ὅς ὁδηγὸς γενόμενος κάλλιστος, πρὸς τὸ τοῦ Ὀλύμπου ὄρος (3) ἀνάγει τὸν νέον, ὅπως οὗ ταῖς ὑπωρείας ἡ Προυσαέων ἀνωκοδόμηται, πολὺ δὲ τι πληθος ἱερῶν σεμνείων ἐν ἐκείνῳ τῷ ὄρει κατέστηκεν. Εἰς ἐν τι γοῦν τούτων φέρων ἑαυτὸν ἐντυγχάνει ἀνδρὶ πόλιῳ μὲν τὴν τρίχα, γηραιῷ δὲ τὴν φρόνησιν· ἱκανῶς γὰρ τὰ θεῖα πεπαίδευτο, ζυνιέναι τὸν νοῦν τῶν Γραφῶν ὡς ἐμπειρότατος, καὶ εἰς τὰ βάθη τοῦ πνεύματος εἰσιῶν, ἀκαεῖθεν τοῖς πολλοῖς ἀποκαλύπτων τὰ δύσληπτα· ὅς παραλαβὼν τὸν νῦν εὐφημούμενον, πρῶτα μὲν ὑποδεικνύει τὸ τῆς ἀρετῆς τραχύ τε καὶ ἄναντες, καὶ ὅσα τῆς κακίας τὰ θήρατρα, καὶ ὡς οὐ πρὸς αἷμα καὶ σάρκα (4), ἀλλὰ πρὸς ἐχθροὺς ἀσάρκους καὶ ἀοράτους, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἡ πάλῃ τοῖς ἀθλοῦσι συνίσταται· εἴτ' ἀπεκδύσας ὁ περιβέβλητο ἄμμιον, ἐπενδύει τὸ τῆς ταπεινώσεως σύμβολον, καὶ ἤδη πρὸς τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνας ὑπήλειφεν. Ὁ δὲ, πρὸς τὸν διδάσκαλον ἀφορῶν ὑπέθηγεν ἑαυτὸν πρὸς τὰ σκάμματα, νηστεῖαις μὲν ὑπωπιάζων τὸ σῶμα (5), ὑπνον δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς μὴ διδούς, μηδὲ τοῖς κρο-

(1) Ἐβρ. ιγ', 4.

(2) Γένεσ. ιβ', 1.

(3) Τὸν Μῦσον Ὀλυμπον λέγει, περὶ οὗ ὅρα τὰς τοῦ φίλου Σακελίωνος σημειώσεις ἐν τῇ τοῦ ὁσίου πατρὸς Ὑποτυπώσει. (Ἰδε ὁπισθεν σελ. 65, ὑποσημ. 2).

(4) Ἐφεσ. γ', 12.

(5) Α' Κορινθ. θ', 27.

τάφοις ἀνάπανσιν (1), ἀλλὰ παννύχοις ὑμνωδαίαις τὸ θεῖον καταγεραίρων· ὥστε γὰρ τὸ ὄρος ἐκεῖνο μηδὲν ἀποδεῖν τοῦ Σιναίου, ἐν ᾧ Θεὸς τῷ Μωϋσῇ χρηματίσας, τεσσαρακονθήμερον νηστεῖαν ἀνύσαντι, τοῦ νόμου τὰς πλάκας ἐδράβευσε (2). Διὸ καὶ οὗτος τὴν σάρκα δουλαγωγῶν (3) οὐκ ἀνίει, μηδενὸς ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις ἀπογευόμενος.

Γ'. Ἀλλὰ τί τὸ ἐντεῦθεν; Ἀπαίρει μὲν πρὸς τὰς ἄνω μονὰς καὶ πρὸς Κύριον ἐκδημεῖ ὁ καὶ πρὸ τῆς ἐκδημίας ἐκεῖνῳ ἀεὶ συγγινόμενος, ὁ τὴν τρίχα ἀποκείρας τοῦ μάκαρος· ἀφίησι τὸν μαθητὴν πολλῆς τῆς ἀθυμίας ἀνάμεστον, τὴν τοῦ πατρὸς ἀποδυρόμενον στέρησιν, τὴν μόνωσιν ἀποκλαιόμενον, τὴν ἐρημίαν ὀλοφυρόμενον, τῆς συνδιαγωγῆς οὐ φέροντα τὴν βραχύτητα· ἐπὶ τρισὶ γὰρ ἔτεσιν ἐκεῖνῳ συνῴκησε. Δεδιώξας οὖν μὴ ποτε μαθόντες οἱ τεκόντες τὴν ὀρφανίαν αὐτοῦ, ἐπὶ τὸν κοσμικὸν ἔμεστον πάλιν ἀγάγωσι, καὶ ἀνεύθετος εὐρεθῇ εἰς τὴν βασιλείαν πῶν οὐρανῶν, ἅτε βαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ στραφείς εἰς τὰ ὀπίσω (4), πρὸς τὴν πρεσβυτάτην Ῥώμην λεληθότως ἀπέφυγεν (5), ἐκκλίνων μὲν καὶ τοὺς ἴσως, ὡς ἔφην, ζητήσοντας, ποθῶν δὲ καὶ τοὺς τάφους ἰδεῖν καὶ ἀσπάζεσθαι τῶν κορυφαίων τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν, Πέτρου λέγω καὶ Παύλου, οὓς κατὰ διαφόρους καιροὺς ὁ Νέρων ἐκεῖσε ὡς τῆς ἀληθείας ἀπέκτεινε κήρυκας (6), τοῦ μὲν τὴν κεφαλὴν ἀποτεμῶν, τὸν δὲ

(1) Ψαλμ. ρλα', 4—5.

(2) Δευτερονόμ. θ', 9—10.

(3) Α' Κορινθ. θ', 27.

(4) Λουκ. θ', 62.

(5) Καὶ οἱ ἐγκωμισταὶ αὐτοῦ ἐφεξῆς Ἀθανάσιός τε καὶ Θεοδόσιος μνηεῖαν ποιοῦνται τῆς εἰς Ῥώμην ἀποδημίας τοῦ μάκαρος· αὐτῷ μέντοι γε παρασεσιώπηται τὸ τοιοῦτον ἐν τῇ οἰκίᾳ Ὑποτυπώσει, ὅπερ ἀπορίας ἄξιον. (Σημ. I. Σ.)

(6) Ἐν τῷ πρώτῳ κατὰ χριστιανῶν διωγμῷ, ἡ ὑπὸ τοῦ Νέρωνος κινήσεντι, τὸν τοῦ μαρτυρίου ὑπέστησαν θάνατον οἱ πρωτοκορυφαῖοι ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος, διάφορον μέντοι. Ὁ μὲν γὰρ Παῦλος προστάζει τοῦ Νέρωνος τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη, ὁ δὲ Πέτρος κατωκράκα ἐπὶ σταυροῦ ἀνηρτήθη. Περὶ δὲ τοῦ χρόνου τοῦ μαρτυρίου αὐτῶν ὑπάρχει διαφωνία τις παρὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἱστορικοῖς. Οἱ μὲν γὰρ τῷ αὐτῷ ἔτει αὐτῆμερὸν ἀμφοτέρους μεμαρτυρηκέναι βούλονται, ἔτεροι δ' ὅτι ὁ Παῦλος μετὰ

κατὰ κεφαλῆς μετεωρίσας ἐπὶ σταυροῦ, οὕτω παθεῖν ἀξιώσαντα. Ἐξήλου τοίνυν τοὺς ἀγῶνας τῶν θεσπεσίων ἐκεῖνων, καὶ τὴν σορὸν κατησπάζετο, καὶ συμμαχούς ἔχειν καὶ ὁδηγούς ἀπλανεῖς ἐν ἅπασιν ἠύχετο. Οἱ δέ, καθ' ὕπνους ἐπιφανέντες προμαντεύονται μὲν αὐτῷ τὰ ἐσόμενα σκάνδαλα, παραθήγγουσι δὲ φέρειν γενναίως τῶν ἐπιπόνων τὴν κάκωσιν, ὑποδεικνύντες τὸν ἐπόμενον στέφανον. Ὅθεν οὐκέτι ἦν καθεκτὸς πρὸς τὰ κάλλιστα· ἀλλ' ἐκ τῶν πρὸς δύνοντα ἥλιον μερῶν ἀπαναστάς, πρὸς ἔω πάλιν ἀπαίρειν ἠπείγετο. Καὶ δὴ τοὺς σωτηρίους τόπους καταλαμβάνει, ἔνθα Χριστὸς τὰς χεῖρας ἐκτείνας ἐπὶ σταυροῦ, τοὺς ἀπωσμένους πρὸς ἑαυτὸν συνεκάλεσε, καὶ τὴν εἰς οὐρανὸν βαδίζειν ἀνέτως, τοῦ φραγμοῦ λυθέντος, ἡμῖν ἐχαρίσατο. Ὅρα τὴν Βηθλεὲμ καὶ τὴν φάτνην καὶ περιπτύσσεται τοῦδαφος, ὁ βρεφωθέντα παρὰδόξως τὸν Παλαιὸν τῶν ἡμερῶν ὑπεδέξατο. Ἐξετάζει τοὺς λόγους τῆς φοικτῆς ταύτης συγκαταβάσεως, πῶς Θεὸς ὢν μορφὴν δούλου προσεῖληψε, καὶ σπάργαντα κατεδέξατο, καὶ ἀνεκλήθη τῇ φάτνῃ, ἣν ἡμεῖς τῶν δεσμῶν τῆς ἁμαρτίας ἐλευθερωθῆμεν, καὶ μηκέτι πρὸς τὰ τῆς ἀλογίας πάθη καταφεροίμεθα.

Ζ'. Οὕτω γοῦν ὁ θεὸς οὗτος Χριστόδουλος, τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις χαρίτων κατακόρως κατατρυφήσας, καὶ καθαργιασθεὶς σῶμά τε καὶ ψυχὴν, πρὸς μεῖζονα χωρεῖν διασκέπτεται σκάμματα. Καὶ δὴ ἀπαίρει ὀλω ποδὶ (1) πρὸς τὴν ἔρημον, ἔτος ἄγων τῆς ἡλικίας τὸ τέλειον· ἥδη γὰρ τοῦ εἰκοστοῦ πέμπτου χρόνου ἦν ἐπιβάς. Ἐνὶ γοῦν τῶν ἐκεῖσε ὄντων σεμνείων φέρων ἑαυτὸν ἐπιδίδωσιν. Ἀλλὰ ποῖος ἂν λόγος τὰ ἐν τούτῳ τοῦ μάκαρος διηγῆσαιτο κατορθώματα; Ὁ γὰρ περὶ Χριστοῦ τὸ ἱερόγραφον

Ἐν ἔτος τὸν τοῦ μαρτυρίου ἐδέξατο στέφανον. Ὁ δὲ Μελέτιος τίθησι τὸν χρόνον τοῦ μαρτυρίου τῷ 55' ἔτει, ἅμα τοῦ διωγμοῦ κινήσεντος· ὁ δ' Εὐγένιος τῷ 57' [Ἐκκλ. Ἱστορ. τόμ. Α', σελ. 139 — Ἠύγεν. Ἐκατονταεστ. σελ. 185. §. 246.].

(1) Παροιμία ἐπὶ τῶν ταχέως ποιοῦντων ὁμοία τῇ: Ὁλφ βυτῆρι [Μιχ. Ἀποστολ. Συναγ. Παροιμ. IB', 63]. (Σημ. I. Σ.)

φησὶν Εὐαγγέλιον, ὡς προέκοπτεν ἡλικία καὶ σοφία (1), (προκοπήν λέγον τὴν κατὰ καιρὸν ἀνάδειξιν καί, ὅσον εἰπεῖν, ἔκφανσιν τῆς οἰκείας θεότητος), τοῦτο καὶ ἐπ' ἐκείνῳ καθ' ἕτερον τρόπον συνέβαινε· ὅσῳ γὰρ τῇ ἡλικίᾳ προέκοπτε, τοσοῦτῳ μᾶλλον τοὺς κόπους ἐπέτεινε· μέγα γὰρ τὸ τῆς ὑπακοῆς εἰδὼς χρῆμα, χωρὶς ὅκνου τινὸς ἔδρα πᾶν τὸ δοκοῦν τῷ τῆς μονῆς προεστώτι· καὶ ἐπίμοχθον ἦν, ὑπετίθει τὸν αὐχένα προθύμως, καὶ οὐδενὸς ἄχθους ἠσθάνετο· ἀλλὰ καὶ τῇ τῶν ἀδελφῶν ὁμηγύρει λειτουργῶν ὅσα εἰκός, γαστρός τε καὶ ὕπνου ἐκράτει, πάντων ἀπλῶς, ὡς εἰπεῖν, ἀπεχόμενος τῶν ἡδυνόντων τὴν αἴσθησιν· οὔτε γὰρ οἶνον εἰς πόσιν προσέτετο, ἀλλ' ὕδωρ ἦν αὐτῷ ποτὸν νηφάλιον· οὔτε δὲ ἰχθύων μετελάμβανε, ἀλατι μόνῳ καὶ ἄρτῳ ἀρκούμενος. Ἀλλὰ τοσαύτην ἀπάθειαν ἐν ὑλικῷ σώματι ἐπιδεικνύμενον ἄνθρωπον, οὐκ ἔφερεν ὁρᾶν σατὰν ὁ μισόκαλος· διὸ καὶ κατὰ τῶν ἐν ἐρήμῳ σεμνεῖν τοὺς αὐτῷ συνήθεις βαρβάρους ὁπλα κινεῖν ἐκδιάζετο. Οἱ γὰρ τῆς Ἀγαρ ἀπόγονοι, ὅλοι τοῦ θυμοῦ γεγονότες λεηλατοῦσι τὴν ἔρημον, καὶ τοὺς μὲν τῶν θεοφόρων πατέρων ποιοῦσι μισοφρόνου χειρὸς παρανάλωμα, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους ἀπάγουσι· τινὲς δὲ πᾶς χεῖρας τούτων διαφυγόντες, ὧν εἷς καὶ οὗτος ὁ μάκαρ ἐτύγγανεν, οὐκέτι προσμένειν τοῖς τόποις ἐκείνοις ἐβούλοντο (2), πληροῦντες δεσποτικὴν ἐντολήν, τὴν τοῦ διωκομένου φεύγειν παρακελευομένην (3).

Η'. Ἀπάραντες οὖν ἐκεῖθεν, καὶ πνεύματος εὐφόρου ἐπιτυχόντες, καὶ δεξιῶς διαπλωϊσάμενοι, ἐγγύς που τῆς Μιλήτου (4) κατήντησαν· ἥς οὐ μακρὰν ὁρος ὑπερανέστηκε, Λάτρος τοῖς

(1) Λουκ. 6', 40.

(2) Παράβαλε πρὸς ταῦτα καὶ τὰ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ὁσίου πατρὸς εἰρημένα ὅπισθεν ἐν σελ. 66. (Σημ. I. Σ.)

(3) Ματθ. ι', 23.

(4) Μλητος μία τῶν ἀρχαίων Ἰωνικῶν πόλεων. Περὶ δὲ τοῦ παρ' αὐτὴν ὄρους Λάτρος ἴδε τὰ ἐν τῇ Ὑποτυπώσει σημειούμενα παρὰ τοῦ φίλου Σακελίωνος. (Ὁρα ὅπισθεν σελ. 66, ὑποσημ. 5).

πολλοῖς ἐγχωρίως κατονομαζόμενον, τάχα μὲν οὕτω τυχαίως τὴν ἐπωνυμίαν λαβόν, τάχα δ' ὅτι καὶ πολὺ τι πλῆθος ἦν ἐν αὐτῷ τὴν μονῶτιν (1) ἐπανηρημένον ζωὴν. Εἴποι δ' ἂν τις ἐκ τῶν ἐπισυμβάντων ἐς ὅστερον αὐτῷ προσαρμολογήσῃ τὴν κλησιν κατάλληλον. Εἰ γὰρ λατρεία ἐστὶν ἡ δι' ἔργων θεραπεία τοῦ θείου, εἰκότως ἂν οὕτω τὸ ὄρος ἐκεῖνο καλοῖτο, ἅτε πολλοὺς ἔχον τῷ τότε Θεοῦ γνησίους θεράποντας, καὶ τὴν ἐν πνεύματι τελούντας λατρείαν, καὶ μόνῳ ζῶντας Θεῷ. Τοῦτο τοίνυν καταλαβόντες τὸ ὄρος, καὶ πολὺ τι πλῆθος εὐρόντες διαλάμπον ταῖς ἀρεταῖς, ἡγαλλιάσαντο τὰς ψυχὰς καὶ Θεῷ εὐχαριστήριον ὕμνον ἀνέπεμψαν, τὸ τοῦ Δαβὶδ προσεπάρχοντες· « Ἰδοὺ δὴ τί καλόν, ἢ τί τερπνόν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφούς ἐπὶ τὸ αὐτό » (2). Ἐῤχετο δὲ τῶν αὐτῶν ἔργων ὁ θεσπέσιος, καὶ πάλιν πρὸς τὴν πνευματικὴν κονίστραν ἐκδοὺς ἑαυτόν, ἐν ὀλίγῳ τοῖς παροῦσι διὰ θαύματος ἤγετο· μικροῦ γὰρ δεῖν ἄσκαρον τοῦτον καὶ αὐλὸν εἶναι ἐνόμιζον, νηστεῖαν τε πολυήμερον ἄσκοῦντα καὶ πάννυχον στάσιν ἐπιδεικνύμενον· ὅτε δὲ τροφῆς ἔμελλεν ἄπτεσθαι, κριθὴ καὶ κέγγρος ἀληλεσμέναι καὶ πυρὶ προσποτῶμεναι, τὴν τοῦ ἄρτου χρεῖαν ἐπλήρουν αὐτῷ· ἀφ' οὗ μικρόν τι τεμάχιον καταιονῶν ἐν τῷ ὕδατι, τὸ καταλειφθὲν εἰς ἐτέραν ἐφύλαττε τράπεζαν. Ἀλλ' ὦ τῆς οἰκονομικῆς τοῦ ἀνδρὸς ἐπιστήμης! Ἐπειδὴ γὰρ πολλοῖς τῶν νοσοῦντων τὰ Μάεντος (3) ἢ τῶν βρωμάτων χρήσις βδελυκτέα λελόγισται, καὶ μυσάττονται τοὺς ἐσθίοντας τυρόν καὶ ὦν, τοῦ πονηροῦ σατὰν ἀποφανόμενοι ταῦτα ποιήματα, τί τεχνάζεται καὶ τί μηχανάται ὁ δόκιμος τῶν ψυχῶν ἱατρός; Ἀπείχετο μὲν τῶν τοιούτων δι'

(1) Μόνον τὸ ἀρσενικόν· **μονώτης** εὐρηται ἐν τοῖς λεξικοῖς. (Σημ. I. Σ.)

(2) Ψαλμ. ρλδ', 1.

(3) Ὁ Μάνης ἐγεννήθη ἐν Βαβυλῶνι· ἐκ δὲ τῆς ἀναγνώσεως τῶν βιβλίων αἰρετικοῦ τινος Σαυθιανοῦ ἔλαβε τὴν, ἣν ἔπειτα ἐδίδαξεν αἰρεσιν. Ἐκ τῶν πολλῶν δ' αἰρετικῶν αὐτοῦ δογματῶν, διαδοθέντων καὶ εἰς τοὺς ὁπαδοὺς αὐτοῦ Μανιχαίους, ὑπῆρχε καὶ τὸ ἀπαγορεύειν τρώγειν κρέατα, τυρόν, καὶ ὦν, ὡς ἐν αὐτοῖς ὑπαρχούσης τῆς θείας οὐσίας [Μελετ. Ἑκκλ. Ἱστορ. Τόμ. Α', σελ. 277].

δλου τοῦ ἔτους, αναίρων δὲ πᾶσαν σκανδάλου πρόφασιν, καὶ μὴ θέλων πλήττειν τινῶν τὴν συνείδησιν, ἀπεγεύετο τυροῦ τε καὶ γάλακτος ὅτε λαμπρά τις ἐνειστήκει τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ τελετὴ καὶ πανηγυρίς, ἥ ἡ τούτου γενέθλιος, ἥ ἡ τοῦ κοσμοσωτηρίου πάθους ἀνάμνησις (1). Τηνικαῦτα γάρ, πολλῶν ὁρῶντων, τῶν ρηθέντων ἀπογευόμενος, πάλιν τῆς προτέρας ἐγκρατείας ἐξείχετο.

Θ'. Ἀλλ' οὐκ ἔμελλε πόλις ἐπάνω ὄρους κειμένη κρύπτεσθαι, οὐδὲ κεῖσθαι ὁ λύχνος ὑπὸ τὸν μύδιον (2), οὐδ' ὁ λαμπρὸς οὗτος ἀστὴρ μόνους καταφωτίζειν τοὺς γεινιᾶζοντας, καὶ μὴ ταῖς αὐτοῦ λαμπηδόσι τοὺς πόρρω περιαυγάζεσθαι. Ἀπαντες οὖν, ὅσοι τὴν μοναδικὴν πολιτείαν ἐν τῷ ὄρει διήνουν, περὶ τὸν θεοφόρον τοῦτον συναθροισθέντες ἠντιβόλουν, ἰκέτευον, ὑπὸ τούτῳ καθηγητῇ καὶ ποιμένι τετάχθαι, καὶ τῆς αὐτοῦ βούλης καὶ γνώμης ἐξηρτησθαι. Ὁ δέ, πάλαι τὸν ἡσύχιον βίον ἐνσπέρνισάμενος ἀπωθεῖτο τὴν προστασίαν, ὡς τῷ ποθουμένῳ λυμαινομένην τὰ μέγιστα. Ἀλλ' ἐκεῖνοι τὴν βασιλίδαν καταλαβόντες τῶν πόλεων, γνωρίζουσι τὰ κατὰ τὸν ἄνδρα τῷ ἀρχιποιμένῳ (3), καὶ τὸν οἰκεῖον σκοπὸν κοινολογησάμενοι τούτῳ, δυσωποῦσι βίαν ἐπαγαγεῖν τῷ μὴ θέλοντι, καὶ ποιμένα τούτοις ἐγκαταστήσαι αὐτόν. Δεξιῶς οὖν ὁ ἀρχιποιμὴν πείσας τὸν θεοφόρον, καὶ νοθετήσας προτιμοτέραν ἡγεῖσθαι τῆς οἰκείας τὴν τοῦ πλησίον ὠφέλειαν, τοῦ παντὸς ὄρους ἀρχιμανδρίτην καθίστησι, σφόδρα τῆς ἀρετῆς ὑπεραγασθεὶς, καὶ τῆς ἐν ταῖς διαλέξεσιν ἰλαρότητας, καὶ ὄντως ἄνδρα πλήρη πνεύματος διαγνοὺς καὶ συνέσεως. Τῆς γοῦν ἐφέσεως ταύτης ἐπιτυχόντες οἱ ἐν τῷ ὄρει μονάζον-

(1) Εἰ μὴ διέστραπται ἡ γραφὴ ἐνταῦθα, Πάθους ἀντὶ Πάσχα γράψαντος τοῦ ἀντιγραφέως, συνοπακουστέον λοιπὸν ἐν τῷ πάθει καίτῃν ἀνάστασιν (ὅπερ ὁμοίως τῶν ἀτόπων δοκεῖ). Ἄλλως γάρ πῶς ἂν ὑπολάβοι τις τὸν ὅσιον πατέρα τυροῦ καὶ γάλακτος ἀπογεύεσθαι κατὰ τὴν τοῦ σωτηρίου πάθους ἡμέραν; (Σημ. I. Σ.)

(2) Ματθ. ε', 14—15.

(3) Ὁ τὰ τῆς Ἐκκλησίας τὸ τηνικαῦτα οἰκονομῶν Κοσμάς ἦν ὁ Α', ὡς ἐν τοῖς ὀπισθεν σημειώματά μοι [σελ. 70, ὑπόσημ. 1]. (Σημ. I. Σ.)

τες, ὡς Θεῷ προσεῖχον μονονουχί, καὶ τῆς τούτου γλώττης ἐξήρτηντο, καὶ νόμος ἐδόκει τὸ δόξαν αὐτῷ. Διὸ καὶ ταῖς τούτου διδασκαλίαις, καὶ τῶν λογικῶν ναμάτων ταῖς ἐπομβρίαις, ἃς ὁσημέραι ὑετίζων ἐτύγγανεν, ἅπαν ξηρόν τε καὶ ἀνικμον ἐξωσογονεῖτό τε καὶ ἀνέβαλλε, καὶ καρπὸν ἐδίδου τὸν ἐπαινούμενον, καὶ πολλή τις ἐν βραχεὶ τῷ χρόνῳ πρὸς ἀρετὴν ἐπίδοσις γέγονεν· ἐπειδὴ τῷ ἄρχοντι ὡς ἐπίπαν ἐξομοιοῦσθαι φιλεῖ τὸ ἀρχόμενον (1).

Ι'. Ἀλλὰ πάλιν καταιγὶς ἐκύκα τὸ ὄρος· καὶ πάλιν ἡ τῶν πειρασμῶν ἐπωρύετο θαλασσα· καὶ πάλιν κατὰ τῶν θεοφόρων ἐλύττα ὁ δράκων, ὁ ἀποστάτης ὁ τραχηλιάσας ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος, καὶ τὰ ὥρατα τῆς ἔω ἐληίζοντο οἱ τῆς Ἀγαρ ἀπόγονοι, καὶ φόνου πολλοὺς ἔργον εἰργάζοντο. Τί οὖν ἐχρῆν ποιῆσαι τοὺς καλοὺς τῆς ἀρετῆς ἀγωνιστάς; ἄρ' οὐχὶ καὶ τούτῳ δεσποτικῷ πεισθῆναι προστάγματι, εὐχεσθαι μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμὸν παρακελευομένῳ (2); Οὐκ οὐδὲ ἑαυτοὺς ἐκδοῦναι πρὸς κίνδυνον προὔπτον ἡνέσχοντο, ἀλλὰ πρὸς τὴν νῆσον Κῶ βιασθέντες καταίρουσι, ἐνθα οὐκ ἦν, ὅς τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός οὐκ ἐθαύμαζε καὶ ὑπερεπήνει τὸ πρᾶν τε καὶ μειλίχιον· ἔπραττον δὲ πολλοὶ καί, ὁ περὶ τῶν πιστευσάντων ἡ τῶν ἀποστολικῶν Πράξεων ἱστορία διέξεισιν (3). Ἐκεῖνοί τε γὰρ παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων ἐτίθεσαν τὰ ὑπάρχοντα, καὶ ἐκάστῳ ἐδίδοντο καθ' ὅ, τι ἂν τις χρεῖαν εἶχε· καὶ οὗτοι δὲ προσέφερον οὐ μόνον τροφὰς καὶ σκεπάσματα, ἀλλὰ καὶ τὰς κτήσεις αὐτὰς τῷ Θεῷ προσαφώριζον. Βραχύς ὁ καιρὸς, καὶ Θεοῦ τὴν οἰκείαν πληροῦντος ὑπόσχεσιν: Οὐ μὴ σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλίπω (4) εἰπόντος πρὸς τὸν δίκαιον, σεμνεῖον ἱερὸν ἀνεγείρε-

(1) Παρ' Ἡρωδιανῷ, ἐν τῷ προοίμῳ τῆς κατ' αὐτὸν Ἱστορίας, οὕτως ἔχει τὸ γνωμικόν: « Φιλεῖ γὰρ πῶς αἰετὸς ὑπὸ ζῆλῳ τῆς τοῦ ἀρχόντος γνώμης βιοῦν »· καὶ παρὰ Νικήτα τῷ Χωνιάτῃ οὕτω: « Ἐξομοιοῦσθαι τῷ ἄρχοντι φιλεῖ τὸ ἀρχόμενον [εἰς Ἀνδρόν. Κομν. Β', δ']. (Σημ. I. Σ.)

(2) Ματθ. ε', 13.

(3) Πράξ. 6', 44—45, καὶ δ', 32—35.

(4) Ἐβρ. ιγ', 5. Τοῦτο δὲ ἐκ τοῦ Δευτερονομ. λα', 6, καὶ Γεν. κη', 15.

ται, καὶ Θεοῦ δοξάζεται ὄνομα. Ἀλλὰ ψυχὴ δι' ἀρετῆς ὑπερβαλλούσης ἐνωθεῖσα Θεῷ, οὐ φέρει χωριζομένη τοῦ κρείττονος τῇ πρὸς ἀνθρώπους συννεύσει καὶ ὁμιλίᾳ. Διὸ τὸν ἐκ τῶν ὁσημέραι προσφοιτῶντων ὄχλον οὐκ ἀσπαστὸν ἡγούμενος ὁ μακάριος, πάλιν τὴν βασιλίδαν καταλαμβάνει τῶν πόλεων καὶ τῷ κρατοῦντι γνώριμος γίνεται (1). Ὁ δὲ ἦν, οὗ κλέος εὐρύ (2) ἀνὰ πᾶν τὸ περίγειον· ὃν εἴ τις μὴ τεθέαται, ἐκ τοῦ καρποῦ γνωρίζτω τὸ δένδρον. Ὁ γὰρ νῦν τὴν βασιλείον ἰθύνων ἀρχήν, ὁ τῆς πορφύρας ὡραῖος βλαστός, παῖς ἐκείνου καὶ λίαν ποθούμενος, καθ' ἐκάστην ἰδρῶσι περιβρέζομενος, ὡς ἐν ὅπλοις ὢν κατὰ χρόνου παντὸς διηνέκειαν, καὶ ποτὲ μὲν ἀναιρῶν τοὺς τὴν ἑὼ κακύνοντας θήρας, ἄλλοτε δὲ τῶν δυτικῶν μερῶν τοὺς λύκους ἀποσοβῶν καὶ κατατροπούμενος πᾶν τὸ ἀντίπαλον (3).

ΙΑ'. Τῷ καλῷ οὖν τούτου πατρί, τῷ γενναίῳ αὐτοκράτορι καὶ θερμῷ προμάχῳ τῆς εὐσεβείας Ἀλεξίῳ προσιών ὁ τὸν παρόντα συγκροτῶν ἡμῖν σύλλογον, ἀρχῆς ἀπ' ἁκρῆς (4) ὑψηλῆς τὰ κατ' αὐτόν, καὶ γράμμα δούς αἰτεῖται δοθῆναι οἱ μικρόν τι νησίδιον, ἀνθρωπίνης ὀψέως τῷ τότε τυγχάνον παντάπασιν ἔρημον· τοῦτο δηλαδὴ, ἐν ᾧ τὸν ἱερὸν σηκὸν ὁ θεοφόρος ἀνή-

(1) Ἀλέξιος οὗτος ἦν ὁ Κομνηνός, ὁ διὰ χρυσοβούλλου γραφῆς διορησάμενος τῷ ὁσίῳ πατρί τὴν ὅλην νῆσον Πάτμον. καὶ λαβὼν αὐτῆς τὰ ἐν τῇ Κῷ προσκτεθέντα τῷ ὁσίῳ ὀθενήποτε κτήματα. Τὸ πρωτότυπον τοῦ διορηκτηρίου χρυσοβούλλου μετὰ καὶ ἄλλων σώζεται μέχρι τῆς σήμερον κειμήλιον ἄσυλον ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ, οὗ τὴν ἄπταιστον ἀνάγνωσιν καὶ ἀκριθεῖ ἀντιγραφὴν ἐπεχείρησε καὶ ἐτελείωσεν ὁ ἐμός φίλος καὶ ἀκάματος συνεργός καὶ ὁδηγός ἐν πολλοῖς ἐλλόγιμος· Ἰωάννης Σακελλίων.

(2) Ὀμηρικὴ ἡ φράσις [Ὀδυσ. Α, 344]. (Σημ. Ι. Σ.)

(3) Ἰωάννην λέγει τὸν Κομνηνόν, τὸν καὶ **Καλοῖωάννην**, υἱὸν καὶ διάδοχον τοῦ Ἀλεξίου, ὃς ἐβασίλευσεν ἐν ἔτει 1118, καὶ κατετρόπως πολλάκις νικήσας τοὺς Τούρκους ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ τοὺς Σκύθας, Οὐννοὺς καὶ Σερβίους [Ἰωάν. Κίνναμ. Α]. Ἐκ τούτων δ' ἐξάγεται, ὅτι ὁ βιογράφος Ἰωάννης ἤματι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Καλοῖωάννου, συνεχρόνισε δὲ τι σχεδὸν καὶ τῷ ὁσίῳ ἡμῶν πατρί, τῷ 1093 κοιμηθέντι ἐν Κυρίῳ. Τὸ δὲ: «**Ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον**» εἴληπται ἐκ τοῦ Ματθαίου [16', 34].

(4) Ἡ φράσις εἴληπται ἀπὸ τῆς Λυκόφρονος Ἀλεξάνδρας στ. 2:

Ἀέξω τὰ πάντα νητρεχῶς, ἄ μ' ἱστορεῖς

ἀρχῆς ἀπ' ἁκρῆς (Σημ. Ι. Σ.)

γείρεν, ὃς τὸ σῶμα κατέχει τοῦ μάκαρος, δαφιλεῖς θαυμάτων βρύον πηγάς. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς θαυμάζει τὸν ἄνδρα, ὡς καλοῦ παντὸς καταγώγιον καὶ ψυχῶν ἀκέρστορα περιδέξιον, καί, ὅς ἐκεῖνος ἐν ταῖς διαλέξεσι, πειθηνίος τε καὶ ἱκανὸς ἔστιν οὗ τὰ τῶν προσδιαλεγόμενων ἀναλύειν βουλευόμενα (1), πειρᾶται καὶ τὸν μακάριον τοῦ σκοποῦ ἀφιστᾶν, καὶ μηκέτι ζητεῖν τὸ φίλῃσυχον. Τοῖς γοῦν τότε λεχθεῖσι τε καὶ πραχθεῖσι μικρόν τι ἐνδιατρίψωμεν.—«**Τόπος ἔστι τις, ὦ πάτερ, φησὶν ὁ βασιλεὺς,**» **» Κελλία καὶ Ζαγορά λεγόμενος (2).** Ἐν τούτοις πληθεὺς ὅτι **» πολὺ τὸν μονήρη βίον ἀνήρηται·** ἀλλὰ μηδενὸς εὐμοιροῦν τοῦ **» κυβερνᾶν ἐπιστημόνως εἰδότος,** πολλάκις ζάλη περιπίπτει καὶ **» κλύδωνι,** τινὲς δὲ πρὸς ἀντιπνεύσασαν θύελλαν ἀντισχεῖν οὐ **» δυνάμενοι καταποντοῦνται καὶ ὄλλυνται.** Μίμησαι γοῦν αὐ- **» τὸς τὸν Σαμαρείτην ἐκείνον (3),** τὸν ἔλαιον καὶ οἶνον ἐπι- **» χέαντα τῷ ὑπὸ ληστῶν ἡμιθανεῖ, γεγονότι, καὶ πολλὴν** **» προσαχρηχότα τὴν ἐπιμέλειαν, καὶ γενοῦ τῶν εἰς ὄρη καὶ** **» ἐρημίας πλανωμένων προβάτων ποιμὴν δοκιμώτατος, ἵνα μὴ** **» τοῖς πονηροῖς κλέπταις εὐάλωτοι γένωνται, καὶ τοῖς θηρίοις** **» κατάδρωμα.** Οἶδας γὰρ τὴν ἐν Εὐαγγελίοις παραβολὴν, ἣ, **» τὸν ἑκατὸν ἔχοντα πρόβατα ἄνθρωπον, δι' ἐν τὸ ἀπολωλός,** **» ἀφεῖναι τὰ ἐννενηκόντα ἐννέα, φησὶ (4), καὶ πορευθῆναι,** **» καὶ ζητῆσαι τὸ παθὸν τὴν ἀπώλειαν καὶ εὑρεῖν, καὶ συγκα-** **» λέσαι τοὺς φίλους καὶ ποιήσασθαι τοῦ ἀπολωλός τὴν** **» εὑρεσιν εὐθυμίας ἐπόθεσιν.** Μὴ οὖν καταρᾶσθαι αὐτὸς,

(1) Καὶ Ἄννα δὲ ἡ Κομνηνὴ μετὰ γυναικείας φιλαρεσκείας περὶ τῆς εὐλογίας τοῦ πατρὸς αὐτῆς οὕτως ἱστορεῖ: «**Εἰ δὲ καὶ εἰς ὁμιλίαν ἦλθεν ἐκεῖνος καὶ τὴν γλῶτταν ἐκίνησεν, εἶδες ἂν αὐτόχρομα τὴν πυρίπνου ἐπικαθημένην τοῖς χεῖλεσιν ἐκείνου ῥητορικὴν δημοσθένους.** Καὶ γὰρ τῷ κατακλυσμῷ τῶν ἐπιχειρημάτων πᾶσαν καὶ ἀκοὴν καὶ ψυχὴν κατεσύρετο, καὶ ἀμύθητος ἦν καὶ ἄμαχος καὶ τὴν γλῶτταν ὁμοῦ καὶ τὴν χεῖρα, τὴν μὲν πρὸς δόρατος ἄφειν, τὴν δὲ πρὸς ἀκήρατα θέλητρα» [Ἀλεξιάδ. Β:δλ. Γ'].

(2) Ὅρα τὰ πρὶ αὐτοῦ σημειούμενα ὑπὸ τοῦ φίλου Σακελλίου ἐν §. Θ' τῆς τοῦ οσίου πατρὸς Ὑποτυπώσεως. (Ἰδε ὁπισθεν σελ. 76, ὑποσημ. 4.)

(3) Λουκ. ι', 33.

(4) Ματθ. ιη' 12.—Λουκ. ιε', 4.

» ἀλλὰ κατὰ τὸν Μωϋσῆν τῷ νοητῷ Φαραὼ ἀντιτάχθητι (1),
 » καὶ γενοῦ ὁδηγὸς τοῖς πρὸς τὴν ἄνω μὲν Ἱερουσαλὴμ ἀνιέναι
 » προθυμουμένοις, δελεαζομένοις δὲ τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ ἡδύσ-
 » μασιν ».

ΙΒ'. Τοιαῦτα καὶ πλείω τούτων τοῦ βασιλέως φιλοσοφῆσαν-
 τος, ὁ λαμπρὸς οὗτος τοῖς κατορθώμασιν ἡρεμαίᾳ καὶ συνεσταλ-
 μένῃ φωνῇ τοιάνδε τὴν ἀπόκρισιν ἐποιήσατο. — « Τινὰ τῶν
 » γινομένων ἐν τοῖς Κελλίοις, ὃ θειότατε αὐτοκράτωρ, σῇ ду-
 » νάμει καὶ ἐφορεῖα, ὡς ἤκουσται μοι, δύνανται τυχεῖν διορθώ-
 » σεως; τῶν δέ, καὶ οἱ μοναχοὶ ποιήσουσι πρόνοιαν. Εἰ γοῦν ἡ
 » σὴ βασιλεία μεγαλειότης καὶ τὸ τῶν μοναχῶν σύστημα ἐθέ-
 » λει ποιμαίνειν ἡμᾶς, τὸν κανόνα τῆς μοναδικῆς πολιτείας
 » ἀναγκάζον ἐστὶ παραστήσαι τῷ γράμματι ». — Καὶ ὁ βασιλεὺς
 ὡς νουνεχῇ τὸν ἀπόλογον προσεδέξατο καὶ καλλιγραφεῖν διορίζε-
 ται. Καὶ λαβὼν ὁ πατὴρ τὸ διάταγμα ἐκτίθησιν Ὁρὸν τοῦ κατὰ
 Θεὸν πολιτεύματος, οἰκείους ἐγγραφάμενος γράμμασιν, ἃ καὶ
 ἡμεῖς τεθεάμεθα (2). Οἷον δ' ἂν τις τούτων ἐπαινέσειε πρῶτον;
 Ὑψηλεῖται μὲν οἰκειαχὸν τε ἐν ὑμῖν συνίστασθαι πόλεμον καὶ τὸν
 ἐκ τῶν δαιμόνων τῶν ἔξωθεν, καὶ τελείαν ἀκτημοσύνην διδάσκει,
 καὶ μὴ συχνότερον παραβάλλειν ταῖς πόλεσι· τὸν τε γὰρ ἰχθὺν
 ἐξελθόντα τοῦ ὕδατος ἀποπνίγεσθαι, καὶ τὸν μοναχὸν οὐ με-
 τρίως, τὴν μονίαν καταλιπόντα, βλάπτεσθαι φιλοσοφεῖ· καὶ ὅπως
 χρὴ προσκυνεῖν τὰ μορφώματα αὐτοῦ τε τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς
 πανάγνου μητρὸς αὐτοῦ, καὶ τῶν ἀκολουθησάντων γνησίως
 τῆς εὐσεβείας τοῖς δόγμασιν· ὅτι οὐ λατρευτέον τούτοις, ἀλλὰ

(1) Ὡς περ ὁ Μωϋσῆς τῷ αἰσθητῷ Φαραὼ βασιλεῖ τῆς Αἰγύπτου, πρὸς ἀπελευθέρωσιν
 τοῦ ἑαυτοῦ γένους ἀντετάχθη διὰ τῶν παρὰ Θεοῦ σημείων, οὕτω καὶ σὺ τῷ νοητῷ Φα-
 ραῶ, τουτέστι τῷ διαδόχῳ, ἀντιτάχθητι, ποδηγετῶν τοὺς θέλοντας μὲν ἀναβῆναι εἰς τὴν
 ἄνω Ἱερουσαλὴμ, δελεαζομένους δὲ ὑπὸ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἡδυσμάτων, τῶν τῆς σαρκὸς
 δηλαδὴ παθῶν [Ἐξοδ. ις', 3].

(2) Καὶ τούτου ὁμολογῶν, ὅτι ὁ μητροπολίτης Ῥόδου Ἰωάννης σύγχρονος ἦν τῷ ὁστίῳ
 Ὁ μὲντοι Ὁρὸς οὗτος, οὗ καὶ ὁ Ἀντιοχείας Ἀθανάσιος μνημονεύει ἐν §. ΙΓ' τοῦ
 κατ' αὐτὸν Ἐγκωμίου, οὐκ ἀπεσώθη.

τὴν κατὰ σχέσιν προσακτέον προσκύνησιν (1)· οἷον δὲ καὶ τοῦτο,
 προστίθῃσι. Τὸν δὲ ἀρετῆς ὑπερβάντα τοὺς ὁρους τῆς φύσεως,
 καὶ μόνον μόνῳ προσομοιοῦντα Θεῷ, οὔτε φώτων, οὔτε μὴν εἰ-
 κόνων χρῆζειν, φησὶν, ἀλλὰ βύειν μᾶλλον τοὺς ὀφθαλμούς· ὅταν
 αἰσθητὸν θεάσῃται φῶς, καὶ χαίρειν ὅτι, κατὰ τὸ δυνατόν ἀνθρώ-
 πῳ, τῇ τοῦ νοῦ θεωρίᾳ τὰ οὐράνια κάλλη φαντάζεται καὶ θεωρεῖ
 τὰ ἐκεῖσε φῶτα ὡς ἐν ἐσόπτρῳ. Τὸν περὶ τῶν δογμάτων ἐξακριβοῦ
 λόγον τρανότατα, καὶ τὸ μυστήριον τῆς ἐκ Πατρὸς αἰδίου τοῦ
 Θεοῦ Λόγου γεννήσεως καὶ τῆς ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων τού-
 του σαρκώσεως λογογραφεῖ κάλλιστά τε καὶ ὑψηλότατα, παρα-
 μιγνύς καὶ ἱστορίαν τινά. Φρέαρ γὰρ εἶναι, φησί, πρὸς τῇ θύρᾳ
 τοῦ σπηλαίου ἐν τῷ ναῷ τῆς Βηθλεέμ, οὐ μέσον στήναι τὸν
 ἐκ Περίοδος ὁδηγοῦντα τοὺς μάγους ἀστέρα καὶ ὑποδεικνύειν
 τὸν φεγγώδη Ἰησοῦν τὸ παιδίον· καὶ νῦν δέ, ὅταν ἐπὶ τῇ τοῦ
 Χριστοῦ γεννήσει ἐπισταίῃ πανήγυρις, ὅραν τοὺς καθαρὸς τὰς
 τῆς ψυχῆς κόρας τὸν ἀστέρα μέσον τοῦ φρέατος. Ἄλλ' εἰ
 πάντα τὰ τοῦ γράμματος διεξιέναι βουλοίμην, φορτικὸς ἴσως
 ἂν τιτὶ δόξω, καὶ ἡ ἡμέρα ἐπιλείψει με διηγούμενον (2).
 Λοιπὸν ἐπανίωμεν ὅθεν ἐξέβημεν.

ΙΓ'. Τοῦ θεσπεσίου τούτου ἀνδρὸς δόντος τὸ γράμμα τῷ
 βασιλεῖ, ὅσοι τῆς συγκλήτου βουλῆς ἐτύγχανον προὔχοντες,
 ἐνωτισθέντες τὰ γεγραμμένα, θείας φωνᾶς εἶναι ταύτας συνέ-
 θεντο, καὶ τοῦ παναγίου Πνεύματος ἀπηχήματα· καὶ ὁ αὐτοκρά-
 τωρ ἔτι πλέον τὸ σέβας τῷ πατρὶ προσάγων ἡγαλλιᾶτο καὶ
 ἔχαιρε, τῶν ἐν πελάγει τοῦ βίου νηχομένων ἀποκαλῶν λιμένα
 σωτήριον. Ἄλλ' οὔτε τοῖς ἰκτεριῶσιν ἡδὺ τὸ μέλι νομίζεται,
 οὔτε τοῖς ἀμβλυωποῦσι τὰς ὀφείας καθαρῶς τὰ χρώματα διακρί-
 νεται, καὶ ταῖς νυκτερίσι φῶς τὸ σκότος νομίζεται. Πικρία γοῦν
 καὶ τοῖς Κελλιώταις τὰ τοῦ μάκαρος ἐφάνησαν διατάγματα,

(1) Καὶ μέχρις ἄρα τῶν τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμερῶν ἐπεκράτει ἡ τῶν εἰκονομάχων
 αἵρεσις, ὥς περ δὴ καὶ ἡ τοῦ Μάκεντος.

(2) Ἐδρ. ια', 32.

καὶ γεγονάσιν ὡς ἀσπίς βύουσα τὰ ὄτα πρὸς τὰς τῶν ἐπα-
δόντων φωνάς (1). παλαιὸς γὰρ ἀσπίς οἶνον νέον οὐ δύναται
συντηρεῖν (2). Διὸ καὶ ὁ θαυμαστός οὗτος Χριστοδούλος, τοὺς
μὴ θέλοντας πνευματικῶς κατάρχειν αὐτὸν ἀφείς ιδιορρυθμί-
α πορεύεσθαι, τοῦτον ἐξήτει τὸν τόπον ἰδεῖν (3), ἐν ᾧ τὸ τῆς θεό-
τητος τοῦ μονογενοῦς μυστήριον ἐκ Πνεύματος ἁγίου τῷ τῆς
βροντῆς υἱῷ καὶ μαθητῇ ἐπιστηθίῳ ἐγνωρίσθη σαφέστατα, οὐ-
ρανόθεν ἀοράτως φωνῆς ἐνεχθείσης: « Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος,
καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος » (4).
Ἰκετεύει τοίνυν τὸν αὐτοκράτορα δῶρον δοῦναι οἱ ἐράσμιον
τὸ νησίδιον· ὁ δέ, καὶ τὴν αἴτησιν ἀσμένως προσίεται, καὶ
σιτοδότης ἐτήσιος γίνεται (5), καὶ μυρίαις δεξιούται ταῖς χά-
ρισιν.

ΙΔ'. Λαβὼν τοιγαροῦν τὸ βασιλεῖον γράμμα καὶ πρὸς τὴν
νῆσον ἀπάρας, συντρίβει μὲν πρῶτον τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἁγί-
α, ἀπὸ λίθου λευκοῦ τεχνήντως ἐξεργασμένον (6). Εὐρὼν δὲ
μικρὸν εὐκτῆριον οἶκον, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀποστόλου καὶ Εὐαγ-

(1) Ψαλμ. νζ', 5—6.

(2) Ματθ. θ', 17.

(3) Τὴν Πάτμον δηλονότι. Ἀλλὰ περὶ τοῦ ποῦ συνέγραψε τὸ Εὐαγγέλιον ὁ Ἰωάν-
νης, ἐν Πάτμῳ δηλαδὴ ἢ ἐν Ἐφέσῳ, ὑπάρχει διάφορος ἡ γνώμη τῶν θείων πατέρων.
Οἱ μὲν γὰρ λέγουσιν ἐν Πάτμῳ, ὅπου καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν ἐώρακε, ἔπειτα δ' ἐξέδωκεν
αὐτὸ ἐν Ἐφέσῳ. Τῶν πρώτων ὁμῶς τὴν γνώμην φαίνεται ἀποδεχόμενος καὶ ὁ τοῦ ὁσίου
βιογράφος οὗτος [Ὁρα Μελετ. Ἑκκλ. Ἱστορ. τόμ. Α', σελ. 167, καὶ Εὐγεν.
Ἑκατονταετ. σελ. 214]. Ἀλλὰ καὶ αὐτός ὁ ὁσιος Χριστοδούλος τὴν τῶν πρώτων
γνώμην ἀσπαζόμενος φαίνεται, ἐν τῇ αὐτοῦ Ὑποτυπώσει [Ὁρα ὁπισθεν σελ. 75].

(4) Ἰωάν. α', 1.

(5) Ὑπαινίττεται ἐνταῦθα, ὡς νομίζω, τὸ μηκέτι σωζόμενον χρυσόδουλλον τοῦ Ἀλε-
ξίου, ἐν ᾧ θεόσπιστο διδόναι τῇ μονῇ ἐτησίως παρὰ τῶν τῆς Κρήτης δουκῶν σίτου
μὲν μοδίους τριακοσίους, νομίσματα δὲ εἰκοσιτέσσαρα Κομνηνάτα θεοτοκία. Τοῦτο δὲ
τὸ φιλοτίμημα ἐπιδεδάφλευτο τῇ μονῇ καὶ παρὰ τοῦ υἱοῦ καὶ τῆς ἐκείνου βασιλείας δια-
δόχου Ἰωάννου, οὗ τὸ χρυσόδουλλον σώζεται ἐν τῷ τῆς μονῆς γραμματοφυλακίῳ [ἀριθ.
15 πολιτ. ἐγγράφων]. (Σημ. Ι. Σ.)

(6) Αὐτόθι γὰρ ὑπῆρχε ναὸς τῆς Ταυροπόλου εἴτε Σκυθίας Ἀρτέμιδος, περὶ οὗ ἐπιθι-
τὰ σημειωθέντα παρὰ τοῦ ἡμετέρου Σακελλίου ἐν τῷ Πρακτικῷ τοῦ τῶν Κυκλάδων
νήσων ἀναγραφῆως [Ὁρα τοῦτο ὁπισθεν ἐν τῷ Προλόγῳ μετὰ τὸ χρυσόδουλλον].

γελιστοῦ Ἰωάννου καθιδρυμένον (1), ὡς μὴ τὴν ἀδελφότητα
πᾶσαν χωρεῖν ἱκανόν, διασκευάζειν ἠπείγετο. Ἀλλ' ἐπὶ τούτῳ
σφόδρα οἱ περὶ αὐτὸν ἐδυεφόρουν, ἡνιωτό, πολλοῦ πόνου καὶ
δυσχεράσεως (2) οὐ μετρίας τὴν οἰκοδομίαν ὀρῶντες προσδε-
δεμένην, ἅτε μὴδ' ὅποι τὴν κεφαλὴν κλίνουσιν ἔχοντες· ἄλλως
τε δὲ τραχὺν καὶ οὐ ῥαδίως βάσιμον, ἀλλ' ἀνάντη τε καὶ ἀπό-
τομον τὸν τόπον κατανοοῦντες ὠκλαζον, τὴν ἐγγείρησιν οὐκ
ἐπῆνουν, καὶ μεταναστῆναι πάλιν λεληθότως ἐκείθεν ἐσκέ-
πτοντο. Ἀλλὰ τῇ τοῦ νοῦ ὀξυδερκείᾳ κατανοεῖ τὰ τούτων βου-
λεύματα, καὶ προαγορεύει τὰ μέλλοντα, καὶ καταπεπτωκότα
διανίστησι τὰ φρονήματα, εἰπὼν ὡς οὐδὲν ἔσται λυποῦν, οὐδέ
τις ἀπαντήσῃ δυσχέρεια, ἀλλ' ἐνταῦθα πολλῶν ψυχῶν ἰατρεῖον
γενήσεται, καὶ οἱ πεφορτισμένοι τῷ τῶν ἀμαρτιῶν ἄχθει, ἀπαλ-
λαγὴν κόπου εὐρήσουσιν· ὡσεὶ κέδρος γὰρ τοῦ Λιβύου ὑπεραν-
ξηθήσεται (3), καὶ ὡσεὶ ἐλαία κατάκαρπος πληθυνθήσεται (4).
Καὶ ταῦτα λέγων χερσὶν οἰκειαῖς τοὺς λίθους ἐπεφορτίζετο,
καὶ γῆρα κάμων, καὶ πονήρως ἔχων τοῦ σώματος ἤδη κατεσ-
κληκότος, τῇ προθυμίᾳ διεθερμαίνετο, καὶ τοὺς λοιποὺς πρὸς
τὸν ὁμοῖον ζῆλον διηγείρε, καὶ ὁ θεὸς σηκὸς ὠκοδομεῖτο λαμ-
πρότατα, τῆς ἀνωθεν προνοίας ἐν τοῖς ἀπόροις τεχνάζομένης
τοῦ εὐπορον, καὶ πᾶσαν ἀμνηχανίαν διαλυούσης, καὶ μακρὰν
ἀποθούσης τὰ σκάνδαλα.

ΙΕ'. Ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς προβόρῃσεως εἰς ἔργον εἶδον ἐκβεθη-
κότα, καὶ πάντα καλῶς διεσκεύαστο, καὶ τέλος ἀπειλήφασιν
αἷσιον, Θεῷ τὸν εὐχαριστήριον ἔθυσαν. Καὶ ὡς περ ἐπὶ τῇ κατα-
παύσει τῆς κιβωτοῦ (5), ἐκ τῶν ἀλλοφύλων ἀνασθαιέσης ὁ
Ἰσραὴλ ἐκρότει καὶ ἔχαιρεν, οὕτω καὶ οὗτοι τοῦ πηλοῦ καὶ

(1) Παράβαλε πρὸς ταῦτα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀναγραφῆως τῶν Κυκλάδων νήσων
περὶ τοῦ εὐκτῆριου τούτου ἀναγεγραμμένα ἐν τῷ εἰρημένῳ Πρακτικῷ (Σημ. Ι. Σ.)

(2) Ἐλλείπει ἡ λέξις ἐν τοῖς λεξικοῖς. (Σημ. Ι. Σ.)

(3) Ψαλμ. Lα', 13.

(4) Ψαλμ. να', 10.

(5) Α' Βασιλ. ς', 31.

τῆς πλινθείας ἀπαλλαγέντες, τὸ θεῖον εὐφημίαις ἐγέραιρον, καὶ τοῖς ὑπὲρ ἀρετῆς πανημερίοις ἐθεράπευον ἀγωνίσμασι. Καὶ ἡ φήμη πανταχοῦ τὸ γεγονός διεπόρθμευε, καὶ πρὸς θεὸν τοῦ μακαροῦ οἱ καταίροντες ἀριθμὸν ὑπερέβαινον· ἦν γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις, οἷς ἐλαμπρύνετο προτερήμασι, καὶ τῆς εὐποιίας ἐπιμελόμενος, καὶ τοῖς πιεζομένοις τῇ βαρυτάτῃ τῆς πενίας καμίνῳ δότης ἱλαρὸς τε καὶ ἄφρονος. Λιμοῦ γοῦν ἰσχυροῦ ποτε γεγονότος καὶ τὰς πέριξ νήσους κακῶς διαφθείροντος, μίαν εὐρεῖν τοῦ δεινοῦ λύσιν οἱ πάντες ἐνόμιζον, τῷ προσελθεῖν τῷ πατρὶ καὶ μετὰ δακρύων ἱκετεῦσαι ὥς ἂν τὴν ἐξ ὕψους ῥοπὴν ἐξαιτήσῃ καὶ τὸ θεῖον ἐξευμενίσῃ. Καὶ δὴ τῶν καταιρόντων τὸ σεμνεῖον πεπλήρωτο, οἷς τὸ σέβας ἀφοσιωσαμένοις τῷ Ἀποστόλῳ, τράπεζαν προθεῖναι τῷ ταμίᾳ διεκελεύετο. Τῷ δὲ τὴν σπάνιν ὑποδεικνύντι τῶν ἀναγκαίων, καὶ τὰ καθ' ἑαυτοὺς μάλλον ἀποδυρομένῳ, οὗτος ἠπίως ἐπέπληξεν, — « Ἡ ἀγνοεῖς, εἰ » πῶν, τὴν κραταιὰν τοῦ Θεοῦ χεῖρα, ὡς πέντε ἄρτοις (1) ἐν » ἐρημίᾳ λαὸν ἐξέθρεψε μυριάριθμον, καὶ διὰ τοῦ προφήτου » Δαβὶδ ἀπεφάνετο : « Οὐκ εἶδον δίκαιον ἐγκαταλειμμένον, » οὐδὲ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ζητοῦν ἄρτον ; » (2) Πῶς οὖν τὰ » σπλάγχνα τοῦ Θεοῦ, ὅσον ἐφ' ἡμῖν, ἀποκλείομεν, εἶγε πρὸς τὰ » πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἀφορᾶν προστετάχμεθα, ἃ μὴ σπείροντα » μὴδὲ θερίζοντα τρέφει ὁ Πατὴρ ὁ οὐράνιος ; (3) Τί δὲ οἶδας, » εἰ ὀλίγα διανείμασι προσθήσῃ πλείονα ; » — Εἶπε, καὶ πλήρης εὐθύς τῶν ἐδεσμάτων ἡ τράπεζα· καὶ οἱ λιμώττοντες ἐκορένυντο· καὶ τοῖς λόγοις τὸ ἔργον ἐφείπετο· καὶ ὁ ταμίης ἐσωφρονίζετο, καὶ οὐκέτι δυσπειθὴς ἦν οὐδ' ἀνήκοος, ἐπιτάττοντος τοῦ λαλοῦν ἐν ἑαυτῷ κεκτημένου τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.

ΙΓ'. Πέντε οὖν ἐν τῇ Πάτμῳ χρόνους (4) διανύσας ὁ θεσπέ-

(1) Ματθ. ιδ', 17.

(2) Ψαλμ. λς', 25.

(3) Ματθ. ς', 26.

(4) Ἀναχρονίζει κατὰ τοῦτο ὁ τοῦ ὁσίου βιογράφος, ὡς καὶ ὁ τοῦτον ἀντιγράφας

σιος καὶ πολλῆς ἐνταῦθα τῆς ἡσυχίας καταπολαύων, πρὸς τὸν ἴσον ζῆλον τὸ ὑπ' αὐτὸν διηρέθιζε ποίμνιον, καὶ ἦν ἀμίλλα τοῦ καλοῦ. Ἀλλὰ πάλιν ἡρεμεῖν τὸν γεννάδα ὁ σατὰν οὐκ ἀφίησιν, ἀλλ' ἀποικίζει τοῦ φιλάτου καταγωγίου, καὶ μακράν που φεύγειν βιάζεται, Θεοῦ τὸν ἄνδρα πειράζοντας, οὐχ ὅπως αὐτὸς ἐπιγνῶ τὸ τοῦτου στερέμνιον (πῶς γὰρ ὁ τὰ πάντα εἰδὼς πρὸ γενέσεως ;), ἀλλ' ὥς ἂν τοῖς ἀπανταχοῦ τοῦτον γνωρίσῃ, καὶ νῆσοι, καὶ ἔως, καὶ τὰ πρὸς δύνοντα ἥλιον τῆς αὐτοῦ χρηστότητος ἀπολαύσωσιν. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκ τῶν δυτικῶν μερῶν θῆρ αἰμοβόρος ἀπαναστὰς ἐκάκου τε τὴν Ἐπίδαμνον (1), καὶ μέχρι τῶν τῆς Θετταλίας ὄρων ἀφικόμενος τὰ ἐν ποσὶν ἐληίζετο (2), τῷ εὐσεβεὶ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ οὐκ ἦν φορητὸν τὸ ἐν βασιλείῳις τρυφᾶν ἀλλ' εὐθύς κατὰ τοῦ παλαμναίου ἐξοπλίζει τὴν φάλαγγα καὶ γενναίως ἀντιπαράτατται τῷ ἀλάστορι. Ἐντεῦθεν οἱ τῆς Ἀγαρ ἀπόγονοι (3) ἀδείας λαβόμενοι κατεξουσιάζουσι μὲν τῶν ἔγγιστα πρὸς τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν ἑω διακειμένων πολιχνίων, αἵρουσι δὲ τὴν ὄφρυν, καὶ ὡς μηδενὸς ἀντιπάλου τυγχάνοντος, ναῦς πολεμικὰς συσκευάζονται, καὶ κατὰ τῶν τὰς νήσους οἰκούντων ἐκθέουσιν. Οὗτος ὁ φόβος πείθει τουτονὶ τὸν ἀκριβῶς

Ἀθανάσιος [ὅρα ἔμπροσθεν τὸ τοῦτου Ἐγκώμιον §. Η']. ἐν γὰρ τῷ σωζομένῳ ὑπομνήματι τοῦ πατριάρχου Νικολάου Γ' τοῦ Γραμματικοῦ, ἐκδομένου ὄντι τῷ 1087, ἤρως ἀναφέρεται ὅτι ὑπὸ Κοσμᾶ τοῦ Α' ἐγκεχειρίστο ὁ ὅσιος τὴν τοῦ ὄρους Λάτρου προστασίαν [ἴδε καὶ ὅπισθεν σελ. 70, ὑποσημ. 1]. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δὴπου ὁ χρόνος ἀντιμαχόμενός ἐστι τῷ ἱστορουμένῳ. Ὁ μὲν γὰρ Νικόλαος τῷ 1084 ἐπελάβετο τῶν τῆς Ἐκκλησίας οἰάκων, ὁ δ' ὅσιος τὴν δωρεάν τῆς Πάτμου ἀπέλαβε τῷ 1088. Ἀσυμβίβαστον οὖν ἐν οὗτω βραχεῖ χρονικῷ διαστήματι καὶ ἐν Λάτρῳ διαύσαι αὐτὸν τοὺς ἀσκητικοὺς διαύλους, καὶ ἐν Στροβήλῳ (ἐνθα μάλιστα, ὡς ὁ Ἀθανάσιος διηγείται ἐν §. Ι', συχνὸν παρέμεινε χρόνον ὁ ὅσιος), καὶ ἐν Κῷ, ἐν ἧ οὐκ ὀλίγον χρόνον, κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀθανάσιον, πονοῦμενος ἦν περὶ τὴν τῆς μονῆς ἀνέγερσίν τε καὶ ἀπάρτισιν φροντιστηρίου, οἷον αὐτὸς οὗτος περιγράφει ἐν §. Ζ' τῆς αὐτοῦ Ὑποτυπώσεως [ὅρα ὅπισθεν σελ. 73 κ. ἐφ.]. (Σημ. Ι. Σ.)

(1) Τὸ νῦν Δυρράχιον.

(2) Ὁ θῆρ οὗτος ἦν Ῥοδέρτος ὁ Γουίσκαρδος δοῦξ Ἀπουλίας καὶ Καλαβρίας, ὁ μετὰ στόλου καὶ μεγίστης στρατιωτικῆς δυνάμειος ἐξορμήσας κατὰ τῆς Ἐπίδαμνου [Ἄνν. Κομν. Βιβλ. Δ'].]

(3) Ὁ Ἀμὴρ Σολυμᾶς [αὐτόθ.].

ειδόμενα τοῦ Εὐαγγελίου τὸ κήρυγμα (1) ἀπαίρειν τῆς νήσου σὺν παντὶ τῷ πληρώματι· καὶ ἀφικνοῦται ἔνθα τῆς ἡμέρας πολλάκις τὸ θαλατταῖον ὕδωρ εἰσρέον πρὸς τὸ ἀναντες καὶ πάλιν ὑπονοστοῦν εὐριπον ἀπεργάζεται, ἣν δὴ ἐπωνυμίαν τῷ τόπῳ οἱ παλαιοὶ προσεφώρισαν. Κάκει τοίνυν διὰ θαύματος τοῖς πᾶσι γενόμενος, καθάπερ τις ἄγγελος ἐν θνητῷ σώματι τιμῆς προσηκούσης ἀξιωθείς, τὸ ὑπ' αὐτὸν ποίμνιον ἐνουθέτει μὴ ταῖς μεταβάσεσι δυσφορεῖν, μηδὲ πρὸς τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν ἀνοήτως ἀνθίστασθαι, οἰκονομοῦντι ἐν κρίσει τὰ πράγματα καὶ λόγοις ἀρρήτοις αὐτὰ διεξάγοντι. Ἄλλ' ἦν τις τῶν μοναχῶν, [δς] (2) μὴ φέρων συγκακουχεῖσθαι, μηδὲ τὸ τῆς ἐγκρατείας στρυφνὸν καὶ ἐπίπονον, ὡς τῆς δωδεκάδος Ἰουδαῶν ἀναχωρεῖ τῆς τῶν ἀδελφῶν δημηγύρεως, καὶ τῆς πνευματικῆς ξυναυλίας κήπου ἀνταλλάττεται μίσθωσιν. Ἄλλ' ὥςπερ ὁ διάβολος εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον καὶ τὴν προδοσίαν ἐσκέπετο, καθὼς φησὶ τὰ ἱερόγραφα λόγια (3), οὕτω δὴ καὶ τὸν ἀδελφότητος ἀρηνιάσαντα πονηρὸν ἤγχε δαιμόνιον, καὶ πῶ πατρὶ τοῦ μικροψύχου μαθητοῦ τὸ πάθος ἀγγέλλεται· καί, οἷος ἐκεῖνος, πρᾶος, ἀνεξίκακος, μὴ τῇ ὀργῇ τὸν ἥλιον εὐρίσκων ἐπιδυόμενον (4), λαβὼν τὴν τετρακτὺν τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων πυκτίδα, ἅπεισι νυκτὸς πρὸς τὸν ἐμμανῆ καὶ παράφρονα καὶ ὑπαναγινώσκει τούτῳ τὰ τοῦ Πνεύματος λόγια, καὶ ῥάων εὐθύς ὁ νοσῶν γίνεται, καὶ οὐκέτι περὶ δένδρων φυτείας καὶ κήπων ἀρεδείας ἐθέλει φιλοπονεῖν, ἀλλὰ τὴν τῆς ἀρετῆς ἄρουραν ἐπιγίνεται πάσῃ προθυμίᾳ γεηπονεῖν, ἐπανιών πρὸς τὴν ποίμνην, ἥς κακῶς πρώην κεχώριστο.

ΙΖ'. Οὐ πολλοῦ δὲ χρόνου παρωχηκότος, τοῖς ἐπομένοις προλέγει τὴν τῶν γηγένων ἐκδημίαν πρὸς Κύριον, καὶ ὡς οὐκ εἰς τέλος οἱ Ἀγαρηνοὶ τὰς νήσους οἰκήσουσιν, οὐδ' ὁ ἐπιστήθιος

(1) Μαθ. ι', 23.

(2) Ἐξέπρεσε προδήλως ἡ ἀναφορικὴ αὕτη ἀνωμυμία. (Σημ. Ι. Σ.)

(3) Ἰωάν. ιγ', 2.

(4) Ἐφεσ. δ', 26.

μαθητῆς αὐτοὺς παρόψεται· ἀλλὰ τοῦ κλύδωνος κατασπορέντος, πρὸς τὴν πνευματικὴν μάνδραν παλινოსτήσουσιν. Ἀντιβόλει δὲ τὸν αὐτοῦ νεκρὸν τῆς ὑπερορίας ἐκκομίσαντας, ἐφ' ᾧ πολλὰ ἐμόγησε καταθεῖναι σηκῷ. Ταῦτα τοῖς φοιτηταῖς προειπών, καὶ λόγοις ἐξιτηρίοις τοὺς παρόντας καθαγιασας, τὸ πνεῦμα τῷ Θεῷ παρατίθουσιν, ἕκτην πρὸς τῇ δεκάτῃ τοῦ Μαρτίου μηνὸς ἄγοντος. Ἀλλὰ τῆς προβόρῃσεως πέρας λαβούσης, καὶ τῶν κατὰ θάλατταν πειρατῶν καταποντωθέντων τῇ τοῦ κρατοῦντος ῥωμαλεότητι, οἱ καλοὶ φοιτηταὶ τοῦ καλοῦ ποιμένος τῆς προφητείας ἀνεμιμνήσκοντο καὶ πρὸς τὸν ἀπόπλου παρσκευάζοντο. Ἐπεὶ δὲ οἱ τὴν χώραν ἐκείνην οἰκοῦντες, τοῦ τιμίου σώματος ὅσον ἤδη τὴν στέρησιν παθεῖν ἠκηκόεσαν, περιστάντες, οὐδ' ἂν εἴ τι καὶ γένοιτο μεθήσειν ἔφασκον· ἀνόητον γὰρ εἶναι καὶ πάντῃ ἀξύνετον, τὸν σωτῆρα, τὸν ἱατῆρα, τὸν πάσης νόσου θεραπευτὴν, ἐτέροις ἄγειν παραχωρῆσαι ὅποι καὶ βούλονται· διὸ καὶ ἀπρίξ τῇ σορῷ παρεκάθηντο. Ἄλλ' οὐκ ἦν εἰκὸς τοῦ μακαρίου διαψευσθῆναι τὸ μάντευμα. Ἀωρὶ γὰρ τῶν νυκτῶν διαλαθόντες τοὺς φύλακας, ἐπ' ὧμων τε τὸν νεκρὸν αἶρουσι καὶ τῷ πλοίῳ παρατιθέασιν, καὶ τῇ θαλάσῃ λειοκύμονι περιτυχόντες πρὸς τὴν νήσον καταίρουσι, καὶ τοῦ ἱεροῦ σκήνους μεγαλοπρεπῶς προπομπεύουσι, τὸ θεῖον ὑμνολογοῦντες καὶ τὸν ἄερα τοῖς ἀρώμασι κατευωδιάζοντες· καὶ νῦν ἄρτιόν τε καὶ σῶον πρὸς τῷ τοῦ Ἀποστόλου τεθειμένον νεφ, θαυμάτων πηγὰς ἀναβλύζει, καὶ ὡς ὁσμῆς μύρου οἱ πιστῶς ἀπτόμενοι ἐπαισθάνονται, καὶ τῇ ἀφῇ μόνῃ καθαγιαζόνται, καὶ τῆς τῶν σωμάτων λώδης ἐλευθεροῦνται.

ΙΗ'. Ἄρον κύκλῳ τοὺς ὀφθαλμούς σου πᾶς ὁ φιλοθεάμων, καὶ ἴδε τὰ πνευματικὰ τέκνα ἅμα σὺν τῷ πατρὶ συνηγμένα κατὰ τὴν πρόβρῃσιν, καὶ ταῖς εὐχαῖς αὐτοῦ πληθυνόμενά τε καὶ ἐπιστηριζόμενα, καὶ τὰς ἄρκυς τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν καὶ ὁρατῶν διαφυγγάνοντα. Ποτὲ γάρ τις μεθ' ὀλκάδος μυριάνδρου προσοκείλας τῇ νήσῳ, νυκτεριναῖς ἐδειματοῦτο ταῖς ὄψεσι, καὶ φόβος

οὐ μέτριος αὐτῷ ἐπεσεῖετο, ἐπειδὴ τὸ ναυτικὸν ἀποθάν τὰ τῆς μονῆς ἐλυμαίνετο πρόβατα. Ἄλλ' οὗτος εὐθὺς συμβαλὼν τὸ καθ' ὕπνους φανέν, ἰκέτης γίνεται τοῦ ἁγίου καὶ τῆς ζημίας πολλαπλασίους τὰς χάριτας κατατίθησι.

ΙΘ'. Καὶ οἱ κατὰ θάλατταν δὲ πειραταί, γνόντες ἐκ πολλῶν πραγμάτων τοῦ μακαρίου τὸ πρὸς Θεὸν πεπαβήσιασμένον, οὐ μικρόν, οὐ μέγα τῇ μονῇ διαφέρουν ποιοῦνται διάρπαγμα, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ δῶρα προσάγουσι, καὶ τιμῶσι παντοίοις τοῖς ἀναθήμασιν. Οὕτως ἄρα καὶ παρὰ τοῖς βαρβάροις αἰδέσιμος ὁ πάσαις ἀρετῆς ἰδέαις ὠραϊζόμενος.

Κ'. Ἄλλοτε δὲ τις τὴν γλῶτταν Λατῖνος, ἀπὼν εἰς Ἱεροσόλυμα ἐπὶ προσκυνήσει τοῦ ζωηφόρου Τάφου, καὶ προσοκείλας τῇ νήσῳ, ἄνεισιν εἰς τὸν νεὼν προσευζόμενος, καὶ τὸν ἅγιον κατασπαζόμενος ἀποτέμνει μέρος τι τοῦ δακτύλου τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς, καὶ ὡς ὄλβον τοῦτο περιεῖπε πολύτιμον. Ἄλλ' ἐπὶ μικρὸν χρόνον ἐξ ἀντιπνοίας πνευμάτων τῆς θαλάσσης ἀθρόως οὕτως ἀγριουμένης, ὁ ὑφελόμενος ἤσχαλλε· καὶ ὥσπερ ὁ τῷ κήτει καταποθεῖς Ἰωνᾶς, αὐτὸς ὡμολόγει τῆς ζάλης εἶναι ὁ αἷτιος (1), οὕτω δὴ καὶ ὁ τὴν ὑφαίρεσιν ποιησάμενος, λαβὼν ταῖν χεροῖν τὸ τοῦ δακτύλου τεμάχιον προσετίθει φανερῶς τῷ ἐνδέοντι, καὶ τῷ πράγματι εὐθὺς ἐπηκολούθει ἡ εὐπλοία.

ΚΑ'. Καὶ ποτε πάλιν ἄγριοι τινες πειραταί, τῆς μονῆς τὰς οἰκας κατὰβρωμα ποιησάμενοι, καὶ μετὰμελον ὥσπερ λαβόντες προσήλθον ἐξομολογούμενοι τὸ πλημμέλημα, καὶ ἐζήτουν ἐλέους τυχεῖν, καὶ μὴ βαρυθυμήσαντας καταράσασθαι τοῖς δι' ἄγνοιαν ἀμαρτήσαντι. Οἱ γοῦν μοναχοὶ τὸν διδάσκαλον τῇ συμπαθείᾳ μιμούμενοι, οὐ τὴν ζημίαν ὠνείδισαν, ἀλλ' ἔλεον αὐτοῖς τὸ θεῖον γενέσθαι ἐπηύξαντο· οἱ δὲ βραδυπλωίσαντες ταῦτα πάλιν ἐποιοῦν. Καὶ τις παρὼν μοναχός, τοὺς τῶν συνθηκῶν ἀλογήσαντας τιμωρίαν δοῦναι οὐκ εἰς μακρὰν προὔμαντεύετο. Καὶ

(1) Ἰων. α', 12.

ἡ δίκη οὐ βραδεῖ ποδὶ στείχουσα, τῷ ῥωμαϊκῷ ναυτικῷ στόλῳ τούτους προδίδωσι, καὶ λαμβάνουσι τῆς ἀβουλίας ἐπίχειρα.

ΚΒ'. Ἐθυμοῦτο ποτὲ κατὰ τῆς μονῆς καὶ ὁ τῆς νήσου Σάμου φορολογῶν τοὺς οἰκήτορας, οἷα δὴ τὰ τῶν καλαμωμένων τοὺς πένητας προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις προβαλλομένων (1). Τῶν γοῦν μοναχῶν προκυλινδουμένων αὐτοῦ τῶν ποδῶν καὶ ἰκετευόντων μὴ οὕτω μάτην κατ' αὐτῶν ἀγριαίνεσθαι, ὅδε τῆς ἰκεσίας ἀνασχόμενος, τῆς νήσου βαρυθυμῶν ἀνεχώρησε· καὶ ἡ θάλασσα εὐθὺς ἠγριοῦτο, καὶ μικροῦ δεῖν καταποντῶσαι ἠπείλει τὸν κατὰ τῶν ἀναιτίων θρασὺν καὶ ὑπέροφρον, εἰ μὴ γνοὺς οὗτος τὸ τοῦ δράματος αἷτιον, *παλινοδίαν* τε ἤσε (2), καὶ *πρύμναν* *κρούσας* (3) πάλιν κατήει ὅθεν ἐξῆει θυμομαχῶν, καὶ πρὸς τὸν νεὼν ἀνῶν συγγνώμην ᾗτει τῆς παροινίας, καὶ ὑποσχέσεσιν ἀναθημάτων ἐτίμα τὸν ἅγιον.

ΚΓ'. Ἄλλ' ἡμεῖς μὲν, ὦ μάκαρ, τὸν κατὰ δύναμιν προσήνεγκαμεν ἔπαινον· σὺ δ' ἐποπτεύεις ἡμᾶς ἄνωθεν καὶ διεξάγοις κατὰ τὸ συμφέρον, τοῖς ἀβρήτῳ παρὰ Θεοῦ δεσμῷ κατὰ μίαν ἐνωθεῖσιν ὑπόστασιν, καὶ μὴ λήγοις ἡμῖν ἐξευμενίζων τὸ θεῖον, καὶ φορολόγων ὕβριν παύων ἀτάσθαλον, καὶ τοῖς λαθραίως ἐπιτιθεμένοις διασκεδάζων τὰ πονηρὰ διαβούλια, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ ἡ δόξα τῷ Πατρί, ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

(1) Ψαλμ. ρμ', 4.

(2) Παροιμία ἐπὶ τῶν ἀναιρούντων δι' ἔργων ἢ λόγων τὰ πρότερον ὑπ' αὐτῶν εἰρημένα.

(3) Πρύμναν κρούειν κρούεσθαι· ὀπισθοδρομεῖν.

Γ'.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ

ΕΓΚΩΜΙΟΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΑΝΑΚΟΜΙΑΝ ΤΟΥ ΛΕΙΨΑΝΟΥ

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Α'. Ούτε λειμών πολυανθής και κατάφυτος πλήθει τε πλεί-
στων ύψικώμων δενδρέων καλλωπιζόμενος και τοῖς καλλίστοις
βρίθων καρποφορήμασιν, ἐνός ἀνδρός ἐφάπαξ ἐν αὐτῷ εἰσπηδή-
σαντος και ἀμφοτέραις τῶν καρπῶν ἐπιδραττομένου και τοῖς
παροῦσιν ὀρέγοντος, τῶν προσόντων ἂν ἀπάντων στερηθείη,
και τοὺς εἰς τὸ μετέπειτα προσιόντας κενοὺς ἀποπέμψειεν, καὶ
ὅτι μάλιστα περὶ τὴν τῶν καρπῶν συλλογὴν ὁ πρῶτος εἰσπη-
δήσας εἶη ταχύς τε και περιδέξιος, ἀλλ' εὐχρουν μὲν τυχόν
θεασάμενος και εὐώδες μῆλον τρυγήσειεν, εἴτε ῥοιὰν ἀποτέμοι
κοκκοβαφεὶ τῷ λεπύρῳ λαμπρὸν ἀποστίλβουσιν, ἐτέραν τε μετὰ
ταύτην, και τρίτην ἄλλην, και πλείους τὸν ἀριθμόν, ἄλλης ἄλ-
λαχόθεν ἐφελκομένης αὐτόν, και τῷ μεγέθει και κάλλει τὰς ὄψεις
ἐφ' ἑαυτὴν ἐπιστρεφούσης τυραννικώτερον, πολλὰ δὲ ὅμως τῶν
καλλίστων ἀπὼν καταλείψει, πολλοὺς και ἄλλοις πρὸς συλ-
λογὴν ἐπαρκέσοντα· οὐτ' ἄμπελος εὐκληματοῦσα και βοτρυη-

φόρος και εὐκαρπος, ἣν οὐ μονιὸς κατενεμήσατο ἄγριος, οὔτε
μὴν ὅς ἐκ δρυμοῦ ἐλυμήνατο (1), τοῦτ' ἂν αὐτὸ ῥᾶδίως ὑπο-
σταίη, μιᾶς χειρὸς ἐπ' ὀλίγον ἀποτρυγᾶν ἐφορμησάσης τοὺς
βότρυας, ἀλλὰ πληρώσει μὲν και χεῖρας και κόλπον ὁ προσίων,
ἐξιὼν δὲ πλήρη καταλήψει τῶν περιφανῶν σταφυλῶν κεκοσμη-
μένην τῇ εὐκαρπία τὴν ἄμπελον. Οὐκουν, οὐδ' ἐπειδὴ σοφός
τις ἀνὴρ και πάσαις λογικαῖς περικοσμούμενος χάρισιν (Ἰωάν-
νην φημι τὸν τῆς εὐκλεσεστάτης νήσου Ῥόδου τοὺς ἐκκλησια-
στικούς ἰθύνοντα οἶακας) (2), λαμπρὸν τῷ μεγίστῳ ἡμῶν πα-
τρὶ τὸν εὐφημητήριον ἀνεπλέξατο, παρὰ τοῦτο πᾶσι τοῖς ἄλλοις
τὴν τῶν ἐγκωμίων θύραν ἀπέκλεισε· καλῶς μὲν γάρ, και ὡς
ἐχρὴν τοιοῦτον ἀνδρα, τὸν ὑμνητήριον ἐξυφῆνατο, τῷ ἐμβριθεῖ
πεπυκνωμένον τῶν νοημάτων, και τῷ λαμπρῷ περιηγησιμένον
τῶν λέξεων, και ὡς σοφὸς μορφογράφος, οἷά τισι παντοδαπαῖς
ιδέαις χρωμάτων, τοῖς τούτῳ διαφόρως κατορθωθείσι περικαλ-
λῆς και ποικίλον ἀπειργάσατο τὸ μορφούργημα, και φιλοκά-
λοις ὀφθαλμοῖς τερπνὸν περιέθετο θέαμα· πολλὰ δ' ὅμως τῶν
τῷ μεγάλῳ κατορθωθέντων και ἀνυσθέντων ὑπερφυῶς κατα-
λείπει και ἄλλοις πολλοῖς, ἐς ὕστερον θαυμασθησόμενά τε και
λεχθησόμενα, και κατὰ δύναμιν ἀνυμνηθησόμενα.

Β'. Φέρε τοιγαροῦν, ἐπεὶ και ἡμεῖς πρὸς τόνδε τὸν ἀγῶνα,
τὸν ὑπὲρ τὴν ἡμῶν ἀπεδυσάμεθα δύναμιν, οὐκ ἐπιδραμόντες
τῷ πράγματι, ἀλλὰ κελευσθέντες και ὑπακούσαντες (3), ὀλίγα
τινὰ ταῖς φιλομαθῆσιν ἀκοαῖς τῶν ὑπερφυῶν ἀνδραγαθημάτων
τοῦ μάκαρος παραθώμεθα. Καὶ ῥητορικοὺς κανόνας παραδρα-
μούμεθα· ἡ τέχνη γὰρ στωμύλος τις ὑπάρχουσα και ἐπιχαρίς,

(1) Ψαλμ. οθ', 14.

(2) Κάντεσθιν δὴλον ὅτι συνήμαζον ὁ τε Ἰωάννης μητροπολίτης Ῥόδου και ὁ Ἀν-
τιοχείας Ἀθανάσιος, ὥς περ και ὁ φίλος Σακελίων ἐφθῇ εἰπὼν ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ Β'
Παρατήματος τῆς Ἀναγραφῆς τῆς Πατριάρχης Βεβλιοθήκης.(3) Ἄδῃλον ὑπὸ τίνος ἐκλεύσθη και ὑπήκουσεν ὁ Ἀθανάσιος πρὸς τὸ πλῆξαι ἐγκώ-
μιον τοῦ ὁσίου. Πιθανὸν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν και συμμοναστῶν αὐτοῦ, τῶν ἐν τῇ μονῇ τῆς
Πάτμου λέγω ἀσκουμένων [ὅρα ἐμπροσθεν τὴν προτελευταίαν σημείωσιν].

καὶ πολλῶν προσεπινοῦσα λόγων εὐρήματα, τὸν χρόνον ἀνάρ-
ρουν οἷον ἐργάζεται, καὶ γένος ἐγκωμιάζει, καὶ πατρίδα θαυμά-
ζει, καὶ τὴν εἰς τὸ εἶναι πρόοδον ἐπαινεῖ· ἐκπλήττεται τὰ ἐπὶ
ταύτῃ θαυμάσια· τὴν ἀναγωγὴν ὑπεραίρει· τοῖς τοῦ κάλλους
ἐγκωμίοις ἐγκαλλωπίζεται. Ἐγὼ δέ, καὶ εἰ μὴ τᾶλλα, ἀλλὰ
τοῦτό γε τεχνικῶς κατὰ δύναμιν ἐκτελέσω, τὸν προσήκοντα
χρόνον ἀπονέμων τοῖς ἐγκωμίοις, ἐκ τῶν ὑστάτων πανηγυρί-
ζων, καὶ τοῖς περιλοίοις τῶν χρωμάτων ἐπιχρῶνόντων τὸ πρὸς-
ωπον τῆς ἐξωγραφημένης περικαλλοῦς εἰκόνος καὶ περιβρέουσας
τοῖς χρώμασι. Καὶ γοῦν ἀρκτέον ἐντεῦθεν, τῷ ζωγράφῳ λόγῳ
πρὸς χρωματοουργίαν ἐπειγομένῳ καὶ τῶν παραλελειμμένων
ἀποπεράτωσιν. Εἰ δ' ἀπὸ τῶν ὑστάτων πανηγυρίζειν ἐπαγγεῖλά-
μενοι καὶ τῶν προτέρων παροδικῶς ὑπομνησθῶμεθα, θαυμα-
ζέτω μηδεὶς, ἐπεὶ περ οὕτω δρᾶν ἡμᾶς ὁ τῆς εὐταξίας λόγος
παραβιάζεται.

Γ'. Τοῦτον τὸν μέγιστον ἐν πατράσιν ἤνεγκε μὲν τι τῆς Βι-
θυνίας (1) κωμῦδριον, ῥίξης ἀγαθῆς καὶ χρηστῆς οἷον τι ἔρνος
ἀναδλαστήσαντα εὐθαλέστατον, καὶ κατὰ καιρὸν περιφανεῖς
τοὺς καρπούς προφέρειν ἐπαγγελλόμενον. Κατεῖδεν Ὀλύμπιος
ὄρος περιφανές τε καὶ περιβόητον, τὴν καλλίστην μεταμορφώ-
μενον μεταμόρφωσιν. Οὐδ' ἡ πρεσβυτέρα Ῥώμη τῶν τούτου
κατορθωμάτων ἀμύητος καταλέλειπτο· κατέλαβε γὰρ καὶ ταύ-
την οὐ δέσμιος αἰσθηταῖς ἀλύσει κατὰ Παῦλον (2), ἀλλὰ τῷ
Πέτρου καὶ Παύλου πόθῳ οἷά τις ἰσχυροτάταις πέδαις ἐπαγό-
μενος δέσμιος. Εἶδε τοῦτον καὶ Ἱερουσαλήμ ἡ θεία, τῷ παν-
σέπτῳ καὶ σωτηρίῳ Τάφῳ τοῦ Σωτῆρος ἀφοσιούμενον τὴν
προσκύνησιν. Ἐρῆμος Ἰορδάνου αὐτὸν ὑπεδέξατο, κάκεισε
παρχμεῖναι τὸν ἅπαντα χρόνον τῆς αὐτοῦ βιοτῆς διενεοεῖτο κα-

(1) Ἡ Βιθυνία ἐστὶν ἐπαρχία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὀριζομένη ἀνατολικῶς μὲν ὑπὸ
τῶν Παφλαγόνων, τῶν Μαριανδυνῶν καὶ τῶν Ἐπικτήτων, ἀρκτικῶς δὲ ὑπὸ τῆς Ποντι-
κῆς θαλάττης, δυτικῶς δὲ ὑπὸ τῆς Προποντίδος, καὶ μεσημβρινῶς ὑπὸ τῆς Μυσίας
καὶ τῆς Ἑλλησποντικῆς Φρυγίας [Στράβ. Γεωγρ. Β', σελ. 409.].

(2) Πράξ. κα', 33.

λῶς ὁ φιλέρρημος· ἀλλ' ὁ τὸν Κύριον ἐν ἐρήμῳ πειράσας (1),
οὐδὲ τὸν ἐκείνου θεραπευτὴν ἀπειραστον εἶσσε, τοὺς τῆς Ἀγαρ
ἀπογόνους τοῖς ἐκείσε πᾶσιν ἐπαφίεις, καὶ πάντα μετανάστας
τῶν φίλων οἰκητηρίων ἀπεργασάμενος. Τάχα δὲ καὶ τῆς θείας
τοῦτο προνοίας ἔργον, ὥς μὴ ὁ λύχνος ὑπὸ τὸν μῶδιον κρύ-
πτοιο, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν τεθείη καὶ πᾶσιν ἐπιλάμποι
τοῖς κατὰ τὴν κοσμικὴν οἰκίαν (2) προσδεομένοις τοῦ φωτίσον-
τός τε καὶ πρὸς τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ὁδηγήσοντος.

Δ'. Ἐκεῖθεν τοῖνυν τὸν μέγαν ἀπάραντα καὶ τῇ Ἀσίᾳ ἐπιδε-
δημηκότα, τὸ πλησίον ὄρος καθυποδέχεται· Λάτρος μὲν τῷ ὄρει
τὸ ὄνομα· τὸ δὲ ὄρος ὑψηρὸς καὶ μετάρσιον, ἱκανῶς μὲν καὶ
τοῖς κατὰ τὸν τῆδε βίον μακαριστοῖς σεμνυνόμενον· ὕδασι τε
γὰρ ψυχροτάτοις καὶ ἄλλως ἡδέσι περικλύζεται πάντοθεν, καὶ
ὀφθαλμοῦς τῷ διαλεύκῳ, καὶ γεῦσιν τῷ ἡδέϊ, καὶ ἀφὴν τῇ θίξει,
καὶ ἀκοὴν τοῖς κελαρυσμοῖς καταθέλγουσι, καὶ ὑψικόμοις δέν-
δροις, ὅσα τε τοῖς ὠραίοις ἡμᾶς δεξιοῦται καρποφορήμασι καὶ
ὅσα τρυφὴν τοῖς ὀφθαλμοῖς τῷ περικαλλεῖ τῆς θεᾶς παρέχουσιν,
ἐφ' ἱκανὸν καλλωπίζεται, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ταῖς τῶν ὠρῶν
εὐχρασταῖς ἐπισεμνύνεται· ἐν τε γὰρ ὥρα θερούς, ὅποτε θερμο-
τέρας τὰς αὐγὰς ἐπαφίεις ὁ φωςφόρος καταφλογίζει μικροῦ τὸ
περίγειον, ἡδὺ καὶ γαληνὸν προσπνεοῦσαις ταῖς αὔραις μελιχίως
κατασυρίττεται, οὐ μικρὸν πρὸς σφοδρότητα καύσονος ἔχον καὶ
τὴν τῶν ὑδάτων κρυσταλόεσσαν θίξιν ἀλεξιτήριον· ναὶ μὴν, καὶ
αὐτὸ τὸ τῶν δένδρων δασύσκιον, καὶ ὅτε χειμῶνος ταῖς σφοδρο-
τάταις τῶν πνευμάτων βίαις τὰ πάντα περιηχεῖται καὶ κατα-
ψύχεται, τῷ συνηρεφεί τῆς ὀρεινῆς πυκνοδενδροφυίας, τῆς σφο-
δροτάτης ἀνεμιαίας δριμύτητος ἀπαλλάττεται.

Ε'. Ὁ γοῦν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἐφ' ἱκανὸν μὲν καὶ τοῖς
τοιούτοις ἐγκαλλωπίζεται· ὁ δὲ γε κυρίως κόσμος αὐτοῦ, Ναζη-

(1) Ματθ. δ', 1.

(2) Ματθ. ε', 15.

ραίων (1) πλήθος μὴ ῥαδίως ἀριθμηθῆναι δυνάμενον· ὧν μὲν ἀφιδιάζειν (2) προσελόμενων· ὧν δὲ καὶ τὴν μετ' ἀλλήλων ἡρετισμένων συμβίωσιν. Ἴδοι τις ἂν ἐκεῖσε καὶ τὴν φύσιν ἀπηρνημένους εἰσάπαν πολλούς, διὰ τὸν τῶν ὑπὲρ φύσιν ὀριμύτατον ἔρωτα· ἄνδρας ἐν νάπαις ἐμβιοτεύειν προαιρουμένους καὶ ἄλσει, ὅρη τε περικυκλῶντας ἡλίβατα, καὶ ἀτριβεῖς καὶ δυσεμβάτους διαπεζεύοντας φάραγγας, συναγελάζοντας ὀρειτρώποις θηρσί, καὶ ἀνθρωπίνους ὀφθαλμοῖς ἀθεάτους παντάπασιν. Οὐκ ἔστι παρ' ἐκείνοις ἄρτος ὁ τὴν καρδίαν στηρίζων τοῦ ἔσθοντος· οὐκ οἶνος ὁ εὐφραίνειν (3)· οὐκ ἄλλο τι τῶν ἡδονόντων τὴν αἴσθησιν· οὐκ ἄμφω τὸ σῶμα περικαλύπτοντα καὶ τὴν ἀναγκαίαν χρεῖαν ἀποπληροῦντα τῆς φύσεως· σῶμα δὲ μόνον κατεσκληρὸς, βραχεῖαις τισὶ βοτάναις ἀναγκαίως τρεφόμενον, ὡς τῆς φυσικῆς συζυγίας διατηρεῖσθαι τὸν σύνδεσμον, καὶ τινα μετέωρον ἄνδρα τοῖς ἐκεῖθεν ἤδη τερπνοῖς ἐντροφῶντα καὶ τῆς ἐρασμίας ἀπολαύοντα μακαριότητος. Οὕτως ἐκεῖνοι κούφῳ ποδὶ τὴν πρὸς οὐρανὸν φέρουσιν ὁδοιποροῦσιν ἀνευδότη τῷ δρόμῳ, καθάπερ τι ἄχθος ἐξ ὤμων ἐφάπαξ τὴν ἀχθηδόνα τῶν ματαίων ἀποσεισάμενοι καὶ βιοτὴν ἐν γῇ προσελόμενοι, ἢ μικροῦ τῆς ῥοώδους καὶ παροδικῆς τοῦ βίου διαγωγῆς ἡλλοτριῶται.

Γ'. Ἐν τῷδε τοιγαροῦν τῷ θεῷ ὅρει γενόμενον τὸν μακάριον, καθαρὰν καὶ ἀκίδδηλον τῷ Θεῷ τὴν λατρεῖαν προσφέροντα, οὐκ ἦν κρυβῆναι τὸν οὕτω λαμπρὸν τῆς ἀρετῆς ἐργάτην, εἰ καὶ ἐκ παντὸς ἐκεῖνος τρόπου τοῦτο διενεοῖτο καὶ διεσκέπτετο.

(1) Κριτ. ιγ', 7, καὶ ις', 18. — Πρὸς. καὶ Ἱερ. θρῆν. δ', 7.

(2) Γραπτὸν: Ἀφιδιάζειν, ὡς ἔχει ἡ λέξις καὶ παρὰ τῷ Νύσσης Γρηγορίῳ [τόμ. Β', σελ. 718] καὶ τοῖς Κραμέρου Ἑλληνικοῖς Ὁξωνικοῖς Ἀνεκδότοις: «Ἀφιδιάσας, ἡσυχάσας» [τόμ. Β', σελ. 430]. Καὶ εὐρηται μὲν παρὰ Βασιλείῳ τῷ Μεγάλῳ τὸ τοῦτου παράγωγον, οἷον: «Ὁ δὲ ἀφιδιαστικός βίος ἕνα σκοπὸν ἔχει, κτλ.» [Ὅροι κατὰ πλάτος, τόμ. Β', σελ. 345, Garnier], ἀλλ' ὡς ὁ σοφὸς ἐκδότης σημειοῦται αὐτόθι, ἐν τῷ ἀπταισῶς γεγραμμένῳ Κομμενεσίῳ χειρογράφῳ τεύχει πολλοῦ ἀπαντᾶ ἡ ὀρθὴ γραφή: Ἀφιδιαστικός. (Σημ. Ι. Σ.)

(3) Ψάλμ. ργ', 17 καὶ 16.

Ἐνθεν τοι καὶ τὴν καλὴν ἐκείνην βίαν ὑφίσταται (1), καὶ τῆς αὐτῷ πεποθημένης ἡσύχου διαγωγῆς ἀποτέμενεται. Οἱ γὰρ δὴ τὸ προβῆθ' οἰκεῖν λαχόντες ὅρος μονάζοντες, τὴν τοῦ ἀνδρός ὁρῶντες ἄκραν ἀρετὴν τε καὶ κοσμιότητα, καὶ ὡς τῆς ἀκριβοῦς καὶ ὑψηλοτάτης ἀσκήσεως ἐναργῆ περιέκειται τὰ γνωρίσματα, προσέρχονται, λιπαροῦσιν ὑπ' αὐτῷ καθηγεμόνι καὶ προμάχῳ τὸν τῆς ἀρετῆς ἀγῶνα διαγωνίζεσθαι, εἰδότες ὡς καὶ βάλλειν τὴν ἀντικειμένην φάλαγγα δεξιὸς ὁ ἀνὴρ, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν καθοπλίζειν ἀρρήκτοις ὅπλοις καὶ κραταιοῖς, καὶ ἀριστεῖς ἀποφαίνειν, καὶ τροπαιοῦχους, καὶ νικητάς· οὐ μόνον δέ, ἀλλ' εἴ που τις καὶ βληθείη τῶν ἐναντίων τοῖς βλήμασιν, ἀκεσθύνουσι φαρμάκοις ἰᾶσθαι τὰς ὠτειλὰς περιδέξιος· εἰ δ' ἴσως καὶ τοῖς πολεμίοις τις ἀπάγοιτο δέσμιος, καταδιώκειν, τροποῦσθαι τὸν ἰσχυρὸν, δεσμεῖν καὶ ἀφαρπάζειν μετ' εὐσθενεῖας τὸ λάφυρον, ὅπερ ἐκεῖνος ἤδη σκεῦος οἰκεῖον κεκτῆσθαι νηπιοφρόνως ὑπώπτει.

Ζ'. Τί οὖν ὁ μέγας τῆς ἀρετῆς ἐραστής, ὁ γνήσιος θεράπων Θεοῦ; Μὴ δύνασθαι συνεῖναι Θεῷ καὶ ἀνθρώποις, φησί, καὶ ὡς οὐ βούλοιτο τὰ σμικρὰ κερδαίνειν, τὰ μέγιστα ζημιούμενος· τέτρωτο γὰρ τὴν καρδίαν ἔρωτι θεῷ διακαῶς· οὐκ ἐκοπία κατακολουθῶν ὀπίσω τοῦ ποθονμένου διηνεκῶς· καὶ ἡμέραν ἀνθρώπου οὐκ ἐπεθύμει (2) θεάσασθαι· ἄχθονται μὲν οὖν πρὸς τὴν ἀνάνευσιν οἱ γεννάδαι, πλὴν οὐ πάντη καὶ ἀπελπίζουσιν· οὐ γὰρ τις σφόδρα ὀρεγόμενος εἴη, τούτου πάντως καὶ τεύξεσθαι οἶεται.

Η'. Προσίασι τοιγαροῦν τῷ μεγάλῳ καὶ πρώτῳ ἀρχιερεῖ (Νικόλαος (3) οὗτος ἦν ὁ ἐν ἀρχιερεῦσιν ἀοίδιμος), καὶ τὰ κατὰ τὸν ἄνδρα γνωρίζουσι, συναντιλαμβάνεσθαι τε σφίσιν ἐκ-

(1) Τὴν ἀκούσιον δηλονότι ποιμαντορίαν τοῦ ὅρους, περὶ ἧς ὅρα ὀπισθεν σελ. 69. (Σημ. Ι. Σ.)

(2) Ἱερ. ις', 16.

(3) Ἰδε ὀπισθεν σελ. 128, ὑποσημ. 4.

λιπαροῦσι τοῦ ἐγγχειρήματος. Καὶ ὁς μελλήσας μηδέν, μετακα-
λεῖται τὸν μάκαρα καὶ πάντα κάλων καὶ λίθον, τὸ τῆς παροι-
μίας, *κινεῖ* (1), τὸν τέως ἀπειθοῦντα πείσαι συγκατανεῦσαι πρὸς
τὴν τῆς προστασίας ἐγγείρησιν, εἰς ἐν συνάγων ἀγάπην τὴν
πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀριδηλότητα· δευτέ-
ραν τε γὰρ ὁμοίαν τῇ πρώτῃ ταύτην ὁ Σωτὴρ ἀπεφάνητο, καὶ
ὥς: « *εἰ φιλεῖς με, Πέτρε, ποιῶμεν τὰ πρόβατά μου* » (2),
πρὸς τὸν κορυφαῖον τῶν μαθητῶν ἀπεφθέγγετο. Τοιαῦτα καὶ
ἄλλα πλείω φθεγγόμενος, συγκατανεῦσαι παρασκευάζει τὸν
ἅγιον· ἥδει γὰρ ἀρχιερεῦσι καθυπείκειν, καὶ δι' αὐτῶν τῷ Χρι-
στῷ, καὶ φορτικά τινα εἶεν τὸ δοκεῖν τὰ ἐπιταττόμενα, οὐκ
ἀγνοῶν ὅσος τῆς ἀπειθείας ἐν γε τοῖς οὐκ ἀπηγορευμένοις ὁ
κίνδυνος.

Θ'. Δέχεται τοίνυν τῶν ἐν τῷ ὄρει τὴν προστασίαν καὶ ἐπι-
μέλειαν. Τὰ δ' ἐπὶ τούτοις τί χρὴ καὶ λέγειν; Ὀπόσης μὲν τῆς
ἐπιμελείας ἡξίου τὸ ποιμνιον, ὅπως δὲ τοὺς ὑπὸ χεῖρα τὴν γῆν
εἰσέτι περιπολοῦντας μετεωροπορεῖν παρεσκεύαζε, τὰ λυσιτελεῖ
καθ' ἐκάστην ὑποτιθέμενος καὶ συνοίσοντα, καὶ τὸ τῶν παρόν-
των παραγυμνῶν χαμαίζηλόν τε καὶ ἄστατον, τὸ τῶν μελλόν-
των παραδεικνύς διηγετικές τε καὶ μόνιμον, καὶ ὡς ἅπας μὲν ὁ
τοῦ σώματος μόχθος ταχεῖ πτερῷ παριππεύει καὶ ἀφανίζεται, ἡ
δὲ τῶν πόνων ἀντίδοσις εἰς τὸν αἰῶνα τεθησαύρισταί τε καὶ τε-
ταμύευται· ὥσπερ αὖθις καπὶ τῶν ἐναντίων, τὰ μὲν χαροπὰ
τοῦ τῆδε βίου καὶ ἡδέα πομφόλυγες τινες ἢ καὶ θαλάττια βεύ-
ματα, αἱ δ' ἐν τῷ μέλλοντι τιμωρίαι τῷ παντὶ αἰῶνι συμπα-
ρεκτείνονται· αἱ δηλαδὴ ταῖς ἐνταῦθα ἡδυπαθείαις ἐφέπονται.
Οὕτως ἐκεῖνος, ὡς ἄριστος τῶν λογικῶν προβάτων ποιμήν, ἀνε-
κάθαιρε τὴν εἰκόνα, τὸ πνεῦμα παρέπεμπε πρὸς Θεόν, τῶν ποι-
μαινομένων ἕκαστον ἐβελτίου ταῖς ἀρίσταῖς τῶν παραινέσεων,

(1) « Πάντα κάλων, ἢ πάντα λίθον κινεῖν » παροιμία ἐπὶ τῶν τὰ πάντα ἐνεργούν-
των πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτῶν.

(2) Ἰωάν. κα', 17.

καλὸν ἀρχέτυπον προτιθεῖς ἑαυτὸν τοῖς ὑπηκόοις πρὸς μίμησιν·
καὶ γε πολλοὶ πρὸς τὸ ἀρχέτυπον ἐφιλονείκουν, καὶ τοῦτο τῶν
ἀμηνῶν ἦν, εἰσάπαν ἀπεικονίζεσθαι· φιλεῖ γὰρ ὁ μὲν χορὸς
πρὸς τὸν κορυφαῖον ὄραν, πρὸς δὲ τὸν κυβερνήτην οἱ ναῦται,
καὶ πρὸς τὸν στρατηγὸν ἡ παράταξις.

Γ'. Πλὴν ἀλλ' οὐκ εἶχε ταῦτα στέγειν ὁ κοινὸς ἡμῶν ἐχθρὸς
καὶ πολέμιος, ὁ πολύμορφος ὄφις, ἡ πολυκέφαλος ὕδρα, τὸ πλή-
ρωμα τῆς κακίας, ὁ ἐξ ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνος, ὁ ἐμπεριπατῶν τὴν
ὑπ' οὐρανόν (1), καὶ τὸ περίγειον αὐχῶν ὡς νοσσιὰν καταλή-
ψεσθαι (2). Τοίνυν καὶ πάλιν Ἀγαρηνοί· καὶ πάλιν ὁ μέγιστος
ἡμῶν πατήρ οὐκ ἐπ' ὅρος ὡς στρουθίον μεταναστεύων (3),
ἀλλ' ἐξ ὅρους δραπετεύων τῶν πειρασμῶν τὴν παλλιβόριαν,
ἅπαν τε τὸ ποιμνιον ἀθρόον τοῦ καλοῦ ποιμένος τῇ πειραστικῇ
πατασσομένου ῥάβδῳ διεσκεδάννυτο. Συναγαγὼν οὖν ὅπόσον
περὶ αὐτὸν μᾶλλον τῶν ἄλλων εὐγνωμονικὸν καὶ ὑπήκοον, καὶ
πάλιν τῆς ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα εἶχετο. Ἐπεὶ δὲ κατὰ τινα τό-
πον ἐγένετο, στροβιλοειδοῦς τετυχηκότα τῆς θέσεως καὶ οὕτως
πως Στρόβιλον κατονομαζόμενον (4), ἀνδρὶ περιτυγχάνει μο-
νάζοντι, πατρίδα μὲν αὐχοῦντι τὴν ἀντικρὺ περιφανεστάτην
νῆσον (Κῶς τῇ νήσῳ τὸ ὄνομα), λαμπρὰς δὲ καὶ μεγίστης μο-
νῆς ἀπὸ προγόνων δεσπόζοντι· ἡ καὶ πολλὰς τὰς κτήσεις κατὰ
τε τὴν Κῶ καὶ Λέρον τὴν ἐγγυτάτω νῆσον ἐκέκτητο καὶ τῶν
προσοικούντων ἐν αὐταῖς οὐκ ὀλίγον ἦν τὸ πλῆθος· ὧν ταῖς
ἐτησίαις εἰσφοραῖς τε καὶ λειτουργίαις ἐφ' ἱκανῶς ὑπῆρχε τὰ
τῆς μονῆς εὐθηνούμενα. Ξενίζεται οὖν ὁ πάμμεγας παρ' αὐτῷ·
ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς ἀποδημίας ἐποίει δηλαδὴ τῷ θαυμασίῳ
ἐκεῖνῳ (Ἀρσένιος ὄνομα τῷ ἀνδρὶ), ἀπείργεται τε τοῦ δρόμου

(1) Ἰωδ α', 7.

(2) Παρὰ τὸ προφητικόν: « καὶ τὴν οἰκουμένην ὅλην καταλήφομαι τῇ χειρὶ
ὡς νοσσιὰν » [Ἠσ. ι', 14].

(3) Ψαλμ. ι', 1.

(4) Ὅρα τὰ διὰ μακρῶν περὶ τοῦ τόπου τούτου σημειούμενα παρὰ τοῦ φίλου Σακκε-
λίωνος ἐν τῇ Ὑποτυπώσει σελ. 70.

καὶ τῆς προθέσεως παρακλήσεν ἱκαναῖς, καὶ τὴν ἀνωτέρω τῷ λόγῳ προδηλωθεῖσαν μονὴν ἐγγειρίζεται. Ὁ μὲν οὖν μακαρίτης Ἀρσένιος, οὕτω παρ' ἐλπίδα πολλῶν φροντίδων καὶ μόχθων ἀπαλλαγείς, εὐθύς ἀπόδημος ἦν, πάλαι τῶν χρόνων τῆς καλλίστης ὧν ἡσυχίας ἐραστῆς θερμὸς καὶ διάπυρος· ὁ δὲ γε μέγιστος πατήρ ἡμῶν καὶ τοῦ Θεοῦ θεράπων Χριστόδουλος χρόνον τῇ μονῇ παραμείνας συχνόν, ἐπεὶ περ ἑώρα ταύτην πολλοῖς περιστροφουμένην τῶν κοσμικῶν θορύβων τοῖς κύμασιν, ἐν τῇ νήσῳ Κῶ τὰ τῆς μονῆς μεταθεῖναι καλῶς διεσκέπτετο. Καὶ δὴ θορύβων ἀπηλλαγμένον, ὡς ἐδόκει, καὶ ἡσυχίας εὖ ἔχοντα τόπον ἐφευρηκώς, ἔργου ἐχόμενος ἦν, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν νῆσον μονὴ περιφανῆς ἀνηγείρετο (1).

ΙΑ'. Πλὴν ἄλλ' ἐνταῦθα γενόμενος (ὅρα μοι πᾶς τὸ τοῦ μεγάλου κηδεμονικὸν καὶ περὶ τοὺς ὑπηκόους ἐπιμελέστατον), ἐπειδὴ γὰρ καὶ πάλιν οὐκ ἦν αὐτῷ κατὰ σκοπὸν ἐκβεβηκότα τὰ πράγματα, ἀλλὰ τοὺς ὑπ' αὐτὸν οὐ μικρῶς παραβλαπτομένους ἑώρα, καὶ ταῖς κοσμικαῖς ἀχλύσι τῆς ψυχῆς τὰ ὅμματα σκαρδαμύττοντας, διὰ τὸ τῆς νήσου πολυόχλον τε καὶ πολυάνθρωπον, καταφρονεῖ μὲν καμάτων, καταφρονεῖ δὲ καινοτομίας ἀπάσης καὶ κόπων οὐκ ὀλίγων, ὧν ἀνέτλη περὶ τὴν τῆς μονῆς ἀνέγερσιν ἐν οὐκ ὀλίγῳ χρόνῳ πονούμενος· ἀπαίρει δ' ἐκεῖθεν καὶ πάλιν ἀνερευῶν, ὅπως ἐν τόπῳ χιλόης (2) καὶ ὕδατι ἡρέμου διαγωγῆς εἶη ποιμαίνων τὸ ποίμνιον, εἰδὼς ὡς μιᾶς ψυχῆς οὐδ' ἅπας ὁ κόσμος ἐστὶν ἰσοστάσιος (3). Ἀπαίρει μὲν οὖν ἐκεῖθεν, οὐ μέντοι καὶ τὰ τῆς μονῆς ἀποβάλλεται. Δέχεται τοίνυν καὶ αὖθις τοῦτον ἡ Βύζαντος· γνωστὸς καθίσταται βασιλεῖ· πρὸς ὁμιλίαν προσκαλεῖται· ἀνοίγει τὸ στόμα καὶ ἔλκει πνεῦμα, κατὰ τὴν θείαν φάναι φωνήν (4), καὶ λόγων ἐρεύγεται

(1) Καὶ περὶ ταύτης ὅρα αὐτόθι· σελ. 73.

(2) Ψαλμ. κδ', 1.

(3) Ματθ. ις', 26.

(4) Ψαλμ. ριη', 130.

ρεῖθρα, τὰς τῶν ἀκουόντων ψυχὰς ἐπάρδοντα καὶ πιαίνοντα, καὶ τὴν συρφετώδη τῆς κακίας ὕλην αὐτῶν ἀποσπῶντα καὶ παρασύροντα. Οἶδε τὰ τοιαῦτα ρεῖθρα καὶ τὸ τῶν τῆς πονηρίας πνευμάτων ἀποπνίγειν στυγητὸν καὶ ἀτάσθαλον σύστημα, καὶ ῥύπον ἀποσμήχειν τῶν καρδιῶν, ὑπὸ τῆς ἐκείνων βδελυρίας καταχεόμενον.

ΙΒ'. Τοιούτων λόγων νιφάδας ὁμβροβλυτῶν ὁ μέγας ὁσημέραι τοὺς περὶ τὸν βασιλέα κατέθελγε, παραινετικούς ἐξυφαίνων λόγους, τῶν ῥευστῶν ἀπάγων, τοῖς αἰδίοις προσάγων, ἅπαν παραγῶν εἰς μέσον γραφικὸν καὶ θεῖον θεώρημα πρὸς τὸ κατὰ σκοπὸν αὐτῷ συμβαλλόμενον. Ἐκτίθενται καὶ πίστεως ὅροι τῷ μακαρίῳ· μοναχικὸς διαγράφεται βίος, οἷά τι καλῶ κανόνι τῇ πράξει πρὸς τὸ ἀκριβὲς ἰθυνόμενος· καταδρομὴ τῶν τῶν σεπτῶν καὶ θείων εἰκόνων ἀθετούντων προσκύνῃσιν τῷ μεγάλῳ μεγαλοφυῶς καὶ εὐσεβάστως πεποιήται· δείκνυται τὸ ἐν πᾶσιν αὐτοῦ ἐπιστημονικὸν τε καὶ περιδέξιον, καὶ ὡς καὶ λόγῳ καὶ πράξει ὑπερφυῶς καὶ ἀσυγκρίτως κεκόσμηται. Ὅπως δὲ πρὸς τὰ τοιαῦτα διεξιέναι προήχθη, καιρὸς ἐν ἐπιτομῇ διηγήσασθαι.

ΙΓ'. Ὅρος ἐστὶ πού τῶν δυτικῶν μερῶν οὐκ ἀφανὲς οὐδὲ ἄγνωστον, ἀλλὰ καὶ τοῖς πᾶσιν ἐπίδηλον. Ζαγορὰ τῷ ὄρει τὸ ὄνομα· τὸ δὲ ὅρος πολλοῖς καὶ καλλίστοις τοῖς σεμνεῖσι ἐνευθηνούμενον· παρ' ᾧ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ὄραν ἐστὶν ἀριθμὸν ὑπερβαῖνον μοναζόντων πλῆθος ἐνδαισιώμενον. Τοῦδε τοιγαροῦν τοῦ ὅρους πολλὴν ὁ τότε κρατῶν τὴν φροντίδα ποιούμενος (Ἀλέξιος οὗτος ἦν ὁ ἐν αὐτοκράτορσι περιβόητος), τῷ μεγάλῳ πατρὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἀσκουμένων ἀναθεῖναι τὴν προστασίαν καλῶς διεσκέπτετο. Καὶ ὅς, ἐπειδὴ περ πολλάκις ἀπαναινόμενος οὐκ εἶχε πείθειν τὸν αὐτοκράτορα, τέλος:— «Ἐμοί, φησὶν, ὦ βασιλέων » φιλανθρωπότατε, πάλαι τὸ ἐρημικὸν καὶ φιλήσυχον ἐκθύμως » ἄγαν ἡγάπηται· οὐ προστασίας ἐγὼ ἐραστής· οὐ συνεχέσι » βοαῖς ἐπικτυπεῖσθαι τὰς ἀκοὰς ἐφιέμενος· οὐ μεριμνᾷν καὶ » τυρβάζειν περὶ πολλὰ (1), τοῦ ὄντος ἀγαθοῦ καὶ μόνου ἐνός

(1) Λουκ. ι', 41.

» ἀφόμενος προτεθύμημαι. Ἀγαπητὸν μὲν οὖν ἂν ᾦν καὶ εὐ-
 » κταῖον ἐμοί, καθ' ἑαυτὸν ἡσυχῇ καθῆσθαι καὶ ἑμαυτὸν ἐπισκέ-
 » πτεσθαι. Ἐπεὶ δ' οὕτω περὶ ἡμῶν τῷ κράτει σου δέδοκται,
 » δεδόσθω μοι καθὼς ἄρα καὶ βουλοίμην διαχαράξαι τοῦ μονή-
 » ρους βίου τὴν ἀκριβῆ διαγωγὴν καὶ κατάσταςιν· καὶ εἰ οὕτω
 » δόξει τοῖς ἐν τῷ ὄρει ἀσκουμένοις βιοῦν, ἕτοιμος ἐγὼ τῆς
 » προστάσεως ἐφάψασθαι. » — Ἐδόκει ταῦτα τῷ βασιλεῖ· καὶ ὁ
 μακαρίτης ἐν τῷ γράφειν εὐθύς, καὶ τὰ γραφέντα τῆς τοῦ θεοῦ
 Πνεύματος πλήρη σοφίας καὶ χάριτος τοῖς πᾶσιν ἀνωμολογεῖτο
 καὶ ἐθαυμάζετο.

ΙΔ'. Τί ἔτι; Οἱ ἐν τῷ ὄρει μοναχοὶ μετεστέλλοντο· ὁ μέγας
 πατὴρ ἑωρᾶτο, καὶ ὁ χάριτης παρεδεικνύετο, τῶν Μωσαϊκῶν
 ἐκείνων πλακῶν παρὰ πολὺ θειότερα περιέχων νομοθετήματα·
 εἴ γε σκιώδης μὲν ἐκείναις νόμος, καὶ τῶν ἀμαρτημάτων τὰ
 τέλη κολάζων διὰ τὸ τοῦ λαοῦ σκληροκάρδιον ἐγκεκόλαπτο·
 ὧδε δὲ τῆς ἀκροτάτης φιλοσοφίας παρεδίδου τὰ τελειοποιᾶ καὶ
 θεῖα διδάγματα. Τὰ δ' ἐπὶ τούτοις ὅποια; Προσίσιν ἰδίᾳ τῷ
 μάκαρι οἱ μονάζοντες· προσπίπτουσι τοῖς ὡραίοις ἐκείνου πᾶσιν·
 ἐκλιπαροῦσι θερμῶς· ἱκετηρίας προσάγουσι μὴ τοῦ κρατοῦντος
 ὑπακοῦσαι, μὴ καταδέξασθαι τὴν ἀρχήν, τάχα μὲν ὡς μὴ το-
 σαύτην χωροῦντες φιλοσοφίας ἀκρίβειαν, μάλιστα δὲ ὡς ἂν μὴ
 τὸ ἀπὸ τοῦδε τὸ ὅρος ὑπὸ τὴν τῶν κρατούντων χεῖρα καὶ ἐπι-
 μέλειαν γίνετο, ἐλευθεριάζον μέχρι τῶν τότε, καὶ παντὶ τῷ
 ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας τυγχάνον παντελῶς ἀνεπίδατον.

ΙΕ'. Τὰ μὲν οὖν μέχρι τοῦδε τοιαῦτα, καὶ οὕτως ὁ μέγας
 τῆς τοῦ κρατοῦντος βίας ἀπήλλακτο. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα καλῶς
 εἶχεν αὐτῷ, μικρὸν ὑπενδούς, τοιάνδε τῷ βασιλεῖ προσάγει τὴν
 δέησιν:—«Νῆσος ἐστί, φησί, τις, ὧ βασιλεῦ· Πάτμος τῇ νήσῳ
 » τὸ ὄνομα· ἡ δὲ νῆσος βραχεῖα μὲν καὶ ξηροτάτη καὶ ἄνικμος,
 » οὐκ ἀνώνυμος δέ, ἀλλὰ καὶ τοῖς πᾶσιν ἐπίδηλος. Ἐν ταύτῃ
 » γὰρ ὁ χαριτώνυμος (1) μύστης Χριστοῦ, ὁ βροντόφωνος, τὸ

(1) Τὸ ἐβραϊκὸν ὄνομα: Ἰωάννης μεθρμηνεύεται ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἐλληνίζουσα

» ἱερὸν γεγράφηκεν Εὐαγγέλιον (1). Μέχρι τοῦδε τὰ τῆς εὐδαι-
 » μονίας αὐτῇ καὶ τῷδε τῷ προτερήματι κεκαλλώπιστα· τὰ
 » δ' ἄλλα τί χρή καὶ λέγειν, ὅπως τῶν δυσχερῶν ἐμπέπλησται
 » τὸ νησίδιον; Οὐκ ἔστι τι παρ' αὐτῷ τῶν δοκούντων ἡδέων καὶ
 » ἱμερτῶν· ἡ γῆ τε γὰρ αὐτῇ τὴν οἰκίαν φύσιν ἡρνήσατο, πρὸς
 » τὸ ὅλον πετρώδης γεγонуῖα καὶ ἄνικμος, καὶ τῆς τῶν δένδρων
 » φιλοτιμίας, ὧν καὶ μόνη θεὰ χαρίεσσα καὶ σκιὰ ἐπιθυμητὴ
 » παντελῶς ἀπεστέρηται. Οὐ πηγὰι παρ' αὐτῷ τὸ ὕδωρ ψυχρὸν
 » καὶ διάγλυκον ἀναβλύζουσαι· οὐ ποταμοὶ καλλιχεύμονες καὶ
 » καλλίβρειθοι (2), τοῖς κελαρυσμοῖς, τὰς ἀκοὰς καταθέλλοντες·
 » οὐκ ἔστιν ὄμβρον ἐν ὥραις τρισὶ κατιδεῖν, ὅτι μὴ μόνον τῇ χει-
 » μερίῳ καταφερόμενον· οὐ συννεφὶ τὸν ἀέρα κατὰ καιρὸν θερι-
 » νὸν τὸ πολὺ παραμυθούμενον τῆς φλογώσεως, ἀλλ' ἡ στεγα-
 » νὸν τὸ πλάτος τοῦ οὐρανοῦ, μὴ νεφέλαις ἐξ ἐσχάτου τῆς γῆς
 » ἀναγομέναις (3) συγκαλυπτόμενον. Οὕτω πολλῶν τῶν δυσχε-
 » ρῶν ἐμπέπλησται τὸ νησίδιον· ὧν χάριν καὶ τῶν προσοικούντων
 » ἐστέρηται. Ἀλλὰ τὰ οὕτω δυσχερῆ καὶ δύσοιστα τοῖς πολ-
 » λοῖς, ῥάδια καὶ οἰστὰ τοῖς μονάζουσι διὰ τὸν Κύριον Ἰησοῦν·
 » ὁ γὰρ αὐτοῦ πόθος, ἐφ' αἷς ῥαγεῖν ψυχαῖς, πάντων τῶν κο-
 » σμικῶν ἡδέων ἀφέλκει βιαίως αὐτὰς καὶ καταφέρει πρὸς τὸν
 » ποθούμενον. Ἐπιζητοῦσι πάντῃ τὰ συνεργὰ πρὸς τὴν τοῦ
 » ποθουμένου κατάληψιν· ἀποδιδράσκουσι πόλεις καὶ δήμους,
 » οὐ μίσει τῷ πρὸς αὐτοὺς, ἀλλ' ὥσπερ πέδας τινὰς ἀπειργού-
 » σας τοῦ προκειμένου δρόμου καὶ σκοποῦ δυσχεραίνοντες ἐν
 » ὄρεσι κρύπτονται καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς (4),

φωνῇ: Χαριτώνυμος. Οὕτω π. χ. ἀπαντᾷ ἐν τῷ Βίῳ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ
 τῷ ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου αὐτοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων συγγραφέντι [§. Γ']. καὶ
 παρ' Ἰωάννῃ δὲ τῷ Τζέτζῃ ἐν τῇ 6' τῶν Ἐπιστολῶν αὐτοῦ, ὡς καὶ ἐν τῷ πρώτῳ
 τροπαρίῳ τῆς λιτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν [Μην. Ἰανουαρ. λ']. (Σημ. Ι. Σ.)

(1) Ἴδε ὅπισθεν σελ. 126, ὑποσημ. 3. Σημειωτέος δὲ ὁ νεολογικὸς παρακείμενος.

(2) Πρῶτον ἤδη κατεχωρήσθη ἡ λέξις αὕτη ἐν τῇ Στεφ. Α. Κουμανούδη Συναγωγῇ
 ἀπὸ Νικητὰ τοῦ Χωνιάτου ληφθεῖσα. (Σημ. Ι. Σ.)

(3) Ψαλμ. ρλδ'. 7.

(4) Ἐβρ. ια. 38.

» ἤρεμον διαβιώσκειν βίον ἐθέλοντες· ἐπεὶ περ οἶδεν ἡσυχία καὶ
 » μόνωσις τὸν νοῦν αἰθεροδρόμον ποιεῖν καὶ μετάρσιον, ὥσπερ
 » τοῦναντίον ἢ τῶν πολλῶν συνδρομὴ καὶ ὁ θόρυβος κατασπᾶν
 » αὐτὸν καὶ πεπαχυσμένον τὸν αὔλον ἀπεργάζεσθαι. Τοῦτο τῇ
 » Πάτμῳ πρόσκειται ἀγαθὸν ἐξ ἐναντίας οἷς εἰρήκαμεν δυσχερέ-
 » σιν, ἢ ἐρημία καὶ μόνωσις· αὗται τὴν ἀκαλλῆ νυμφοστολοῦ-
 » σαι καὶ ἀπρεπῇ (1), ἐπέραστον ἡμῖν ποιοῦσι καὶ περιμάχῃτον.
 » Ταύτῃ τοι καὶ πάντα τὰ κατὰ τὴν Κῶ καὶ Λέρον προσόντα
 » τοῖς ταπεινοῖς ἡμῖν ὡς ἔδνα προσάγοντες, προσαρμοσθῆναι
 » ταύτην ἡμῖν ἐξαιτούμεθα, ὡς ἂν χαίρειν εἰπόντες τῷ κόσμῳ
 » καθάπαξ οἱ ὑπ' ἐμὲ μοναχοί, ὡς ἐν εἰρκτῇ τινι ταύτῃ ἐνδια-
 » τρίβοντες ἔσονται ».

ΙΓ'. Οὕτως ἐχούσης τῆς ἱκετηρίας τοῦ μάκαρος, εὐπειθὲς ὁ
 κρατῶν εὐθὺς ἐωρᾶτο, καὶ χρυσόβουλλος ἐγράφετο χάρτης, τὴν
 τῆς νήσου δεσποτείαν ἀναφαίρετον τῷ μακαρίῳ περιποιούμενος·
 ὃν μετὰ χεῖρας δεδεγμένος ὁ ἅγιος, καὶ τῷ βασιλεῖ συνταξάμε-
 νος (2), οὐκ ὀλίγον τε πλῆθος τῶν περὶ τὰς οἰκοδομὰς πονουμέ-
 νων ἐκ τῆς Βυζαντίδος ἀναλαβόμενος, νηὸς ἐπιβὰς καὶ οὐρίῳ
 χρησάμενος πνεύματι τῷ νησιδίῳ ἐγκαθορμίζεται. Ὁ μὲν οὖν
 θεῖος καὶ μέγας Ἀπόστολος, ὁ ἡγαπημένος, ὁ ἐπιστήθιος, Δο-
 μετιανοῦ τὰ τῆς βασιλείας σκήπτρα διέποντος, δεσμώτης καὶ
 ἄκων ἐνταυθοῖ παρεπέμπετο (3)· ὁ μέγιστος δ' ἐν πατράσι, παρὰ
 βασιλέως μὲν, οὐκ ἄκων δὲ οὐδὲ δέσμιος, ἀλλὰ πολλοῦ τὴν
 ἐξορίαν τιμώμενος· εἰ μὴ που καὶ τοῦτον δεδῆσθαι φήσειεν ἂν
 τις δεσμοῖς ἀβρόχτοις τῆς προθυμίας ἐλκόμενον· καὶ γε οὐκ
 ἀπεικότως ἀμφοτέρω, τὸ μὲν, ἵνα μὴ τῆς οἰκουμένης ὁ κοινὸς
 λαμπτήρ, ὁ φαεινότετος ἥλιος, βραχεῖ τινι χώρῳ περιωρίζοιτο·
 τὸ δέ, ἵν' ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων κατὰ μόνας εἴῃ Θεῷ συγγινόμε-

(1) Γρ. ἱσ. Ἀπρεπῇ (Σημ. Ι. Σ.)

(2) Συνταξάμενος· ἀποχαιρέτας, ὡς ἂν εἴποιμεν κοινῶς.

(3) Ἰωάννης ὁ Θεολόγος ἐξωρίσθη εἰς Πάτμον ὑπὸ Δομετιανοῦ κατὰ τὸ 132' σωτήρ.
 ἔτος [Εὐγεν. Ἑκατονταετ. σελ. 209].

νος, ἐπεὶ μὴ τὴν τοῦ κόσμου προστασίαν κατ' ἐκεῖνον ἐγκειρι-
 σμένος ἐτύγγανε.

ΙΖ'. Τὰ μὲν οὖν μέχρι τοῦδε κούφως ἡμῖν ὁ λόγος καὶ εὐ-
 σταλῶς διήκει τὴν εὐθείαν τρίβον τῆς διηγήσεως, ὁδεύοντι συνο-
 δεύων τῷ μακαρίῳ, καὶ τὰς συχνὰς μεταβάσεις, ἃς ὁ πειρά-
 ζων ἐνήγεν, ἀπλοϊκῶς ἀφηγούμενος· τὸ δ' ἐντεῦθεν, πέλαγος
 ἀχανὲς διαβαίνειν μέλλων καὶ ἀπειρέσιον, ἱλιγγᾷ καὶ κατέπτη-
 χεν, ἐν ἀκατίῳ ὑποσάθρῳ τὸν πλοῦν ποιεῖσθαι μέλλων τῶν
 κατορθωμάτων τοῦ μάκαρος. Πλὴν ἀλλ' οὐκ ὀκνητέον, τῇ δὲ
 τῶν εὐχῶν ἐκεῖνου θαρβύητέον αὖρα, καὶ τὸ ἰστίον τανυστέον
 καὶ διαπλευστέον εἰς δύναμιν· πλευσεῖται γὰρ οὐχ ἅπαν ὁ κυ-
 βερνήτης λόγος τὸ πέλαγος, ἀλλὰ τι μέρος διαδραμῶν τῷ τῆς
 σιγῆς λιμένι καθορμισθήσεται. Ἐπειδὴ γὰρ ἐπέστη τῷ τόπῳ,
 καθὼς ἐν τοῖς ἀνωτέρω προλέλεκται, καὶ ὁ δόξας εὐφυῶς πως
 ἔχειν πρὸς μοναστῶν κατοικίαν τόπος περιεγράφετο, ἥδη δὲ καὶ
 ἔργου ἔχεσθαι ἔμελλον, ἐντεῦθεν τίς ἂν ἐξίκοιτο λόγος τοῦς
 ἰδρωτάς καὶ πόνους τοῦ μεγάλου λεπτομερῶς διηγήσασθαι,
 ὅπως καὶ γῆρα καὶ πόνοις καμπτόμενος ἀχθοφόρος ἦν πανημέ-
 ριος· ὅπως ἐπ' ὧμων τῶν γηραλέων νῦν μὲν οἱ βαρεῖς τῶν λί-
 θων ἐφέροντο, νῦν δ' ἄγρη τιτάνου πλήρη μετεκομίζοντο; Ὁ
 μὲν οὖν Ἰσραηλιτικὸς ἐκεῖνος λαός, τῷ πηλῷ καὶ τῇ πλινθείᾳ
 ταλαιπωρούμενος, τῇ τῶν λεβήτων ἀφθονίᾳ τὸ πολὺ τοῦ μόχθου
 προὑπετέμνετο (1)· ὁ μέγας δ' ἐν πατράσι, δι' ὅλης ἡμέρας
 μοχλῶν καὶ κάμνων τῷ σώματι, οὐκ ἔτλη ποτὲ (βαβαὶ τῆς
 στερεμνίας φρενὸς τοῦ ἀνδρικωτάτου καὶ γενναίου φρονήματος!)
 βραχεῖ τινι ἄρτου τρύφῃ καὶ ὕδατος βρόχθῳ τὸ οἰκεῖον σῶμα
 παραμυθῆσασθαι· οὐ γὰρ ποτε τοῦτον ἐσθίοντα τὸ παράπαν ὁ
 ἥλιος ἐθεάσατο, ἀλλὰ τῇ ἐκεῖνου καταδύσει, οἷά τινι δειπνοκλή-
 τορι συνήθει, μετεκαλεῖτο πρὸς τὴν ἐστίαν· ἐστίαν, ἣν ἄρτος
 καὶ ὕδωρ καὶ τινὰ τῶν ἀγρίων λαχάνων ἄτεχνόν τε καὶ ἀκα-
 ρύκευτον κατεσκευάζον.

(1) Ἐξοδ. ε.

ΙΗ'. Τί δέ; τὰ μὲν τῆς ἡμέρας τοιαῦτα καὶ οὕτως ἔχοντα, ἢ νῦν δ' ἐπιγενομένη, τῷ λυσιπρόνῳ ὕπνῳ τὸ πεπονηκὸς παρεμυθεῖτο σωματίον; Οὐ μὲν οὖν οὐχ οὕτω φύσεως ἦν τῶν ὁ τὸν ὑπὲρ φύσιν ἐν ἑαυτῷ περιφέρων Θεόν, ἀλλ' ὅς ὁ φωςφόρος ἐώρα χεῖρας ἐν τῷ κοφίνῳ δουλευούσας, ὡς ὁ προφήτης φησὶν (1), ὁ τῶν λοιπῶν ἀστέρων ἐθεᾶτο χορὸς πρὸς οὐρανὸν τεταμένος διὰ πάσης νυκτός· βραχὺ δέ τι περὶ τὴν ἑω μεταλαγχάνων ὕπνου, καὶ ὅσον ἐπιμύσαι τὰ ὄμματα, ἅμα πρῶτ' τῶν συνήθων εἶχετο πόνων ὁ ἀδαμάντινος. Δείκνυσι τὸ τούτου καρτερικὸν καὶ φερέπον τὸ ἐκ σιδήρου πτόον, ὁ μετὰ χεῖρας ἐν καιρῷ φέρων ἦν, καὶ ἀμπελώνες, καὶ κρήναι, τῶν θείων χειρῶν ἐκείνου πεφυκυῖαι φιλοτεχνήματα. Ταυτὶ μὲν οὖν πᾶσι τοῖς γε οὐκ ἀγνοοῦσι τὸν ἄνδρα καταφανῆ καὶ κατὰ δῆλα· τὰ δ' ἐφεξῆς, τῶν πρότερον ἀνιάρων οὐδὲν ἀποδέοντα.

ΙΘ'. Καὶ μοι μηδεὶς δυσχεραίνει τῷ λόγῳ διὰ τῶν δυσχερῶν τὴν συνέχειαν εἰς τραγῳδίας τόπον ἀπολισθαίνοντι· οὕτω γὰρ ἔθος ἕκαστον τῶν ἀγίων πειράζειν Θεῷ, ὡς ἀργύριον τε πυροῦν (2), καὶ λαμπρότερον ἀποδεικνύειν τῶν δυσχερῶν τοῖς πυρσεύμασιν, ὡς ἂν, ἅμα μὲν, καὶ εἴ τις που τῷ παμφαεῖ ἀνδριάντι προσετρίβῃ σπῆλος τῆς βιωτικῆς ἰλῦος, τῇ τῶν πειρασμῶν φλογὶ κατακαίεται· ὁμοῦ δέ, καὶ φαντασίας καὶ ἀπονοίας ἀπαλλάττειτο πάσης, τῆς φύσεως τὸ ἀσθενὲς διὰ τῶν ἀνιάρων λογιζόμενος. Οὕτω γὰρ τῷ μὲν μεγάλῳ Παύλῳ σκόλοψ· σατὰν ἐδέδοτο ἄγγελος (3), Τιμοθέῳ δὲ πυκνῶν ἀσθενειῶν φορυτός, καὶ στόμαχος διηνεκῶς ὀδυνώμενος (4), καὶ ἄλλοις ἄλλα τῶν μεγάλων πρὸς παιδαγωγίαν καὶ στεφάνων ὑπόθεσιν. Οὐχ οὖν οὐδὲ τῷ μεγάλῳ πατρὶ τούτῳ τῶν πειρασμῶν ἐσπείσατο τὸ

(1) Ψαλμ. π', 5.

(2) Ψαλμ. ξε', 9.

(3) Β' Κορινθ. ιε', 7.

(4) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος γινώσκων τὰς ἀσθενείας αὐτοῦ καὶ ἐπιστέλλων αὐτῷ λέγει: «Μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλ' οἶνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας» [Α' Τιμόθ. ε', 23].

κλυδώνιον, ἀλλὰ πρὸς μικρὸν ἡρεμήσαν, πάλιν μετὰ σφοδρότερας τῆς ῥύμης καὶ τραχυτέρων τῶν κυμάτων ἡγείρετο. Ἐν τούτοις γὰρ ὄντος, καὶ περὶ τὴν οἰκοδομὴν πονουμένου, καὶ πτερουμένου τῇ προθυμίᾳ τοῦ γήρωος, πέντε που παρεληλυθότων ἤδη ἐνιαυτῶν (1), καὶ πάλιν νέφος Ἀγαρηνῶν ἐπελθόν, τὴν προσοῦσαν αἰθρίαν ταῖς πέριξ νήσοις ἀθρόον κατακαλύψαν ἡμαῦρσσε. Τί οὖν ἐχρῆν τὸν πολύτλαν δρᾶσαι καὶ μεγαλόψυχον; οὐκ ἄλλο πάντως ἄλλ' ἢ τῇ τοῦ καιροῦ δυσκολίᾳ καθυπεῖξαι, καὶ τόπον μεταμείβειν ἐκ τόπου, διὰ τὸν οὕτω ποιεῖν ἐντειλάμενον: «Ὅταν γάρ, φησὶν (2), ἐκ τῆςδε τῆς πόλεως διώκωσιν ὑμᾶς, εἰς τὴν ἑτέραν πορεύεσθε».

Κ'. Συναγαγὼν οὖν τοὺς ὑπ' αὐτῷ μοναχοὺς, ὡς τὰ ροσσία ὄρνις ὑπὸ τὰς πτέρυγας (3), ἐκλείποντας ἤδη τῷ κρύει τῶν ἀλλεπαλλήλων κακώσεων, τοῖς παραινετικαῖς ὑπέβαλε λόγους καὶ ἀνελάμβανεν. — «Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἐνταῦθα, τέκνα, λέγων, ἢ προσδοκώμενη ἀνάπαυσις· οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα τὰ ἡμῖν ἀποτεθσαυρισμένα βασιλεία. Ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων παρὰ τοῦ καλοῦ καὶ πρώτου Ποιμένου ἐστάλημεν (4)· καὶ πῶς ἐν εὐθυμίᾳ ζῆν ἐξέσται, κύκλῳ περιειλημμένους τοῖς πολεμίοις, μανικόν τι καὶ ἄγριον πνέουσι; Γίνεσθε φρόνιμοι ὡσεὶ ὄφεις· περιστερᾶς τὸ ἀκέραιον ἔχετε (5). Τὴν κεφαλὴν συντηρεῖτε, τὴν τῆς εὐσεβείας ἀκρώρειαν. Νηπιάζετε τῇ κακίᾳ (6), καὶ μὴ πτοεῖσθε τῶν πειρασμῶν τὰ κτυπήματα· οἶδε γὰρ ὁ ἀγωνοθέτης οἶφ' κρίματι τοὺς ἀθλητὰς τοῖς ἀντιπάλοις ἐκδίδωσι. Βραχύς ἐστιν ὁ δρόμος, ὃν τρέχομεν, καὶ ἡ σκιά παράγει· τὸ φῶς ἐγγίζει· μικρὸν ἔτι καὶ ὁ πειράζων δεσμοῖς ἀβρῆκτοις παραδο-

(1) Τεσσαρῶν μόνον τετραμήνου δέοντος. Ὅρα δὲ τὰ περὶ τούτου ἐν τῷ Προλόγῳ σημειωθέντα μοι. (Σημ. Ι. Σ.)

(2) Ματθ. ι', 23.

(3) Αὐτ. κγ', 37.

(4) Αὐτ. ιβ'.

(5) Αὐτ. Καὶ σημειῶσαι τὸ διαφύρον τῆς γραφῆς: Ὡσεὶ, ἀντὶ τῆς κοινῆς φερομένης: Ὡς οἱ.

(6) Α' Κορινθ. ιδ', 20.

θήσεται ἡμῶν δὲ χαρήσεται ἡ καρδιά (1), τῶν ἐν ἐλπίσιν ἀγαθῶν ἀπολαύουσα». — Ταῦτα καὶ ἕτερα πλείω διαλεχθεῖς, καὶ τὸ τῆς λύπης νέφος μακρὰν παρασκευάσας ἀποτινάξασθαι, καὶ πάλιν πρὸς τὸν ἀπόπλουον ἠπείγετο, καὶ τὰ πρὸς ἐκδημίαν μετὰ σπουδῆς ἠύτρεπιζέτο. Πλὴν ἀλλ' ὁ μὲν τοῦ πλοῦς ἀναμεινάτω λόγος ἐπὶ μικρόν, βραχὺ [δὲ] (2) προτεθείσθω οἶον παράρτημά τι τῷ λόγῳ διήγημα· ἐξ οὐπὲρ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν τοῦ μεγάλου πίστις τοῖς ἀκριβῶς σκοποῦσιν ἐπιγνωσθήσεται, ὡς ἐξ ὀνύχων ὁ λέων, καὶ ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὄφρασμα (3).

ΚΑ'. Πρὸς ἡν οὐκ ὀλίγος τότε σῖτος τῷ μακαρίῳ, ἅτε πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς μονῆς παρεσκευασμένῳ, καὶ τοσοῦτον ἐπαγομένῳ πλήθος τῶν ὑπηρετησόντων πρὸς τὴν ταύτης ἀνέγερσιν. Ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τοῦ πλοῦς ἐβουλεύοντο, τὸ μὲν τῶν μοναστῶν ἅπαν πλήθος μεθ' αὐτῶν ἀναλαβέσθαι τὸν σῖτον διίσχυρίζοντο, ὁ δὲ μακαρίτης ἀτρεμαῖα καὶ πραεῖα φωνῇ, — «Εἰ μοι πείθοισθε, τέκνα, φησί, μὴ οὕτω τὸ πλοῖον ἐπιφορτίσαιμεν, ἀλλὰ τὸν μὲν σῖτον τοῖς παροῦσι διανεμιώμεθα, αὐτοὶ δὲ τῷ ἐμπιπλῶντι πᾶν ζῶον εὐδοκίας θαρρῆσαντες (4), τῆς ἐκδημίας ἀψώμεθα, καὶ τραφησόμεθα πάντως, διδόντος τὰ ζωαρχῇ τοῦ καὶ τοῖς νεοσσοῖς τῶν κοράκων (5) δαψιλῇ παρατιθέντος τὴν τράπεζαν». — Ὡς δὲ δυσχεραίνοντες ἐδυσχέρανον, οὐκ ἔχοντες οὐπω θαρρῆεῖν τῇ ἀδηλίᾳ τοῦ μέλλοντος, δευτέρως ὁ πατήρ τῆς συμβουλίας ἀπῆρχετο, — «Ἐδεῖ μὲν, φήσας, ἐκ πρώτης ὑμᾶς πεισθῆναι τῆς παραινέσεως· ἐπεὶ δ' οὕτως ἀπιστεῖτε καὶ Θεῷ καὶ ἡμῖν, οἱ πρὸς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ τοῖς δεσποτικοῖς καὶ θείοις λόγοις ἐμβλέπειν ἐγκελευόμενοι (6), ὡς ἐν δανείου λόγῳ τὸν σῖτον τῷ

(1) Ἰωάν. ις', 22.

(2) Ἐξερβύη προδήλως ὁ ἐν ἀγκύλαις περίκλειστος σύνδεσμος. (Σημ. Ι. Σ.)

(3) Ἀμφότεραι αἱ παροιμίαι λέγονται ἐπὶ τῶν ἀπὸ μικρᾶς πράξεως δεκνυμένων τῶ ἥθους [Διογενεῖαν. ἑκατ. Ε', 15].

(4) Ψαλμ. ρμδ', 16.

(5) Ψαλμ. ρμς', 9.

(6) Ματθ. ζ', 26.

Θεῷ διὰ τῶν παρόντων ἀπόδοσθε, καὶ πάντως τοῦτον κατὰ καιρὸν τῆς χρείας πολλαπλασίονα λήψετε, ἐμοῦ τὴν ἐγγύην ἀναδεχομένου τῆς ἀποδόσεως». — Εἶπε ταῦτα, καὶ εὐπειθεῖς εὐθύς οἱ μονάζοντες· εἰ δέ γε καὶ εἰς ἔργον ἐκδέβηκε τὰ τῆς ἀντιδόσεως, τὰ ἐξῆς τοῦ λόγου δηλώσειεν (1).

ΚΒ'. Ἐπειδὴ γὰρ τὴν νῆσον καταλιπόντες τοῦ πλοίου ἐπέβησαν, καὶ εὐπλοίας τυχόντες ἐν *οὐκ* (2) ὀλίγαις ἡμέραις τῆς Εὐβοίας ἐπέβαινον, ἔνθα δὴ τὸ τῆς θαλάσσης περὶ τὰς ἐναντίας ὁρμᾶς εὐμετάβολον, εὐριπον οὐκ αὐτὸ τὸ ρεῦμα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐγγυτάτω πόλιν καλεῖσθαι πεποίηκεν, ἣν μὲν τὴν τῶν δυτικῶν μερῶν ἀρχὴν διέπων Εὐμάθιος ὁ πολὺς ἐκεῖνος καὶ τῇ κατὰ κόσμον περιφανείᾳ περίβλεπτος (3)· ἐπεὶ δὲ τὸν πατέρα σὺν τοῖς ἀδελφοῖς ἐπιδημῆσαι μεμάνθηκε, πάλαι συνήθης καὶ παῖς πεφυκὼς κατὰ πνεῦμα τῷ μακαρίῳ, χαρᾶς ὅτι πλείστης ὑποπλησθεῖς, ἄλλως τε παντοίως ἐδεξιώσατο καὶ ἐκ προσιμίων εὐθύς ὀλκάδα τῶν μεγίστων πλήρη σίτου τοῖς μοναχοῖς ἐπιδέδωκεν· ὡς ἐκεῖνους ἐωρακότας τὸ γεγονὸς εὐθύς τε τοῖς τοῦ μεγάλου ποσὶ προσπεσεῖν, καὶ τῆς ἀπιστίας ἑαυτοὺς καταμέμφεσθαι, συγχώρησιν τε τοῦ ἀμαρτήματος ἐξαιτεῖν. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν ταχεῖας ταύτης ἐπιτυχόντες, τοῦ λοιποῦ σωφρονεῖν ἐδιδάσκοντο· ὁ δὲ κλεινὸς ἡμῶν πατήρ, ὅποι τὴν ἀσκητικὴν καλύβην πῆξει σὺν τοῖς ἀδελφοῖς διεσχέπετο.

ΚΓ'. Ἄλλ' οὐκ ἦν ἄρα τὸν οὕτω λαμπρὸν τῆς ἀρετῆς ἐργάτην οὐδὲ τοῖς ἐκεῖσε διαλαθεῖν· εἶχε γὰρ τὸ οἰκεῖον φέγγος ἔμπροσθεν αὐτῶν διαλάμπον ἡλιακῶν ἀκτίνων λαμπρότερον. Τῶν τις τοιγαροῦν τὰ πρῶτα παρ' αὐτοῖς φερομένων, περιφανοὺς καὶ λαμπρᾶς οἰκίας δεσπότης ὢν ἐγνωρίζετο· ἥς ὑπεξίσταται πάσης τῷ μακαρίῳ, ὡς αἰφνιδίως τὸν πρώην οἶκον μονα-

(1) Γρ. ἴσως: Δηλώσει.

(2) Περιαιρετέον μοι δοκεῖ τὸ ἀρνητικὸν μόριον· εἰ γὰρ εὐπλοία ὄντως ἐχρήσαντο, τριήμερος τὸ πλεῖον ἤρκεσεν ἂν αὐτοῖς πλοῦς εἰς Χαλκίδα διαπεραιωθῆναι, ἐννεμήκοντά που ναυτικὰ μῖλια πρὸς τοῖς ἑκατὸν διέχουσιν τῆς Πάτμου. (Σημ. Ι. Σ.)

(3) Οὐκ ἄλλος τις ἔοικεν οὗτος εἶναι, ἢ ὁ Φιλοκάλης ἐπνομαζόμενος, περὶ οὗ

στήριον ἀναδείκνυσθαι, ἔνθα, τῶν πολλῶν περιόδων καὶ μόχθων ἀπαλλαγείς ὁ γενναῖος, μειζόνως ἑαυτὸν πρὸς τοὺς ἀσκητικούς ἀγῶνας καὶ ὑπερφυῶς ἐπιδέδωκεν· ὦν τί μὲν πρῶτον, τί δὲ τελευταῖον ὁ λόγος ἀπαριθμήσαιο; θᾶπτον γὰρ ἂν τις σταγόναν ὁμβροῦ καὶ ψάμμον παραθαλάσσιον ἀριθμῶ καθυποβαλεῖν ἐξισχύσειεν, ἢ τῶν ἐκείνου κατορθωθέντων τὸ ἀπειροπληθές καὶ πέρα μέτρων ἀναπεμπάσαιτο. Ἀτεχνῶς γὰρ ὄραν ἦν παρ' αὐτῷ καταποθὲν τὸ χειρὸν ὑπὸ τοῦ κρείττονος, καὶ τὸ φθαρτὸν ἤδη τὴν ἀφθαρσίαν ἐνδεδυμένον πρὸ τῆς κοινῆς ἀναστάσεως, καὶ τὴν δεσποτικὴν καὶ θεῖαν εἰκόνα τῇ ὥρᾳ τῆς παμφοῦς αὐτοῦ ψυχῆς λαμπρὸν ἀποστίλβουσιν· οὐδὲ γὰρ ἐγγχωροῦν ἀνθρωπίνῃ φύσει χεῖρας αἶρειν ἐφ' ὕψος παννύχιον, καὶ πόδας ἀκινήτους μένειν ἐπὶ μακρόν, μήπω τοῦ νοῦς ἀπαναστάντος τῶν γηίνων εἰσάπαν, καὶ ταῖς ἐκεῖθεν ἀγλααῖς ἐντρυφῶντος λαμπρότερόν τε καὶ καθαρώτερον. Εἰ γὰρ καὶ τοῖς κατὰ τὸν παρόντα βίον οὐκ ἔστι τι πλεόν τοῦ ἐν ἐσώτρῳ βλέπειν, καὶ ἐν αἰνίγματι, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον (1), ἀλλὰ καὶ τούτῳ βλέπειν ἔξεστι λαμπρότερόν τε καὶ μῆ, οἷς πάσης κηλίδος ἀπεσμήχθη τὸ τῶν ἐκεῖθεν ἐμφάσεων ἀντιλαμβάνομενον ἔσοπτρον, καὶ οἷς εἰσέτι παχεῖα τῇ κυφελίδι περιχρῶννύεται. Ταυτὶ μὲν οὖν ἐπὶ τοσοῦτον.

ΚΔ'. Ἐπεὶ δ' ἀσχάλλειν ἐφίκει τρὸς τὴν οἰκουρίαν ὁ τῶν τῷ μεγάλῳ μεμαθητευμένων χορός, καὶ περὶ τόπων ἐρεῦνης

Ἄννα ἡ Κομνηνὴ ὧδέ πως λέγει: «Ὁ Φιλοκάλῃς οὖν Εὐμάχιος, ἀνὴρ δὲ οὗτος ἐπιβολώτατος, καὶ τῶν ἐπιφανῶν οὐ γένει μόνον, ἀλλὰ καὶ φρονήσει τῶν πολλῶν διαφέρων, ἑλευθέριος καὶ γνώμην καὶ χεῖρα, πιστὸς μὲν πρὸς Θεόν καὶ τοὺς φίλους, πρὸς δὲ τοὺς δεσπότης εὐνοῦς εἰπὲρ τις ἄλλος· τῆς μὲν τοι στρατιωτικῆς παιδείας πάνυ ἀμύητος· οὔτε γὰρ τόξον καὶ νευρὰν ἐπὶ μαζὼν ἔλκειν ἤδει, οὔτε θυρεῶς σκέπτεσθαι· τᾶλλα δὲ δεινότητος, λόχους τε ἐφιστᾶν καὶ διὰ παντοίων μηχανημάτων τοὺς πολεμίους ἤτταν. κτλ.» [Ἀλεξιάδ. ΙΔ', σελ. 332. Venet. 'Ιδε καὶ σελ. 266]. Τοῦ ἐπισήμου δὲ τούτου ἀνδρός ἡ σφραγίς, ἥς ἐκτύπωμα μολυβδόδουλλον (μολυβδόδουλλον) διασωθὲν περιγράφεται μετὰ καὶ ἄλλων τοιοῦτων ὑπὸ τοῦ πατρῴζοντος υἱοῦ τοῦ σοφοῦ ἀρχαιολόγου Mordtmann, εἰκονίζει ἔνθεν μὲν τοὺς ἀγίους Γεώργιον καὶ Δημήτριον ὁρθοῦς, ἔνθεν δὲ φέρει τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην: ΤΟΥ ΦΙΛΟΚΑΛΟΥΣ ΕΥΜΑΧΙΟΥ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ [Ἰδε Περιοδ. τοῦ ἐν Κ[α]π[ο]λέων Ἑλλην. Φιλολογ. Συλ. τόμ. Ζ' (1872-73), σελ. 80]. (Σημ. Ι. Σ.)

(1) Α' Κορινθ. ιγ', 12.

αὐτὸν καὶ μονῆς ἀνεγέρσεως ἤδη παρεβιάζετο, ἐκείνῳ μὲν καὶ πάλιν τῆς ἐπὶ τὴν Πάτμον φερούσης ἐδόκει ἐφάπτεσθαι· ἤδη γὰρ καὶ τὸ κατακαλύψαν ταύτην νέφος τοῦ τῶν Ἀγαρηνῶν ἀθέου πληρώματος ἐκ ποδῶν μετὰ βραχὺ γενέσθαι προήγγελεν. Ἐπεὶ δ' οὐκ εἶχε πείθειν, ἀνοίγει μὲν ἐν ψαλτηρίῳ τὸ πρόβλημα (1), οὐκ ἀγνοῶν τὸ ἐσόμενον, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἔτι παχυτέρους διὰ τὸ ἐλλιπές τῆς καθάρσεως, παχυτέρας δεόμενος τῆς ἀποκαλύψεως. Ἀνοίγει τοιγαροῦν ἐπὶ τρίς, καὶ ἡ Πάτμος ἀκολούθως εὐθὺς ἐν ταῖς τρισὶν ἀναπτύξεται. Ἐνθα πολλοὶ μὲν τῶν μικροφύχων καὶ ἀγενῶν ἀποβράχηναι τοῦ μακαρίου διανοήθησαν, ὁμοίως τοῖς κινδύνους χωρεῖν (2) προτεθυμημένοι, καὶ τοῖς πειρασμοῖς ἑαυτὸν ἐπιβρίπτειν, ὡς ὦντο· οἷς δ' ἀκριβὴς ἡ πίστις καὶ τὸ τῆς διανοίας ἀπαρασάλευτον, ἐδραῖοι καὶ ἀμετακίνητοι ἔμενον.

ΚΕ'. Πλὴν ἄλλ' ἄξιον μὴδὲ τὸ μεταξὺ γεγεννημένον παραδραμεῖν ἀδιήγητον, τὴν τοῦ μεγάλου πρὸς Θεὸν παβρότητα, καὶ τὸ πρᾶον καὶ ἀνεξίκακον ἐναργῶς χαρακτηρίζειν δυνάμενον. Τῶν γὰρ μοναζόντων τις αὐθαδεστέρας ὦν τῆς γνώμης καὶ ἀγροικικώτερον διακείμενος, οὐ μόνον καταλιπεῖν διανοήθη τὴν ἀδελφότητα, ἀλλὰ καὶ τραχυτέροις τοῖς ῥήμασι πρὸς τὸν μέγαν χρησάμενος ἀπηλλάττετο. Ἐκεῖνος μὲν οὖν πρᾶως τῆς παροινίας ἠνείχετο· ἀλλ' οὐκ ἦν ἄρα τῶν αὐτοῦ θεραπόντων οὐδ' ἐν τούτῳ Θεὸς ἐπιλανθάνομενος, ἀλλὰ ταχεῖ πτερῶ πρὸς τὸν ὕβριστήν ἡ δίκη καθωρᾶτο βαδίζουσα· δαίμων γὰρ εὐθὺς πονηρὸς τὸν ὕβριστήν ἐκεῖνον ἀπέπνιγε καὶ ἀτάσθαλον· καὶ καινὸν οὐδέν, εἴ γε καὶ Μαριάμ τὴν τὸ τύμπανον ἐγκεχειρισμένην (3), καὶ ταῖς ἀδούσαις τῶν ἐπινικίων ἐξάρχουσιν, λέπρα σώματος σωφρονιζομένην μανθάνομεν, εἰς τὸν προζήτην καὶ ἀδελφὸν ἐξυβρίσασαν, φέροντος μὲν κακείνου πρᾶως τὰς ὕβρεις, ἀλλ' οὐχὶ καὶ

(1) Ψαλμ. μθ', 5.

(2) Ὅμοιαι ἵεναι, χωρεῖν κτλ., τοῖς ἐχθροῖς ὁρμᾶν κατ' αὐτῶν ἢ συνέρχεσθαι εἰς χεῖρας μετ' αὐτῶν.

(3) Ἐξοδ. ιε', 20. — Ἀριθμ. ΙΒ', 1-11.

τοῦ Θεοῦ καὶ Κυρίου τῶν ἐκδικήσεων (1). Τί γοῦν ὁ παντὸς φιλοστόργου πατὴρ τῷ φίλτρῳ μᾶλλον τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐκκαίόμενος; ἢ τὸν ἔλεον ἀναβλύζουσα κρήνη; τῆς ἀγαθότητος ὁ κρατὴρ ὁ ἀκένωτος; Ἀνίσταται τάχιον καταλαμβάνει τὸν πεπονητότα· τὸ ἱερὸν ὑπαναγινώσκειν ἀπάρχεται Εὐαγγέλιον, καὶ ὁ δαίμων δραπετῆς εὐθύς, καὶ τὸ πεπλανημένον πρόβατον πρὸς τὴν ἰδίαν μάνδραν τῷ καλῷ ποιμένι ἐπαναγόμενον. Τούτου τοῦ θαύματος ὁποῖον ἂν τις μᾶλλον θαυμάσειεν; τὸ ταχὺ τῆς ἰάσεως, ἢ τὸ ταπεινόφρον τοῦ ἰασαμένου καὶ μέτριον; ὅπως οὐκ ἐξεληθὲν εὐθύς τῷ ἀκαθάρτῳ πνεύματι, καὶ περ δεδυνημένος προσέταττεν, ἀλλ' οἷον περικαλύμματί τινι τῇ ἀναγνώσει τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων ἐκέχρητο, οὐχ ἐνὸς μόνου κατὰ τὸ πρόχειρον, ἀλλὰ διττῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων περιγινόμενος, τοῦ τε τὸν κάμνοντα ἄγγοντος καὶ τοῦ τῆς κενοδοξίας βδελυροῦ καὶ πολυμόρφου βδελύγματος. Ταῦτα μὲν οὖν ἐν τούτοις.

ΚΣ'. Ἐπεὶ δὲ τὸ τοῦ βίου πέρας πρὸ πολλοῦ τῷ μεγάλῳ δεδήλωτο, προσκαλεσάμενος ἓνα τῶν αὐτῷ μεμαθητευμένων τὸν δοκιμώτατον (Σάββας οὗτος ἦν ὁ αἰοίδιμος (2), ὁ καὶ τῆςδε τῆς καθ' ἡμᾶς μονῆς (3) κατὰ καιρὸν προστατεύσας ἐμπειρικώτατα), — «Βούλομαι σε, φησὶν, ὦ τέκνον, τὰς προσοῦσας ἡμῖν ἀπάσας βίβλους ἀναλαβόμενον (4) ἐπιδημῆσαι τῇ νήσῳ, καὶ προκαταλαβεῖν τὴν ἡμετέραν ἐπάνοδον. Δεῖ δέ σε καὶ ζεύγη βοῶν ἀροτήρων πριάμενον τῆς γεωργίας ἐπιμελήσεσθαι (5), ὡς

(1) Ψαλμ. Lγ', 1.

(2) Τρίτος οὗτος μετὰ τὸν ὅσιον Χριστόδουλον προέστη τῆς μονῆς.

(3) Ἐκ τούτου βεβαιούμεθα, ὅτι ὁ Ἀθανάσιος ἦν μέλος τῆς ἀδελφότητος καθ' ἃν χρόνον ἔγραφε τὸ εἰς τὸν ὅσιον Ἐγκώμιον.

(4) Ὅρα μοι πᾶς τὴν πρόνοιαν τοῦ ὁσίου πατρὸς περὶ τῆς τῶν βιβλίων ἀποκομίσεως εἰς τὴν μονήν. Καὶ σιγάτωσαν οἱ τοὺς μοναχοὺς ἀκρίτως διαβάλλοντες ὡς ἀμούσους καὶ τὸ παράπαν ἀγροίκους. Τίς ὁ ἀμφιβάλλων ὅτι αὐτοὶ διέσωσαν ἡμῖν πλεῖστα τῶν προγονικῶν συγγραμμάτων, ἀντιγράφοντες αὐτὰ καὶ ἐν ταῖς οἰκείαις μοναῖς ἀποθησαυρίζοντες;

(5) Καὶ περὶ τῆς γεωργίας ἦν μέλησις τῷ ὁσίῳ πατρί, ὡς ἂν μὴ ὑφ' ἑτέρων τρέφοιντο αὐτὸς καὶ οἱ περὶ αὐτόν.

ἡμῖν ἐνδημῆσασιν, εἴη τὰ πρὸς τροφὴν ἐπιτήδεια». — Εἰς τί δὲ ταῦτα τῷ μακαρίῳ προφρονόμητο; Ἐπειδὴ γὰρ τὴν οἰκίαν πρὸ πολλοῦ προεγνώκει μετὰστασιν, δεδιὼς μὴ τούτου γεγονότος διασκορπισθεῖ μὲν ἄλλος ἀλλαχόθι τῶν ὑπηκόων, τὴν δὲ προαφορισθεῖσαν αὐτοῖς εἰς κατοικίαν νῆσον κενὴν καταλείψαιεν, ἐπαφεῖναι ταύτῃ τινάς, οἷον σπέρμα, καλῶς διεσκέφατο· προειδὼς ὡς ἐξ ἐκείνου πλατυνηθήσεται τε τὰ τῆς μονῆς καὶ ἐπαυξηθήσεται.

ΚΖ'. Τῷ μὲν οὖν μακαρίτῃ Σάββᾳ τὸ κελευσθὲν διηνύετο· ὁ δὲ κλεινὸς ἡμῶν πατὴρ καὶ τοῦ Θεοῦ θεράπων Χριστόδουλος, ἐπὶ μῆσιν ἔτι δέκα πρὸς τῷ ἐνὶ τὸν ἀσκητικὸν διανύων ἀόκνως δρόμον, καὶ τῶν μὲν ὀπισθεν αἰεὶ ἐπιλανθανόμενος, ἐπεκτεινόμενος δὲ τοῖς ἔμπροσθεν, κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον (1), ἀναβάσεις ἦν ἐν τῇ καρδίᾳ τιθέμενος (2), καὶ ἀκορέστως τῶν ὑπερκόρων ἐλλάμψεων ἐμπορούμενος. Ἐπεὶ δ' αἱ νήστιμοι τῶν ἡμερῶν κατελάμβανον, αὐτὸς δ' ἐγγιζούσης ἤδη τῆς οἰκείας ἀναλύσεως ἐψηθάνετο, ἐγκλείει μὲν ἑαυτὸν κατὰ μόνας, μόνῳ τῷ ποθυμμένῳ προσλαλεῖν ἰμειρόμενος. Καὶ ἡ μὲν πρώτη τῶν νηστειῶν ἐβδομάς διηνύετο, αὐτὸς δ' ἀπρόιτος ἦν καὶ ἀνθρωπίνοις ὀφθαλμοῖς εἰσάπαν ἀθέατος. Ὡς δ' ἡ δευτέρα μὲν ἐνειστήκει, αὐτὸς δ' ἐκαλεῖτο πρὸς τὴν ἀγήρω ζωὴν, ὡς τῶν πολλῶν εὐρήσειν καμάτων ἀνάπαυλαν, τὰς θύρας ἀναπετάσας τοῦ δωματίου, καὶ τὰ οἰκεῖα τέκνα προσκαλεσάμενος, ῥημάτων ἤδη πρὸς αὐτοὺς τῶν τελευταίων ἀπῆρχετο. — «Ὁ μὲν καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως, λέγων, ἤδη ἐφύστηκε (3), καὶ πρὸς τὸν ἐκείθεν λοιπὸν αἰῶνα ἐπείγομαι, ὅπου τῶν καμάτων αἱ ἀμοιβαὶ καὶ τῶν πόνων τὰ ἔπαθλα, ναὶ μὴν καὶ τῶν μὴ καλῶς βεδιωμένων αἱ ποιναὶ τοὺς ἀπιόντας ἐκδέχονται· ὑμᾶς δέ, οὓς ἐγεννησάμην τῷ πνεύματι, καὶ ἐθρεψάμην, καὶ εἰς τόδε τῆς πνευματικῆς

(1) Φιλίπ. γ', 14.

(2) Ψαλμ. πγ', 6.

(3) Β' Τιμόθ. δ', 6.

ἡλικίας προήγαγον, Θεῷ τῷ πατρὶ τῶν ὀρφανῶν παρατίθεμαι. Αὐτὸς ἐσεῖται παντὸς πατὸς φιλοστοργότερος, εἴ γε τῶν αὐτοῦ ἐνταλμάτων ἀκριβεῖς τυγχάνοιτε φύλακες. Ἐν τούτῳ τέκνα τούτου πρωτοτύπως ἂν εἴητε, εἰ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης διατηρεῖτε τὸν σύνδεσμον (1). ἐν τούτῳ μιμηταὶ τοῦ Δεσπότου, οἷα δοῦλοι εὐγνώμονες, εἰ τὴν πραότητα καὶ ταπεινοφροσύνην ἀσπάσοισθε (2). Ποθήσατε τῆς στενῆς ὁδοῦ τὸ τραχύ τε καὶ ἄναντες, τῆς εἰς ζωὴν φερούσης αἰώνιον. Μισήσατε τὸ λεῖον τῆς ἡδονῆς, τὸ ἀπάγον εἰς τὴν ἀπώλειαν (3). Ὅρατε τὴν τῶν πραγμάτων φορὰν. Ὅρατε τοῦ τῆδε βίου τὸ ἄστατον καὶ ἀβέβαιον. Ἐκεῖσε τοὺς θησαυροὺς ὑμῶν θησαυρίζατε, ὅπου στάσις καὶ μονιμότης, ὅπου τὸ ἀμετακίνητόν τε καὶ βέβαιον, ὅπου σῆς οὐκ ἀφανίζει, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν (4), οὐδὲ κλέπται διορύσσουσιν, οὐδὲ κλέπτουσι. Στέρξατε τὴν μετ' ἀλλήλων διαγωγὴν, καὶ σύνοικον ἔχετε πάντως τὸν συνοικεῖν τοῖς δι' αὐτὸν συνηγμένοις ἐπαγγειλάμενον (5). Μὴ καταθέλωσιν ὑμᾶς πόλεις καλῶς τετειχισμέναι καὶ περιβόητοι· μὴ μοναὶ κατ' αὐτὰς ἀνεγχερμέναι, τῇ τῶν οἰκοδομημάτων λαμπρότητι τοὺς ἀγενεῖς καταθέλωσαι· ἀλλὰ τὴν οἰκουμένην καταλιπόντες τῷ νησιδίῳ προσμείνατε, παρ' ᾧ μικρὸν (6) ἐμοχθήσαμεν, Θεῷ τὰ κατορθώματα παραδεικνύειν ποθοῦντες, παρ' οὗ καὶ ἡ τῶν πόνων ἀμοιβὴ τοῖς ἐργαζομένοις ἐλπίζεται· οὕτω γὰρ ἂν καὶ τὰς πρὸς αὐτὸν ὁμιλίας ἀπερισπάζεται ἐπιτελοίητε, ὅπερ ἐν ὄχλῳ καὶ συγχύσει κατορθωθῆναι δυσχερὲς καὶ ἀμήχανον. Ἀπερχόμενοι δέ, καὶ τὸ ἐμὸν οἰκτρὸν τόδε σκῆνος μεθ' ἑαυτῶν ἀπαγάγετε, εἰ εἰδότες ὡς εἰ παρῥησίας τινὸς παρὰ Θεῷ ἐπιτύχοιμι, αὐξηθήσεται τε τὰ τῆς μονῆς καὶ ὑπερφυῶς πλατυνηθήσεται, καὶ

(1) Ἰωάν. ιγ', 35.—Πρὸς Κολοσ. γ', 14.

(2) Ματθ. ια', 29.

(3) Αὐτ. ζ', 13-14.

(4) Αὐτ. ς', 20.

(5) Αὐτ. ιθ', 20.

(6) Ἰσως ἐγγράπτο ἐν τῷ ἀρχετύπῳ: οὗ μικρόν. (Σημ. Ι. Σ.)

κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐσεῖται τὸ ταύτης περιαδόμενον ὄνομα».

ΚΗ'. Ὁ μὲν οὖν τοσαῦτα εἰπὼν εἰς χεῖρας ζῶντος Θεοῦ τὸ πνεῦμα παρέθετο· οἱ δέ, τὰ νενομισμένα τελέσαντες, καὶ τὸ τῆς πρὸς τὸν ἀποιχόμενον διαπύρου σχέσεως σύμβολον κατασπείσαντες δάκρυον, τέως μὲν ἐν λάρνακι τὸ τίμιον σκῆνος κατατιθέασιν· ὁ δέ γε κάλλιστος ἐκεῖνος ἀνὴρ, ὃν τῷ μεγάλῳ τῆς οἰκίας ὑπεκστήναι φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσεν, ἄγγος τι τῶν καθαρῶν ὑφελόμενος καὶ τῇ λάρνακι ὑποθείς, εἴ τι που κατέβρει τοῦ μακαρίου λειψάνου θησαυρίζων ἢ ἑαυτῷ, πάσης ἀρωματικῆς εὐωδίας μᾶλλον ἀσυγκρίτως κατευωδιάζον τὸν περιέχοντα. Ναὶ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν λάρνακα τῷ οἰκίῳ ναῷ κατατίθεται, καὶ τοῦτον εὐωδίας ἀφάτου πληροῖ. Ὀλίγων δὲ παρελθουσῶν ἡμερῶν, ἐπεὶ προσιόντες οἱ μοναχοὶ τὸ τοῦ μεγάλου τῷ ἀνδρὶ ἀπήγγειλον κέλευσμα, καὶ δοθῆναι σφίσι τὸ θεῖον σκῆνος παρεβιάζοντο, — «Ὁῦ, φησὶν ὁ γεννάδας, οὐκ ἂν ἐκὼν τοιοῦδε θησαυροῦ ὑπεκσταίην ὑμῖν, ὃν μοι Θεὸς αὐτὸς παρ' ἐλπίδα πᾶσαν δι' εὐσπλαγχνίαν ἄμετρον ἐδωρήσατο.»—Οἱ μὲν οὖν οὕτως, ὃ φασὶ, κεναῖς χερσὶν (1) ἀπεπέμποντο· καὶ ἀναχθέντες ἐκεῖθεν τὴν νῆσον ἀθυμοῦντες καταλαμβάνουσιν.

ΚΘ'. Ἐνιαύσιον τοιγαροῦν περιοδεῦον διήκει διάστημα, καὶ οἶδε τῆς ὑποθήκης τοῦ μακαρίου πατρὸς οὐκ ἐπελανθάνοντο. Τοῖνον καὶ πάλιν ἀπόπλευσις· καὶ πάλιν ἐν ὀφθαλμοῖς εὐρίπεια βέρυματα. Ἐορτῆς μὲν οὖν ἡμέρα παρῆν, καὶ ὕμνος παρὰ τῷ ναῷ παννύχιος ἦν ἐκτελούμενος, οὗ τῷ προνάῳ ἡ λειψανοφόρος θεία λάρναξ κατέκειτο. Προζίσσιν οὖν οἱ μονάζοντες συνάρασθαι σφίσι τὸν μέγαν ἐκλιπαροῦντες τοῦ ἐγχειρήματος· παρ' οὗ καὶ θάρσους ὑποπλησθέντες, τὴν λάρνακα ὑφαιροῦνται καὶ τὸν ναὸν ὑπεξίσσι, νυκτὸς μὲν οὖν ἐπικομιζόμενοι ἔργον, ἀλλὰ φαινὸν

(1) Οὐχ εὔρηται τὸ παροιμιώδες τοῦτο ἐν τῇ Συναγωγῇ τῶν ἀρχαίων παροιμιῶν· περιεσώθη μὲν τοι ἐν τῇ κοινῇ συνηθείᾳ, ἐπὶ τῶν μάρτην πονούντων λεγομένη· Μ' ἄδεια χεῖρα ἦλθεν.

καὶ ὑπέρσεμνον. Εὐθύς οὖν τῷ πλοιαρίῳ ἐμβαίνουσιν· ἀνείλκοντο κάλοι· περιήγεν ἡ κεραία· τὸ ἰστίον ἐτείνετο· καὶ ἡ ναὺς ἡρέμα τοῖς κύμασιν ἐποχουμένη, παρ' οὐδὲν ἔλαττον ἵπταμένων πτηνῶν ἐπεφέρετο, τῇ βοηθείᾳ πτερουμένη τοῦ μάκαρος. Τί ἔτι; Αἰσθάνονται τῆς κλοπῆς οἱ ἐν τῇ χέρσῳ· θρήνον συνείρουσιν οἱ τέως ἐν ἄσμασι διανυκτερεύοντες λιγυροῖς, τὴν ἀφόρητον ζημίαν οὐ φέροντες. Καὶ τοῖνυν εὐτρεπῆ τὰ πλοιάρια, καὶ πληθος ἑρετῶν ἐν αὐτοῖς, τὸ ἀλκιμώτατόν τε καὶ δοκιμώτατον, καὶ ἡ ἐπιδιώξις σφοδροτάτῃ τε καὶ ὑπερφύῃς. Ἀλλ' οὕτω δρῶντες, πεζῇ παρὰ Λύδιον ἄρμα θέειν (1) ἐδόκουν, ἢ ἀετὸν ὑψιπέτην χειρσοδατοῦσι ποσὶ κατέχειν ἐπιχειρεῖν· καὶ τέλος, οἱ μὲν, τὴν κατάληψιν ἀπογνόντες παλινωστουσι κατηφεῖς τε καὶ ἄπρακτοι, ἡ δὲ τῶν μοναζόντων πληθὺς ἐν ὀλίγαις ἡμέραις τὴν νῆσον καταλαμβάνουσι, τὸ πολυὺς δὲν ἐπαγόμενοι λάφυρον.

Α'. Τὰ μὲν οὖν μέχρι τοῦδε πάσης τέχνης γραφικῆς τε καὶ γλυφικῆς ἐναργέστερον τῷ λόγῳ ἀτεχνῶς ἐξωγράφεται, εἰ γε στήλαι μὲν, καὶ εἰκόνες, καὶ ἀνδριάντες, καὶ τῶν ἀγαλμάτων τὰ κάλλιστα ἢ συνετρίβῃ τῷ χρόνῳ καταπεσόντα τῆς βάσεως, ἢ καὶ μένοντα κατὰ χώραν, πολλὴν τὴν ἀγνοίαν τοῖς μεταγενεστέροις ἐνίσχυνον, αὐτὰ τε μὴ φθηγόμενα τίνων εἰκόνες, καὶ τίνων εἶεν φιλοτεχνήματα, καὶ τῶν εἴτε τὴν ὄψιν, εἴτε μὴν τὴν ἀκοὴν σχόντων τῆς περὶ τούτων ἀκριβεστάτης γνώσεως μάρτυρα ἀπολιπόντων τῷ χρόνῳ, καὶ τῇ ἀναγκαίᾳ λειτουργησάντων ὑπηρεσίᾳ τῆς φύσεως· ὁ δὲ, Στέντορος (2) παντὸς ἀνακηρύττει τὰ

(1) Ἡ παροιμία ἐστὶν ἀπὸ τῶν Πινδάρου ἐπῶν, ὅθεν μετελήφθη καὶ παρὰ Πλουτάρχῳ: «Παρὰ Λύδιον ἄρμα πεζὸς οἰχνεύων» [Βίῳ Νικίου Α', ἐκδ. Κορ.]. Εἴρηται δὲ, κατὰ Μιχαὴλ Ἀποστόλιον: «ἐπὶ τῶν ἐριζόντων ἐν ἀγῶσι καὶ πολὺ ἀπολιμπανόμενον· ὁ γὰρ Πέλοψ Λύδιος ὢν ἐνίκησε τὸν Οἰνόμαον τῷ ἰδίῳ ἄρματι, καὶ ἔκτοτε ἡ παροιμία: Παρὰ Λύδιον ἄρμα θέειν» [Παροιμίαι. ἐκατοντ. ΙΑ', 1.—Πρόβλ. καὶ Βοήθιον Εἰς Πίνδ. τόμ. Β', σελ. 667]. (Σημ. Ι. Σ.)

(2) Ὁ Στέντωρ ἦν, κατὰ τινες μὲν, Ἀρκάς, κατ' ἄλλους δὲ, Θρᾷξ, καὶ ἦλθε κήρυξ τῶν Ἑλλήνων ἐν Τροίᾳ, καθ' Ὁμήρον:

... Τόσον αὐδήσασχ', ὅσον ἄλλοι πεντήκοντα [Ἰλ. Ε, 786.].

πάλοι τῶν χρόνων γεγενημένα τρανότερον, καὶ τοῖς φιλομαθέσι τε καὶ φιλόστοργοις οἷον παρίστησι προσενώπια.

ΛΑ'. Τὰ δ' ἐφεξῆς γεγενημένα δεῦρό μοι πᾶς φιλοθεάμων τε καὶ φιλόκαλος ὀφθαλμοῖς οἰκείοις ὄρα, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀνύμνει μεγαλειότητα, ἐπεὶ περ: ὀφθαλμοὶ ὥτιον πιστότεροι (1)· ὄρα μὴ μὴν κύκλωθι μὲν εὖ περιειλημμένην τοῖς τείχεσιν, ἔνδοθι δὲ πολλοῖς σεμνυνομένην τοῖς καλλωπίσμασι· ναοῦ τε κάλλος ἀμήχανον, ἔνθεν τῇ τῶν μαρμάρων στιλπνότητι περι-αυγαζόμενον, ἐκεῖθεν τοῖς ἐκ τῶν θείων εἰκόνων χρυσοφάειν ἀμαρύγμασι πυρσευόμενον· σεμνῶν πατέρων χορόν, λιγυρόν τὸν ὕμνον ἐπάδοντα, καὶ τῷ ἐμμελεῖ τῆς ἡχῆς τὰς τῶν πατέρων (2) ἀκοὰς καταθέλοντα· τὴν θείαν λάρνακα πηγὴν οἶά τινα πολυχεύμονα, τὰ τῶν θαυμάτων ρεῖθρα καθ' ἐκάστην ἀφθόνως τοῖς προσιοῦσι προχέουσιν. Τάχα τοῖς παροῦσιν ἐάλως καὶ δυσασπαστῶς ἔχεις τοῖς καλλίστοις προσηλωμένος θεάμασιν; Ἀλλ' ἔξιθι πρὸς μικρόν· ἐπίστησον τοῖς ἔξω τὰ ὅμματα· ὄρα λειμῶνων κάλλος ἀμφιλαφές καὶ κατάσκιον, καὶ πᾶσι τοῖς ὥραιοις βρέθον καρποφορήμασιν, οὐ ποταμοῖς ἀενάοις, οὐ πηγαῖς καλλιβρόχοις, ἀλλὰ ταῖς τοῦ μεγάλου εὐχαῖς ἐπαρδόμενα· ὄρα δένδρεων εὐερνῇ φυτὰ καὶ τεθηλότα τοῖς ἀνθεσιν, ἀγλαόκαρπά τε καὶ τηλεθώοντα (3), οὐκ ἐν λιπαρογαίῳ χώρῳ τὰς ῥίζας ἐπὶ μήκιστον ἐπεκτείνοντα, ἀλλ' ἐπ' ἀνίκμου πέτρας ἐπιπολαίως ἐρριζωμένα, καὶ καταπλάγῃθι· ἰκμὰς γὰρ αὐτοῖς καὶ καρποτρόφος ὑγρότης ὁ τοῦ πόδατος ἐπὶ πέτραν· πάλοι στησόμενος (4), καὶ πάσαις ταῖς προσβολαῖς τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων ἀκράδαντος μεμενηκὼς καὶ ἀπαρασάλευτος· ὄρα κατὰ καιρόν, γλα-

(1) Ὅρα ὁπισθεν σελ. 110 ὑποσημ. 6.

(2) Ἰσως ἐγγράπτο: Τῶν πάντων. (Σημ. Ι. Σ.)

(3) Ὁμηρεῖς· ἐνταῦθα ὁ λόγος, παρὰ τό:

Ἐνθα δὲ δένδρεα μακρὰ πεφύκει τηλεθώοντα,
Ὅγγυαι καὶ ῥοαὶ καὶ μηλᾶαι ἀγλαόκαρποι.

κτλ. [Ὀδυσ. Η, 114]. (Σημ. Ι. Σ.)

(4) Ψαλμ. λθ', 3.

φυρὸν ταῖς μελιχίοις αὔραις προσμειδιώντα τὰ λήϊα, καὶ δίκην γαληνιώσης θαλάσσης ἡρέμα ταῖς ἀνεμιαῖαις πνοαῖς κυμαίνόμενα, καὶ τέλος πρὸς γῆν νενευκότα καταβριθῇ τοῖς κυοφορήμασι, καὶ τὴν δρεπανηφόρον χεῖρα πρὸς ἐκτομὴν προσκαλούμενα· ἀμπέλους ὡς ἄχθει τινὶ βεβαρημένους τοῖς βότρυσι καὶ κατακεκλιμένους πρὸς γῆν, τῷ μεγέθει καὶ πλήθει καθελκομένους καὶ δεομένους τοῦ ὑπερείδοντος· ἀμπέλους, οὐ κατὰ βλάστην, οὐ κατ' ὁμφακίζοντα βότρυν, οὐ καθ' ὑποπερκάζοντά τε καὶ πέπειρον ὑετίου ρανίδος ἢ σταγόνος, εἴτε μὴν ψεκάδος ἀπολαυσάσας τὸ σύνολον. Ταῦτ' οὐχ ὑπὲρ φύσιν; οὐ θαυμάτων πέρα καὶ λόγων ἐπέκεινα; Τί ἂν τις καταλέγοι λαχάνων παντοδαπούς χυμούς καὶ ποιότητας, τῷ τε μεγέθει καὶ κάλλει τὰς ὄψεις καὶ τὴν γευστικὴν τῇ γεύσει καθηδυνούσας τοῦ αἰσθόντος (1) αἰσθησιν; Ἐὼ λέγειν ποιμνίων καὶ αἰπολίων πληθύναντα ἀναρίθμητον, παρὰ πέτραις μὲν ἐπινεμομένην, ἀφθότους δὲ τὰς πηγὰς προχεομένην τοῦ γάλακτος, ὡς οὐ μέλι, κατὰ τὸν προφήτην (2), ὅραν ἐκ πέτρας, ἀλλὰ γάλα χεόμενον· καὶ τὸν νέῳ Ἰσραηλίτῃ λαὸν τὸν τῷ Θεῷ πεποθημένον χορτάζον, συνάμτοις ὁσημέραι τῇ μονῇ παραβάλλουσι. Τίς οὖν ὁ ταῦτα τερατουργῶν; Τίς ὁ τὰ ξένα τελῶν καὶ ἐξαΐσια;

ΑΒ'. Ἡ μὲν οὖν πάλαι Μωσαϊκὴ καὶ σκιώδης ράβδος ὕδαρ ἐκ πέτρας τῇ πλήξει βλῦσαι πεποίηκεν (3), ἄρτον δὲ οὐδαμοῦ, ὡς τὸν ἀγνώμονα λαόν, καὶ γογγυστήν, καὶ ἀπειθοῦντα, καὶ σκληροτράχηλον, τὸ μὴ καὶ ἄρτον δύναται δοῦναι συγχῶς περὶ Θεοῦ ἀποφθέγγεσθαι (4)· ὁ δ' ἐκ τῆς ράβδου τῆς θείας ἀναβλάστησας ἀληθῆς βλαστὸς Ἰησοῦς, τὸν οἰκεῖον κυδαίνειν θέλων θεράποντα, οὐκ ἄρτον μόνον, ἀλλὰ καὶ οἶνον τὸν ἱλαρύνοντα, καὶ πάνθ' ὅσα πέφυκε φέρειν γῇ καρποφόρος καὶ πῖον ταῖς συνε-

(1) Γραπτέον οἶμαι: "Εσθοντος.

(2) Ψαλμ. π', 17.—Δευτερον. 32', 13.

(3) Ἀριθμ. κ', 11.

(4) Ψαλμ. ος', 24.—"Εξοδ. ις', 4 κ. ἐφ.

χέσιν ὁμβροβλυσίαις (1) καταρδευομένη πυκνότερον, ἐκ πέτρας ἀγόνου πηγάζειν ἀενάως, τῷ προστακτικῷ πατασσομένης λόγῳ πεποίηκε. Τοῦτο τῷ μεγάλῳ πατρὶ πάλαι τῶν χρόνων ἀριδῆλως προέλεεκται. Ἐπειδὴ γάρ ποτε τόπον τινὰ θεασάμενος εὐφυοῦς τετυχηκότα τῆς θέσεως, παράδεισον ἐν αὐτῷ γενέσθαι προήγγειλε, τίς τῶν παρόντων, Καππαδόκης ἀνὴρ, τοῖς τῷ μακαρίῳ μεμαθητευμένοις ὧν συναριθμῶς, ἰταμωτερόν πως καὶ ἀναιδὲς ἀντεφθέγγατο, — «Μέχρι τίνος, λέγων, κατατρύχεις ἡμᾶς, πέτραις ἀγόνις παραμένειν παρασκευάζων, καὶ τὰ μὴ πάντως ἐσόμενα προκαταγγέλλων, καὶ κεναῖς δελεάζειν ἐθέλων ταῖς ὑποσχέσεσι;» — Καὶ οὕτως μὲν ἐκεῖνος· ὁ δὲ θεὸς πατὴρ ζήλω θείῳ τὴν ψυχὴν πυρσευθεὶς, καὶ τὴν τῆς κεφαλῆς καλύπτραν ἀπορρίψάμενος, τρίς ἐπὶ γόνυ κλιθεὶς, καὶ ἑαυτὸν διαταράζας τῷ πνεύματι, διαρρήδην καὶ μεγαλοφῶνως προέφησεν, ἡ μὴν μετὰ τὴν αὐτοῦ τῶν ἐνθένδε ἀνάλυσιν, περιώνυμόν τε μονὴν ἐνθάδε γενήσεσθαι, καὶ τὸν προβρόθθέντα τόπον, παράδεισον εὐθαλῆ τε καὶ εὐκαρπον (2)· ἃ καὶ εἰς ἔργον ἐκδέδωκε, καὶ τοῖς ἱστορεῖν βουλομένοις εἰς θεῶν πρόκειται πρόχειρα. Ταῦτα μὲν οὖν τοιαῦτα καὶ οὕτως ἔχοντα.

ΑΓ'. Αὐτὸς δ', ὃ πάτερ πατέρων καὶ μοναζόντων κλέος θεῶν Χριστόδουλε, μὴ διαλίπῃς τοὺς σοὺς ἐποπτεύων ἡμᾶς· σοὶ γάρ ἐσμεν ἀληθῶς, κἂν ἤδη τῶν σῶν, οὕτω δόξαν τοῖς ἐνθάδε σοῖς, ἀποικιζόμεθα πόρρωθεν (3)· εἰ γὰρ κληρονόμος σὺ τοῦ Θεοῦ, συγκληρονόμος δὲ τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸν θεῖον καὶ μέγαν Ἀπόστολον (4), πῶς οὐ πάντες οἱ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης

(1) Καὶ ἡ λέξις αὕτη κατεχωρίσθη πρῶτον ἥδη ἐν τῇ Συναγωγῇ τοῦ Κουμανοῦδου ἀπὸ τῶν Ἱω. Τζέτζου Ἀλληγοριῶν εἰς "Ομηρον. (Σημ. I. Σ.)

(2) Ὁ τύπος οὗτος καίτοι ἐν παραλίῳ πρὸς δυσμάς τῆς μονῆς, Κῆπος λεγόμενος, ὅπου καὶ πηγὴ ὕδατος, ὃ μέχρι τοῦδε ἐπικαλεῖται ἐν τῇ συνηθείᾳ: «Τὸ νερόν τοῦ ἁγίου Πατρὸς», καὶ κατ' ἑλλειψιν: «Τοῦ ἁγίου Πατρὸς».

(3) Καὶ ἐντεῦθεν δηλοῦται ὅτι ὁ Ἀθανάσιος ἦν συναριθμῶς τῇ χορείᾳ τῆς ἀδελφότητος, καὶ ὅτι τὸ παρὸν Ἑγκώμιον μακρὰν τῆς μονῆς διατρίβων ἔγραψε, πιθανῶς δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει.

(4) Ῥωμ. γ', 17.

τυγχάνοντες σοί, εἴ περ καὶ τοῦ σοῦ συγχληρονόμου Χριστοῦ;
 Ὡς πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ
 αὐτοῦ Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ Πνεύ-
 ματι, νῦν, καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Δ'.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

ΕΓΚΩΜΙΟΝ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΗΜΩΝ

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΝ

ΤΟΝ ΔΟΜΗΤΟΡΑ ΤΗΣ ΕΝ Τῇ ΠΑΤΜῳ ΝΗΣῳ ΜΟΝΗΣ
 ΕΠΙ Τῷ ΟΝΟΜΑΤΙ ΤΟΥ ΗΓΑΠΗΜΕΝΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ
 ΧΡΙΣΤΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΘΕΝΟΥ

ΚΑΙ

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ

ὅΤΙ ΔΙ' ΑΥΤΟΥ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΠΕΠΟΙΗΚΕ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ
 ΧΡΟΝΟΥΣ ΤΟΥ ΕΥΣΕΒΟΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

ΚΥΡΟΥ ΙΣΑΑΚΙΟΥ ΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ.

Δ'. Ἀλλὰ πηγὴ πολυχεύμονι καὶ τῶν βυθίων τῆς γῆς
 ἀνερχομένη λαγόνων, ὕδωρ ἐπιλείψειεν εἴπη τις, ὡς τοὺς θέ-
 λοντας ἀμφοτέραις ἀρύσασθαι καὶ τοῖς διψῶσι μεταδιδόναι, αὐ-
 τοὺς τε πρῶτους μεταλαμβάνειν τοῦ ὕδατος, τοῦ ἐφετοῦ δια-
 μαρτάνειν καὶ οὐκ ἔχειν τίνι τὴν ἐπιθυμίαν θεραπεύσουσι σφύ-
 ζουσιν; ἢ πολυσίτῳ τις ἐπικαθίσας τραπέζῃ οὐ θαρβήσκει κόρον
 λαβεῖν, ἀλλ' ἐκεῖθεν ὑποχωρῆσαι πεινῶν φοβηθήσεται; Οὐ με-
 νουν· οὐκ ἔσται τοῦτο, οὐκ ἔσται, εἰ μὴ ἔχοντί καὶ οἱ διψῶντες
 τὴν τοιαύτην πηγὴν παρέλθωσι, καὶ ὁ πεινῶν οὐ χειρὰς ἐπι-
 βαλεῖν θαρβήσκει τοῖς βρώμασιν, ἀλλὰ κενὸς ὑπονοστήσει (1)
 τῆς παντοίων πληθούσης ἐδεσμάτων τραπέζης. Ἀλλ' οὐχί

(1) Γρ. ἴσ. Ὑπονοστήσει.

ταῦτα παθεῖν ἡμεῖς ἀνεξόμμεθα, οὕτω μὲν περιτυχόντες πηγῇ διειδῇ ἀναδιδούσῃ τὰ νάματα, οὕτω δὲ τραπέζῃ ἄλλοτε ἄλλοις ἡδέσι βαρυνομένη τοῖς βρώμασι, καὶ εἰς ἑαυτὴν ἐφελκομένη τὸν κορεσθῆναι βουλούμενον, οὐ φθαρτοῖς μέντοι καὶ μέχρι τοῦ σώματος διαβαίνουσι, καὶ ῥοῆς αἰτίοις ἢ σήψεως ἂν ὑπὲρ κόρον ληφθεῖν, διερεθιζομένης τῷ ἡδεῖ τῆς κατὰ πνεῦμα ὁρέξεως, ἀλλὰ ψυχῶν περιποιουμένοις ὑγιεῖν καὶ πλεον φυλάττουσι, καὶ σωμάτων ἁγιασμὸν παρεχομένοις τῷ πλείονι μᾶλλον τῆς μεταλήψεως. Τὸ γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις λιγνεύεσθαι, καὶ ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ τίθησι (1), καὶ τοῖς ἀύλοις συνίστησι, καὶ κείθεν διαβιδάξει καὶ πρὸς τὸ ὄντως ὄν ὁρεκτόν, τῆς ἐπιθυμίας ἐπιδιδούσης τῆς ψυχικῆς, τὴν ὅλην μετατίθῃ ἐφῇ.

Β'. Τίς δὲ ἡ πηγὴ καθ' ἡμᾶς καὶ ἡ τράπεζα, αἱ τὰ τοιαῦτα ἡμῖν τε καὶ ἄλλῳ παντὶ τῷ θελήσονται ἐς τὸ αὐταρκες, περιποιησόμεναι; Ὁ θεὸς τῷ ὄντι καὶ τοῦ Χριστοῦ θεράπων γνήσιος Χριστόδουλος, οὗ κλέος ἐς τε θάλασσαν ἰκάνει καὶ γαῖαν αὐτήν (2). ὅς, ὡς τὰ κατ' αὐτὸν διέξεισιν ὑπομνήματα, κώμης τινὸς τῶν τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας καὶ τῶν ὑπὸ τὴν αὐτῆς μητροπόλιν Νίκαιαν γέγονε βλάστημα (3), τὸ ἀληθὲς δ' εἶπεν, τῆς εὐσεβείας, τῆς ἀνὰ πᾶσαν γῆν καταβαλοῦσης τὰ σπέρματα καὶ κατὰ καιρὸν ἐπιτηρούσης τὴν φυήν, καὶ ὅποια τις γένοιτο περισκοπούσης, καὶ εἰ πόας μέχρι τὸ καταβληθὲν ἀνέθορεν, ἢ καὶ εἰς καλὰ μὲν ἔστη, καὶ τίνα αὐτήν· ἂν ἀδρά τις καὶ παρέχουσα ἔμφασιν ὡς εὐσταχυς καὶ ἐπιβριθὴς ἐν καιρῷ ἔσται, καὶ τὸν εἰς θέαν τοῦ καρποῦ ἐληλυθότα εὐφραίνουσα· οὕτως οὐχὶ κώμης βλαστὸς, ἀλλ' ἐν κώμῃ τινι σπέρμα τῆς εὐσεβείας, εἰς πόαν, εἰς καλὰ μὲν, εἰς στάχυν εὐσταχυν ἀνελθόν, τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἡμῖν ὁ μακάριος ἐγνωσται. Οὐχὶ κώμῃ τοίνυν, οὐδὲ

(1) Ψαλμ. πγ', 6.

(2) Ἀπὸ τοῦ Ὁμηρικοῦ παρεξέσθαι δοκεῖ: «Ἦν μέγα πένθος Ἀχαιῶδα γαῖαν ἰκάνει» (Π. Α. 254.).

(3) Ὅρα ὕψισθεν σελ. 111, ὑπόσημ. 1, καὶ 136, ὑπόσημ. 1.

γεννῆτορες τοῦ καλοῦ τοῦδε ἡμῖν αἴτιοι, ἀλλ' ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ τῆς κατ' αὐτὸν ψυχικῆς γῆς ἐπιτηδεϊότης.

Γ'. Τοιοῦτος δὲ γεγονώς, ὅρη πρῶτως τὰ τοῦ γειτονοῦντος Ὀλύμπου (1) τῇ αὐτοῦ πατρίδι τῇ σικιᾷ ἐκάλυψε, καὶ τούτοις ἀλλοιωθεὶς τὴν καλὴν ἀλλοίωσιν, καὶ τοῦ τῆς ὕλης βάρους ἐκστάς, καὶ πτέρυγας λαβὼν πνευματικᾶς ἐπετάσθη ἀπ' ἐναντίας τῷ παρ' Ἑλλήσιν ἐκείνῳ ἱστορουμένῳ Ἰκάρῳ (6), εἰ μὴ μῦθος τέως τὰ κατ' αὐτὸν ἱστορούμενα, κηρῷ καὶ σχοίνῳ λέγοντα τῷ τοῦδε σώματι ἐπιστηρίξαι τὸν Δαίδαλον πτέρυγας, τὸν καὶ αὐτὰς τεχνησάμενον, αἷς που θαρρόσας ὁ ἄθλιος Ἰκαρος καὶ πετασθεὶς ἔνθα καὶ ὅπη βουλητέον αὐτῷ, τῷ πελάγει ἐν ᾧ καταπεσὼν ἀπεπνίγη, ἐξ ἑαυτοῦ καταλέλοιπεν ὄνομα. Ἀλλ' οὐχὶ τοιαῦτα καὶ αἱ τῷ τοῦ Χριστοῦ δούλῳ, καὶ φίλῳ, καὶ μαθητῇ Χριστοδούλῳ δοθεῖσαι διὰ Πνεύματος πτέρυγες, ἀλλὰ ζήλῳ ἐγκολληθεῖσαι καὶ ἐλπίδι βεβαιωθεῖσαι, πτηνὸν αὐτὸν ἀπεδείκνυον, πετόμενον ἔνθα καὶ βούλοιτο, οὐ τὴν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μετὰ βασιν ἀπελπίζοντα, οὐ τῷ περὶ ναρκῶντα καὶ βαρυνόμενον, ἀλλὰ κούφως καὶ πνευματικῶς μετεωριζόμενον.

Δ'. Ἐντεῦθεν, κατὰ ἔφεσιν τῆς τῶν σωμάτων τῶν ἱερῶν τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν, Πέτρου καὶ Παύλου φημί, προσκυνήσεως, ἀπτέρως ἢ Ῥώμῃ τούτῳ καταλαμβάνεται· καὶ ἀεροδατῶν ὥσπερ τις μέγας καὶ γίγας φωστήρ (3), ἐξ ἀνατολῶν εἰς ἄκρας δυσμὰς μεταβέβηκε, κακείσε τὰς εὐχὰς τοῖς ἀποστόλοις ἀφωσιωσάμενος, καὶ δάκρυον ζήλου προχέας αὐτοῖς καὶ πίστει, καὶ ἐκθειάσας τὸν διὰ τὸν διδάσκαλον δρόμον αὐτῶν, ἐκεῖθεν

(1) Ὅρα ὡσαύτως σελ. 65, ὑπόσημ. 2.

(2) Ὁ Ἰκαρος υἱὸς ἦν τοῦ Δαίδαλου, ὅς (κατὰ τὸν μῦθον) λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τεχνησάμενος, φεύγοντος ἐκ Κρήτης τὸν Μίνωα, πτέρυγας ἐκ κηροῦ, καὶ ἐπ' αὐταῖς θαρρόντως καὶ πετάσας, κατέπεσε, τοῦ κηροῦ ἀναλυθέντος ὑπὸ τῶν τοῦ ἡλίου ἀκτίνων, ἐν τῷ ἀπ' αὐτοῦ κληθέντι Ἰκαρίῳ πελάγει. Ἀλλ' ὁ μὲν Ἰκαρος, οἷα ἐπὶ κηρίαις πτέρυξι πεποιθώς, πτόμα ἐλασινὸν πέπτωκεν· ὁ δὲ τοῦ Χριστοῦ θεράπων Χριστόδουλος, τῇ πρὸς αὐτὸν ἀγάπῃ πτερωθεὶς ἀληθῶς καὶ πετασθεὶς κατεσχίνωσεν αἰωνίως ἐν τοῖς τοῦ Κυρίου πεποθημένοις σκηνώμασιν.

(3) Ψαλμ. ιη', 6-7.

ἀπαίρει θαβρών ταῖς πτέρυξι ταῖς δεδομέναις αὐτῷ διὰ τοῦ Πνεύματος, καὶ πρὸς Παλαιστίνην τὸ ὄρημα τίθησι, μεσημβρινῶς πως κειμένην, καὶ ἐκ διαμέτρου μὲν οὐκ εὐθείας, λοξῶς δ' ἐχούσης τὴν Ῥώμην ὁρῶσαν πολλῶ διαστήματι· ὅπου γενόμενος, καὶ τῷ ζωδόχῳ πρώτως προσπεσὼν Τάφῳ, καὶ δάκρυσιν εὐσεβείας πλύνας τοῦδαφος, καὶ τῆς πρὸς ἡμᾶς συγκαταβάσεως τοῦ Κυρίου ἐκπλαγεὶς τὸ μέγεθος, ὡς μέχρι παθῶν ἀτίμων καὶ τάφου χωρῆσαν καινοπρεπῶς, πρὸς τὰ λοιπὰ διαδραμεῖ τῆς ἡμῶν ἀναπλάσεως σύμβολα, τὸν Γολγοθᾶν δηλαδή, τὴν ἱερὰν Βηθλεέμ, τὴν φάτνην, τὴν Ναζαρέτ, τὸν Ἰορδάνην αὐτὸν τὸν ἐν ποταμοῖς κορυφαῖον καλούμενον (1), ὡς ἐς τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν τῇ τοῦ Σωτῆρος εὐδοκίᾳ ὑπηρετησάμενον· τῷ Θαδῶρ προσβάλλει, τῷ τῆς τεσσαρακονθήμερου νηστείας τόπῳ ἐπιδημεῖ (2), καὶ πρὸς τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν ἄνεισι· καὶ τούτων πάντων ἀγιασμοῦ καταπολαύσας, προστιθεὶς τὸ λειπόμενον εἰς τὴν ἔρημον ἔξεισιν, ἀγωνισθησόμενος ἅμα κατὰ τὸν ζῆλον τοῦ Κυρίου καὶ πειρασθησόμενος. Κάκεισε διαγαγὼν ἐν τινι τῶν ἀναχωρητικῶν ἀσκητηρίων, ἐφ' ὅσον ὁ ἄγων αὐτὸν εὐδόκησεν, ἐς αὐθις καὶ τῆς ἐρήμου καὶ τῆς μονῆς ἀπαίρει· πλὴν οὐχ ὡς ἂν τις εἴποι μὴ τὸν ἄνδρα εἰδῶς, ὅποιος τὴν ἀρετὴν, ὡς ἀπειπῶν πρὸς τὸ τῆς ἐρήμου τραχὺ φυγοπάλης (3) ὤφθη καὶ τὰ μετὰ τῶν ἀντιπάλων ἐκκλίνων σκάμματα, ἀλλὰ χῶραν τῇ κακίᾳ διδούς, καὶ ἀσεβῶν, κατὰ τὸ λόγιον, ἐκκλίνων ὁδοὺς (4), καὶ εἰς χεῖρας τὰς τῶν Ἀγαρηνῶν ἐμπεσεῖν μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν μὴ κρίνας ὅσιον, ὡς μὴ δικαίων αἷμα χεῖρας ἀμαρτωλῶν βαρυνεῖ, καὶ

(1) Κορυφαῖος ἐν ποταμοῖς ὁ Ἰορδάνης, διότι ἐν τοῖς ὕδασι αὐτοῦ βαπτισθῆναι κατέβητο ὁ ἀναμάρτητος Ἰησοῦς, ἵνα τὸν ἐκ τῆς ἀμαρτίας ὅπον τῶν ἀνθρώπων ἀποπλύνῃ.

(2) Ἐπιδημεῖ τῷ τόπῳ ἐκεῖνῳ, ὅπου δηλαδή ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς μετὰ τὸ βάπτισμα ἀνέχθη ὑπὸ τοῦ Πνεύματος πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου (Ματθ. δ', 1.).

(3) Ἐκ τοῦ φεύγειν τὴν πάλιν. Λεῖπει δ' ἡ λέξις ἐν τοῖς λεξικοῖς. Ὁ δ' ὅσιος οὐχί τοιοῦτος ἐφάνη· μέχρι γὰρ τέλους ἐνεκαρτέρησε τοῖς τῶν ἀντιπάλων σκάμμασι, καὶ νικητὴς ἀνεδείχθη.

(4) Παροιμ. α', 15.—Ψαλμ. α', 1.

εἰς κρίμα αὐτοῖς οὐχ ἐπτάκις, ἀλλὰ καὶ μυριάκις ἐκδικούμενον ἔσται (1).

Ε'. Πλοίου τοίνυν ἐπιβάς, καὶ ἐξ οὐρίας μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ διαπλωϊστάμενος, διὰ τῶν ἀνατολικωτέρων μερῶν διελθὼν, καταίρει πρὸς Μίλητον (2), καὶ τῷ ἔγγιστα ταύτης ὄρει, ἀναχωρητικωτέρῳ τυγχάνοντι, προσκαθίσει διέγνων· Λάτρος τῷ ὄρει τὸ ὄνομα, ἐν ᾧ καὶ προσέμεινε, καὶ τῇ κατὰ καιρὸν βίᾳ, καὶ τῇ μετὰ τὴν βίαν εἰξας πειθοῖ (3), τοῦ ὄρους ἤρξε παντός, καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ προσκαθημένοις λύχνος ἦν ἐπὶ λυχνίας, καὶ πόλις ζῶντος Θεοῦ ἐπάνω ὄρους κειμένη (4). Τί οὖν; ἄλλος ἦν καὶ δι' ἑτεροῦ τοῦ πνεύματος ὁ ἐκ τόπου εἰς τόπον τὸν Ἥλιαν ἐξαιρῶν, καθάπερ ἐν τῇ βίβλῳ τῇ τῶν Βασιλειῶν ἐμφέρεται (5), ἡ οὐκ ἄλλος μὲν, ἀλλ' εἰς καὶ ὁ αὐτὸς Δεσπότης καὶ Κύριος, δειλίας δὲ πνεῦμα καὶ ἀκηδίας τὸ ἐκ τόπου εἰς τόπον τὸν ζηλωτὴν ἐξάραν τοῦ προφήτου Χριστόδουλον καὶ ὑπὲρ τοῦ Κυρίου ζηλοῦντος, ὡς γέγραπται (6), οἶα μὴδὲ κλαγγὴν (7) ὑπομεῖναι

(1) Τὸ ὑπὸ τοῦ Κἄν ἐκχυθὲν αἷμα τοῦ δικαίου Ἀδελ. ἐπεδάρουν αὐτόν, καὶ ἦν στένων καὶ τρέμων ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πᾶς ὁ ἀποκτενῶν αὐτόν παρέλκεν ἐπτά ἐκδικούμενα (Γέν. δ', 13-15). Ὁ δὲ Λάμεχ ἀποκτείνας ἄνδρα εἰς τραῦμα, καὶ νεανίσκον εἰς μάλωπα αὐτῷ, καὶ πρὸς τὰς ἑαυτοῦ γυναῖκας ἐξομολογούμενος λέγει: «Ὅτι ἐπτάκις ἐκδεδίκηται ἐκ Κἄν, ἐκ δὲ Λάμεχ ἐβδομηκοντάκις ἐπτά.» (Αὐτόθ. δ', 23-25.). Οἱ δ' Ἀγαρηνοὶ μυριάκις, κατὰ τὸν Θεοδόσιον. Ὁ μέγας Βασίλειος λέγει: «Τετρακοσίας καὶ ἐννενηκοντα (τοῦτο γὰρ φέρει τὸ ἐπτά πολλαπλασιαζόμενον ἐπὶ τοῦ ἐβδομήκοντα) τιμωρίας ὑποσχέιν εἰμι δίκαιος (φησὶν ὁ Λάμεχ), εἴπερ δικαία ἡ τοῦ Θεοῦ κρίσις ἐπὶ τῷ Κἄν, ὥστε ἐπτά αὐτόν παρασχέιν τὰς κολάσεις. Ὁ μὲν γάρ, ὥσπερ οὐκ ἔμαθε παρ' ἄλλου τὸ φονεῦν, οὕτως οὐδὲ οἶδε τιμωρίαν ὑπέχοντα φονευτὴν· ἐγὼ δὲ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχων τὸν στένοντα καὶ τρέμοντα, καὶ τὸ μέγεθος τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἐσωφρονίσθην τῷ ὑποδείγματι· ὅθεν ἄξιός εἰμι τετρακοσίας καὶ ἐννενηκοντα δοῦναι κολάσεις.» (Ὁρα Σειράν εἰς τὴν Ὀκτάτ. τόμ. Α', σελ. 118.).

(2) Ὁρα ὁπισθεν σελ. 118, ὑποσημ. 4.

(3) Ὁρα ὡσαύτως σελ. 69, 70, 120 καὶ 139.

(4) Ματθ. ε', 14-15.—Ἐβρ. ιδ', 22.

(5) Γ'. Βασίλ. ιζ'-κδ', καὶ Δ'. α'-β', 12.

(6) «Ὁ ἐξαιρῶν οὐκ ἐξῆρεν αὐτόν» (Κριτ. α', 29.). Πλὴν ἀλλὰ καταχώρους χρῆται τῷ ῥήματι ἐν τοῖς ἐφεξῆς.

(7) Κλαγγή, καὶ ῥῆμα Κλάζω, ἐν γένει πᾶς κρότος καὶ θόρυβος ἐκ πτηνῶν ἢ ζώων,

θαβρόντα δπλων βαρβαρικῶν, μηδὲ τόξου λιγμόν, ἢ ξίφους μαινομένου φρικαλέαν σπιλιδρόνα; Ἄλλ' οὐκ ἂν τις εὖ φρονῶν τοιαῦτα κατὰ Χριστοδούλου λογίσαιτο, οὐδὲ ὀλιγωρίας αὐτὸν ἢ ἀκηδίας εἶτε καὶ δειλίας πνεῦμα ἡττᾶν (1) τὸν τὰ πάθη τῆς σαρκὸς εἰς ἄκρον ἡττήσαντα· ἀλλ' ὁ ἐξαίρων αὐτὸν ἐξῆρεν, ἀφορμὰς τιθεὶς εὐλόγους τῆς μεταθέσεως, ἵνα καὶ κατὰ τὸ τοῦ ἐξαίροντος μετατιθῇται βούλημα, καὶ ὠφελεῖν καὶ ἀγιάζειν τῇ ἐπιδημίᾳ καὶ τόπους καὶ ἀνθρώπους ἔχῃ σοφῶς, καὶ δι' αὐτοῦ ὁ Κύριος μεγαλύνηται, οἷα γνησίῳ θεράποντος.

Γ'. Τίνα τὰ λοιπὰ τοῦ ἀνδρὸς μεγαλεῖα καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν ἐπιτηδεύματα; Πῦρ θυμοῦ τῶν Ἀγαρηνῶν καὶ τὸ Λάτρος περικυκλοῖ, καὶ φλέγειν καὶ ἐκτεφροῦν τὰ ὠραῖα τὰ τοῦδε ἀπάρχεται, καὶ τὸν Χριστόδουλον οἷα Χριστοῦ δούλον τὸ ἐξαίρον Πνεῦμα

ἰδίως δὲ ὁ ἦχος τῆς νευρᾶς τοῦ τόξου :

Ἄμφι δὲ μιν κλαγγὴ νεκῶν ᾔν, οἰωνῶν ὡς,
Πάντος ἀτυχομένων

[Ὁδυσ. Α, 605-6].

καὶ :

Ἐκλαγγᾶν δ' ἄρ' ὀϊστοὶ ἐπ' ὤμων χωοιμένοι
Αὐτοῦ κινηθέντες

[Ιλ. Α, 46-7].

καὶ :

Δεινὴ δὲ κλαγγὴ γένετ' ἀργυρέοιο βιοῦτο.

[Αὐτόθ. 49].

καὶ :

Σπουδῇ δ' ἔζετο λαός, ἐρήτυθεν δὲ καθέδρας
Παυσάμενοι κλαγγῆς

[Αὐτόθ. Β, 99-100].

ἐν μὲν οὖν τῷ πρώτῳ τό: **Κλαγγὴ** σημαίνει τὴν φωνὴν τῶν ὀρνέων· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ, τὸν ἔσω τῆς φαρέτρας ἦχον, ὃν ἐν συντόνῳ κινήσει ἀποτελοῦσιν οἱ ὀϊστοί· ἐν δὲ τῷ τρίτῳ ἐτέθη ἐπὶ κραυγῆς ἀνθρώπων. Ἔστι δὲ ὀνοματοποιημένη ἡ λέξις, ὡς περ καὶ τό: **Λιγμόν**. (Εἰ μὴ ὑπῆρχεν ὁ τοῦ φίλου Ἱεροθέου λόγος περὶ ὀνοματοποιίας τῆς τελευταίας ταύτης λέξεως, ὃς καὶ δοκεῖ πως πιθανός, εἶχον ἂν ὑπολαβεῖν μὴ ποτ' ἐν τῷ ἀρχετύπῳ ἐγγράφῳ: **Ῥιμμόν** = ῤίμιν (τό κοινῶς: ῤίψιμον). Οὕτω καὶ παρὰ Πολυδεύκει φέρεται: « ἐκ τόξου ῤιμματος ᾔν ἢ μάχη » [Ὀνομαστ. Α', 10'].) (Σημ. Ι. Σ.).

(1) Ἡ ἀδόκιμος τοῦ ῤήματος τούτου χρῆσις ἐπὶ τε ἐνεργητικῆς καὶ παθητικῆς σημασίας ἀπαντᾷ καὶ παρὰ τισι τῶν ἀρχαιότερων μὴ Ἀττικῶν συγγραφέων· καὶ ὅρα μοι τὸν Ἑρβρίκου Στεφάνου **Θησαυρόν**. (Σημ. Ι. Σ.)

συνήθως ταὶ αὐθις ἐξαίρει, καὶ ὁ Θεὸς μετὰ τοῦ ἐξαίρομένου ὡς ἐξ ἔθους γίνεται, καὶ εἰς τὴν νῆσον Κῶ μετατίθῃσιν· ἔνθα γεγονώς, ὅσα ἢ κατ' αὐτὸν βίβλος διέξεισιν (1) ἐνεργεῖ τῆς ἀρετῆς εἰς περιποίησιν. Συναίρεται δὲ τούτῳ ἐπὶ τοῖς γινομένοις ὁ Θεός· καὶ γὰρ οὕτως τῆς ἀρετῆς τὸ κεφάλαιον. Ἡμῖν δὲ τέως οὐ χρεῖα τὰ κατ' αὐτὸν τε καὶ δι' αὐτοῦ ἐνεργηθέντα εἶτε θαυμαστωθέντα κατὰ μέρος διεξιέναι, καὶ ὡς νῦν πρώτως εἰς ἀκοὴν τοῖς εὐσεβέσι παραδιδόμενα· ἀπόχρη γὰρ παρὰ σοφοῖν καὶ ἀρχιερέοιν δυοῖν (2) παραδοθέντα τε καὶ ἀφηγηθέντα ἀξίως τοῦ ἀγίου Πνεύματος, τοῦ τὸν οἰκεῖον ἐν τῷ βίῳ τούτῳ τῷ ὑλικῷ μεγαλύναντος διάκονον. Μετὰ γὰρ τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῇ νήσῳ Κῶ τοῦ ἀνδρὸς μεγαλείων, καὶ μονὴ ψυχῶν σωτηρίας ἀνάπαυλα τῷ Θεῷ ἀνεγερθῆναι παρὰ τοῦ μεγάλου ἱστόρηται· οὕτω γὰρ τῆς ἀρετῆς θερμὸς ἦν ἐραστής, καὶ ὡς ἐστεργετο ἔστεργε, καὶ ὡς ἤρᾳτο ἀντήρα ὡς πανταχοῦ γῆς, καὶ οἷς ἂν πλησιάζειε, φυτεύειν καὶ ἀνιστᾶν αὐτῇ σκηνὰς καὶ ἀμφοδράζειν ἱερὰ καταγώγια. Τοῦτο καὶ κατὰ τὴν νῆσον Κῶ πεποιηκώς, ἐκείθεν ἀπαίρειν ὅσον ἔγνω τῷ πνεύματι· οὐ γὰρ ὅσα τῆς ἀρετῆς θεῖα σκηνώματα, ταῦτα καὶ τοῖς ἄκρον ἐφθακόσι τῶν νομίμων καὶ ἐθιμῶν ταύτης στερκτέα, ἀλλ' αἰ ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ τιθεμένοις (3) τὰ ἔμπροσθεν, καὶ ὅσα τῇ θεωρίᾳ ὁ νοῦς ἀνατυπώσει τοῦ ἀκριβοῦς καὶ οἰοῖται ἀποτόμενου τοῦ οὐρανοῦ ἔχσθαι, ταῦτα καὶ στερκτέα, καὶ καταληφθῆναι δι' ἐπιθυμίας ἐξήτηται· ὅτι μηδὲ ὁ καθαρθεὶς νοῦς ἐπὶ τοῖς τεθεαμένοις ἢ ἀνατυπουμένοις πλάνην πάσχειν διέγνωσται· τὰ δὲ ὀπισθεν ἤδη κατακριθέντα καὶ ἀποκριθέντα ὡς πρὸς τελειότητα, τῷ νόμῳ τῆς ἀναβάσεως καταλέλειπται. Ὁ γὰρ κλίμακος ἐφαψάμενος καὶ ἀνιέναι ταῦ-

(1) Πότερον, τὴν τοῦ ὁσίου Ὑποτύπωσιν ὑπονοεῖ ὁ ἐγκωμιστής, ἢ τὸν ὑπὸ τοῦ Ἱωάννου Μητροπολίτου Ῥόδου συγγραφέντα **Βίον** αὐτοῦ; Ἐμοὶ δοκεῖ τὴν Ὑποτύπωσιν, ὡς ἐκ τῶν §. Θ'—ΙΑ' ἔστι τεκμηριώσασθαι.

(2) Δηλονότι τοῦ Ἱωάννου μητροπολίτου Ῥόδου, καὶ τοῦ Ἀθανασίου πατριάρχου Ἀντιοχείας.

(3) Ψαλμ. πγ', 6.

την ἀρξάμενος, αἰετὴν μὲν κάτω βαθμίδα ἀφήσι, πρὸς δὲ τὴν ἄνω καὶ προσωτέρω τὸν πόδα μετατίθῃσι, τὰ ἐπάνω πάντως ἰδεῖν καὶ ἐμβατεῦσαι τούτοις ἐφιέμενος.

Ζ'. Οὗτος ὁ νόμος τῆς θεωρίας τὸν μέγαν καὶ προσελθεῖν, ὡς ἀναγέγραπται, τῷ ἐπιγεῖω βασιλεῖ, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἀναδιδάξαι τε καὶ ἀνακοινώσασθαι πέπεικε, παντοίως φιλοσοφοῦντα τὸν ἔρωτα οἱ ἀφοσιώσασθαι, καὶ πληρῶσαι τὴν περὶ τὰ καλὰ ἀκμαίαν οὖσαν ἐπιθυμίαν ἑαυτοῦ. Καὶ ἡ κρίσις ἡ περὶ τῆς εἰς τὸν αὐτοκράτορα προσελεύσεως ἀσφαλῆς, καὶ οὐχ ὡς ἂν τις διανοήσαιτο ματαιολογῶν, καὶ ἀπὸ γῆς λαλῶν, καὶ τὰ καλὰ διασύρων, καὶ οἷς μὴδὲ ὀφθαλμὸν προσβαλεῖν ὅλως δεδύνηται, ὡς τὴν ἀρετὴν ἑαυτοῦ ὁ ἀνὴρ δημοσιεῦσαι βουλόμενος, καὶ τὸν παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἐν τέλει θηρώμενος ἔπαινον, ἐς βασιλέα διαδῆναι διέγνωνκεν. Οὐ μὲν οὖν, οὐδαμῶς, κατὰ κριτὴν τὴν ἀλήθειαν· ἀλλὰ τῷ ἐξαίροντι καὶ μετατιθέντι αὐτὸν ἀγόμενος θεῖω Πνεύματι ὑποτιθεῖς ἑαυτόν, ἐκεῖνα ἐποίει καὶ ὠμίλει, ὅσα ἐν αὐτῷ ἐλάλει, καὶ ὡς ἐν τόμῳ γραφίδι θεῖα διεχάραττεν, ὡς καὶ περὶ τῶν προφητῶν ἐν τῷ παλαιῷ διηγόρευται· ἑαυτοὺς γάρ, ὡς αὐλοὺς ἢ ἑτεροῖα σκευὴ τινὰ πρὸς τὴν οἶαν· ὁ γὰρ χρῆσιν ἐπιτήδεια, ὑποτιθέντες τῷ Πνεύματι, καὶ ὡς ἐκίνοι ἐκεκίνητο, καὶ ὡς ὑπήχει ἐφθέγγοντο. Καὶ τοῦτο μαθεῖν μὲν ἐστὶ καὶ ἀπὸ πολλῶν ἐτέρων, μαθεῖν δὲ καὶ ἐξ ὧν Μιχαίας πρὸς τὸν Ἀχαῖ ἀπεφοίβασεν (1): *Εἰ σὺ ὑποστρέψεις, ὁ Θεὸς ἐν ἐμοὶ οὐ λελάληκεν*, αὐτὸν ἑαυτὸν ὑποδεικνύς ἐκεῖνα λαλοῦντα ἐνάρθρως, ὅσα ὑπήχει τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον. Τοῦτο γὰρ σημαίνει τό: *ἐν ἐμοί*· οὐ μόνον γὰρ θεῖα καὶ ἀληθείας ἐχόμενα τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα, ἀλλὰ καὶ πρὸς Θεοῦ ἐν αὐτῷ προσεχῶς ὑπηχούμενα. Οὕτω καὶ ὁ θαυμαστός Χριστόδουλος τῷ θεῖω Πνεύματι ὁδηγούμενος καὶ ὑπηχούμενος, οὐτ' ἀναξίως τοῦ κινουῦντος καὶ ὁδηγοῦντος ἐκεκίνητο, οὕτε τοῦ ὡς εἰς αὐτὸν ὑπηχοῦντος ἀνεπιτηδείως ἐφθέγγετο. Ἐνθεν τοι καὶ πάντα τὰ

(1) Γ' Βασιλ. κδ', 28. — Β' Παραλειπ. ιη', 27.

καθ' ἑαυτὸν ἀναδιδάξας τὸν αὐτοκράτορα (Ἀλέξιος οὗτος ἦν, ὁ ἐκ Κόμνας τὸ γένος ἔλκων, καὶ διὰ τοῦτο καὶ Κομνηνὸς προσ-αγορευόμενος), οὐκ οὐκ ὅλην τινὰ χρυσίου ἢ ἀγροῦς καὶ κτη-σεις πολυπροσόδους αἰτεῖ, ἀλλὰ τόπον εἰς τὴν διὰ βίου ἐρημι-κωτέραν καὶ ἀπόκροτον δίκαιαν· καὶ οὗτος ἦν ἡ νῆσος Πάτμος, ἐν ᾗ ὁ τῆς βροντῆς υἱὸς καὶ παρθένος καὶ τῷ Θεῷ Λόγῳ ἡγαπη-μένος καὶ ἐπιστήθιος μαθητῆς, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπων μυηθεῖς, ἀλλ' ἐξ οὐρανοῦ καὶ τοῦ διδασκάλου αὐ-τοῦ τὰ θεῖα ὄντως καὶ περὶ Θεοῦ ἀπήχησε ῥήματα (1), συμφυῇ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον ὑπηχηθεῖς καὶ ἀποφηνά-μενος, καὶ ἀνεκφοιτήτως μένειν ἐν αὐτῷ καταγγείλας, καὶ ἐπ' ἐσχάτων πρὸς ἡμᾶς κατελθεῖν, καὶ σάρκα γενέσθαι διὰ φιλαν-θρωπίαν, ἐν ᾗ ἡμεῖς τὸ εἶναι σάρκες ἀφέντες, καὶ ὅλοι θείου Πνεύ-ματος καὶ πνεῦμα γενόμενοι, τὸν Θεὸν ἐπιγνώμεν ἐν τρισὶν ὑπο-στάσεσιν.

Η'. Ταύτην τὴν νῆσον αἰτήσας καὶ δῶρον λαβὼν ἐκ βασι-λέως, καὶ τῷ βασιλεῖ τῶν ὅλων θύμα προσαγαγὼν διὰ τῆς τοῦ παρθένου προσηγορίας, ὡς καὶ πάντων [τῶν] (2) ἄλλων τῶν παρὰ βασιλέως, ἀρχῶν τε ἱερῶν καὶ πνευματικῶν, προτεινομέ-νων, ταύτην προτετιμηκῶς ἔχαιρε τῷ δώρῳ, καὶ ἑαυτὸν προσήγε πρὸ τῆς νήσου δι' ἐπιγεῖου βασιλέως τῷ ἐπουρανίῳ παμβασιλεῖ. Ἐχαιρε δὲ μᾶλλον ὁ τὴν δωρεάν αὐτῷ χαρισάμενος βασιλεὺς, τοιοῦτῳ ἀνδρὶ καταξιώθεις ἐντυχεῖν, ὃ πᾶς ὁ κόσμος ἐσταύ-ρωτο (3), καὶ γινῶναι τὰ τε ὄντα, τὰ τ' ἐσόμενα, πρὸ τ' ἐόντα κατηξιωμένῳ (4), καὶ μεμυημένῳ θειοτέρως τὸ τῆς οἰκονομίας ἅπαν μυστήριον, ὡς τὰ ἐκφωνηθέντα οἱ καὶ ἐγγράφως δοθέντα, ἐδήλου πρὸς αὐτὸν τὸν αὐτοκράτορα. Ψυχὴ γὰρ τῆς ὕλης χω-

(1) Καὶ ὁ Θεοδόσιος ἄρα ἀποδέχεται ὅτι ἐν Πάτμῳ ὁ Θεολόγος ἔγραψε τὸ Εὐαγ-γέλιον.

(2) Ἐξέπεσαν, ὡς οἶμαι, τὸ ἐν ἀγκύλαις προστιθέμενον ἄρθρον. (Σημ. Ι. Σ.)

(3) Γαλάτ. γ', 14.

(4) Παρὰ τὸ Ὁμήρου περὶ Κάλχαντος εἰρημένον: «Ὅς ἤδει τὰ τ' ἐόντα, τὰ τ' ἐσόμενα, πρὸ τ' ἐόντα.» [Ιλ. Α, 70].

ρισθεῖσα, καὶ πρὸς ἑαυτὴν ἐπανελθοῦσα, καὶ καταμαθοῦσα ἐκ τῆς πρὸς τὰ κατέλκοντα ταύτην φυγῆς τὸ ἑαυτῆς ἀξίωμα, καὶ πρὸς τὸν δημιουργὸν ἀναδραμοῦσα, καὶ τὸ τοῦτου κάλλος θαυμάμενη, κατὰ τὸ μέτρον τῆς καθάρσεως, ἢ τῆς ὡς τὸ πρῶτον ἀγαθὸν ἀναβάσεως, βίβλος δακτύλῳ Θεοῦ κεκαλλιγραφημένη γίνεται, ἔχουσα, ὡς ξυνελόντα εἰπεῖν, τοὺς τε ξυμπάσης ὁμοῦ τῆς κοσμοποιίας λόγους, καὶ αὐτῆς δὴ τῆς καθ' ἕκαστον δημιουργίας ἐγγεγραμμένους ἅπαντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν φημί τὸν δημιουργὸν πολλῶ λίαν ὑψηλοτέρους, καὶ ὡς ἐκ διαμέτρου μεῖζοντας. Καὶ ἵνα τὰ λοιπὰ παρῶ τῶν παρὰ τῷ βασιλεῖ λαληθέντων ἢ φιλοσοφηθέντων ἐν πνεύματι τῷ πατρὶ τούτῳ καὶ νέῳ διδασκάλῳ τῆς χάριτος, μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἀπάρας τοῦ Βυζαντίου μετὰ τῶν ὑπ' αὐτόν, καὶ τῷ Θεῷ πιστεύσας τῷ ἄγοντι τοῦτον, ὡς καὶ προεῖρηται, ἔθετο ἐν θαλάσῃ τὸ ὄρημα (1), καὶ ἐπὶ πέτραν, τὸ τραχὺ τοῦτο φημί νησίδιον, τοὺς πόδας ἔστησε (2)· καὶ ὡς ἐν νεφέλῃ καὶ γλόφῳ τῷ τῆς Παρθένου χάριτος ἀπομόργματι διαβάς, καὶ ὅπως κατὰ κώχμος γεγωνὸς θεῶν ἐμφάσεων, τῶν ὑπὲρ ἐλπίδα καὶ δύναμιν ἔργων ἐφῆπτετο, καὶ πόλιν ἀνεγείρει πνευματικὴν, εὐπερίγραφτον μὲν τῷ διαστήματι, ἀπειρομήκη δὲ τῷ νοήματι· οὐχ οἷαν οἱ Πλάτωνες (3) καὶ οἱ κατ' αὐτοὺς ἀνατυπωσάμενοι κτίξιν διέγων, κοινῶς μὲν ταῖς γυναῖξιν ἀποχρησθαι, κοινούς δὲ τοὺς ἐξ αὐτῶν τικτομένους ἡγεῖσθαι παῖδας νομοθετοῦντες, καὶ οὗς μὲν τῶν κατ' αὐτὴν τὴν πόλιν νοσοῦντων θεραπεύειν καὶ ἐπιμέλεσθαι, δηλονότι τοὺς εἰς σφαγὰς καὶ διεκχύσεις αἱμάτων ἐτοιμούς πολεμικῶν, οὗς δὲ μὴ μόνον θεραπεύειν νοσήσαντας,

(1) Ἀμβκ. 6', 8. ἐν τῇ προσευχῇ.

(2) Ψαλμ. λθ', 3.

(3) Πλάτων ἐν τῇ πέμπτῳ τῶν Πολιτειῶν αὐτοῦ κοινὰς εἶναι βούλεται τὰς γυναῖκας. Ὁ δὲ πρὸ τοῦ Πλάτωνος νομοθέτης τῶν Σπαρτιατῶν Λυκούργος κοινὰς τὰς γυναῖκας ἐνομοθέτησεν, οὐμὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς παῖδας, ἐξ ὧν τοὺς μὲν εὐπαγεῖς καὶ βουμάλους τρέφειν ἐκέλευε, τοὺς δ' ἄγενεῖς καὶ ἀμόρφους ἀποπέμπειν εἰς τὰς λεγομένας Ἀποθέτας [Πλούτ. Βίῃ Λυκούργου ΙΕ' - Ιζ'].

ἀλλὰ καὶ ἀποκτινύνειν, τοὺς ἀπλῆ φημί καὶ ἀπερίττω καὶ εἰρηναίῳ διαίτῃ χαίροντας. Οὐ τοιαύτην δὴ πόλιν κτίσαι διέγων, καὶ τοιοῦςδε πολίτας ἐν αὐτῇ εἰσοικίσασθαι, ἀλλ' ὅλην τοῦ φιλανθρώπου Πνεύματος, καὶ ἄνδρας ἐν αὐτῇ πολιτογραφῆσαι δακτύλῳ Θεοῦ, οὐχὶ τοὺς τὰς συζυγίας ἐκ τῆς ἀπανθρώπου δῆθεν ὁμονοίας συγγέοντας, ἀλλὰ τῇ συζυγεῖ παρθενίᾳ τὸ ἐν πνέοντας, καὶ τὸ αὐτὸ βλέποντας, καὶ τοὺς ἐκ ταύτης τικτομένους παῖδας, οὐχὶ νόθως ἡγουμένους κοινούς, ἀλλὰ τὰ ἀλλήλων ἦθη πνευματικὰ οἰκείουμένους, καὶ τὰ τοῦ πλησίον εἰς ἀρετὴν ἐπιτηδεύματα ἕκαστον ὡς ἴδια στέργοντα.

Θ'. Τοιαύτην πόλιν ἐπ' ἐλπίδι τῇ κρείττονι δομησάμενος, πόνων ἀπειρίτων καὶ προβόήσεων καταβολῇ (τοιαῦτα γὰρ τῶν θειοτέρων ἐλπίδων [τὰ] (1) γνωρίσματα), ἔχαιρε τῷ πνεύματι, καὶ ταῖς ἐπιδόσεσι καθ' ἑκάστην αὐξομένην ὥρων, τὸν ἐπὶ τοῖς καλοῖς εὐδοκοῦντα Κύριον ἐμεγάλυνεν. Ἀλλ' οὐκ ἔμελλεν οἶσιν ταῦτα ὁ φθόνος σιγῇ, οὐδ' ὁ τοῦτου γεννήτωρ διάβολος· ἡ γὰρ ἐπὶ τῷ καλῷ τούτῳ ἔργῳ χαρὰ τῷ δικαίῳ, λύπη τῷ ἀδίκῳ καὶ πονηρῷ καὶ πικρίας αἴτιον γίνεται. Διὰ τοῦτο, οὐδ' ἐς τέλος ὁρᾷ τὴν τοιαύτην πόλιν ἀλύμαντον ἔφερε· τίς δὲ καὶ ἡ πείρα μεθ' ἧς αὐτῇ προσέβαλε; Τοὺς τῆς Ἄγαρ ἀπογόνους καὶ ἐνταυθοῖ ἐκπέμπει πῦρ ὥςπερ Μηδικόν (2) κατὰ τῶν παραλίῶν βρέμον πόλεων καὶ τῶν νήσων αὐτῶν· οἱ καὶ πολλὰ καὶ πολυλαχόσε μέρη τῶν κατὰ θάλατταν, καὶ νήσους ὅλας ἡμιφλεγεῖς θέμενοι, ἢ καὶ τέλεον ἐκτεφρώσαντες, τὰ φρονήματα ἐπαρθέντες, εἰς οὐρανὸν τοξεύειν (3) ἐπεχειροῦν, ἀναιδεῖα καὶ τόλμῃ τρεφόμενοι. Τοῦτο τὸ κακὸν τοιοῦτον ὄν, καὶ οὕτω τῶν, οἷς πλησιάζειεν, ἐπιδραττόμενον, τοὺς ὑπὸ τὸν μέγαν τοῦτον ὑπέθρατ-

(1) Κανταῦθα ἐξερβηκέναι δοκεῖ τὸ ἐν ἀγκύλαις ἄρθρον. (Σημ. Ι. Σ.)

(2) Μηδικὸν πῦρὸς μνείαν ποιεῖται Λέων ὁ Διάκονος [Ἱστορ. Θ', σελ. 96, ἐκδ. Hase.] καὶ Κίνναμος: «Μηδικῷ πυρὶ φλέξιν διανοοῦντο» [Ἱστορ. 5', ε.], ἐνθα βλέπε τὰς τοῦ Δουκαγγίου καὶ Τολλίου σημειώσεις. (Σημ. Ι. Σ.)

(3) Παροιμία «ἐπὶ τῶν διακενῆς πονούντων» [Ζηνοβ. Γ', 46]. (Σημ. Ι. Σ.)

τε, καὶ ἀπαναστάσεως τῆς ἐκ τῆς νήσου βιαστικῶς ὑπεμίμνησκε, καὶ περὶ τούτου ἐντυγχάνειν τῷ διδασκάλῳ ἐβιάζετο, οὐδὲ αὐτοῦ τὰς γνώμας τὰς τῶν πολλῶν περὶ τὰς ἐπισυμβαίνουσας πείρας ἡγνοηκότος, ἢ τὸ οἰκεῖον πεφυκότος μόνον ζητεῖν, καὶ μὴ τὸ τῶν πολλῶν, ὡς τὸ λόγιον (1). Ἀμέλει τοι καὶ εἰς λόγους ἐλθόντες τῷ διδασκάλῳ, καὶ περὶ ἀπαναστάσεως τῷ τέως ὑπομιμνήσκοντες, εὐρίσκουσι καὶ αὐτὸν περὶ τούτου καταπειθῆ, καὶ τὴν ἀπανάστασιν διὰ τὴν τινῶν ἐκ λογισμῶν δειλίας ἀσθένειαν περισκοποῦντα μὲν, οὐκ ἐνδιδόντα δὲ τοῖς λογισμοῖς, οὐδ' αὐτὸν κατάρξαι τοῦ περὶ τούτου λόγου πρὸς τοὺς μαθητὰς ὑφ' ἑντα, ἀλλ' αὐτοὺς προσμένοντα ἐν μέρει δεήσεως πρὸς τὸν πατέρα θέσθαι τὸ τοιοῦτον βούλημα· ὃ καὶ ποιησαμένων, οὐδ' αὐτὸς πρὸς τὸν σκοπὸν ἀπέπατο, ἀλλὰ πρὸς ἀλλήλους τεθηπότες ἦσαν οἱ τε μαθηταὶ καὶ αὐτὸς ὁ διδάσκαλος. Ὅμως δ' ἐφ' ἱκανὸν σιωπήσαντες, ἐς ὕστερον εἰς λόγους ἤλθον, καὶ παρ' ἐκαστοῖς ἐσκοπεῖτο ὅπως τε τὰ καθ' ἑαυτοὺς διάθωιντο, καὶ ὅποιος ἔσται ὁ τόπος αὐτοῖς ὁ εἰς ἀναχώρησιν.

Ι'. Συνέδοξεν οὖν ἐγγυτέρω πού τῆς νήσου ἀπαῖραι, ὡς ἔχοιεν δῆθεν ταύτην ὄραν, καὶ τῆς πρὸς αὐτὴν μνείαν ποιῆσθαι ἐπαναζεύξεως. Καὶ σκοποῦσι περὶ τούτου, ἐξελέγη αὐτοῖς ἡ Εὐβοία εἰς ἀναχώρησιν, νῆσος πολυανθρωποτάτη ὁμοῦ καὶ ἱκανὴ πρὸς τὰς βαρβαρικὰς ἀντέχειν μανίας· τάχα δέ τις εἴποι καὶ θειοτέρως τῷ τούτων σκοπῷ συμβάλλεσθαι καὶ τὸ γεννησόμενον, καὶ τὴν εἰς τὰ ὀπίσω δηλοῦν ἐπαναζεύξιν, τὴν παλιβόριαν, καὶ τοὺς εὐρίπους, καὶ τὰς ἐκεῖσε ἀμπώτιδας. Ὡς γὰρ οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ τὰ ἐκεῖσε ὕδατα, ἀλλὰ ἄλλοτε ἄλλην τρέπεται, οὕτω καὶ οὗτοι, ἐξ οὗ τὸ πρῶτον ἐπὶ τὴν Εὐβοίαν μετανάσται γεγόνασιν, εἰς τὸ αὐτὸ καὶ πάλιν κατὰ λόγον παλιβόριος ἐμελλον ἀναστρέφεσθαι. Ἐκεῖσε τοίνυν γενόμενοι προσέμενον, τῷ κοινῷ Πατρὶ καὶ Θεῷ κυβερνώμενοι, καὶ τῷ σφῶν διδασκάλῳ καὶ ποιμένι καλῶς ποιμαίνόμενοι, καὶ τὴν τῶν βαρβάρων κατα-

(1) Α'. Κορινθ. ι', 24.

στροφὴν ἐκ Θεοῦ πάντως ἰδεῖν καὶ εὐχόμενοι καὶ πιστεύοντες. Οὕτω διάγοντες, καὶ ὡς ἀρέσκον Θεῷ τὴν ἀρετὴν ὡς ἐν σίμβλῳ μέλι καλῶς ἐργαζόμενοι, τὴν ὁρφανίαν ἑαυτῶν διὰ προῤῥήσεως τοῦ πατρὸς ἐκδιδάσκονται, ἔτι δὲ καὶ τὰ τοῖς Ἀγαρηνοῖς μετὰ μικρὸν συμβησόμενα, καὶ ὡς τῆς ὁρμῆς τῆς κατὰ Χριστιανῶν ἥδη στήσονται, καὶ τῆς κατὰ τοῦ παντὸς καταδρομῆς οὐκ εἰς μακρὰν λήξουσι, καὶ αὐτοὶ δὲ πρὸς τὴν ἱερὰν αὐτῶν πόλιν ἐπαναζεύξιν μανθάνουσι, καὶ ὡς ἐς ἐπίδοσιν ἔσται τὰ κατ' αὐτοὺς, καὶ ὡς ἡ θεία μάνδρα αὐτῶν ζηλωτὴ καὶ τῶν ὀνομαστοτάτων ἀνὰ πᾶν τῆς γῆς τὸ πλήρωμα· ἃ πάντα προειπὼν ὁ πατήρ, καὶ τέλος αὐτοῖς ἐπισκήψας εἰς τὴν νῆσον αὐτὸν μεθ' ἑαυτῶν συναπαῖραι, συγκομισαμένοις καλῶς, ὡς ἐξ Αἰγύπτου τὰ ὅσα Ἰωσήφ οἱ ἐξ Ἰσραὴλ (2), καὶ τῇ γῇ παραδοῦναι, ἐν ἣ πρώτως τὰ τοῦ Θεοῦ Λόγου γενέθλια διὰ τοῦ ἀγαθοῦ Πνεύματος τοῖς ἀνθρώποις ἐναπηχθήσαν, εἰς χεῖρας Θεοῦ τὸ πνεῦμα ἐναποτίθωσιν· οὗ τὰς θείας ἐντολὰς ἐκπληροῦντες οἱ κατὰ πνεῦμα παῖδες αὐτοῦ, λαθόντες πᾶσαν αἴσθησιν, μεθ' ἑαυτῶν τὸν νεκρὸν αὐτοῦ μεταναστεύουσιν, ἐπὶ ὃν Θεὸς τὴν ἀνάκλησιν αὐτοῖς καὶ τὴν πρὸς τὰ σφέτερα ἔθῃ ἐπαναζεύξιν ἐψηφίσατο. Καὶ ἀνακομισάμενοι τὸ θεῖον σκήνος αὐτοῦ κατατιθέασιν ἐν σορῷ ἔγγιστά πού τοῦ ναοῦ (3), πρὸς τῇ δεξιᾷ πλευρᾷ, πιστεύοντες τὸν πατέρα ὑπὲρ τῶν τέκνων ἐντυγχάνειν τῷ παρθένῳ ὅσα καὶ τόνδε τῷ Κυρίῳ, ὡς εἶναι δύο τοὺς δεομένους ὑπὲρ αὐτῶν, τὸν πατέρα φημί, καὶ αὐτὸν δὴ τὸν ὑπὲρ τοῦ πατρὸς διὰ βίου παντὸς αὐτῷ πρέσβυν ἀληθῆ χρηματίσαντα.

ΙΑ'. Εἶχε μὲν οὖν ἡ νῆσος καὶ ἡ σορὸς τὸν ἀπόδημον τῶν πολλῶν ἀποδημιῶν, τὸν διὰ τὸν διδάσκαλον τὴν τοῦ σκήνου λύσιν εὐρηκότα ἀνάπαυσιν, μᾶλλον δὲ τὴν ἄνω πόλιν, καὶ τὴν τῶν πρωτοτόκων μητρόπολιν, ἣς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ

(1) Γένεσ. γ', 25-28. — Ἐξοδ. ιγ', 19.

(2) Ναόν, τὸν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ καὶ Θεολόγου Ἰωάννου λέγει. Ἐν δεξιᾷ δ' εἰσιόντι κείναι τὸ παρεκκλήσιον τοῦ ὁσίου Χριστοδούλου, ἐνθα καὶ ἡ λειψανοφόρος αὐτοῦ λάρναξ.

Θεός (1). Αἱ καθ' ἐκάστην δὲ τοῖς προσιοῦσι τῇ τοῦ σκῆνους σορῶ ἐπιγινόμεναι τῶν λυπούντων ἀπαλλαγῇ, τὸν ἔνδον κρυπτόμενον ἀνεκέρυττον, ὡς οὐ μόνον τοὺς τὴν ἐλλάδα ταύτην γλῶτταν αὐχούοντας Θεοῦ θεράποντα γνήσιον καὶ χριστόφιλον ὡς ἀληθῶς ἔχειν τὸν Χριστόδουλον, ἀλλὰ καὶ πάντα Ἰταλόν, καὶ παλαῖον Ῥωμαῖον, καὶ βάρβαρον, καὶ Ἰθῆρα ὡσαύτως ἐσπεριον (2), ἔτι δὲ καὶ τοὺς τὰς Γαλλίας αὐτὰς ποιουμένους οἰκησιν, καὶ τὴν τῶν Σικελῶν νῆσον, καὶ πάσας τὰς Ὠκεανίτιδας (3), ὡς καὶ περιμάχητον τιθέναι τοὺς πολλοὺς αὐτῶν, ὅπως τὸ τίμιον τοῦτο σκῆνος ἅμα τῇ σορῶ εἰς τὴν ἑαυτῶν μεταθήσωσι· πλέον δὲ πάντων τὸν τῆς Τρινακρίας (4) δηλαδὴ τύραννον· ὅς καὶ κατὰ τὴν ἐξακισχιλιοστήν ἐξακοσιοστήν [ἐννενηκοστήν] τετάρτην τοῦ ἔτους ἐπινέμησιν (5), ἐκπέμπει τὸν ἀρχιληστήν τῆς κατ' αὐτὸν θαλαττεμπορίου ληστείας ἐρημοῦν τὰς νήσους πάσας τὰς Ῥωμαϊκὰς, καὶ τὰ ἐν αὐταῖς λείαν ποιεῖσθαι καὶ ἄρπαγμα, καὶ τοὺς συνήθεις φόρους ὡς ἐξ ἐκόντων ἀπαιτεῖν παρὰ τῶν ἐν αὐταῖς προσκαθημένων, ὡς ἤδη τῇ τοῦ κυρίου αὐτοῦ νομίζει τῆς ἑαυτοῦ γεγενημένων κυριότητος· εἰ καὶ οὐκ εἰς τέλος τὸ τοῦ τυράννου ὁ Θεὸς πεπλήρωκε βούλημα, ἀλλὰ

(1) Ἐδρ. ια', 10.

(2) Πρὸς διαστολὴν εἴρηται τοῦ ἐκ τῆς ἀνατολικῆς Ἰθῆρας. "Ἐστὶ δ' αὕτη ἡ νῦν Γεωργία καλουμένη, μεταξὺ Κολχίδος καὶ Ἀρμενίας, ὑπὸ τῶν ὀρέων Καυκάσου καὶ Ταύρου περιεχομένη. Ἐσπερία δ' Ἰθῆρα ἡ νῦν Ἰσπανία.

(3) Τὴν Βρετανίαν, Ἰέρνην, καὶ Θούλην, αἵτινες Ὠκεανίτιδες νῆσοι ἐκαλοῦντο παρὰ τῆς ἀρχαίων [Στράβ. Δ'].

(4) Τρινακρία ἡ Σικελία: «Ἐστὶ δ' ἡ Σικελία τρίγωνος τῷ σχήματι καὶ διὰ τοῦτο Τρινακρία μὲν πρότερον, Τρινακίς δ' ὕστερον προσηγορεύθη, μετονομασθεῖσα εὐφρονότερον» [Στράβ. Γεωγραφ. Γ'].

(5) Κατὰ ἐννέα δεκάδας ἐστὶν ἡμαρτημένος ὁ ἐμπερόμενος χρόνος. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ τοῦ Ἐγκωμίου ἐπιγραφῇ ἀναφέρονται τὰ ἱστορούμενα ὡς γεγονότα ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, πρόδηλον ὅτι ἐξ ἀβελίας τοῦ ἀντιγραφέως παρελείφθη ἡ λέξις: ἐννενηκοστήν, ἣν καὶ μηδὲν ἐνδοιάσας προσέθηκα περικλείων ἐν ἀγκύλῃς ταύτης γὰρ προστιθεμένης ἔξομεν ἀντιστοιχοῦν τὸ 1186 σιωτήριον ἔτος, ὃ ἐστὶ τὸ πρῶτον τῆς Ἰσαακίου βασιλείας. Σὺ δέ μοι ὅρα καὶ ἔμπροσθεν §. ΔΘ', ἐνθα ὁ σεσημασμένος χρόνος ἔχει ἀπταιστως. Βασιλεὺς δὲ τῆς Σικελίας ἦν τὸ τηνικαῦτα Γουλιέλμος ὁ Β', ὁ καὶ Ἀγαθὸς ἐπονομαζόμενος, ἐκ τῆς Νορμανδικῆς δυναστείας. (Σημ. Ι. Σ.)

τῆς ἀλογίστου αὐτὸν ὁρμῆς ἀνεχαίτισε λόγοις ἀνεξευρέτοις καὶ οἷσπερ οἶδεν αὐτός, τὴν ῥάβδον τὴν σιδηρὰν οὐκ ἐγκαταλιπών, ἀλλ' ἐκπυρῶσει πειρασμῶν λιπάνας, καὶ κατὰ τῶν ἀνθισταμένων καὶ κατ' αὐτῆς ἐπαιρομένων ἀφείς μετὰ δυνάμεως φέρεσθαι.

ΙΒ'. Δασμοφορεῖν τοίνυν, ὡς εἴρηται, πεμφθεὶς ὁ τοῦ τυράννου Σικελίας ἀρχιπειρατῆς, συνάμα τῷ παρ' αὐτοῦ λεγομένῳ δουκὶ τοῦ στόλου τοῦ τυραννικοῦ (ὅς ἀρχιπειρατῆς πατρίδα μὲν τὰ Μέγαρα ἦν εὐτυχηκώς, μίαν πόλιν τῆς Ἀττικῆς, καὶ διὰ τοῦτο καὶ Μεγαρείτης (1) προσηγορεύετο τὴν ἐκ πατέρων κλησιν, παντὶ δὲ ἀγελαίῳ καὶ τὴν ἐλλάδα γλῶτταν ἀκριβοῦν οὐκ ἔχοντι, Μαργαρίτης ἰδιωτικῶς, ἀλλ' οὐ Μεγαρείτης ἐκέκλητο), καὶ τὸν Ἴόνιον πλοῦν περαιούμενος, εἰς τὴν νῆσον Κύπρον ἔγνω τὸν ἀπόπλουν ποιήσασθαι· ἐνθα καὶ ἀποβάς εὗρε τὰ ἐκεῖσε πράγματα παντελῶς κυμαινόμενα, καὶ συμφορὰς ἐτέρας Ῥωμαϊκὰς ἐπὶ ταῖς προτέραις ἀναφυσίσας ὑπὲρ ἐλπίδα (2). Ὁ γὰρ τὰ σκῆπτρα τότε οἰκίζων τὰ Ῥωμαϊκὰ Ἰσαάκιος, ὁ ἐξ Ἀγγέλων, οὕτως ἐπικεκλημένων, τὴν τοῦ γένους ἔλκων σειρᾶν, Ἀλεξίου δὲ τοῦ ἐκ Κομνηνῶν τὴν βασιλείαν κατὰ καιρὸν ἀρχὴν ἰθύναντος, οὗ καὶ πρόςθεν ἐμνήσθημεν, δις ἐκγονος ἐκ θυγατρὸς, τὴν πρὸ αὐτοῦ Ῥωμαίοις ἀναφυσίσαν προσγενῆ ἑαυτῷ τυραννίδα καταστρεφάμενος, καὶ ἀντὶ τυράννου βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ ἔννομος ἀναγορευθεὶς Ῥωμαίων παρὰ τοῦ ἐν Βυζαντίῳ πρώτως κατοικοῦντος παντός, εἴπα καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος καὶ πάσης τῆς ὑπὸ Ῥωμαίους ἀρχῆς, καὶ τῶν ὑπὸ τὴν αὐτῆς ἐπικράτειαν πόλεων, διέγνω στόλον εἰς τοὺς Κιττιεῖς διεκπέμψασθαι (τοὺς Κυπρίους Κιττιεῖς οἶδε

(1) Κράτιστον τῶν κατὰ θάλασσαν πειρατῶν καλεῖ τὸν Μεγαρείτην καὶ Νικήτας ὁ Χωνιάτης [εἰς Ἰσαάκ. Ἀγγέλου Α', ε]. Μαργαρίτην δὲ ὁ τὴν ἱστορίαν τῶν σταυροφοριῶν συγγράψας Γαλάτης, προστίθει καὶ ὅτι διὰ τὴν εὐφυῆ ἐμπειρίαν τε καὶ τὰς νίκας αὐτοῦ ἐπωνομαζέτο Βασιλεὺς τῆς θαλάσσης καὶ Νεὸς Ποσειδῶν [Michaud Hist. des Croisades, τόμ. Β', σελ. 340]. (Σημ. Ι. Σ.)

(2) Περὶ τῶν ἐξῆς ἱστορουμένων, τῆς τε ἐπὶ Κύπρῳ δηλονότι στρατείας καὶ τῶν κατορθωθέντων τῷ Μεγαρείτῃ, παράβαλε καὶ Νικήταν Χωνιάτην [εἰς Ἰσαάκ. Α', 5]. (Σημ. Ι. Σ.)

καλεῖν ὁ λόγος)· ἐφ' ᾧ καὶ τὸν ἐκεῖ προτυραννήσαντα ὁμώνυμον αὐτῷ Ἰσαάκιον, τῆς τυραννίδος ἐκόντα ἢ ἄκοντα παύσασθαι, πατὴρ μὲν ὄντα τοῦ γένους τῶν [Κομνηνῶν] (1), κήδεϊ δὲ τοῦ σεβαστοκρατορήσαντος κατὰ καιρὸν Ἰσαακίου ἐπὶ θυγατρὶ τιμηθέντα, παιδὸς τοῦ πορφυρογενοῦς Ἰωάννου καὶ Ῥωμαίων καλλίστου καὶ χρηστοῦ αὐτοκράτορος, αὐταδέλφου δὲ τοῦ μεγαλυνύμου Μανουήλ, καὶ ἐν καιρῷ ἰδίῳ ἐπὶ ὅλοις τριάκοντα πρὸς τοῖς ἐπτὰ ἔτεσι καὶ μηνσὶν ἐξ ὀλίγων δεουσῶν ἡμερῶν αὐτοκρατορήσαντος. Ἄλλ' οὐκ ἔμελλε λήξαι τὰ κακά, ἅπερ ἑαυτοῖς ἐπεσφρεύσαμεν, ἐπαύξασθαι δὲ μᾶλλον ἔτι καὶ ἔτι· καθ' ὅσον γὰρ οὐκ ἐδοκιμάσαμεν ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς τὸν Θεόν, παρέδωκεν ἡμᾶς εἰς ἀδόκιμον ῥοδόν (2), ἵνα οὐ μόνον ποιῶμεν, ἀλλὰ καὶ πάσχωμεν τὰ μὴ καθήκοντα.

ΙΓ'. Τίνα οὖν τὰ ἐκεῖσε συμβεβηκότα; Αἵρουσι μὲν οἱ ἡμεδαποὶ ἐν ἀρχαῖς τὴν νικῶσαν αὐτήν, καὶ φεύγει ὁ ἀντάρτης καὶ τῆς πατρίδος καὶ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς πολέμιος, καὶ κατὰφεύγει ἐν τινὶ φρουρίῳ τῶν Κιττιέων, καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ τοῖς ἐν τῷ φρουρίῳ πιστεύεται, καὶ ἤδη δηλὸς ἦν τὰ ἔσχατα πεισόμενος. Δεξιὰς δ', οὐκ οἶδ' ὅθεν, αὐτῷ, καὶ ἡμῖν λαιᾶς ἐπείσπεσούσης τῆς ἐντυχίας φαίνονται ποθεν οἱ τοῦ Σικελικοῦ στόλου ἀρχηγοὶ σὺν παντὶ τῷ ὑπ' αὐτοῦ διαπλωϊζομένῳ στρατεύματι, καὶ τῷ Ἰσαακίῳ συναράμενοι, φόβον τοῖς ἡμετέροις ἐμβαλόντες, εἰς δειλίαν αὐτίκα τρέπουσιν, ἅτε κατὰ νώτων ἐπείσπεσόντες αὐτοῖς· κἀντεῦθεν ἡττῶνται κατὰ κράτος οἱ ἡμέτεροι, ἐν οἷς καὶ πολλοὶ πίπτουσι, καὶ ἐπέχονται πλείονες· μεθ' ὧν καὶ οἱ ναυτικοὶ γεγονότες κατὰσχετοὶ βιαίως ἀπήχθησαν. Τοῦ βασιλέως δ' ἦσαν οὗτοι Ἰσαακίου πρὸς πατὴρ ἀνεψιός, ὃν οἶδε καλεῖν ἢ συνήθεια ἐξ ἀδελφον, ὃν καὶ ὁ τυραννήσας Ἀνδρόνικος

ἀπὸ τῶν ὁμμάτων πεποίηκε, καὶ ὁ ἐκ τῶν τὸ ἐπὶ κλην Κοντοστεφάνων τὸ γένος εὐτυχικῶς, πολὺς ἐσχάτως τὴν τρίχα, τὴν κλησὶν Ἰωάννης, γαμβρὸς δ' ἐπ' ἀδελφῇ γνησίᾳ τῆς συζυγοῦς τῷ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ καὶ πρώτῳ υἱῷ τοῦ πορφυρογενοῦς Ἰωάννου καὶ Ῥωμαίων, ὡς πρὸςθεν εἴρηται, αὐτοκρατορήσαντος. Τούτους ἐλὼν Ἰσαάκιος ὁ τοὺς Κυπρίους βιασάμενος, ἐκπέμπει διὰ τοῦ Μεγαρείτου τῷ Σικελῷ τῆς λείας πρωτόλειον, καὶ σὺν αὐτοῖς τῶν ὀνομαστῶν ἀνδρῶν καὶ ἀνωνύμων ὡσαύτως τινάς· οὓς καὶ λαβὼν κάπῃ ταῖς τριήρεσι ταῖς τυραννικαῖς ἐνθήμενος, σὺν δὲ γε τούτοις οὐκ ὀλίγα τῶν τιμίων τῆς λείας, ἀπαίρει τῆς νήσου, μαστεύων τίνι λόγῳ καὶ ὅπως αὐτὰς ὑπαγάγῃται (1) καὶ τῷ τοῦ κυρίου αὐτοῦ παραστήσῃ θελήματι. Ἔτι δὲ διὰ σπουδῆς ποιούμενος, μάλιστα δὲ τῶν ἄλλων πάντων προτιθέμενος τὸ μεθ' ἑαυτοῦ λαβεῖν τὸ τοῦ μάκαρος καὶ θεοῦ πατρὸς Χριστοδούλου λείψανον, καὶ πρὸς τὸν ἀρχιεπειρατὴν ἐν τῇ νήσῳ Σικελῶν ἀποκομίσαι αὐτό, χρῆμα πολλοῦ γε δὴ τιμώμενον καὶ πιστευόμενον ἄξιον αὐτῷ τε καὶ τῷ τούτου κυρίῳ καὶ πρωταλάστορι, καὶ σὺν αὐτοῖς παντὶ τῷ ἔθνει τῶν Σικελῶν, ἅτε τῆς φήμης τῶν καθ' ἐκάστην δι' αὐτοῦ τελουμένων θαυμασιῶν καταλαβούσης ὡς ἀστεροπῆς καὶ περιαστραφάσης αὐτοῦς.

ΙΔ'. Καταίρουσι τοίνυν ἐν τῇ Πάτμῳ, οἷα τεμένει καὶ μυστηρίων θειοτέρῳ ἐργαστηρίῳ τοῦ παρθένου καὶ Θεολόγου· οὓς οἱ μοναχοὶ ἐξ ἀπόπτου (τοιαύτης γὰρ ἔλαχε θέσεως ἡ μονή), θεασάμενοι λογισμῶν ἐγένοντο, οὕμενον ἀμοιρούντων δειλίας, διάνδιχα δὲ, κατὰ τὸν εἰπόντα (2), ἐμερμήριζον· ὅμως τὸ τέλος ἀνέμενον ἰδεῖν ὁποῖον τὸ τῆς αὐτῶν ἀφίξεως. Ὁ Ὀκτώβριος τὴν ἐνδεκάτην μοῖραν παρίππευε, καθ' ὃν τῇ νήσῳ ἐπέβαλον οἱ

(1) Τὰς ἑλληνικὰς νήσους δηλονότι, ὡς ἀνωτέρω σελ. 176 ἔφη εἰπών. (Σημ. Ι. Σ.)

(2) Παρὰ τὸ Ὀμηρικόν:

..... Ἐν δὲ οἱ ἥτορ
στῆθεσσι λασίοισι διάνδιχα μερμήριζεν [Ιλ. Α, 189].

καί:

..... Τυδείδης δὲ διάνδιχα μερμήριζεν [Ιλ. Θ, 167].

(1) Προσέθηκα τὴν ἀδελφίδα τοῦ ἀντιγραφῆως παραλειφθεῖσαν ἐπωνυμίαν τοῦ Ἰσαακίου, ἀπὸ τοῦ Χωνιάτου λαβὼν, ὃς ἐκτίθησιν ἐν λεπτῷ τὴν αὐτοῦ γενεαλογίαν [βλ. εἰς Ἰσαάκ. Α', 5, καὶ εἰς Ἀνδρόν. Α', 5]. (Σημ. Ι. Σ.)

(2) Ἐκ τῆς πρὸς Ῥωμ. α', 28. (Σημ. Ι. Σ.)

ἀλάστορες, ἡμέρα δ' ἦν ἐβδόμη, ὥρα ὡσεὶ ἐννάτη· καὶ αὐτίκα τῶν νεῶν ἀποβάντες ἀνόδου ἐμέμνηντο· καὶ τινες τῆς μοίρας τῆς ὑπηρέτιδος πρὸς τὴν μονὴν ἀποστείλαντες ἡμιόνους αἰτοῦσιν, ὡς σφίσιν αὐταῖς ἐπικαθεσθέντες τὴν τῆς ἀνόδου βίαν ἀντισηκώσωσιν. Οἱ δὲ μοναχοί, οὐχ ὡς αἴτησιν, ἀλλ' ὡς ἐπίταξιν τὸν λόγον δεξάμενοι τὸ κελευσθὲν ἐποιοῦν. Καὶ λαβόντες οἱ ὑπηρέται κατῆγον τὰ ὑποζύγια πρὸς τὸν ναύσταθμον· ὧν ἐπιβάντες ὁ τοῦ στόλου δούξ, αὐτός τε ὁ Μεγαρεῖτης καὶ τινες τῶν παρ' αὐτοῖς κρείττωνων καὶ ὑψηλῶν, ὡσεὶ τε πετρὸν ἢ καὶ νόημα πρὸς τὴν μονήν, δι' ὁδοῦ μέντοι οὐκ εὐθείας, ἀνῆλθον· νοὶ γὰρ πανούργῳ αὐτοὶ μὲν δι' ἐτέρας ὁδοῦ, τῆς λαϊᾶς δηλονότι, πλαγιάσαντες ὤδουν, τὸ δὲ στρατιωτικὸν μεθ' ὅπλων τὴν πρὸς τὴν μονὴν εὐθεῖαν βαίνειν παρήγγειλαν, τεταχότες κατὰ τάξεις αὐτούς, κοντὰ καὶ γαισὰ ἐπιφερομένους, καὶ σαρίσας ἐπὶ τοῖς ὤμοις, καὶ ξίφη ἀνὰ χεῖρας ἐπισείοντας, καὶ ἀσπίσι καὶ θυρεοῖς καταφράκτους, καὶ βλοσυρὸν βλέποντας, καὶ πάντοθεν φόβον ἐμποιούντας τοῖς ἐς αὐτοὺς ἀτενίζουσιν· οἷς κατὰ πρόσωπον συνηντηκότες πρῶτως οἱ μοναχοὶ ἔπαθόν τε πρὸς τὴν ὄψιν, καὶ οὐ καλὰ τὰ παρὰ τῶν κυρίων αὐτῶν μελετώμενα ἐκ τῶν προσιμίων αὐτῶν ἐπεσφραγίσαντο. Οὐκ εἶχον δὲ ὅμως ὅ,τι καὶ δράσουσι, πάντοθεν τῷ φαινομένῳ περιστοιχισάντων αὐτοὺς τῶν κακῶν.

ΙΕ'. Ἦν οὖν αὐτοῖς ἐπὶ τοῖς συμπεσοῦσι καὶ ἐλπιζομένοις δεινοῖς ἐπικαλουμένη ἡρέμα ἢ τελευταία καὶ μόνη βοήθεια, ὁ Κύριος, ὁ δυνάμενος καὶ ἐκ θανάτου ῥύεσθαι τοὺς ἀληθῶς ἐπικαλουμένους αὐτόν (1). Ὡς οὖν εἰρηκα, ἐτέραν ὅτε δούξ καὶ ὁ Μεγαρεῖτης βαδίσαντες μετὰ τῶν σὺν αὐτοῖς ἀπροσδόκιμοι τοῖς μοναχοῖς ἐπέστησαν, ἔτι μᾶλλον αὐτοὺς εἰς δειλίαν ἐτρέψαντο· δῆθεν δὲ θαρρόυντες, καὶ τῶν τεθεισῶν παγίδων ὡς ἐρημικαὶ περιστεραί ὑπεριπτάμενοι, προσῆλθόν τε αὐτοῖς καὶ τὸν συνήθη δόντες ἀσπασμόν, καὶ τὴν κεφαλὴν τῷ ἐδάφει προσερεί-

(1) Ψαλμ. λδ', 19.

σαντες κατὰ χώραν ἔστησαν. Οἱ δέ γε ἀρχηγοὶ τῆς καὶ πρὸς ἑαυτὴν διαφευδομένης ἐταιρίας, σπουδῇ κεκυφότες, μετ' αἰδοῦς πεπλασμένης τὸν ποιμένα ἐκάτερος χεῖρα χειρὶ προσλαβὼν τοῦ ἐδάφους ἀνήγειραν, καὶ ὡς περ αὐτὸν διαβαστάζοντες οὕτω τὴν πύλην τῆς μονῆς εἰσῆσαν, ἄκραν τιμὴν εἰς αὐτὸν προσπλασάμενοι, ἐκ κακοβούλου σκέψεως, ὡς ἐς τὸ μελετώμενον λάβοιεν καταπαπειθῇ καὶ μηδὲν ἀντιλέγοντα. Ἔως μὲν τοῦ τοῦ ναοῦ πυλεῶνος ἀνεῖχον αὐτόν· στάντες δ' ἐκεῖσε, καὶ τὰς προνάους ἱκετηρίας τῷ Θεῷ καὶ τῷ ἡγαπημένῳ μαθητῇ τοῦ Λόγου ἀφοσιωσάμενοι, ἔνδον τοῦ ναοῦ ἐχώρουν αὐτοὶ τε οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ὁ σὺν αὐτοῖς ξύμπας λεώς, ξυμμιγῆς ὄντες καὶ θῆρες πλέον ἢ ἄνδρες βάρβαροι. Τῶν δ' ἐλλυχνίων ἀδομένων ἁσμάτων, τὰς εὐχὰς ἢ προσευχὰς αὐτῶν, ὡς νόμος αὐτοῖς, τῷ Κυρίῳ προσνεύσαντες, ἐκεῖθεν ἐξῆλθον καὶ ταῖς ἐν τῷ προστώῳ τοῦ ναοῦ ἐξ ἔθους παλαιτέρου κειμέναις καθέδραις συνάμα τῷ ποιμένι ἐφεδραστήντες, τοῦ λοιποῦ λαοῦ παρισταμένου ὡς ἕκαστος τάξεώς τε καὶ στάσεως ἔτυχεν, ἐγγυτέρῳ δὲ μᾶλλον τῶν μοναχῶν, ὅσοι τῇ κρείττονι μοίρᾳ τετάχεται (οἱ γὰρ λοιποὶ, σαββάτου ἐσπέρας οὔσης, τοὺς ἐλλυχνίους ὕμνους ᾄδον τῷ Κυρίῳ, ὡς φθάσαντες εἶπομεν), τοιῶνδε λόγων ὁ Μεγαρεῖτης πρὸς τε τὸν ποιμένα καὶ τοὺς παρισταμένους μοναχοὺς ἀπήρξατο:

ΙΣ'. « Ἐμοὶ μὲν, ὦ πατέρες, δεξιὰ τις τύχη προσεγένετο, » πρὸς τὸν ἐμὸν δεσπότην τὸν ῥῆγα Σικελίας ἐπιδημήσαντι, » ἄνδρα εὐεργετεῖν εἰδότα καὶ τοὺς τῶν ὑπηρετουμένων αὐτῷ » πόνους ἀξίως ἀμείβεσθαι· ὃς ἰδὼν με πρῶτως, καὶ ἔρμαιόν τι » δόξας εὔρεῖν, οὐ πολλῶν τῶν πρὸς με ἐδεήθη λόγων, οὐ τοῦ » ἡθους πεῖραν λαβεῖν χρονίαν ἐζήτησεν, ἀλλ' οἷα σοφός, καὶ » μεγαλόνομος, καὶ βασιλικώτατος, ἐκ μόνης, ὡς ἔοικεν, ὀψεως » προσβάλλειν ἔχων τοῖς ψυχικοῖς ἡθεσιν, αὐτίκα χειροτονεῖ » τοῦ κατ' αὐτὸν ναυτικοῦ παντὸς στρατεύματος κύριον, καὶ » τὰς πολεμικὰς καὶ θαλαττεμπόρους τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς ναὺς » παραδίδωσι φέρειν ἔνθα βουλοίμην καὶ ὡς ἐθέλοιμι. Ἐγὼ

» δέ, καὶ τί γὰρ εἶχον ἄλλο ἐννοῆσαι εἴτε καὶ διαπράξασθαι
 » πρὸς τοσοῦτον ὄγκον δωρεᾶς, ἐκ βασιλικωτάτης τῷ ὄντι δεδω-
 » ρημένον μοι ψυχῆς καὶ βουλευμάτων; Ἄλις εἶπον, ὦ δέ-
 » σποτα, καὶ τοῦ ἐννοήματος, μὴ καὶ εἰς πείραν ἀδοκιμάστως
 » δωρεᾶς τοιαύτης ἔλθοιμι; Ἄλις τῆς πρὸς με βασιλικωτάτης
 » εὐνοίας σου· οὐκ οὐκ ἐγὼ ἐπιγάννυμαι τοῖς ὑπὲρ ἐμέ· ὑπολέλει-
 » πται τῇ βασιλείᾳ σου χρόνος, καθ' ὃν τὸ δοκίμιον δόντος μου,
 » κατὰ τὴν βασιλικωτάτην σου ἐπίκρισιν, ἐρέψεται καὶ ἡ πρὸς
 » ἀκαλοίμην ὑπηρετήσας· τὸ δὲ νῦν ἔχον δοθήτω μοι ὁδηγός
 » τοῦ ἐκπλόου, καὶ τοῦ τῆς σῆς βασιλείας θελήματος ἀκριβοῦς
 » διδάσκαλος, ἀνὴρ τῶν παρηρτημένων σοι διὰ τῆς πρὸς σὲ
 » ἀληθοῦς χρονίας πίστεως, ἀνὴρ εὖ εἰδὼς δοκιμάζειν τοὺς τε
 » φιλοῦντάς σε καὶ τοὺς τὰ ὑπὲρ τοῦ κράτους σου οὐ μόνον
 » ποιεῖν ἱκανούς, ἀλλὰ καὶ πάσχειν ἐτοιμούς. Ὁ δὲ γε βασιλι-
 » κώτατος κἂν τοῖς δέ μοι ἐξεχόμενος καὶ οὐ θέλων ἀντειπεῖν,
 » ὡς μὴ καὶ εἰς δευτέρας ἔλθοιμι ἀντιθέσεις, εἴτε καὶ πλείονας,
 » αὐτίκα τοῦ δεξιοῦ τῆς βασιλείας αὐτοῦ κολπώματος· τρυφῶν
 » τὸν ἄνδρα ἐξενεγκών, τῷ δακτύλῳ τὸν δοῦκα δεικνύς, δέδω-
 » κέ μοι· ἄνδρα, οὐτινος οὐ μόνον τῆς φρονήσεως ἡττημαι (λε-
 » γέσθω γὰρ τάληθές), ἀλλὰ καὶ τῆς ὁποιασδήποτε πείρας αὐ-
 » τῆς· ὧ καὶ ὡς πατρὶ ὑφέπομαι, καὶ ὡς διδασκάλῳ ὑποτέταγμαι,
 » καὶ τῶν ἐπὶ τὰ πρόσω κατευστοχῶ ἀναβάσεων».

ΙΖ'. Ὁ δὲ δοῦξ καὶ αὐτὸς ἐτέρωθεν τὸν τούτου λόγον ἀνα-
 λαβόμενος, τὰ λοιπὰ ὀγκηρᾶς καὶ τὰ πολλὰ τῷ ψεύδει χαριζο-
 μένης διηγήσεως προσετίθει, καὶ τῷ Μεγαρείτῃ τὰ ἴσα ἀντεχα-
 ρίζετο ἐπειπών, ὡς: — « Ὁ κύριός μου ὁ ῥῆξ οὐ μάτην ἄνδρα,
 » ὃν οὐ φήμη μέγαν, ἀλλὰ καὶ ἔργα πολλά τε καὶ γενναῖα πα-
 » ρεστήσαντο, τῶν πάντων προέκρινε, καὶ τῆς αὐτοῦ συμπάσης
 » ναυτικῆς δυνάμεως ἄρχοντα κατεστήσατο, κἂν οὕτως ἐμ-
 » πειρία μακρὰ εἰδὼς δοκιμάζειν τὰ συνεμπίπτοντα, οὐχ εὐρεῖν
 » ἐν αὐτῷ τόπον τὸν φθόνον εἶασεν, ὅς οἶδε ταράττειν μὲν ἄν-
 » θρώπους, καταστρέφειν δὲ οἰκίας ὅλας καὶ συγχέειν τὰ καλῶς

» ἔχοντα πράγματα, καὶ τὰς μακρὰς φιλίας εἰς μίσην καθιστᾶν
 » ἀκατάλλακτα. Διὰ ταῦτα καὶ πλαγιάσας, καὶ παρὰ μέρος τῆς
 » διδομένης ἀρχῆς αὐτῷ παρὰ τοῦ βασιλικωτάτου κυρίου μου
 » στάς, ἕτερον ἐθέλειν, εἶπεν, αὐτῷ δοθῆναι εἰς ἄρχοντα· ὧ καὶ
 » ὑποτετάχθαι διωμολόγησε, καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ ἐπιταπτόμενα
 » ἐξαγγέλλειν τοῖς συμπλέουσι πᾶσιν ὡς ἐπιτάττονται· ὃν τῆς
 » συνέσεως ὁ ῥῆξ ἀγάμενος, καὶ ἄνδρα κρίνας ὁρθῶς λογίζε-
 » σθαι, καὶ τὸ τοῦ ἐτέρου μᾶλλον ἢ τὸ ἑαυτοῦ ζητοῦντα, ἐμὲ
 » συμπλέξας τουτῷ δεξιῶς ἥνωσεν, ὡς μηδὲν ἄλλο ἡμᾶς εἶναι
 » ἢ ψυχὴν καὶ γλῶτταν μίαν ἐν διπλοῖς θεωρουμένην τοῖς
 » σώμασι».

ΙΗ'. Ταῦτα εἰπόντες οἱ βάρβαροι, καὶ ἀλλήλους, τό γε εἰς αὐ-
 τοὺς ἦγον, χαρισάμενοι, τοὺς μοναχοὺς εἶχον τὰ λελεγμένα ἐπαι-
 νοῦντας ἀέκοντας. Καὶ τί γὰρ ἄλλο ποιεῖν οἶδε φόβος καὶ θυ-
 μὸς βαρβαρικός ἐγγὺς παριστάμενος; Εἶτα παρὰ τοῦ δουκὸς καὶ
 ἕτερος λόγος κεκίνητο, εὐσεβείας διδοὺς ἔμφασιν. Τίς δ' οὗτος;
 Εἶρετο τοὺς παρισταμένους τῶν μοναχῶν εἰ ἔχοιεν εἰδέναι τί-
 νος τῶν ὠσιωμένων Χριστῶ, ἢ τῶν δι' αὐτὸν μαρτυρικοὺς ἀνα-
 τλάντων ἀγῶνας τὸ δοθὲν αὐτῷ λείψανον, διερχομένῳ καὶ ἀπο-
 βάντι πρὸς τὴν νῆσον ποτέ, παρὰ τοῦ τὴν ἀρχιερωσύνην τῆς
 Ἱερουσαλήμ κατὰ καιρὸν ἰθύναντος, τῷ τότε τῶν ἐν τῇ μονῇ
 ποιμαινομένων ὁδηγοῦ χρηματίζοντος (Λεόντιος (1) δὲ τῷ ἀν-
 δρὶ τῷ ἐκ τοῦ μονήρους σχήματος ὄνομα). Τῶν παρισταμένων
 δὲ διαπορησάντων ἐπὶ τῷ λόγῳ, καὶ ἀγνοεῖν φαμένων ὅλως, εἰς
 τις ἀπεκρίνατο, — Ἐρωτηθῆτω ὁ μοναχὸς Θεοδόσιος (2)· ἐκεῖ-
 νος γάρ, εἰ καὶ μὴ ἄλλος, εἰδέναι ἔχει τὰ τοῦ ζητήματος, ἐς
 μαθητὴν τελῶν τῷ τότε τῷ περιωνύμῳ τούτῳ ἀνδρὶ, καὶ ἡκρι-
 βικῶς ἐξ ἀνάγκης πρὸ τῶν ἄλλων τὰ περὶ τοῦ λειψάνου ὡς

(1) Τέταρτος μετὰ τὸν ὅσιον Χριστόδουλον προσέστη τῆς μονῆς ὁ Λεόντιος, περὶ οὗ
 ἴδε ἐν τῇ Ἀναγραφῇ τὴν ἐν τεύχει ΡΗΖ', ὑποσημείωσιν.

(2) Ὁ Θεοδόσιος οὗτος, ὁ καὶ μαθητὴς τελέσας τοῦ Λεοντίου, φαίνεται μοι εἶναι
 ὁ αὐτὸς τῷ συγγραφεμένῳ τὸν Βίον τοῦ Λεοντίου, καὶ τὸ παρὸν εἰς τὸν ὅσιον Ἐγκώμιον.

ἀληθῶς. — Διαλαληθεὶς οὖν αὐτίκα ὁ Θεοδοσίος καὶ παραστὰς, καὶ περὶ τοῦ ἀμφιλογουμένου ἐρωτηθεὶς, εἰδέναι, εἶπεν, ἀκριβῶς ὡς τοῦ μάρτυρος Θεαγένους τὸ λείψανον. Τοῦτο ἀκηχοῦς ὁ βάρβαρος ἐπεχάρη τε τῷ λόγῳ καὶ ἐτησία, εἶπεν, ἔσται μνήμη τιμῶν διὰ τοῦ λειψάνου τοῦδε τὸν μάρτυρα. Ταῦτα τοῦ δουκὸς μετὰ ὄγκου καὶ τῆς ἐπομένης ἀνδρὶ βαρβάρῳ ἐπάρσεως φήσαντος, ἐσαυθὶς ὁ Μεγαρείτης πρὸς τοὺς μοναχοὺς λόγων ἀπῆρξατο :

ΙΘ'. « Πατέρες μου, αἴτησιν οὐ μεγάλην, οὐδὲ τῶν οἶων » βαρύνειν ἔχομεν προβαλέσθαι πρὸς τὴν ὑμῶν ὁσιότητα. Καὶ » τί λέγω ὡς ἡμεῖς τὴν αἴτησιν προβαλούμεθα; ὁ ῥῆξ αὐτὸς » δι' ἡμῶν ταυτηνὶ προβάλλεται· ἡμεῖς δὲ γλῶττα τῶν θείων » λόγων ἐκείνου διαπορθεύοντες αὐτοὺς πρὸς ὑμᾶς, ἀλλὰ » πρὸς τοῖς λόγοις αὐτοῖς καὶ τῶν ὑποσχέσεων, αἵτινες οὐ » μικραί, οὐδὲ τῶν παροπτῶν εἰσὶ καὶ μὴ παρισταμένην αὐτί- » κα ἔχουσιν τὴν ἐκπλήρωσιν. Τίνες δὲ αὗται καὶ ὅποια τὸ » μέγεθος; χρυσοβούλλιοι λόγοι, πείρας ἐκτὸς ἀπάσης τὰ τῆς » μονῆς διατηρήσοντες, καὶ ὡσεὶ φύλλα ῥιπῇ καὶ μόνῃ τοὺς » ἀντοφθαλμήσειν αὐτῇ βουλευθέντας διασκεδάζοντες· ἔτι δὲ » κυροῦντες νῆσον ὅλην αὐτῇ πρὸς ὑπηρετήσιν, νῆσον οὐκ » ἀνώνυμον, οὐδὲ τῶν τὴν θέσιν εὐπεριγράπτων καὶ εὐκαταφρο- » νήτων τὴν πρόσδοδον· οὐ γὰρ φειδοῖ, καὶ ταῦτα μοναχοὺς ὑπη- » ρετουμένους τῷ παρθένῳ καὶ Θεολόγῳ, καὶ τῇ ἐρημίᾳ τῇ- » δε προσταλαιπωρουμένους, οἷδεν ὁ ῥῆξ εὐεργετεῖν ὁ βασιλικῶ- » τατος. Ἔσται τοίνυν αὕτη, ὅποιαν ἢ ὑμετέρα καὶ μόνῃ βου- » ληθείη θέλησις· καὶ τὴν Εὐβοίαν αὐτὴν εἰς ὑπηρετήσιν ἔχειν » βουλευθείητε, καὶ τὴν Κρήτην ἢ ἑτέραν τινὰ κατ' οὐδὲν τῶν » εἰρημένων διαφέρουσιν, ἔτοιμος ὁ ἐμὸς κύριος, ὦ πατέρες, » πρὸς τὴν τοιαύτην αἴτησιν. Ἐγὼ ἐγγυητής· ἐγὼ τῆς δωρεᾶς » σὺν Θεῷ διαπορθευτής· μόνον μὴ ἀνανεύητε πρὸς τὴν » αἴτησιν, ἥτις ὑμῖν μὲν ἀδαρῆς, τῷ δὲ κυρίῳ τῷ ἐμῷ τῶν » ἐρασμίων καὶ πολλοῦ τιμωμένων καθέστηκεν ».

Κ'. Οἱ δὲ μοναχοὶ πρὸς οὕτω λήρον σαφῇ ἐκεῖνα ἀντέφερον, ὅσα αὐτοὺς μὲν εἰπεῖν ἔδει, τοὺς δὲ φανερώς διαψευδαμένους ἀκούσεσθαι, καὶ τὸ ἀπέρητον τῆς ἑαυτῶν πολιτείας παραστή- σασθαι. — « Ἡμῖν μὲν ἀρκέσει καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ὁ Κύριος, ὁ δι- » δοὺς τροφὴν πάσῃ σαρκὶ (1), ὁ καὶ μέχρι τῆς δεῦρο πλου- » σίως ἐπαρκέσας καὶ ἀνενδεῶς· καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἐλπίς ἀκαταί- » σχυντος· ὑμᾶς δὲ καὶ τὸν ὑμέτερον κύριον καλοῖς, καὶ μόνῃς » ἕνεκα τῆς εἰς ἡμᾶς εὐνοίας, ἀμείψαιτο· εἰτά γε, Ἀλλὰ τίς, » εἶπον, ἢ ἀνεπιδαρῆς ἡμῖν αἵτησις, ὑμῖν δὲ ὡς καὶ τῷ ὑμετέρῳ » πάντως κυρίῳ, ὡς ὑμεῖς φατέ, σπουδαστὴ καὶ ἐράσμιος; — » Οἱ δὲ λύσαντες τὴν σκηνὴν καὶ τὴν ὑπόκρισιν, καὶ τὸ τῆς γαλῆς κροκωτὸν (2) ἀποθέμενοι, τὸ σκέμμα ἐς μέσον ἤγον τὸ πονη- ρόν, ἥδη νομίσαντες τὰ βουλευτέα τοῖς προλεχθεῖσιν, ὡς ἐδόκει αὐτοῖς, καταρτίσασθαι· καὶ αὐτίκα ἐν στόμα γενόμενοι, — « Ὁ » ἅγιος, εἶπον, πατήρ, δι' ὃν καὶ τὸν πρὸς τὴν νῆσον ἔκπλουν » πεποιήμεθα, ὡς αὐτὸν αὐτοῖς ἐνταφίους καὶ τῇ ἔνδον ξυλίνῃ » θήκῃ ἐς τὸν ῥῆγα καὶ τὴν νῆσον Σικελῶν μεταναστεύσαιμεν. » Τοῦτο γὰρ ἐκ πολλοῦ ὁ ῥῆξ καὶ κύριος ἡμῶν ὥδινε, καὶ μη- » δὲν τι πλέον προσθήσεσθε ἀντειπεῖν· ἡμεῖς γὰρ ἐκόντων ἀε- » κόντων ὑμῶν, μεθ' ἑαυτῶν, ὡς ἔφαμεν, τὸν τοῦ ἁγίου πα- » τρός νεκρὸν κομιούμεθα, αὐτοῦ ἐπινεύοντος· μὴ τὴν χάριν δὲ » ταύτην διδόντος ἡμῖν, οὐδὲ ὑμῶν ἐπινεύόντων, τοῦτο πάν- » τως ποιῆσαι ἰσχύσαιμεν· ὥστε μὴ ἀγωνιάτε, μηδὲ ἑαυτοὺς » συνθλίβετε ».

ΚΑ'. Τοῦτο εἰς ὧτα πεσὼν τῶν μοναχῶν, καὶ τὴν φωνὴν αὐτῶν τῷ ἀπροσδοκῆτῳ ἐπέδραμεν. Ὅμως ὡς ἐξ ὕπνου τῆς κατ' ἄκρας ἀλούσης θλίψεως ἀνανήψαντες, μάρτυρας τὰ δά- κρυα τῆς ἔνδον αἰφνιδοῦς ἀναφθείσης καμίνου ποιούμενοι, ἀπε-

(1) Ψαλμ. ρλ', 25.

(2) Ἐκ τῆς παροιμίας : « Οὐ πρέπει γαλῆ κροκωτόν »· ἐπεὶ γὰρ γαλῆ, κατὰ πρό- νοιαν Ἀφροδίτης γυνὴ γενομένη, ἐν χιτῶνι κροκωτῷ οὕσα ἐπέδραμε μυτ- τῇ [Ἰδε Παροιμιογρ. Ἑλ. τόμ. Α', σελ. 56]. (Σημ. Ι. Σ.)

κρίναντο· — « Ἴδοὺ πάντες ἐσμέν ἔτοιμοι καὶ τὰς ψυχὰς προέσθαι
 » εὐκαίρως ὑπὲρ τοῦ συμπεσόντος ἡμῖν δυστυχήματος· πάντες
 » ἀπάρτι θανατῶμεν· καὶ μὴ μέλλετε, ἀλλὰ τὰ ξίφη ἡμῖν
 » ἐνεργὰ ἔστωσαν· ἀλλ' ὡς ἰχθύας ἡμᾶς ἐνώπιον τῶν ποδῶν
 » ὑμῶν ἀσπαίροντας ἢ κυβιστῶντας ἀποδείξατε· οὐδὲ γὰρ ζῆν
 » ἡμεῖς αἰρούμεθα. Πῶς δὲ καὶ ζῆσαιμεν ἂν, ἡμῶν ἀφαιρεθέν-
 » τος τοῦ θησαυρίσματος; ἢ τίς ὁ θρέψων ἡμᾶς, τοῦ τροφέως
 » ἐκλελοιπότος; πάντως οὐδεὶς. Μὴ ὀκνεῖτε τοιγαροῦν, μὴ
 » ὀκνεῖτε· εἰ δὲ μὴ τὰς χεῖρας ὑμῶν ἴσως μολῦναι τῷ ἡμετέρῳ
 » αἵματι βούλεσθε, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ξένην μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ
 » ἡμᾶς συνάρατε. Ἀπόδημον τὸν πατέρα φιλονεικεῖτε ποιήσα-
 » σθαι· συναποδήμους καὶ ἡμᾶς ποιῆσαι κρίνατε· εἰ δὲ μὴ τοῦτο,
 » ἀλλὰ τοῖς ὕδασι ἡμᾶς δευτέρως ἐνθάψατε, ἵνα κἂν σχοῖεν
 » ἡμῶν οἱ νεκροὶ παραπλέειν τῇ νηὶ τῇ τὸν νεκρὸν φερούσῃ
 » τοῦ μάκαρος, καὶ συναποδημεῖν τῆς συμφορᾶς αἰσθανόμενοι·
 » ἢ, ὅπερ κακὸν τελευταῖον, ἡμῖν δὲ τῇ συμφορᾷ καὶ τοῦτο
 » στερκτέον, διασπείρατε ἄλλον ἀλλαχοῦ ἐν ἀλλοδαποῖς τοῖς
 » ἔθνεσιν, ὡς μόνος ἕκαστος τὸν πατέρα διὰ βίου παντός ἀπο-
 » κλαιόμενος βιαιοθανατήσῃ, καὶ τὸ χρέος ἀποδῶ τῷ πατρὶ, ὡς
 » ὁφείλεται ».

KB'. Τούτων τῶν λόγων λεγομένων παρὰ τῶν μοναχῶν οὐκ
 ἀδακρυτί, ὡς ἔφαμεν, καὶ θροῦ αἰρομένου παρὰ τε τῶν ἐκτὸς
 παρισταμένων τοῖς ἀλάστορσι καὶ τῶν ἐντὸς τοὺς ἐλλυχνίους
 ἀδόντων ὕμνους, ὡς εἴρηται, οὐς καὶ ἡ συμπεσοῦσα συμφορὰ
 κατεσίγησεν, οἱ ἀλιτῆριοι τοὺς παρ' αὐτοῖς ἱερεῖς ἀποστέλλουσι,
 καὶ τινὰς τοῦ ὑπηρετικοῦ σὺν αὐτοῖς, μοχλοῖς καὶ ἀξίναις τὰς
 περιλαμβανούσας τὴν θήκην μαρμάρους διασπαράζοντας· οἱ καὶ
 βίαν προσεγκόντες ὅτι πολλὴν, ὡς καὶ τὰς μαρμάρους ἐν οὐκ
 ὀλίγοις συνθλάσαι τοῖς μέρεσι, τὸν τοῦ μάκαρος νεκρὸν αὐτῇ
 τῇ θήκῃ ἐξήνεγκαν. Καὶ τούτου διαμνηυθέντος τοῖς ἀρχηγοῖς,
 ἀναστάντες συνάμα τοῖς ἱερεῦσι τὴν θήκην διαβαστάσαντες, εἰς
 τὰς νῆας κατήγον σπουδῇ. Οἱ δὲ μοναχοὶ, ἐπιβῆναι τὴν μέχρι

τοῦ ναυστάθμου ὁδὸν προπεμπτηρίοις βουλευθέντες τοῖς δά-
 κρυσι, καὶ τὰ τελευταῖα ἐπαῖσαι τῷ μάκαρι, παρὰ τῆς ὀπλομά-
 χου καὶ στρατιωτικῆς δεξιᾶς τοῦ ὁρμήματος ἔστησαν, τούτου
 παρὰ τῶν ἀρχηγῶν τῆς ναυμαχίας παραγγελθέντος αὐτοῖς· ὁ
 καὶ μᾶλλον ὡς βολὴς πυρὸς εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν πεσόν, θερμὰ
 τὰ δάκρυα ῥέειν ποταμηδὸν παρεκίνησε, καὶ εἰς ἀλαλαγὴν φανε-
 ρὰν αὐτίκα ἐξήνεγκε, πάντοθεν ἐν στενῷ περιστάντων τῶν
 πραγμάτων αὐτοῖς, καὶ πάσης ἐλπίδος ἀργησάσης ἤδη, καὶ τῶν
 βαρβάρων μέγα χαιρόντων, ὡς σχεδὸν ἀμογητὶ ἔρμαιον κησα-
 μένων τὸν μάκαρα, καὶ τὴν ὄφρυν αἰρόντων ἐπὶ τούτῳ, ὡς
 τάχα ἐπὶ τῇ ἀποσυλήσει τοῦ θείου νεκροῦ καὶ τοῦ Θεοῦ εὐδο-
 κούντος, ὁ Θεὸς τὸ αὐτοῦ μεγαλοπρεπῶς ἐνδείκνυσι, καὶ ὡς
 σύνηδες πόρον ἐν τοῖς ἀπόροις δίδωσιν. Οἱ γὰρ μοναχοὶ ἔξω
 πυλῶν τῆς μονῆς ἰστάμενοι, καὶ τὸν ἅγιον σπουδῇ πολλῇ παρὰ
 τῶν βαρβάρων εἰς τὸν ναύσταθμον βλέποντες καταγόμενον, θερ-
 μοῖς, ὡς εἴρηται, τοῖς δάκρυσιν ἑαυτοὺς κατέδρεχον· καὶ ἦσαν
 μέχρι τινὸς τοῦτο ποιοῦντες ὡς καὶ τὴν θήκην ἐώρων καὶ τοὺς
 ταύτην διαβαστάζοντας. Ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς ἱερατικῆς αὐτῶν νηὸς
 ἐντὸς αὐτὴν κατέθεσαν, καὶ τέλος ἦν τοῦ ἀγῶνος τούτου, ἐν ἐπὶ
 σφετέρῳ κακῷ ἡγωνίσαντο, καὶ ἄθλον ἐπάξιον τῆς ἀβελτηρίας αὐ-
 τῶν καὶ κακοφροσύνης ἀπηνέγκαντο, βᾶδην εἰσῆσαν τὴν μονὴν,
 καὶ ἀθυμῖα πεδούμενοι τὸ δοκεῖν μικρὸν ἡρέμησαν. Εἶτα πρὸς
 ἔριδας καὶ ἐλέγχους τοὺς κατ' ἀλλήλων ἐτράπησαν, ὥσπερ με-
 θυσθέντες τῇ λύπῃ, καὶ ἄλλος ἄλλον ἐπέσχωπτε, καὶ πάντες
 ὁμοῦ τὸν ποιμένα, τοὺς βίους ἀλλήλων καὶ τὴν διαίταν εἰς μέ-
 σον ἄγοντες, καὶ ἀνταπόδομα λέγοντες εἶναι τὸ γεγονὸς αἰρέ-
 σεως βίου ἄτερος θατέρῳ, ὃ ἔτυχε πλησίον ἰδεῖν. Ἀλλὰ ταῦτα
 τῶν τιμῇ καὶ γήρει, πρὸς δὲ καὶ χρόνῳ προηκόντων τινὲς κατ-
 εσίγησαν, πρὸ πάντων δὲ ὁ ποιμὴν, πείραν εἶναι τοῦ πονηροῦ
 δι' ἐπιτόμου παραινέσεως φάμενος, τὸ τοιαυτὸν τὸν ἀδελφὸν αὐ-
 τοῦ ἕκαστον αἰτιᾶσθαι, ἵνα κἂν τῇ θλίψει ἡμῶν προσκεκρουκό-
 τες τῷ Θεῷ φανείημεν, ὡς μηδὲ τῆς δεήσεως ἡμῶν αὐτὸν εἰς-

ακούσασθαι, ἣν ἐξ ἀνάγκης διὰ τὸ συμβᾶν ἡμῖν δυστύχημα αὐτῷ προσάγειν μέλλομεν.

ΚΓ'. Ἀμέλει τοι καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀφέμενοι ματαίας ἐνστάσεως, ἔνδον τε τοῦ ναοῦ ἐχώρουν, καὶ τοῦ ξύλου κρουσθέντος, τῶν πρὸς τὸ θεῖον ἀπῆρχοντο δεήσεων, ταύτας ὡς ἱερὰν τινα σχολὴν τοῦ ὄντως Θεοῦ καὶ τοῦ ὡς ἀληθῶς αὐτοῦ θεράποντος ἐξαψάμενοι, τοῦ σκοποῦ οὐ διήμαρτον, ἀλλὰ πρὸς ἑαυτοὺς διὰ τοῦ Δεσπότη αὐτὸν ἀνελκύσαντο, κρεῖττον τι ἢ ποτὲ οἱ Ἐφέσιοι βουλευσάμενοι. Ἐκεῖνοι γάρ, ὡς ἰστόρηται, καὶ κατὰ τῆς σφῶν πόλεως τοῦ Κροίσου (1) ἐκστρατεύσαντος, σχολὴν ἐξαψάμενοι τοῦ ναοῦ τῆς κατ' αὐτοὺς θεᾶς Ἀρτέμιδος, καὶ ἕως τῶν τῆς πόλεως ἐπάλλεων φέροντες, ἐκεῖσε τὰ πέρατα τῆς σχολῆς ἐκδέουσιν, ὡς ἡ θεὸς πρὸς ἑαυτὴν τὴν πόλιν ἀνέλκουσα, κακῶν ἐξάντη διαφυλάξει καὶ τῆς ἡπειλημένης ἀλώσεως. Ἄλλ' οὗτοι μὲν διεψεύσαντο, καὶ τῆς ἐλπιζομένης σωτηρίας διημαρτήκασιν, ὅτι οὐδὲ πρὸς Θεὸν ζῶντα τὰς ἐλπίδας σφῶν ἀνηρτήκασιν· οἱ δὲ μοναχοὶ ἐν ἀκαρεῖ ἀπώναντο τῆς βουλευσεως, καὶ ἑαυτοὺς, καὶ τὴν πνευματικὴν αὐτῶν πόλιν, καὶ τὸν σφῶν πατέρα χειρῶν βαρβαρικῶν ἀνεσώσαντο.

ΚΔ'. Εἶχοντο τοίνυν, ὡς καὶ ἐβουλεύσαντο, τῶν δεήσεων ἡκούοντο καὶ οἱ ἱερεῖς ἐκεῖθεν τῶν βαρβάρων κατὰ τὰς πατρίους αὐτῶν παραδόσεις ἀλαλαγὴν εὐχαριστήριον οὐχ ἱκετήριον ποιούμενοι· ἡδὴ γὰρ εἶχον, ὡς αὐτοῖς ἐδόκει, τὸ αἰτηθῆναι, καὶ οὐκέτι περὶ ἀπολήψεως τοῦ ζητήματος, ἀλλὰ περὶ φυλακῆς αὐτοῦ, ὡς ἐννοεῖν ἐστίν, ἐδέοντο. Ἦσαν μὲν οὖν οἱ ἀφαιρεθέντες ἢ ἀφάρπασθέντες τὸν θησαυρόν, εὐχαρίστουν οἱ ἀδίκως κτησάμενοι τὰ ἀλλότρια, καὶ νικῶσι πάντως ἐν Θεῷ οἱ τὸ ἴδιον αἰτούμενοι· νικῶσι δὲ ὧδε. Ἐξήρετο μὲν ἔτι καὶ ἔτι ἡ δέησις, καὶ τὰ δάκρυα ἀντεσηκοῦντο τοῖς θαλαττίοις ρεύμασι τοῖς τὰς βαρ-

(1) Οὕτω διωρθωσάμην τὸ τοῦ χειρογράφου ἡμαρτημένον: **Ξέρξου**, ὅπως ἔχει τὸ ἱστόρημα παρ' Ἡροδότῃ Α', κς'. (Σημ. Ι. Σ.)

βαρικῶν νῆας βαστάζουσι. Καὶ τί γίνεται; αἱ μὲν κραυγαὶ τῶν δεήσεων εἰς κτύπους φοβεροὺς καὶ ῥήξικαρδίους βροντὰς μετατρέπονται, τὸ δὲ δι' αὐτῶν προῖόν πνεῦμα, ἡ αὐτὰς διαχέον ὁμοῦ καὶ εἰς ἀέρα ἀναβρίπιζον, εἰς πνεύματα ἄγρια καὶ μικροῦ δεῖν διαβρῆξαι τὰς νῆας φιλονεικοῦντα, τινὰς δὲ καὶ διαβρῆξαντα· τὰ δάκρυα δὲ εἰς χαλᾶζας ἀνυποίστους καὶ ῥαγδαίους ὄμβρους τῷ βάρει καὶ τῷ πλήθει αὐτάνδρους τὰς νῆας καταβαπτίζοντα. Τί γοῦν οἱ θρασεῖς καὶ ὑπέρογκοι, καὶ πάντα τῇ θελήσει μόνῃ ποιεῖν νομίζοντες; **λύκοι χαρόντες** (1) μάτην ἔστησαν, καὶ ὡς ὄντως ἀμαρτήσαντες εἴσω τῶν ἰδίων ἀμβλήστρον συνελήφθησαν, καὶ τοῖς ὁρωμένοις γνόντες ὅπως ἐσφάλησαν, καὶ οἱ κακῶν οἴχεσθαι ὅσον ἤδη κεκινδυνεύκασιν, τοὺς πρὸ μικροῦ ὡς οὐδὲν λογιζομένους καὶ περιορωμένους οἶα τι τῶν ἀχρησίμων σκευῶν, ἡ καὶ μισουμένους, οἷον ὡς καὶ μικρὸν προθυμουμένους τῷ αὐτῶν ἀντιπτεσεῖν σκαιῷ βουλήματι, τοὺς μοναχοὺς δηλαδὴ ἐκάλουν εἰς βοήθειαν· **πληγέντες γὰρ νοῦν ἔλαβον** (2), καὶ ἔγνωσαν τίνες μὲν οἱ περιορώμενοι, καὶ ἐν τίσι παρὰ Θεῷ τετάχονται, τίνες δὲ οὗτοι οἱ θρασυκάρδιοι, καὶ τῇ νομίσαι τὰ κατ' αὐτοὺς πιστεύοντες. Καὶ αὐτίκα πέμπουσι τινὰς τῶν ὑπ' αὐτοὺς, λέγοντας:—«Ἐλθετε, ὦ πατέρες, ἔλθετε· χωρεῖτε σπουδῇ ἀναληψόμενοι ἐς ἑαυτοὺς τὸν τοῦ ὑμετέρου ἀγίου πατρὸς νεκρόν».

ΚΕ'. Ἐν τοσούτῳ δὲ αἱ τριήρεις τε τῶν βαρβάρων καὶ οἱ πέρμονες (3), ἀλλὰ καὶ τὰ λέμβη αὐτὰ καὶ αἱ βάρεις, τῶν κάλων

(1) Παρὰ τὴν παροιμίαν: «**λύκος ἔχανεν· ἐπὶ τῶν τῆς ἐλπίδος ἀποτυγχάνοντων· οἱ γὰρ λύκοι ἀθηρεῖα περιπεσόντες χαίνουσι διερχόμενοι**» [Διογενεῖαν. 5'. 20]. (Σημ. Ι. Σ.)

(2) Ἰδε τὰ περὶ τοῦ παροιμιώδους τούτου σημειωθέντα μοι ὅπισθεν ἐν τῇ **Ἰποτυπώσει**, σελ. 83. (Σημ. Ι. Σ.)

(3) **Ξέρμωνες** καλοῦνται ἐν τῷ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ χρυσοδόλλῳ, ὅπερ ὅρα ὅπισθεν μετὰ τὸν Πρόλογον· **Ξέρμωνες** δὲ παρ' Ἀννῇ τῇ Κομνηνῇ [Ἀλεξ. Γ', σελ. 91]. Ἦσαν δ' οὗτοι πλοῖα πολεμικά, **δρομώνια** ὑπὸ Κωνστ. τοῦ Πορφυρογεννήτου καλούμενα [Περὶ διοικήσεως τῆς βασιλ. νά.] καθ' ὑποκορισμὸν τοῦ ἀρχαίου: **δρομώνες**, ἐξ οὗ παρῆλθαται ἴσως τὸ ἀνωτέρω ὄνομα. (Σημ. Ι. Σ.)

διαβράγνυντο αὐτοῖς, ἄλλα ἀλλαχόσε διεσκεδάννυντο· καὶ ἃ μὲν παρὰ τὰς ἐκεῖσε ἀκτὰς καὶ τὴν ψάμμαθον ἀπερρίπτοντο βία, ἃ δὲ πρὸς ἄλληλα συμπατασόμενα συνετρίβοντο καὶ κατηράσσοντο, τινὰ δὲ καὶ πρὸς κρημνώδεις τόπους καὶ ἀποκρότους καὶ καταπέτρους ἐκβρασσόμενα ἐσχάτως ἐθραύοντο. Καὶ οἱ μοναχοὶ σπουδῇ τῶν ὕμνων ἀφέμενοι, ἢ μᾶλλον αὐτοὺς ἐπὶ στόματος φέροντες ἔθειον ἀμετατρεπτοί, καὶ ἄλλος ἄλλῳ ἐνεκελεύετο: — Ἰωμεν, δράμωμεν, σπουδῇ προφθάσωμεν, τὸν πατέρα τὰ τέκνα εἰς ἑαυτοὺς ἀναληψόμενοι. — Οὕτω δὲ τὸ πᾶν τῆς φερούσης μέχρι τοῦ αἰγιαλοῦ καὶ τοῦ λιμένος διανύσαντες, ὁρῶσι τοὺς τῶν βαρβάρων ἱερεῖς σπουδῇ τῆς ἑαυτῶν νεῶς τὸν ἅγιον ἐκφορήσαντας, ὡς μὴ συντριβῆς αὐτῇ, κακοῦ ἐσχάτου, αἰτιώτατος γένηται μετὰ τῆς ἔνδον αὐτὸν οἰοῦναι θησαυρὸν κατακρυπτούσης ξυλίνης σοροῦ· τοὺς δὲ τῶν λοιπῶν νεῶν ἐκβῆναι φθάσαντας τῶν βαρβαρικῶν, κυκλοῦντας τὴν θήκην καὶ τὰς χεῖρας σφῶν καὶ τὰς κεφαλὰς καὶ ἄλλο πᾶν μέλος εἰς ἁγιασμόν προσάπτοντας, ἔτι γε μὴν καὶ τοὺς χιτῶνας, καὶ τὰς ζώνας αὐτὰς· τινὰς δὲ καὶ βαρβαρικώτερον ὁρμωμένους ἢ τολμηρότερον, καὶ τὰς ἀναξυρίδας αὐτὰς τῶν σκελῶν ἀποδυομένους τῇ θήκῃ προσάπτειν, ἁγιάζειν ἐν τούτῳ πιστεύοντας καὶ τὰ ἀκάθαρτα. Ἐφθακότες δ' ὅμως οἱ μοναχοὶ χαίροντες ὁμοῦ καὶ δακρύνοντες, ἐκόντων τῶν τῶν βαρβάρων ἱερέων, μεταφέρουσι τὴν σορόν, καὶ τοῖς ὤμοις σφῶν ἑαυτῶν ταύτην ἐνθέμενοι, ἢ ποδῶν εἶχον μέχρι τῆς μονῆς αὐτῆς καὶ τοῦ ναοῦ ἐχώρησαν, κατὰ πόδας ἐπακολουθοῦντος αὐτοῖς καὶ τοῦ τῶν βαρβάρων σμήνους παντός, τινῶν δὲ προοδεύοντων καὶ βαρβαρωδῶς ὑμνούντων τὸν Κύριον, τὸν τοὺς δοξάζοντας αὐτὸν διὰ τῆς ἐν γῇ διαβιώσεως μετὰ τὴν ἐνθὲνδε ἀπαλλαγὴν διὰ παντὸς δοξάζοντα.

ΚΓ' Καταλαβόντες δὲ τὸν ναὸν καὶ τὴν ἐκ μαρμάρων σορόν, τὴν τὸ πρὶν τὴν ξυλίνην θήκην συνέχουσιν, τὴν τὸν νεκρὸν τοῦ μάκαρος κρύπτουσιν, καὶ ὡς τὸ πρὶν ἐν ταύτῃ τὴν θήκῃν ἀσφαλίσάμενοι, τῆς ἐπὶ τῇ ἀφαιρέσει τοῦ ἱεροῦ θησαυρίσματος ἁλυ-

μίας, καὶ μερίμνης βιαίας, καὶ καρδίας ἀπτομένης αὐτῆς, ἑαυτοὺς ἀπέλυσαν. Ἄλλ' ὁ πονηρὸς καὶ εἰς δευτέραν πείραν ἐμβαλεῖν αὐτοὺς ἐδοκίμαζε, καὶ οὐκ εἰς τέλος εἰάθη ἀγαγεῖν τὸ σκαιώρημα. Ἦρετο μὲν γὰρ ἡ θάλασσα, ὡς εἴρηται, ἀγρίοις τοῖς πνεύμασι, καὶ δεινὸν ἐκυμαίνετο, καὶ ἠπείλει καταβαπτίσαι τὰς ναῦς αὐτάνδρους, τὰς τοὺς βαρβάρους ἐχούσας αὐτοὺς, μέχρις ἂν αἰχμάλωτος παρ' αὐτοῖς ὁ νεκρὸς τοῦ ἁγίου συνείχετο, καὶ ὑπὲρ νεκροῦ ἀντιπαραττατομένη ἐφύκει, καὶ ἐπὶ σφετέρῳ κακῷ συνέχειν αὐτὸν τῇ ἀναβράσει καὶ τῇ βαρυκτύπῳ ἤχῃ ἀνεδίδασκε· νοῦν δὲ λαβόντας καὶ τὸν θεῖον νεκρὸν ἀπολύσαντας, καὶ αὐτὴ σιγᾶν ἐδιδάσκετο, καὶ τῶν κατ' αὐτῶν ἀπειλῶν ἐπαύετο· ἐπαύετο δὲ οὐκ ἐπὶ μικρὸν, ἀλλ' οἷα φίλια τούτοις φρονήσασα τῇ ἀποδόσει τοῦ μάκαρος, ἐφ' ὅλαις ὀκτώ περιόδοις ἡμερῶν ἔμενεν οἷον ὑπνώτουσα, καὶ τὰ νῶτα ἑαυτῆς παρέχουσα τῷ θέλοντι μικροῦ δεῖν ποσὶ πόρευτά, σπενδομένη καὶ μὴ σπεύδειν αὐτοὺς ὑποχωρεῖν τῆς νήσου τῇ ἀτρεμαίᾳ δεομένη καταστάσει, ἀλλὰ μένειν καὶ τοῦ θαύματος ἐπὶ πλέον ἀπολαύειν, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ γνωρίζειν μεγαλειότητα. Οἱ δέ, ὄντες βάρβαροι καὶ βάρβαρα λογιζόμενοι, τυχαίαν εἶναι τὴν βαθυκυμονίαν οἰηθέντες τῆς φίλης ἤδη θαλάσσης, λογισμῶν ἀτόπων, τῶν προτέρων, καὶ αὐθις ἐγένοντο, καὶ μετακινεῖν καὶ πάλιν τῆς νήσου καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἠγαπημένου, καὶ ἐπὶ τὴν ξένην ἀπάγειν ἐμελέτων τοῦ ἁγίου τὸ λείψανον· καὶ ἤδη πρὸς τοῦτο ἐτοίμως εἶχον, μὴ ἀπομνηνίσαι εἰςέτι τούτοις τὸν μάκαρα δόξαντες· ἢ γὰρ ἂν καὶ οὖρος αὐτοῖς καὶ δεξιὸς ἐπνευσεν ἄνεμος ἀπάγων τῆς νήσου καὶ μετὰγων ὅποι ἂν καὶ βούλονται.

ΚΖ'. Δυσὶν δὲ ἔνεκα, ὡς γε οἶμαι, ὥκονόμητο τὰ τῆς λειοκυμονίας καὶ ἄκρας ἡρεμίας τῆς πρὸ μικροῦ ἴσα καὶ ὄρεσιν ἐξογκουμένης θαλάττης, καὶ οὐρανοῦ ἀπειλούσης ἐφάπασθαι· ἐνὶ μὲν, σπένδεσθαι τούτοις διὰ τὴν μετάνοιαν παρεκελεύετο, καὶ παραγγέλλειν μηκέτι τοῖς θεοῖς ἐπιτηδᾶν, καὶ αἰρεῖσθαι μετακινεῖν τὰ ἀκίνητα, καὶ δοκιμάζειν καταλαμβάνειν τολμηρῶς τὰ

ἀκίχητα, ὥς μὴ καὶ εἰς πείραν ἔλθοιεν κακῶν ἐσχάτων, καὶ ἐκροφῆσαιεν τὸν τρυγίαν τῆς κατ' αὐτῶν ὀργῆς τοῦ Θεοῦ· ἐτέρω δέ, ὥς διὰ τῆς ἐν μέσῳ ἀνωμάλου τούτοις τὸ δοκεῖν τοῦ καιροῦ παρεκτάσεως, καὶ τῆς δι' αὐτῆς παντελοῦς ἀπραξίας αὐτῶν, ἑτερόν τι χρηστόν καὶ ψυχῶν, οἶμαι, οὐχὶ δύω, ὥς γε προΐων ὁ λόγος δηλώσειεν (1), ἀλλὰ καὶ πολλῶν σωτηρία πραγματοποιήσεται, καὶ καλὸν ἐπὶ τῷ καλῷ γενήσεται. Πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλεν ὁ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπολυθεὶς πατήρ ἡμῶν διὰ τοῦ Κυρίου, ἡ ἑαυτὸν ἀπολύσας ἅτε καὶ διὰ βίου παντὸς ἑαυτὸν τῶν βαρβάρων διατηρήσας παθῶν ἐλεύθερον, καὶ τῆς ἀμαρτίας, τῆς χώρας φημι τουτωνί, οὐχὶ καὶ συζυγίαν ἐν Θεῷ τὸν συζυγῆ δεσμὸν ἀληθῶς σώζουσιν (2), αἰχμαλῶτον ἀπαχθεῖσαν ἡ ἀπαγομένην, καὶ τῇ αὐτὸν πλουτούσῃ νήσῳ πολίτην καὶ φύλακα προσοκείλασαν, τῆς αἰχμαλωσίας ἐπανασώσασθαι;

ΚΗ'. Ἀνωθεν τοίνυν διηγητέον τὰ τοῦ πράγματος ἢ μάλλον, τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν, τὰ τοῦ θαύματος. Νῆσός τις ἐστὶν ὡς πρὸς τὴν Ἀσίαν ἀποβλέπουσα, ἐγγυτέρω τῆς γῆς που τὴν θέσιν ἔχουσα· Μάκρη τῇ νήσῳ τὸ ὄνομα (3). Ἐν ταύτῃ ἀποβάντες οἱ ἀλάστορες, καὶ λείαν τὰ προστυχόντα σωματία τε καὶ ὑλαία παντοῖα χρειώδη καὶ ζωαρχῇ τοῖς τὴν νῆσον κατοικοῦσι ποιησάμενοι, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ συζυγίαν τινα εὐγενῆ καὶ τῶν εὖ γεγονότων τὸ γένος ἔλκουσαν ἀνελόμενοι, καὶ τὴν διὰ μέ-

(1) Γρ. ἴσως: **Δηλώσει.**

(2) Ὑπαινίσσεται ἴσως ὁ λόγος τοῦ θρησκευτικοῦ δόγματος τὸ διάφορον. (Σημ. I. Σ.)

(3) Κατὰ τὸν ἐκ Κύπρου πρὸς τὴν Πάτμον ἀνάπλουν, τὰς ἐν μεθορίῳ τῆς Παμφυλίας καὶ Λυκίας παραπλέοντι Χελιδονίας νήσους (τανῦν: Χελιδόνια), κεῖται νήσις προσεχὴς τῇ Μεγίστῃ, **Μάκρη** μὲν παρὰ Πλινίου [Hist. Natur. V, 35], **Μάκαρα** δὲ παρὰ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου, καὶ κοινῶς νῦν **Μακρινά** λεγομένη. Ἄλλ' ἐπειδὴ οὐδαμοῦ τῆς νηίδος ὁρῶνται ἔχνη κατοικισμοῦ, κατὰ τὰ παρὰ Μεγιστέων πεπληροφορημένα μοι, εἰκὸς οὐκ ἄλλην εἶναι τὴν ἐνταῦθα μνημονευομένην νῆσον, ἢ τὴν κατὰ τὴν Ῥοδίῳν περὶ αὐτὴν τοῦ Γλαύκου κόλπον, ἀριστερᾷ τῇ εἰσπλέοντι εἰς τὸν λιμένα κειμένην **Παλαιάν Μάκρην**, ἐν ᾗ πολλὰ καὶ λόγου ἄξια φαίνονται ἐρεῖπια, καὶ ἀφ' ἧς καὶ αὐτὸς ὁ κόλπος ὁμωνύμως καλεῖται νῦν: **Κόλπος τῆς Μάκρης**, ἀλλὰ δὴ καὶ ἡ τὴν τοποθεσίαν τῆς ἀρχαίας Τελμισσοῦ κατέχουσα σήμερον πόλις **Μάκρη** λέγεται. Περὶ δὲ τῆς Μεγίστης ἐπιθὰ τὰ σημειωθέντα μοι ἐν τεύχει ΟΕ' τῆς **Ἀναγραφῆς**. (Σημ. I. Σ.)

σου διοδεύσαντες κέλευθον, καὶ ὅσα ἐδόκει αὐτοῖς καταπραξάμενοι, τῇ Πάτμῳ καταίρουσι, λείαν καὶ ἀπ' αὐτῆς τὸν μέγαν ἐν πατράσι Χριστοδούλον θέσθαι ἐν ἑαυτοῖς διατυπωσάμενοι. Καὶ δῆτα κατάρρασι, τὸ μελετώμενον εἰς πέρας ἐκβῆναι αὐτοῖς ἐσπουδάζετο· καὶ γεγονόσι τοῦ πράγματος, καὶ τῶν ἐν ποσὶν ἀπάντων καταφρονήσας, λαθὼν ὁ Νικήτας (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ ἀνδρὶ), σὺν οὐκ ὀλίγοις ἄλλοις τῶν αἰχμαλῶτων φυγὰς ὤχετο, τὴν ὁμευνέτιδα παρὰ τοῖς βαρβάροις καταλιπὼν, καὶ πανηγέριον ἐν ταῖς ἐκεῖσε που τῆς νήσου καταδύσεσιν ὀχυροτάταις πεπιστευκῶς ἑαυτὸν, νυκτὸς ἰκέτης ἐλεεινὸς πρὸς τὴν μονὴν καὶ τοὺς μοναχοὺς ἐκτρέχει τῆς καταδύσεως. Οἱ δὲ (καὶ τί γὰρ ἄλλο ἢ μοναχοί, καὶ τὴν ψυχὴν τιθέναι ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μελέτημα καθ' ἡμέραν ποιοῦμενοι;), καὶ προσδέχονται, καὶ θαρρεῖν αὐτὸν ἐγκελεύονται· καὶ ἡ μὲν ἑαυτοὺς ἀπαξιαπλῶς καταπροδύναι ζύμπαντας ἀντ' αὐτοῦ πιστοῦνται τοῖς ἀλάστορσιν, ἡ αὐτὸν καταμηνύσαι τοῖς μισοφύλοις, εἰ καὶ βίαν τὴν ἐσχάτην αὐτοῖς ἐπαγάγῃσι. Θαρρεῖ ἐπὶ τούτοις ὁ ἀνὴρ, καὶ περὶ τῆς συζύγου λόγον εἰς μέσον προτίθησι, καὶ πᾶσαν τὴν σκηνὴν καταλέγει τὴν τῶν βαρβάρων, καὶ ὅπως αὐτοὺς αἰχμαλῶτους τῆς κατοικουμένης νήσου ἀπήγαγον, καὶ τέλος αἰτησὶν τὴν τελευταίαν ἐπάγει, εἰς πειθῶ βυθίους στεναγμοὺς ἐκ κατωδύνου καρδίας προπέμπων· ἡ δὲ αἰτησις, καὶ μέχρι τῶν βαρβάρων κατελθεῖν καταξιώσαι τινὰς ἐκ τῶν προϋχόντων τῆς ἀδελφότητος, καὶ ὦνιον θέσθαι μεθ' ἱκετείας τὴν σύζυγον, μηδενὸς φεισάμενους, μὴ χρυσοῦ, μὴ τῶν αὐτοῖς ἐτέρων ἐρασμίων ὑλῶν, μὴ δεήσεων, ὅσαι ψυχὰς βαρβάρων δύνανται καταθραῦσαι.

ΚΘ'. Οἱ δὲ μοναχοὶ κἂν τούτῳ τὰ πιστὰ τῷ ἰκέτῃ διομολογήσαντες, καὶ θαρρεῖν παρακελεύόμενοι πέμπουσιν οὓς εἶχον καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῇ ἀρετῇ καὶ τῷ χρόνῳ προήκοντας, ὡς ἀμφοτέρωθεν ἔχουσαν εἰς πειθῶ καὶ αἰδῶ τοὺς βαρβάρους μεταβαλεῖν, τὴν μὲν ἀρετὴν καὶ τὸ γῆρας αἰδεσθέντας, καὶ τῷ λόγῳ νῶτα δόντας τὰ τῆς καρδίας, καὶ τὸ βάρβαρον τέως ἐν τούτῳ ἀποθε-

μένους. Οἱ καὶ καταλαβόντες τὸν ναύσταθμον, αἰδοῦ καὶ συνέσει
 ικέται γίνονται, καὶ εἰς λόγους τῷ Μεγαρείτῃ καὶ τῷ δουκὶ συν-
 ἔρχονται μὲν, οὐ πείθουσι δέ· λίθου γὰρ παντὸς ἀτεγκτοτέρους
 εὗραντο, καὶ τὴν φυσικὴν ὠμότητα ἐπὶ τὸ μᾶλλον ὠμὸν ἐπαυ-
 ξήσαντας, καὶ παντελῶς ἀπαναινομένους, τό γε εἰς αὐτοὺς ἦκον,
 λύτροις ἢ ζωαγρίοις, ἢ ἄλλως πως τὴν γυναῖκα τῆς αἰχμαλω-
 σίας ἀφεῖναι. Ἄλλ' ὁ πάντα ποιῶν καὶ μετασκευάζων πρὸς ὃ
 βούλεται, καὶ ἀποκαλύπτων βαθέα καὶ ἀπόκρυφα (1), καὶ
 τὴν τῶν θηρῶν καὶ μισοφόνων ἀνδρῶν ἀγριότητα μεταβάλλων
 εἰς ἡμερότητα, αὐτὸς καὶ τῶν δειλαίων τουτωνὶ βαρβάρων, καὶ
 ὡς ὕδωρ ἐκχέειν αἵματα ἐθισθέντων τῶν ἐν μηδενὶ μηδὲν
 ἡδικοκώτων αὐτοὺς, κάμπτει τὸ δυσπειθὲς ἢ παντελῶς ἀπειθές·
 ὃ δὲ τρόπος ὅδε:

Α'. Ἐξαπορηθέντες οἱ μοναχοὶ καὶ μὴ ἔχοντες ὅ,τι καὶ
 δράσωσι πρὸς ψυχὰς βαρβάρους, καὶ αὐτὸ μόνον εἰδυίας ἐκ
 μακρᾶς μελέτης, τὸ κακοποιεῖν, ἐτέραν ἐτράποντο (εὐδοκίᾳ δὲ
 τοῦτο πάντως Θεοῦ)· καὶ εἰσίασι τὴν τριτὴν τὴν τὸν τοῦ σεβα-
 στοκρατορήσαντος Ἰωάννου υἱὸν Ἀλέξιον τὸν ἀπὸ ὁμμάτων
 φέρουσιν τῷ Σικελίας κατάρχοντι, ὡς προείρηται, παρ' Ἰσαά-
 κίου τοῦ τοῦς Κυπρίου βιασαμένου ἀπεσταλμένον εἰς ἔρμαιον,
 ἢ μᾶλλον εἰς μέληθρον καὶ ἐς τρυφῆς καταγέλωτα. Εἰσίασι
 δὲ τὴν τριτὴν ἐπεσκεμμένως, ἐφ' ᾧ μεσίτη τούτῳ εἰς τοὺς βαρ-
 βάρους χρήσασθαι, ὅσα τιμωμένῳ παρ' αὐτοῖς ὡς ἀνδρὶ μεγί-
 στῳ καὶ εὐγενεῖ, καὶ ἐπὶ ἀνδρεία καὶ πολεμίοις ἔργοις μέγα
 κτησαμένῳ ποτὲ ὄνομα. Καὶ εἰσελθόντες προσπίπτουσί τε αὐτῷ,
 δι' ὃ προσήλθον ἀπαγγέλλουσι, καὶ εἰς μεσίτας τοῦ μὴ ἀτέ-
 λεστον αὐτῶν τὴν ἰκετείαν καταλιπεῖν αὐτοὺς παριδόντα, τὸν
 τε Ἠγαπημένον τῷ Κυρίῳ, υἱὸν ὡς ἀληθῶς τῆς ἐν θεολογίᾳ
 βροντῆς, καὶ αὐτὸν δὴ τὸν μάκαρα καὶ ἐν ὁσίοις Χριστό-
 δουλὸν ἄγουσιν. Ὁ δὲ θαρρύνει ἐπ' αὐτῷ ἔφησε, καὶ τὸ ἐπ'
 αὐτῷ οὐκ ἀτέλεστος, οὐδ' ἀτελεύτητος ἢ σφῶν αὐτῶν ὡς οὐδὲ

(1) Ἀμώς ε', 8, καὶ Δαν. 6', 22. (Σημ. Ι. Σ.)

παροπτέα ἐσείται ἢ δέησις. Καὶ δὴ δεξιᾷ χρησαμένου τοῦ ἀνδρὸς
 τῇ πρὸς τοὺς βαρβάρους παρακλήσει, εἰς ἔργον ἐξέβη τὸ αἰτηθέν,
 καὶ ἡ τοῦ Νικήτα σύζυγος χρυσοῦ ἀπελύετο τοῦ μέσον ἀμφοῖν
 τοῖν μεροῖν συμπεφωνημένου, ἐπιβληθείσης εἰς ἐπιτίμημα καὶ
 τῆς τοῦ εἰρημένου ἀνδρὸς εὐγενοῦς μεσιτείας, τῆς καὶ δρασάσης
 τὸ πᾶν ἢ ὃ δοθεὶς παρὰ τῶν μοναχῶν χρυσὸς εἰς ἀπόδοσιν. Ὁ
 γοῦν θαυμαστός οὗτος Ἀλέξιος, πρὸ τοῦ εἰς λόγους ἐλθεῖν τοῖς
 βαρβάρους περὶ τῆς ἀποδόσεως ἢ ἀπολύσεως τῆς τοῦ Νικήτα
 γυναικὸς, ἡσυχίαν ποιησάμενος νεύματι (οὐ γὰρ ὀφθαλμῷ), καὶ
 ἀπεινᾷ πάντα προστεταχῶς ἕτερον ὅτι μὴ μόνους τοὺς μονα-
 χοὺς ἀπολαβὼν αὐτοὺς, τὴν τῶν βαρβάρων περὶ τοῦ λειψάνου
 τοῦ ὁσίου ἐν ἀποβήτοις διεσάφησε μεταβούλευσιν· ἡ δὲ ἦν, ὡς
 κοινῇ καὶ πάλιν διασκεψάμενοι, καὶ βαρβαρωδῶς τῷ γεγονότι
 θαυμασίῳ προσβαλόντες, καὶ οὐδὲν πλέον τῶν συνήθων γενέσθαι
 νομίσαντες (ἢ γὰρ ἂν, φασί, καὶ τῆς νήσου αὐτῆς ἀπᾶραι τῷ
 θαύματι ἐξεγένετο), αὐθις καὶ δευτέραν ἀπαγαγεῖν βεβούληνται,
 καὶ τὸν ἅγιον εἰς τὰ σφέτερα ἤθη καὶ Σικελίαν αὐτὴν μετα-
 κομίσειν.

ΔΑ'. Ταῦτα οἱ μοναχοὶ ἐνωτισάμενοι καὶ τὴν καρδίαν πλη-
 γέντες, μὴδὲν πλέον προσθέμενοι, ἀλλὰ προσειπόντες τῷ θαυ-
 μασίῳ ἀνδρὶ τὰ ἐξιτήρια, καὶ τὰ κρεῖττω ὑπερευξάμενοι, ποδὶ
 δεξιᾷ τὴν μονὴν φθάνουσι. Καὶ εἰσελθόντες (ὥρα δὲ ἦν ἡ δε-
 κάτη), εὐρίσκουσι τὸν ποιμένα ἐπὶ τραπέζης μετὰ τὰς ἐλλυ-
 χνίους ὥδᾳς συνευωχούμενον τῇ ἱερᾷ ἀδελφότητι, καὶ ὅσα
 δῆτα μέσον αὐτῶν καὶ τῶν βαρβάρων κατεπράχθη, καὶ ὅς λό-
 γοις τοῖς αἰχμαλωσίας τὴν γυναῖκα ἐλύσαντο ἀπαγγέλλοντες,
 καὶ ὡς αἰτιώτατος ξυμπάντων τῶν ἐπὶ τῷ συμφέροντι καὶ
 τῇ τῆς γυναικὸς ἀφέσει ὁ εἰρημένος εὐγενὴς ἀνὴρ ἐγένετο διη-
 γησάμενοι, τελευταῖον εἰς οὓς αὐτῷ ἐνηχοῦσι τὸ ἀπηχὲς τῶν
 ἀλαστόρων βούλημά τε καὶ βούλευμα, προσθέμενοι, ὡς ὁ τοῦ
 κρατοῦντος ἀνεψιὸς (τὸν παρὰ τῇ συνηθείᾳ ἐξάδελφον τοῦτο
 δηλοῦν ἐθέλει, ὡς καὶ προλέλεκται) ἐχεμυθῶν, τὸ παρὰ τῶν βαρ.

βάρων κυρωθὲν μετὰ περιωδυνίας ἡμῖν ἀπήγγειλεν. Ὁ δὲ ποιμὴν καταφυγὴν κἂν τούτῳ τὸν Ὑψίστον θέμενος, δυοῖν διέταξάτο τῶν ἀπαγγειλάντων, τὸ βαρὺ τοῦτο ἀπήχημα τοῖς λοιποῖς τῶν ἀδελφῶν ἐς τὸ οὐς ἀνειπεῖν, ἄνωθεν κατιοῦσι τῆς τραπέζης καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ πέρατος, τὴν καρδίαν τε προσειπεῖν αὐτοῖς στηρίξαι, καὶ πάντα διαλογισμὸν ἀφεμένοις, ἐαυτοὺς ἐτοιμάσαι κἂν τῇ νυκτὶ ταύτῃ τοῦ Θεοῦ δεηθῆναι.

ΑΒ'. Οἱ δὲ τὴν συνήθη πειθῶ, ἀλλὰ μὴν καὶ τὴν ὑπακοὴν τῷ προεστῶτι κἂν τούτῳ δεικνύμενοι, ἔθεον αὐτίκα πυλῶν εἶσω τοῦ ἱεροῦ· καὶ τοῦ ξύλου κρουσθέντος, ὡς καὶ τοῖς βαρβάροις δῆλα ἦ τὰ τῆς εἰς Θεὸν ἐντεύξεως, τῶν θείων ὕμνων ἀπάρχονται μᾶ τῇ γλώττῃ καὶ νοὶ τῷ αὐτῷ, ὡς περιηχεῖσθαι μὲν τὸν ἄερα ταῖς φωναῖς καὶ καθαγιάζεσθαι, τὸν ναὸν δὲ τῇ τῶν φῶτων αὐγῇ καταपुरσοῦσθαι καὶ περιστράπτεσθαι, τὸν Θεὸν δὲ τῇ δλοφύχῃ δεήσει τῶν δεομένων ἐπικλινῇ γενέσθαι αὐτίκα καὶ τέλος θεῖναι τῷ αἰτήματι αἴσιον, ὡς μὴδ' ἀναμεῖναι καὶ ἐς τέλος ἀπιδεῖν τὰ τῆς δεήσεως καὶ τὰ τῶν ὕμνων αὐτῶν, ἀλλὰ διακόψαντα τὴν συνέχειαν ὁρᾶν καὶ ἀκούειν πείσαι τοὺς πρὸ μικροῦ κατηφεῖς τῶν ἐξαισίων τῆς θείας αὐτοῦ δυνάμεως, ἄρτι τοῦ ὑστάτου τριτημορίου τῆς νυκτὸς δεκάτην μοῖραν ὁδεύοντος. Εὖρος γὰρ ἐπιπνεύσας δεξιὸς εἰς ἀπόπλουν τοῖς αἰτούσι βαρβάροις, πάντων τῶν κατὰ νοῦν ἐπιλαθέσθαι πείθει αὐτούς· καὶ φανοῖς καὶ πυρσοῖς τὴν νυκτερινὴν διαλευκαίνοντες ἔξοδον, τῆς νήσου ἀπαίρουσι, μὴδ' εἰς νοῦν βαλλόμενοι ἅ πρὸ μικροῦ σκαῖον ἐποιοῦντο μελέτημα, μὴδ' ὅτι αὐτοῖς ἐκ συνθήματος ἐψήφιστο, καὶ αὖθις μεθ' ἐαυτῶν ἀναλαθέσθαι τὸν μάκαρα· ὁ γὰρ τοῦ Χριστοδούλου Θεός, καὶ τῶν ἐν χερσὶ πάντων ἐπιλαθέσθαι αὐτοὺς πεποίηκε, καὶ ἐνὸς γενέσθαι, τῆς εἰς τὰ σφέτερα ἔθῃ ἀναγωγῆς.

ΑΓ'. Ἐγνων οὖν οἱ μοναχοὶ ἐκ τῆς ἀνάρβου ἀλαλαχῆς τὴν αὐτῶν ἀναχώρησιν, καὶ πυλῶν τῶν τοῦ ναοῦ καὶ τῆς μονῆς ἐκτὸς γεγονότες, κἂν οὐχ οἱ πάντες, καὶ ἰδόντες ὅπου καὶ μεθ' οἷας ὁρμῆς καὶ σπουδῆς τῆς νήσου ἀνεκομίζοντο, πάντων

ἀφήμενοι, καὶ ἀμνηστίαν πεπονθότες ἐσχάτην τῶν σκαιῶν ὁμοῦ καὶ πονηρῶν αὐτῶν βουλευμάτων, καὶ τῆς δι' ἡν κατάραι πρὸς τὴν νῆσον μεμελετήκασιν ἀποσυλήσεως τοῦ λειψάνου τοῦ μάκαρος, ἔχαιρον, ἐθαύμαζον, τὸν Θεὸν ἐμεγάλυνον, οὐκ εἶχον ὅτι καὶ γένοιτο, τοῖς πάλαι θαυμασίοις τοῦ Θεοῦ τὸ γεγονὸς παρέβαλλον· καὶ οἷς μὲν εὕρισκον συναμιλλώμενον ἐκ συγκρίσεως, ὧν δὲ καὶ ὑπέρτερον· τὸν Φαραὼ εἰς μέσον ἤγον καὶ τὸ Ἐρυθραῖον πέλαγος, καὶ τὰ ἐκεῖσε τετρατουρηγμένα, καὶ τῶν αἰγυπτιακῶν ἀρμάτων σὺν τοῖς ἀναβάταις τὴν πόντωσιν· καὶ παρατιθέντες τὸ τότε τῷ προσεχῶς καὶ ἐν αὐτοῖς τετρατουρηθέντι μεγαλείῳ τοῦ Θεοῦ, ὑπερετίθουν τὸ κατ' αὐτούς, ἐκεῖνα λέγοντες, ὅσα ἕκαστος τῇ συγκρίσει διδοὺς, τὸ ἐξαισίον ἰσούμενα εὕρισκεν ἐκ παραλέσεως, τινὰ δὲ τοῦ ἀρτίως ἠπώμενα. Τί γάρ; ἔλεγον· οὐχὶ θάλασσα ἐν ἀμφοῖν; οὐχὶ τοὺς μὲν διώκοντας τοὺς φεύγοντας τῇ θείᾳ προστάξει ἐπαναστραφέν τὸ ὕδωρ ἐκάλυψε, τοὺς δὲ μικροῦ δεῖν ἠπείλει κατακαλύψαι φεύγοντας καὶ διωκομένους, ὡς ἐς τὰ θεῖα παρανομήσαντας καὶ μετακινήσαι τολμήσαντας τὰ ἀκίνητα; οὐχὶ ἐκεῖσε ἀναβάται καὶ ἄρματα, καὶ ἐνταῦθα ὡσαύτως πολλῶ τῶν αἰγυπτιακῶν ἀρμάτων ἐτοιμότερα καὶ τοῖς ὕδασι σύντροφα, νῆες, καὶ τριήρεις, καὶ λέμβοι, καὶ τέρμονες, καὶ ἀναβάται τούτων οὐκ ἄδαις θαλάττης θυμουμένης, καὶ τὴν εἰρήνην εἰς μάχην ἀκήρυκτον μετατρεπούσης καὶ ἄσπονδον; Ἄλλ' ἐκεῖσε μετὰ τὴν νίκην οἱ φεύγοντες, καὶ τὴν τῶν ἐχθρῶν καταπόντωσιν, μέλος ἦσαν τῷ Κυρίῳ ᾧδῆς χαριστήριον. Ἐνταῦθα οἱ διώκοντες, μέλος ᾤσαντες ᾧδῆς ἱκετήριον, τὴν νίκην ἤραμεν· ἐπανεβῆ γὰρ ὡσεὶ ὅρη τὰ ὕδατα· ἐπανεστή καὶ τὰ κύματα ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης· καὶ αἱ νῆες, καὶ πᾶσα ἡ ναυτικὴ τουτωνὶ τόλμα ἐπάγη ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ τὰ ὕδατα ἐπαναστραφέντα, ἃς μὲν ἐκάλυψεν, ἃς δὲ καὶ εἰς ἀκτὰς καὶ σκοπέλους καὶ πέτρας πλαγκτὰς (1) ἀπέβριψε, τινὰς δὲ καὶ

(1) Παρὰ τὸ ὁμηρικόν [*Ὀδυσ.* Μ, 61.], ὅτι προσπλάζονται ἀλλήλαις συμπύκτουσαι καὶ συγκρούονται πελάζουσαι, κατ' Εὐστάθιον [σελ. 1711]. Οὕτω δ' ἐλέγοντο

ἔμελλε. Ταῦτα πρὸς ἀλλήλους συμβάλλοντες τὸν Κύριον ἔμεγαλυνον, καὶ τὰς χεῖρας ἐκρότουν, καὶ ᾗδον εὐχαριστήρια.

ΛΔ'. Ἐν τοσοῦτῳ δέ, καὶ τὸ ναυτικὸν ἅπαν τὸ τῶν βαρβάρων ἐξ ὀφθαλμῶν τῶν μοναχῶν ἐγένετο, καὶ νήσῳ τῇ Μήκονι (1) ὡς πρὸς δυσμὰς κειμένη, καὶ ἡμέρας ὁδὸν ἀπεχούσῃ ὀλίγου δέοντος, προσώρμιστο, καὶ θαῦμα ἕτερον τῶν προλαβόντων ἠκολούθει μεῖζον, μὴ ἄθει καὶ ὡς ἔτυχε καὶ τὰ προγεγονότα τελεσθῆναι παριστῶν τοῖς ἀλάστορσι, καὶ μήτε τὸν κλύδωνα τυχαῖον γενέσθαι, μήτε τὸ ἐξ οὐρίας αὐτοὺς τῆς νήσου ἀπᾶραι· συνεῖχε μὲν γὰρ αὐτοὺς ὁ κλύδων, ἀλλὰ καὶ ἐτιμωρεῖτο τὰ δεινότερα, πείθων ἀπολῦσαι νεκρὸν αἰχμάλωτον, ὡς ἐν ἀφύκτοις δεσμοῖς συσχεθέντα ταῖς τριήρεσιν, ἀπολυθέντα δέ, καὶ αὐθις κρατηθῆναι δεινῶς ψηφίζομενον, αὐτὸν ἀπῶσαι νυκτὸς τοῦς τὸ ἀπηγῆς ποιουμένους ψήφισμα· μὴ φρονήσαντας δὲ τοὺς μέρος τῶν αὐτοῦ ῥακίων ἀποσεσυληκότας, τὸ συληθὲν ἀποδοῦναι καὶ τὸ ἀμάρτημα ἀνειπεῖν, μέχρις οὗ τῷ τῆς Πάτμου λιμένι τῇ ἡρεμαίᾳ τῶν θαλαττίων ὑδάτων καταστάσει πεπέδητο, ἀφίησι καὶ ἀπελθεῖν, καὶ πορρωτέρω τῷ παντὶ ναυτικῷ συγκαθορμισθῆναι στρατεύματι, καὶ ἀπηλλάχθαι νομίσαι εἰσέτι, καὶ ἀποκερδῆσαι τὸ συληθὲν, ὡς τῇ συνδρομῇ τούτων πάντων τὰ μεγαλεῖα φανείη τοῦ μάκαρος, ἅπερ ὁ μέγας Κύριος καὶ τῆς εἰρήνης βασιλεὺς αὐτῷ ἐχαρίσατο, καὶ κατασεισθεῖεν αἱ ψυχαὶ τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν, καὶ μάθοιεν οἷων κακῶν δικαίων ἡπειλημένων αὐτοῖς ὁ τοῦ Κυρίου θεράπων Χριστόδουλος αὐτοὺς ἐλυτρώσατο, ἀφείς αὐτοῖς τὰ εἰς αὐτὸν ἡμαρτημένα δεινῶς, καὶ

τὰ πρὸς τῷ στομίῳ τοῦ Εὐξείνου πόντου δύο νησίδαι, ἣ μᾶλλον σκόπελοι, τὸ μὲν τῇ Εὐρώπῃ προσεχές, τὸ δὲ τῇ Ἀσίᾳ, αἱ τεθρυλλημέναι δηλαδὴ **Κυάνεαι** καὶ **Συμπληγάδες** [Ἡρόδ. Δ', 85. — Εὐριπ. Μήδ. 2. — Στράβ. Ζ', σελ. 140. — Πλούτ. λ. Πλαγκτᾶς]. (Σημ. I. Σ.)

(1) Γραπτέον : **Μυκόνφ**. Εὐρῆται μέντοι γε καὶ ὁ τύπος : **Μύκων** παρ' Ἱεροκλεί [Συνέκδ. ι'], καὶ παρὰ τοῖς παροιμογράφοις Ζηνοδότη [Ε', 21] καὶ Μιχ. Ἀποστολίῳ [ΙΑ', 79], ὡς καὶ ἐν ταῖς : **Παροιμίαις Δημώδεσιν**, ἃς ἐκ χειρογράφου τῆς Βοδληϊακῆς βιβλιοθήκης τεύχους ἐξέδωκε Θωμᾶς ὁ Γαϊσφόρδος ἐν Ὁξωνίῳ τῷ 1836, Παρ. 643, σελ. 76. (Σημ. I. Σ.)

ὑπερυψωθείη τὸ μεγαλεῖον τοῦ θαύματος. Ὁ γὰρ μὴδ' ἀξίους κρίνας αὐτοὺς, ἅτε τῶν θείων ὑβριστὰς καὶ ἀτασθάλους τῷ ὄντι, πρὸς δὲ καὶ ἀλάστορας, τεμαχίου μικροῦ τῶν νεκριμαίων ῥακίων ἐνδυμάτων αὐτοῦ, πῶς εἶχεν ὅλον ἑαυτὸν αὐτοῖς ἐμπιστεῦσαι, καὶ τοιαύτην δοῦναι τὴν χάριν ἀνδράσιν αἰμοχαρέσι καὶ ἀνδροφόνοις, ὡς ἀπαγαγεῖν αὐτὸν αὐτοὺς εἰς τὰ σφέτερα ἔθῃ αἰχμάλωτον ; Ἀλλ' ἰτέον ἀπάρτι καὶ ἐπ' αὐτὴν τὴν τοῦ θαυμασίου ἐξήγησιν θαύματος.

ΛΕ'. Ἀπῆραν τῶν Πατμίων παντὶ τῷ στόλῳ οἱ βάρβαροι, κατησχυμένοι ἐφ' οἷς κακῶς ἐβουλεύσαντο, καὶ τῇ Μήκονι προσέσχον, ὡς εἴρηται. Οἱ δὲ τὴν κλοπὴν τοῦ τεμαχίου τῶν ἐνδυμάτων τοῦ ὁσίου ποιησάμενοι ἔχαιρον ὡς μέγα τι ἐμπορευσάμενοι, καὶ τῷ μέρει τοῦ ἐνδύματος τὸν ὅσιον ὅλον ἔχουν ἐν ἑαυτοῖς πιστεύοντες. Ἀλλ' ἡ νῦξ καὶ ἡ ταύτης ἡσυχία τὴν σκηνὴν τοῦ δράματος ἤλεγξεν· ὁ γὰρ τέρμων ὁ τούτους φέρων, ἄωρεῖ τῶν κάλων διαβράγέντων αὐτῷ θειοτέρως, ὡς εἴτις λογικὸς ἔθεε, μακρόθεν τὸ δῶμα ἐξομολογούμενος, καὶ συγγνώμην ὑπὲρ τῶν ἐντὸς αὐτοῦ ἐξαιτούμενος, ἧς καὶ ἀπήλαυσεν· εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, αὐτίκα ἂν διεβράγῃ πολλοῖς διαύλοις κυμάτων φορούμενος· οἱ δ' ἐν αὐτοῦ βαλὺ ἔρεγγον ἐν τοῖς καταστροφῇ μασί, μηδαμῶς τοῦ γεγονότος αἰσθόμενοι, μὴδ' ὅπη κακῶν μικροῦ δεῖν κατηντήκεισαν. Ὁ δὲ τέρμων, ὃ τῶν θαυμασίων σου Κύριε ! οὔτε τῇ βίᾳ τῆς τῶν κάλων διαβρόξεως τοῖς ἐντὸς δέδωκεν αἰσθῆσιν, οὔτε μὴν τοῖς ἀφ' ὧν διέζευκτο καὶ τὴν τάξιν ἀπολελοιπεί τῆς στάσεως. Οὕτως ἡ τοῦ θείου Πνεύματος μάχαιρα πλήττειν οἶδε καὶ τέμνειν ἀνεπαισθήτως ! Οὕτω κολάζειν οἶδεν ἡμέρως τὰ μὴ παιδείας δεόμενα μεῖζονος !

ΛΣ'. Ὁ τέρμων τοῖνον ἀποβράχεις, ὡς εἴρηται, καὶ τοῦ λοιποῦ ναυτικοῦ, ἔθεε μέχρι τινός, καὶ ὀγδοήκοντα ὅλων μιλίων διελθὼν διάστημα, ἔστη πεδηθεὶς ἀοράτως μέσον τῶν νήσων Σάμου καὶ Ἰκαρίας αὐτῆς, οἷά τις στήλῃ ἢ λίθος ἐρρίζωμένος καὶ ἄνωθεν τῆς θαλάσσης φαινόμενος, ἵνα καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς νήσου αὐτῆς

τῆς Πάτμου, ἀφ' ἧς τῇ προτεραίᾳ τὸν ἀπόπλουν ἐποιήσατο, καὶ τοῖς πόρρωθεν καταφανῆς γένηται, καὶ τοῖς διὰ τῆς θαλάττης ποιούμενοις τὴν χέλευθον ἢ πορείαν ἐν πολλοῖς ὕδασι, θεῶτο ὡς τι τέρας καταφανές· τέρμων οὕτω μέσος ναυαγίου καὶ ὡς ἐπὶ λιμένος ἐστώς, ἀνερμάτιστος μέντοι, τὸ καινόν, καὶ κάλων ἐκθέσεως ἀνευθεν· ἀνέμενε δὲ τί ἂν γε περὶ αὐτοῦ ὁ τοῦτον μετακινήσας καὶ μέχρις οὗ ἴστατο ἀγαγών, ἀποφαίνεται, καὶ ἐξήρητο ὡς ἀγκύρας καὶ κάλῳ τῆς τοῦ ἐπέχοντος δυνάμεως, καὶ οὐκέτι οἱ ἐν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἀποσυλήσει τοῦ τεμαχίου τοῦ ῥάκους ὡς ἐπὶ ἐρμαίῳ μεγάλῳ φρονηματιῶντες ἔχαιρον, ἀλλ' ὡς ἀλόντες καὶ δίκας ὑπέχοντες ἔτρεμον, μὴ καὶ τελευταία ψῆφος κατ' αὐτῶν ἐξενεγχεῖται παντελὴς ἀπώλεια. Οὐκ εἶχον οὖν τίνα ἂν εἰς σωτηρίαν αὐτοῖς ἐπικαλέσωνται· τὸν μάκαρα Χριστόδουλον; ἀλλὰ διὰ τὸ κλαπέν, ὡς αὐτοῖς ἐδόκει, ἐξεπεπολέμωτο· τὸν τοῦ μάκαρος Κύριον; ἀλλὰ καὶ οὗτος διὰ τὸν αὐτοῦ θεράποντα ἐκπεπολεμῶσθαι αὐτοῖς ἐνομιζέτο. Εἰς ἀμηχανίαν οὖν τοῖς ἐν τῷ τέρμονι περιέστη τὰ τε ὁρώμενα καὶ τὰ νοούμενα· ὁ βυθός ἐν ποσίν· ὁ κίνδυνος ἐν ὀφθαλμοῖς· ὁ διασῶσων οὐδεὶς· οὐχὶ κώπῃ· οὐχὶ τὰ ἰστία· ἀλλ' οὐδ' ἡ βάρις αὐτῇ ἢ τὸν τέρμονα συνήθως ἐφέλκουσα καὶ δίκην ποδῶν εἰς γῆν βάδην μετακομίζουσα· καὶ αὕτη γὰρ ἐν τῇ Μήκονι, οὕτω δόξαν τῷ Θεῷ, ὑπολέλειπτο.

ΛΖ'. Ὡς γοῦν ἐκ περιουσίας αὐτοὺς περιεἰλήφει τὰ δυσχερῆ καὶ οὐκ εἶχον ὅ,τι καὶ γένοιτο, ἔμενον μὲν βυθίους ἐκ καρδίας στεναγμούς ἀναπέμποντες, οὐ θαρρόντες δ' ὅμως τὸν Θεὸν ἢ τὸν τούτου θεράποντα εἰς λύτρωσιν τῶν περιστοιχησάντων αὐτοὺς κακῶν ἐκκαλέσασθαι, ἀλλ' ἐκάθηντο διάβρῃξιν ἐσχάτην τοῦ τέρμονος περιμένοντες, καὶ ἑαυτῶν ἐν τοῖς ὕδασι καταβάπτισιν. Τί δὲ ἐπὶ τούτοις ὁ ἐλεήμων Κύριος, ὁ μὴ τινος θέλων ἀπώλειαν, ὁ πάντας εἰς τὴν τοῦ συμφέροντος ἐκκαλούμενος ποιηλοτρόπως ἐπίγνωσιν; Ἡδὴ ἀπογνοῦσιν αὐτοῖς, καὶ μηδὲν ἄλλο ἀλλ' ἢ τὸν θάνατον ἑαυτῶν περιμένουσι, τάχα δὲ καὶ ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐλεύσεσθαι τάχιον εἰς τὴν τῶν ἐπηρτημένων

δεινῶν ἀπαλλαγὴν, ἐπιπέμπει αὐτοῖς ἐκ παραδόξου δι' ὁμογενῶν τὴν βοήθειαν· καὶ τοῦτο γὰρ προσετίθει τὸν φόβον αὐτοῖς, τὸ μὴ ἐν τοσούτοις μέσοις κακοῖς περιελημένοις καὶ ἀπρακτοῦσι τὰ ἔσχατα, ἐν χερσὶ Ῥωμαίων ἀπροόπτως φανέντων πεσεῖν εἰς λάφυρον ἄπονον, ἢ καὶ Ἰσμαηλιτῶν, τὴν αὐτὴν Ῥωμαίοις ἔστιν ὅτε διερχομένων ὁδόν. Ἀλλ' οὐ παρήκεν οὐδὲν ὁ Κύριος τῶν ἐλπίζομένων αὐτοῖς δεινῶν ἐπισυμβῆσεσθαι, οὐ μόνον ὁμοεθνεῖς, ἀλλὰ καὶ τῆς αὐτῆς ἐταιρίας ἀλάστορος ἀποσπάδα πεπομφῶς αὐτοῖς εἰς βοήθειαν, καὶ ἐτοίμως λευκῶς πάντα τὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν δεινὰ καὶ ὁρώμενα. Οἱ δὲ ἦσαν οἱ ἐν ἑξ ὄλαις τριήρεσι καταλελειμμένοι παρὰ τῶν ἀρχηγῶν τῆς τοιαύτης μαιιοφόνου καὶ ἀδικωτάτης ἐταιρίας τὰς νήσους ληΐζεσθαι καὶ φόρους ἀπαιτεῖν δικαίῳ τοῦ σφῶν κυρίου, τοῦ Σικελίας φημί, καὶ ὁμολογίαν τῆς αὐτοῦ ἐπ' αὐτοῖς κυριότητος· οἱ καὶ τῶν Σαμίων ἀποκρουσθέντες, πρὸς τὴν ὀλότητα τῆς σφῶν αὐτῶν ἐταιρίας συνθέμενοι ἀνθυπέστρεφον, καὶ ἐντυχόντες αὐτοῖς, καὶ πάντα τὰ ἐπισυμβεβηκότα τούτοις κατὰ μέρος διηγουμένοις μαθηκότες, δειλίᾳ καὶ θαύματι κατὰ κράτος πεπέδηντο. Εἴτα κοινῶς συνδιασκεψάμενοι δέον εἶναι πρὸς τῷ τέλει ἐπέκριναν, μὴ μόνον τὸ ἀποκοπὴν μέρος τῶν ἐνδυμάτων εἰς τὴν νῆσον Πάτμον καὶ τὸν τάφον ἀποκομίσαι τοῦ μάκαρος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν προσαναθεῖναι οἱ δωρεὰν τὴν κατὰ δύναμιν, ὡς ἰλεως ἔσται αὐτοῖς ὁ τοῦ ὁσίου Χριστοδοῦλου Θεός, ὁ διὰ τὸν οἰκεῖον θεράποντα τοιαῦτα τετελεχῶς θαυμάσια, καὶ εἰς ἐτὶ δυνατὸς ὢν τελέσαι ἰλεωθεὶς ἐπὶ συμφέροντι ἕτερα.

ΛΗ'. Ταῦτα εἰς ἑαυτοὺς διαμελετήσασι, καὶ εἰς ἔργον θεῖναι αὐτοῖς αὐτίκα τὰ μελετώμενα ἐμέλησε. Κάλως δὲ τοῦ τέρμονος ἐξάψαντες, καὶ τριήρεως μιᾶς αὐτοὺς ἐκδήσαντες, παραπλευσῶν τῷ τέρμονι καὶ τῶν ἐπιλοίπων πέντε, ἕως τῆς Πάμου ἀπήρσαν. Ἀποβάντες δὲ, καὶ πρὸς τὴν μονὴν καὶ τοὺς μοναχοὺς ἀναδραμόντες, καὶ τὸ ἁμαρτηθὲν εἰς τε τὸν Θεὸν καὶ τὸν αὐτοῦ θεράποντα ἐξομολογησάμενοι, τὸ ἀποκοπὴν μέρος τῶν νεκρι-

μαίων αὐτοῦ ῥαχίων ἐντὸς τῆς θήκης τοῦ λειψάνου ἀποτιθέασι, μετανοοῦντες, ὅσα εἰκός, τῷ μάκαρι. Ἀνατιθέασι δὲ τούτῳ καὶ αὐτὸν τέρμονα, ἔτι δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἐνότων αὐτῷ τεττάρων ἱππων εὐγενῶν πρὸς τοῖς εἴκοσι τῆς συμπάσης λατινικῆς ἐταιρίας αὐτῶν, προσεπιδίδασσι τέτταρας, τοὺς δὲ λοιποὺς εἴκοσι ταῖς περικύκλω νήσοις ἐγκατασπείρουσιν, ὡς ὑπὸ τῶν κατοίκων αὐταῖς φέρβωνται τε καὶ ἐπιμέλονται, ἕως καὶ πάλιν ἐπανακάμψαι τούτοις (1) πρὸς αὐτὰς διὰ τῆς τῶν σφῶν κυρίου ἐπινεύσεως γένηται. Ταῦτα διαπραξάμενοι, καὶ εὐχαριστηρίους ἀλαλαγαῖς τῆς αὐτῶν ἀπολυτρώσεως τὸν Θεὸν καὶ τὸν αὐτοῦ θεράποντα ἰλεωσάμενοι, καὶ εἰς τὰς τριήρεις καὶ οἱ ἐπιβάται ἐμβάντες τοῦ τέρμονος, πρὸς τὴν σφετέραν ἐταιρίαν ἀπαίρουσι. Καὶ φθάσαντες πάντα τὰ συμπεσόντα κατὰ μέρος αὐτοῖς διηγῆσαντο, καὶ τῇ διηγῆσει κοινωνοὺς ποιοῦνται τῆς εὐχαριστίας ὡς καὶ τοῦ θαύματος.

ΛΘ'. Ἀρα δὲ, ἐπὶ μὲν τοῖς Σικελοῖς ὡς ἀλάστορσι τοιαῦτα διὰ τοῦ ὁσίου αὐτοῦ ὁ Κύριος τεθαυμάστωκεν, ἐπὶ δὲ ἄλλοις τοιαῦτα ποιεῖν ἐπιχειρήσας παρασεσιώπηκεν, ἥ ἔσται τοῦ τὴν γείτονα τῆς νήσου θάλατταν ἐπὶ τοῖς μετακινεῖν τὰ ἀκίνητα δοκιμάζουσι κινεῖν καὶ ἐκμαίνειν εἰς ἄμυναν; Οὐ μὲν οὖν, οὐδαμῶς. Ἡβουλήθη τις πείραν ἐπενεγκεῖν τοῖς μοναχοῖς, τῇ νήσῳ προσβαλὼν; καὶ ὁ ὑπερμαχῶν ἐτοιμότατος· καὶ ἡ προστατομένη ἀμύνειν ἐγγύς· καὶ ὁ θυμὸς αὐτῆς ἄμαχος· καὶ τὰ ὅπλα δεινά· καὶ ἡ ἀπειλὴ φοβερά, οὔτε βασιλέας αἰδουμένη, ὅποῖον δὴ καὶ τὸ συμπεσόν. Κατὰ τὴν ἑξακισχιλιοστὴν ἑξακοσιοστὴν ἐννενηκοστὴν ἔκτην τοῦ ἔτους ἐπινέμησιν εἴλω ἡ Ἱερουσαλήμ παρὰ τῶν ἐξ Ἰσμαήλ (2), καὶ ὁ κατάρχων Λατίνος αὐτῆς ἐκεῖθεν κρίσει Θεοῦ ἀπελήλατο· καὶ συγκινεῖται ὁμαυχμίαν ποιη-

(1) Γρ. ἴσως : **Τούτους**.

(2) Ἐάλω ἡ ἁγία πόλις τῇ β' Ὀκτωβρίου τοῦ 1187 ἔτους ὑπὸ τοῦ διαδοχικοῦ Σιλάχ-οὐδ-διν (τοῦ κοινῶς Σαλαδίνου), ζωγήσαντος καὶ Γουίδωνα τὸν τελευταῖον αὐτῆς βασιλέα. Τῇ παρορμῇ δὲ τοῦ πάπα Κλήμενος τοῦ Γ' ἐκινήθη τῷ 1189 ἡ πρὸς ἀνάκτησιν αὐτῆς τρίτη σταυροφορία διαφόρων τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης ἡγεμόνων. Ἦσαν

σάμενα ἔθνη τρία Λατίνων τὰ κράτιστα (1), ὡς τὸν δούλον καὶ ἀποστάτην τῆς τοῦ ἐλευθέρου καὶ κυρίου κληρονομίας χειρὶ βαρεῖα ἀπελάσωσιν. Ἵνα δὲ τὰ ἐκεῖσε παρῶ, οὐ τῷ σκοπῷ τῆς παρούσης γραφῆς συμβαλλόμενα, ὁ τῶν ἄνω Γαλλίων ἀργηγός, ὁ Φράγγος φημί (2), ὃν καὶ ῥῆγα οἶδε κρατεῖν ἢ συνήθεια, διαφορὰν τινα ποιησάμενος πρὸς τὸν ἕτερον, δηλονότι τὸν πορρωτέρω γῆς πρὸς τὸ τέρμα τῆς οἰκουμένης τὴν κυρίαν ἔχοντα (3), πρὸς δὲ, μαλακισθεὶς ἐκ νόσου, ὡς ἐπὶ ξένης διάγων καὶ ἀήθους, καὶ τὴν ἔξιν ἀλλοιωθεὶς τοῦ σώματος, εἰς τὰ οἰκεῖα ἔθνη καὶ τὴν αὐτοῦ ἀπιέναι ἀρχὴν ἔσπευδε. Καὶ καταλιπὼν τὴν Παλαιστίνην, διὰ τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων ἐπορεύετο· καὶ προσσχὼν τῇ Πάτμῳ ἀπέβη, καὶ πρὸς τὴν μονὴν ἀνῆλθε προσκυνήσεως ἕνεκα τοῦ ἐν αὐτῇ ναοῦ τοῦ Ἡγαπημένου, καὶ τοῦ λειψάνου Χριστοδούλου τοῦ τοῦ Κυρίου θεράποντος. Ἐφθασε γὰρ ἡ φήμη τῶν ἐπὶ τοῖς Σικελοῖς τοῦ Θεοῦ τεράτων διὰ τὸν ὅσιον καὶ ἕως αὐτοῦ. Ὁ Σεπτέμβριος ἦν ἐν μηνὶ ὅτε ταῦτα ἐγένετο, καὶ ἰνδικτιῶν ἐνειστήκει δεκάτῃ, κατὰ Ῥωμαίους, ἐπὶ τῷ ἑξακισχιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ἔτει περιχωρεύουσα (4).

Μ'. Ἀνελθὼν οὖν ὁ ῥήξ, ὡς εἴρηται, καὶ τῷ Κυρίῳ τὰς εὐχὰς ὡς μεμαθήκει ἀφοσιωσάμενος, καὶ τὸ σέβας τῷ τοῦ ὁσίου λειψάνῳ δούς κατὰ τὸ ἔθος τὸ πάτριον, σκευδός τι ἀργυροῦν καὶ

δ' οὗτοι ὁ τῆς Γερμανίας αυτοκράτωρ Φρειδερίκος ὁ Α', ὁ καὶ **Πυρρόγενεος** καὶ **τῆς πατρίδος Πατὴρ** ἐπικεκλημένος· ὁ τῆς Γαλλίας βασιλεὺς Φίλιππος Αὐγουστος ὁ Β', ὁ καὶ **Πορθητῆς** καὶ **Θεόδοτος** (Dieu-donné) ἐπιλεγόμενος, διὰ τὸ ἐξ εὐχῆς γεννηθῆναι αὐτόν· ὁ τῆς Ἀγγλίας **Ριχάρδος** ὁ Α', ὁ τοῦπίπλην **Ἀγέρωχος** καὶ **Λεοντόθυμος**· ὁ τῆς Βουργωνίας δούξ Οὐγὼν· ὁ τῆς Καμπανίας κόμης Ἐρβρίκος· ὁ τῶν Βλαισῶν (de Blois) Θιδώτος, καὶ ἕτεροι πλείστοι. (Σημ. Ι. Σ.)

(1) Γερμανοὶ δηλονότι, Γάλλοι καὶ Ἀγγλοὶ, ὡς ἐδηλώθη καὶ τῇ προηγουμένῃ σημειώσεται. (Σημ. Ι. Σ.)

(2) Τουτέστι Φίλιππος ὁ Αὐγουστος. (Σημ. Ι. Σ.)

(3) Νόει μοι τὸν τῆς Ἀγγλίας **Ριχάρδον**. Περὶ δὲ τῶν πρὸς τοῦτον διαφορῶν τοῦ Φίλιππου καὶ τῆς νόσου αὐτοῦ ὅρα τὸν ἀνωτέρω ἐν σελ. 177 ὑποσημ. 1 μνημονευθέντα ἱστοριογράφον Michaud, ἐν πλάτει τὰ τοῦ πράγματος ἱστοροῦντα. (Σημ. Ι. Σ.)

(4) Ἦτοι τῷ 1191 ἔτει. (Σημ. Ι. Σ.)

τριάκοντα χρυσίνους σαρακηνικούς δωρεάν ὅσον τοῖς μοναχοῖς ἐπιδίδωσι, δι' ἐρμηνέως αὐτοῖς ἀνειπών, ὡς καὶ πολλῶ πλείονας ἄλλους χρυσίνους, καὶ ὁπόσους ἂν αὐτοῖς βουλευτέον προσ- ἐπιδόη, εἰ μόνον ἐπινεύσαιεν μέρος τι ἐπιδόουσι οἱ τοῦ λειψάνου τοῦ μάκαρος· δι' ἐφέσεως γάρ, ἔλεγεν, ὅτι πλείστης ἔχειν αὐτόν τι τῶν ὁσίου εἰς ἀγιασμόν ἐπικτήσασθαι. Οἱ δὲ μοναχοί, οὐδὲ ἄκροις ὥσπερ τὸν λόγον παραδεξάμενοι, καὶ τὴν δοθεῖσαν αὐτοῖς δωρεάν ὡς καὶ τὴν μέλλουσαν ἀπεπέμψαντο. Κατελθὼν δὲ εἰς τὰς ναῦς καὶ τὸ αὐτοῦ ἅπαν ναυτικόν, πέμπει τῶν ὑπ' αὐτόν τολμητίαν τινά, ὥστε προσχήματι προσκυνήσεως τοῦ τιμίου νεκροῦ τοῦ μάκαρος, μαργῶσιν ὁδοῦσιν ἀποτεμεῖν τι μέρος, καὶ ἀκόντων τῶν μοναχῶν. Ὁ δὲ, κατὰ τὰς ὑποθήκας τοῦ ἀποστείλαντος, ἀνελθὼν, καὶ τὴν ιεροσύλον δραματουργίαν τελέσας, καὶ ἐπιδερμίδα τοῦ ἄκρου δακτύλου τοῦ ὁσίου ἀποτεμῶν, χαίρων χαίροντα τὸν ἀπεσταλκότα κατέλαβεν, ἀποδεδωκώς (1) τὸ συληθὲν τῆς ἐπιδερμίδος σμικρότατον τεμάχιον.

ΜΑ'. Ἀλλ' οὐκ ἔμελλε σιωπᾶν ἡ δίκη ἐπὶ τῷ κλέμματι, οὐδὲ ὁ πάντων Κύριος μὴ ἀπιδεῖν εἰς ἐκδικίαν τοῦ οἰκείου θεράποντος. Ἐνθεν τοι καὶ περὶ φυλακὴν δευτέραν τῆς νυκτός, ὅτε ἐσχάτως τῷ λυσιμελεῖ ὕπνῳ οἱ ἄνθρωποι κάτοχοι, νηνεμίας οὔσης βαθυτάτης, τὸ καινότερον, καὶ ἡρεμούσης τῆς θαλάττης, ἢ μᾶλλον ὑπνωτούσης βαθύτατα, ἐν τῷ λιμένι κλόνος ἐπεισπίπτει καὶ στρόβιλος καὶ ἐσχάτως ἐκταράττει τὰς ναῦς, ὡς καὶ τὸν ὕπνον λυθῆναι τοῖς βαρύν, ὡς εἴρηται, ὑπνώττουσι, καὶ κινδυνεύειν εἰς ἔκστασιν φρενῶν τραπῆναι αὐτούς, διὰ τὸ ἐν ὀφθαλμοῖς κακόν, μέγα μὲν ὄν καὶ ἐκτὸς αἰτίας τῷ φαινομένῳ, καὶ ἐπεισπεσόν ἀπρόοπτον, συντρίβειν δὲ ἤδη πάσας τὰς ναῦς ἀπειλοῦν, καὶ μηδεμιᾷ μηχανῇ θεραπευτὸν ἢ κατασφοδρίσιμον γενέσθαι ἐλπίζόμενον. Ὁ γὰρ ἐν νηνεμίᾳ βαθεῖα ἐπιγεγονώς κλύδων ἀγριώτατος, τίνι ἂν ἐλπιστέος παυθῆναι τοῖς κινδυνεύουσι; Διὰ τοῦτο ἀγανεῖς ἔστησαν καὶ προσδόκιμοι τὰ ἔσχατα παθεῖν, καὶ

(1) Ἴσως ἐγγράπτο: Ἐπιδεδωκώς. (Σημ. Ι. Σ.)

εἰς βυθὸν αὐτίκα καταβῆναι θαλάττιον. Ὁ γοῦν ῥῆξ ἐν οὕτω καινοτομουμένῳ κλύδωνι τὸ αἴτιον ζητήσας καὶ ἐφευρὼν (ταχέϊαι γὰρ αἱ ὀξεῖαι φύσεις εἰς τὴν τοῦ συμφέροντος νόησιν), καὶ μὴ ἄλλο εἶναι τὸ καὶ φύσιν καινοτομήσαν κλύδωνος, εἰ μὴ τὸ εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὸν αὐτοῦ δοῦλον Χριστόδουλον πλημμεληθὲν διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τῆς τὰ ἱερὰ ἐπικαλυπτούσης τῶν δακτύλων ὥστ' ἐπιδερμίδος, προστάττει μὴδὲν μελλήσαντι τῷ ἀφελόμενῳ ἀναλαβέσθαι μεθ' ἑαυτοῦ τὸ ἀποτμηθὲν τμημάτιον, καὶ ἢ ποδῶν ἔχει τῆς πρὸς τὴν μονὴν φερούσης ἔχεσθαι, καὶ φθάσαντα, τότε ἀμαρτηθὲν ἐξομολογήσασθαι τοῖς ἐκεῖσε μοναχοῖς, καὶ τὸ ἀποσυληθὲν, πάντων ὁρώντων, ἐπιθεῖναι τῷ μορίῳ, ἀφ' οὗ τὸ πρῶτον ἀφῆρητο, καὶ ἰκετεῦσαι τὸν ὅσιον μὴ χολᾶν ἡμῖν, ἐκ πόθου καὶ οὐκ ἐκ περιφρονήσεως εἰς αὐτὸν ἀμαρτήσας. Ταῦτα τοῦ ῥηγὸς πρὸς τὸν θρασύν ἐκείνον εἰπόντος, καὶ κατὰ τοῦ ὁσίου τολμήσαντα νεανιεύεσθαι, συναναβῆναι οἱ πρὸς τὴν μονὴν καὶ ἐτέρους προστετάχει. Καὶ ἀρξαμένων τῆς πρὸς τὴν μονὴν φερούσης, ἢ τραχύτης τοῦ ἐκ νηνεμίας κλύδωνος κατασφοδρύνεσθαι ἤρξατο· καὶ εἰσελθόντων ἐν τῇ μονῇ, καὶ τοῦ τολμητίου τὸ ἀμαρτηθὲν ἐξομολογησαμένου τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ κλύδων ἐπαύετο, καὶ ὁ λιμὴν ἦν ταῖς ἀληθείαις, καὶ ἡ νηνεμία οὐκ ἐπαυρούετο παρὰ φύσιν, οὐδὲ τὰς ναῦς καταβαπτίσαι ἠπέλπει τοῖς ὕδασι. Ἐνώπιον δὲ τῶν μοναχῶν καὶ τῶν συναποσταλόντων τῷ ἀμαρτήσαντι τῆς θήκης διανοιγείσης τοῦ λειψάνου τοῦ μάκαρος, καὶ τοῦ ἀποσυληθέντος τεμαχίου σμικροῦ τῷ δακτύλῳ, ἀφ' οὗ καὶ ἀφῆρητο, μᾶλλον δὲ ἀποκέκλεπτο, προσθετιμένου, τὰ πάντα ἡρέμουν εὐθύς; ἡ μαινομένη νηνεμία, ὁ λιμὴν, αἱ νῆες, αἱ καρδίαι τῶν πεπονθότων, τοῦ ῥηγὸς τοῦ τὸ κλέμμα τῷ ποιησαμένῳ προστεταχότος, καὶ αὐτοῦ τοῦ τῆς τοιαύτης κλοπῆς καὶ οὕτω δυσανύστου ἢ παντελῶς ἀτελέστου κατατολήσαντος.

ΜΒ'. Ταῦτα καὶ τοιαῦτα τὰ μετὰ θάνατον τοῦ ἱεροῦ Χριστοδούλου διὰ τοῦ Θεοῦ τρόπαια. Τοιαῦτα τοῦ πέννητος ἐν Θεῷ καὶ νεκροῦ τὰ κατορθώματα· πνεύματα ὀρινόμενα· ἄνεμοι ὑπερ-

φυεῖς καὶ ὑπὲρ ὃ δεῖ πνέοντες εἰς ἐκφόβησιν· θάλασσα ὠρυομένη καὶ κύματα ὀρούμενα, καὶ ἐν δεσμοῖς τοὺς ἀτάκτους κατέχοντα καὶ κολάζοντα, καὶ οὕτω διδάσκοντα μὴ κινεῖν τὰ ἀκίνητα· τὸ δὲ καινότερον, νηνεμία ἀκριβὲς κλυδώνιον ὑπερφυῶς ἀνεγείρουσα, καὶ τὰ αὐτὰ δυναμένη καὶ ἐνεργοῦσα, ὅσα καὶ οἱ σφοδροὶ καὶ ἄγριοι πνέοντες ἄνεμοι, καὶ ἐκκυματοῦσα καὶ ἐκμαίνουσα τὴν θάλασσαν, ὡς ἐξ ἀντιπνοίας πνευμάτων δεινὸν ἐν ὥρᾳ ἡχούντων κατ' ἀλλήλων χειμερίῳ, ὡς μήτε τοὺς παιδεύομένους διὰ πνευμάτων ἀντιπνοίας ἀγρίων ἀπελπίζειν τὴν σωτηρίαν, ὡς ἐν κακοῖς οὐκ ἀμφιβόλοις συνειλημμένους, μήτε τοὺς διὰ νηνεμίας κολαζομένους καταφρονεῖν τῆς παιδείας ὡς ἀσθενοῦς καὶ οὐ δυναμένης κακῶς διαθεῖναι αὐτοὺς καὶ κολάσαι τὰ ἔσχατα, ἀλλ' ἐν ἀμφοῖν εἰδότας ἱκανῶς ἔχοντα κολάζειν τὸν Κύριον, τετρεμαίνειν [τε] (1) αὐτὸν ἐφ' οἷς κολάζειν ἔχει· δι· καίως τοὺς πταίοντας διὰ τῶν δοκούντων σώζειν αὐτόν. Οὕτως ὁ Κύριος οἶδε φιλεῖν τοὺς αὐτὸν διὰ βίου ἀγαπήσαντας· οὕτω τιμᾷν αὐτοὺς ἔχει μετὰ θάνατον, καὶ πᾶσαν τὴν κτίσιν κινεῖν εἰς ἐκδικίαν αὐτῶν, καὶ μεταποιεῖν αὐτήν, καὶ πρὸς τὸ ἀπῆτημένον καινοτομεῖν, καὶ χρῆσθαι τῇ καινοτομίᾳ εἰς τὴν τῶν ὁρώντων τε καὶ ἀκούοντων ἐκφόβησιν, ὡς μὴ διὰ τῶν ἐχόντων μόνον φύσιν κακοῦν κακύνων τοὺς πταίοντας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἡμερωτέρων καὶ σωτηρίαν ἐπαγγελλομένων τῇ ἐπιδημίᾳ κολάζειν τοὺς ἄφρονas.

ΜΓ'. Ἄλλ' ὃ ταῖς ἀληθείαις Χριστόδουλε καὶ Χριστοῦ ὁπαδὲ τοῖς τρόποις καὶ ἡθεσι, καὶ κληρονόμῳ τῶν τεράτων καὶ θαυμασίων αὐτοῦ, καὶ συγκληρονόμῳ τῶν ἀθεάτων καὶ νοουμένων ἀγαθῶν· ἃ, κατὰ Παῦλον (2), ὀφθαλμοῖς οὐκ οἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίᾳ ἀνθρωπίνῃ οὐκ ἀναβέβηκε, τί σε προσείπω; Μωσέα διὰ τῆς θαλάττης τοὺς ἄφρονas ἐκπαιδεύοντα; ἀλλ' ἐκεῖνος ζῶν, καὶ πρὸς τὰ ὁρώμενα ἀντικαθιστά-

(1) Ἐκπεσεῖν ἔοικεν ὁ συμπλεκτικός σύνδεσμος. (Σημ. Ι. Σ.)

(2) Α'. Κορινθ. 6', 9. (Σημ. Ι. Σ.)

μενος, τοὺς Αἰγυπτίους ἐκόλασε, καὶ τὴν αὐτῶν δυσσέβειαν ἐν πράγμασιν ἤλεγε. Σὺ δέ, καὶ θανόν, καὶ τῶν ὧδε ἀπαναστάς, καὶ πρὸς τοὺς ἀκυμάντους ἐγκαθορμισθεὶς λιμένας, τοὺς εἰς τὸν σὸν νεκρὸν δυσσεβήσαντας ἐν λιμένι ναυαγῆσαι πεποίηκας, καὶ εἰς πέλαγος ἀχανὲς τὴν ἡρεμίαν αὐτοῖς μετέβαλες· Ἥλιαν; ἀλλὰ καὶ τούτου τὸ πλεῖον ἐπλούτησας, οὐχὶ τεθρίππῳ μόνον τῶν ἀρετῶν ἐπιβάς ὀχήματι ἔτι ζῶν, ἀλλὰ καὶ φωνῇ ἀκούσας, καὶ ὡς ὁ παρθένος καὶ Ἠγαπημένος τοῦ Χριστοῦ μαθητῆς, ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ὡσαύτως ὅρει τῆς νήσου τὰ θεῖα μυηθεὶς καὶ ἀπόβρητα, καὶ λαλήσαντα τὸν Κύριον πεπλουτηκῶς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἀναπεσὼν ἐν τῷ στήθει αὐτοῦ, καὶ ὡς ἱερεὺς καὶ θύτης βαστάσας αὐτόν, καὶ τῶν αὐτῶν μυστηρίων ἀξιωθεὶς ἀληθῶς. Τίνων οὐκ εἰ ἐφάμιλλος; τῶν ἀποστόλων αὐτῶν, ἢ τῶν μετ' αὐτοὺς μαρτύρων καὶ διδασκάλων, τοῦ λαοῦ κατάρχειν λαχόντων ἐν πνεύματι; Πάντως γάρ, εἰ τοῖς μαθηταῖς συνημιλλήθης Χριστοῦ, ὥσπερ δῆτα καὶ συνημιλλήθης, οὐκ ἔστι δισταγμὸς ὡς τῶν μετὰ τοὺς μαθητάς, ὧν μὲν ἐφάμιλλος, ὧν δέ τι μικρὸν ὑπερβάς, τοὺς πολλοὺς δὲ καὶ ἀποστάδην (1) παρελθὼν ὡς ὁρομεύς τις ἄριστος καὶ πυκτευτῆς ἐμπειρότατος· ἀφήμι γάρ τοὺς ἐν τῷ νόμῳ δικαίους καὶ προφῆτας, ὅτι καὶ ἡ τῶν ἐν χάριτι ἀρετῇ, κατὰ τὸ κυριακὸν παράγγελμα (2), ὑπερεπερίσσευσε. Τί γοῦν τὸ λειπόμενόν σοι; πάντως ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὡς τὸν καλὸν ἡγωνισμένον ἀγῶνα (3)· ὃν καὶ ἀπέλαβες παρὰ τοῦ ἀξίως εἰδότος ἀμείβεσθαι τοὺς αὐτὸν ἀγαπήσαντας. Καὶ νῦν ἐν δεξιᾷ τοῦδε στεφανηφορῶν ἰστάμενος μέμνησο καὶ τῶν

(1) Τὴν ἐν τῷ **Θησαυρῷ** τοῦ Ἑρβ. Στεφάνου λέξιν : **Ἀποσπάδην**, παρὰ Νικήτη τῷ Εὐγενεῖανθ' ἀπαντῶσαν ἐν τῷδε τῷ στίχῳ : **« Τῶν τῆς πολίχνης τειχεῶν ἀποσπάδην »** [Τὰ κατὰ Δροσίλ. καὶ Χαρικλ. Α', 18], εὐστόχως ἀποκατέστησεν ὁ σοφὸς Βοισσονάδης εἰς τὴν ὁρθήν : **Ἀποστάδην**, ὡς ἔχει καὶ ἐνταῦθα, ἢ συνώνυμος ὑπάρχει ἢ : **Ἀποσταδόν**. (Σημ. Ι. Σ.)

(2) Ἀδελφον, ἔμοιγε οὖν τὸ τοιοῦτον παράγγελμα. Ἄλλ' ἴσως μνήμης ἁμαρτίας νοεῖ τὸ ἀποστολικόν : **« Οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις »** [Ρωμ. 6, 20]. (Σημ. Ι. Σ.)

(3) Β'. Τιμόθ. δ', 7—8. (Σημ. Ι. Σ.)

ἐν γῇ μεμνημένων σου καὶ σεβομένων σε ὡς τοῦ Κυρίου θεράποντα γνήσιον, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν πρεσβείαν τὴν ὀφειλομένην ποιοῦ, ὡς τῶν ὧδε μεταστάντες ἐν τῷ αὐτῷ συνέσονται σοι τόπῳ τῆς ἀναπαύσεως. Πάντως, δὲ κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν Πατέρα ἐρώτησιν (1), ὅπου αὐτὸς γενομένῳ σοι, καὶ οἱ διὰ σοῦ καὶ τῆς πρεσβείας τῆς σῆς, ὅπου αὐτὸς εἶ, γενόμενοι, τῷ Θεῷ κοινῶς καὶ ἀψευδῶς ἔσονται, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, τῷ ταύτην τὴν δωρεὰν χαρισαμένῳ πιστοῖς διὰ τῆς ἐνσάρχου πολιτείας αὐτοῦ. Ὡς ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ αὐτοῦ, καὶ τῷ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ καὶ ὁμοουσίου αὐτοῦ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ε'.

ΑΝΩΝΥΜΟΥ

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΘΑΥΜΑΤΟΣ ΠΑΝΥ ΘΑΥΜΑΣΙΑ

ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΗΘΕΝΤΟΣ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΥ.

Α. Τῶν τοῦ Θεοῦ τεραστίων τὸ μεγαλεῖον καὶ τὰς τῶν μακαρίων καὶ ἀοιδίμων ἀνδρῶν παραδόξους θαυματουργίας, τοὺς καὶ μετρίως γοῦν μετέχοντας χάριτος λογικῆς καὶ παιδείσεως, ταῖς φιλοθέοις καὶ φιλαρέτοις ἀκοαῖς παρατίθεσθαι, τοῖς τε ὀψιγόνοις καὶ μεθ' ἡμᾶς ἐκ παντὸς ἀνάγραπτα ταυτὶ παραπέμπειν, ἀλλὰ μὴ φιλοπονίας εἰκοντας ὄκνῳ προῖεσθαι τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον καλόν, καὶ σιωπῶντας λήθης ἀμαυροῦσθαι παραδιδόναι βυθοῖς τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν ἀληθῶς εἴπερ τι ἕτερον, εὐσεβὲς καὶ ὠφέλιμον. Τῶν ἀτοπωτάτων γὰρ ἂν εἴη πάντως εἰ ῥήτορες μὲν καὶ λογογράφοι τοὺς ἀριστεὰς τῶν ἐπὶ γῆς βασιλέων καὶ στρατηγῶν, ἐπειδὴν κατὰ τῆς ἀντιπάλου μοίρας τούτους ἀνδρρίζεσθαι γένοιτο, καὶ τρόπαια κατ' αὐτῶν ἀνιστᾶν ὑπὲρ τῶν ὁμοφύλων περιφανῆ, τοῦτο μὲν αὐτῷ βασιλεῖ, τοῦτο δὲ τοῖς στρατηγούσι καὶ νικηταῖς, τοῦτο δὲ καὶ τοῖς ἀκούουσι κατατιθέμενοι χάριτας, δι' εὐφημίας πλουσίας καὶ κρότων μυρίων, καὶ λαμπρῶν ἐπαίνων, καὶ μακρῶν ἐγκωμίων τιθέναι, τὸν μέγιστον ἰστώσιν ἀγῶνα, κὰν ταῖς βίβλοις ὥσπερ ἐν τισὶ πίναξι

(1) « Πάτερ, οὗς δέδωκάς μοι, θέλω ἕνα ὅπου εἰμι ἐγώ, κάκεινοι ὥσι μετ' ἐμοῦ » [Ἰωάν. ιζ', 24.] (Σημ. Ι. Σ.)

τῷ ζωγράφῳ λόγῳ διαζωγραφεῖν εὐφυῶς μάλα τὰς τῶν ἔργων εἰκόνας, καὶ οὕτω πως ἄσβεστον τὴν τούτων μνήμην ποιεῖν μηχανᾶσθαι, ἔργον δοκοῦσιν εἶναι τοῦτο τὸ σπουδαιότατον. Ἡμεῖς δέ, μὴδὲ τοσοῦτον γοῦν χαρίζεσθαι δι' ἐπιμελείας τιθέμεθα καὶ σπουδῆς τὰ ξένα τερατουργοῦσιν ὑπὲρ τῶν οἰκείων τοῖς μεγίστοις θεράπουσι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἀληθείας ἀνδρικωτάτοις ἀγωνισταῖς, μὴδὲ πρὸς αὐτοὺς τὰ ὅμοια φαινόμεθα δρῶντες τοῖς ἔξωθεν σοφισταῖς· ἀλλὰ τοῦτο δὴ τὸ ἀδόκμενον: *Πεζοὶ παρὰ Λύδιον ἄρμα* (1) τὸν ἐκείνων θέομεν τρόπον, ἵνα μὴ λέγοιμι, τὴν ἐναντίαν παντάπασι πορευόμεθα.

Β'. Καί τοι, πῶς ἂν ἄλλως διατεθέντες περὶ τοὺς κοινούς ευεργέτας καὶ προασιπστάς τοῦ ἀνθρωπείου γένους, φημί δὴ τοὺς τῶν ἁγίων διαδοχικοὺς, ἢ τίποτ' ἂν δράσαντες ἄλλο μέμψῃσι πάσαις ὑπεθήκαμεν ἑαυτοὺς, καὶ ἀγνωμοσύνης ἔγκλημα προσετριψάμεθα καὶ ἀχαριστίας, τοῖς πᾶσι τε ὑπέχοντες ὑπὲρ ἔαμεν ὡς ἀδικοὶ λόγον, ἢ τὸν τρόπον διακαίμενοι τοῦτον, μὴδὲνα λόγον μὴδενὸς ποιούμενοι τὸ παράπαν, μὴ τῆς τοῦ Κρείττονος δόξης, μὴ τῶν ἁγίων αὐτοῦ, μὴ τῆς τῶν ἀδελφῶν ὠφελείας; Ἀλλ' ἵνα μήτε τοὺς ἀκούοντας, μήθ' ἑαυτοὺς ἐκ τῆς σιγῆς ζημιώσασιν τὴν ἐσχάτην ὄντως τοῖς εὖ φρονούσι ζημίαν, καὶ τὴν χάριν δὲ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπισπασαίμεθα τοῦ παμμάκαρος πατρὸς Χριστοδούλου, εἰ μὴ τινος ἄλλου, τῆς γοῦν πρὸς αὐτὸν εὐνοίας ἀποδεξαμένου τὸν λόγον διηγητέον εἶναι φημί καὶ προθετέον εἰς μέσους, τοῦ τῶν ἀκούοντων ἕνεκα μάλιστα κέρδους, ὅπερ χρόνῳ μικρῷ πρότερον παρὰ τῆς δαψιλεστάτης αὐτοῦ χάριτος ἐφ' ἡμῶν ἐξαισίως ἄγαν θαυματουργηται καὶ τετέλεσται· οὕτε παραχωρῆσαι τῶν πρωτείων ἀνεχόμενον ὄλως ἄλλῃ τῷ τῶν τερατουργηθέντων ἐν τοῖς ἀνέκαθεν χρόνοις, καὶ ἱκανὸν ὅτι πλεῖστον κινήσαι τὰς τῶν πιστῶν διανοίας καὶ γλώσσας εἰς ἐκπληξιν ὁμοῦ καὶ δοξολογίαν τῆς παντουργικῆς δυνάμεως τοῦ μεγάλου Θεοῦ, τοῦ καθ' ἐκάστην *μεγάλα καὶ ἀνεξι-*

(1) Ὅρα ὅπισθεν σελ. 158, ὑποσημ. 1.

χνίαστα ἐνεργοῦντος, ἐνδοξά τε καὶ ἐξαισία, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς (1), σωτηρίαν τῷ ἡμετέρῳ γένει πάντως οἰκονομοῦντος, κατὰ τὴν πολύτροπον αὐτοῦ σοφίαν καὶ ἀκατανόητον πρόνοιαν. Τοιγαροῦν καὶ τρεπτέον εἰς τοῦτο τοῦ λόγου τὰ χαλινά, καὶ ἀρκτέον ἀπάρτι τοῦ διηγήματος, τὴν ἄνωθεν χάριν ἐπικαλεσαμένοις εἰς συμμαχίαν, μεθ' ἧς κακεῖνος ὁ μέγας ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ὅποσαι ἡμέραι ἐνεργῶν τελεῖ τὰ παράδοξα τῶν ἔργων καὶ πάσης φυσικῆς ἀκολουθίας ἐπέκεινα. Προσέχειν δὲ ἄξιον καὶ ἡμῖν νηφαλίως τῇ διηγῆσει τὸν νοῦν· οὕτω γὰρ ἂν πάντως ἢ τε τῆς τοῦ Κρείττονος δυνάμεως ἀνεξιχνίαστος ἄβυσσος εἰς ἐκείνου δόξαν ἀριδηλότερον τρανωθήσεται, καὶ ὁ θειότατος πατὴρ ἡμῶν ἐπὶ πλεῖον θαυμαστωθήσεται.

Γ'. Μιᾶς ποτε τῶν ἡμερῶν, τῆς ἰσημερινῆς εἴτουν ἐαρινῆς ὅσον οὐδέπω μελλούσης τὴν χειμερινὴν τροπὴν διαδέχεσθαι, τοῦ Φεβρουαρίου καταντήσαντος ἤδη περὶ τὰς ἐσχάτας αὐτοῦ καὶ τελευταίας ἡμέρας, ἔτους ἐξακισχιλιοστοῦ ἑπτακισιοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ ὀγδόου (2), ἰνδικτιῶνος ὀγδοῆς ἐνισταμένης, καὶ τοῦ μεγάλου πατρὸς ἡμῶν Γερμανοῦ (3) τοπηγικάδε τὸ τῆς ποιμαντικῆς ἡγεμονίας κύρος ὡς ἀρίστως ἀνεζωσμένου· Γερμανοῦ, οὐ πολὺ μὲν ἐν ἀρετῆς ἀσκήσει τὸ κλέος, πλεόν δ' ἐν συνέσει καὶ πνευματικῆς περιουσίᾳ σοφίας, πλεῖστος δὲ γε καὶ ὑπὲρ τοῦ Κρείττονος καὶ τοῦ εὐσεβοῦς φρονήματος ζῆλος· ὃς καὶ πρῶτα μὲν τῷ μαθητευθέντι τῷ μεγαλοφωνοτάτῳ υἱῷ τῆς βροντῆς ὁμώνυμος ἐτύγχανεν ὦν (4), ἐπαμφισθεῖς δὲ τὸ ὑψηλὸν

(1) Ἰωδ θ' 10. (2) Ἦτοι σωτηρίου 1280.

(3) Τοῦτου ἡ διαθήκη σώζεται ἐν τῷ τῆς μονῆς γραμματοφυλακίῳ [ἀριθ. 12 ἐκκλησι. ἐγγράφων]. Γίνεται δ' αὐτοῦ μνεία καὶ τοῖς πολιτικοῖς [ἀριθ. 27, 31, 54, 75 καὶ 26 ἐκκλησιαστ.].

(4) Ἀποδέχεται ἄρα καὶ ὁ Ἀνώνυμος οὗτος τὸ ἐν χρόνοις πολλῶν ὑστέροις ἀστόχως χαλκευθὲν μυθῆριον, ὅτι ὤθεν ὁ Πρόχορος, εἰς τῶν ἐπτά διακόνων, ὑπῆρξε τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου μαθητής· οὐδεὶς γὰρ περὶ τούτου λόγος τοῖς ἀρχαίοις πατράσι καὶ διδασκάλοις τῆς Ἐκκλησίας, οἵπερ ἄλλους ἀναγράφουσι μαθητὰς τοῦ ἡγαπημένου Ἀποστόλου, Πολύκαρπον δηλονότι, Παπῖαν καὶ εἴ τινα ἕτερον. Τὸ δὲ ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ φερόμενον κακόπλαστον καὶ κακόζηλον σύββαγμα: *Περίοδοι Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου*, ἐγνώσθη τὸ πρῶτον μετὰ τὴν I' ἑκατονταετηρίδα, ὁπότε ἴσως καὶ συνεβράβη.

καὶ ἀγγελικὸν σχῆμα, τὸν ιερώτατον Πρόχορον εἰς τὴν τοῦ θειοτάτου Γερμανοῦ κλήσιν ἠλλάξατο. Τούτου οὖν τοῦ μεγάλου κατ' ἐκεῖνο τῆς ὥρας τῆς σεβασμιωτάτης ἀφηγουμένου ταύτης μονῆς, ἐξαίφνης ποθὲν τῆς θαλάσσης οὐκ ὀλίγαι νῆες ἀναφανεῖσαι τοῖς ἐνταυθοῖ κατοικοῦσιν ἡμῖν διεδείκνυντο· ὧν αἱ μὲν, ὡς ὕστερον ἐκ τῶν διηγουμένων μαθεῖν ἐδυνήθημεν, πρὸς τὰ ἐκ γειτόνων καὶ ὁμοροῦντα τῇ περιφανεῖ Παλαιστίνῃ, αἱ δὲ πρὸς τὴν περιώνυμον Κύπρον, αἱ δὲ καὶ πρὸς ἄλλους τῶν χώρων ἐποιοῦντο τὸν πλοῦν καὶ τὰ κέλευθα. Αἱ, καὶ τέτταρες μὲν αἱ πᾶσαι τὸν ἀριθμὸν ἐτύγγανον οὔσαι πρὸς τῇ μιᾷ, ἐκ δὲ τῆς Ἰταλικῆς φυλῆς τὸ ἐν αὐταῖς ναυτικὸν τὴν τοῦ αἵματος εἶλον σειράν, οὐκ ὀλίγων συμπλεόντων αὐτοῖς καὶ τῶν κατὰ τὴν μονάδα βίον προελομένων διαβιοῦν· οἱ καὶ κατ' ἔρωτα τοῖς ἀπανταχῇ διαβεβοημένης Σιών, ὡς ἐκεῖνοι πρὸς τοὺς πυθνανομένους διεβεβαιοῦντο, ἄλλος ἐξ ἄλλης ὠρμημένος πατρίδος, τῆς σφετέρας τε τὴν ἀλλοτρίαν διὰ τὸν οἰκεῖον σκοπὸν προτιμήσαντες, τὴν διαπόντιον ταύτην πορείαν ἐστείλαντο. Ταύτας ἐξ οὐρίας πλεούσας, κατὰ πρύμνας ἐπιφόρου τοῦ πνεύματος ἱσταμένου, καὶ εὐθὺ τῶν πρὸς ἃς ἠπειγόντο τὸν πλοῦν ποιοῦμένας, ἕτερον ἀντιπνεῦσαν, οὐκ οἶδ' ὅπως, ἐκ πρῶρας, ἀνεχαίτισέ τε τοῦ κατὰ σκοπὸν, καὶ τῆς εὐθείας ὁρμῆς ἀναχρυσάμενον ἰσχυρῶς, πρὸς τὰ ἐξ ὧν ἀνήχθησαν τὴν ἀρχήν, καὶ μὴ βουλομένας, καταχθῆναι πάλιν βιαιότατα κατηνάγκαζεν. Ἄνευθέτου οὖν οὕτω γεγονότος αὐτοῖς τοῦ πλοός, καὶ ἀμυχανίαις ἐσχάταις ἐπὶ τούτῳ καὶ κυδερνήταις ἅμα καὶ κωπηλάταις περισχεθεῖσι καὶ μὴ ἔχουσιν ὅ,τι καὶ δράσωσιν, ἔδοξε κοινῇ τῆς κατ' ὁρθὸν ἐκτραπέντας βραχύ, πρὸς τοὺς ἡμετέρους κατὰραι λιμένας, καὶ τὰς ναῦς ὡς ἐνι ἐλλιμενίσασθαι, θέσεως εὖ ἔχοντας καὶ ἀσφαλείας σχεδὸν εἰ καὶ τινες ἄλλους, ἐν τε πνευμάτων ἐμβολαῖς ἀγρίων, καὶ ἀντιπνοαῖς βιαιαῖς οἶους ἐπαγκαλίζειν (1)

(1) Κεῖσθω καὶ ἡ λέξις αὕτη, ὡς καὶ ἡ ἔμπροσθεν ἐν σελ. 221, σ. 22 ἀπαντῶσα· Ἐπαγκαλίσσεται, ὡς νέα μαρτυρία τῆς κατακεχωρισμένης μὲν ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ Στεφάνου

καὶ διασώζειν τοὺς ἐκ τοῦ κλύδωνος καὶ τῆς ζάλης πρὸς αὐτοὺς καταφεύγοντας. Πάνυ γὰρ εὐφυῶς ἀναχωροῦσι τοῦ κλύδωνος, καὶ ἡρέμα πως καὶ κατὰ μικρὸν βαθυνόμενοι, τοῖς τε κατὰ κύκλον ἀνεστηκόσι βουνοῖς ἀκριβῇ πανταχόθεν περικλειόμενοι, εὐμαρῶς θερίζειν καὶ χειμάζειν ἀκινδύνως τὰ σκάφη παρέχουσι.

Δ'. Κατὰ τὸ δόξαν οὖν καταχθέντες, καὶ τοῦ λιμένος περικράτεις γεγονότες, σχάσαντες, ὡς ἔθος, μικρὸν ἐντὸς κατὰ τοῦ βυθοῦ τὰς ἀγκύρας εὐστόχως, τοὺς τε κάλως διατείναντες δεξιῶς, καὶ ταῖς παρακειμέναις ῥαχίαις τὰς ναῦς ἐπιτηδείως προσῆλθοντες, καὶ καθ' ὅσον ἐξῆν παντοίως κατασφαλίσάμενοι, τῆς ὑγρᾶς πρὸς τὴν γείτονα χέρσον τὸ τελευταῖον ἀπέβησαν. Ἀποβάντες δὲ πάντες ὁμόσε τότε Λατίνων φύλον οἱ τε κατὰ μοναχοὺς ἐσταλμένοι, κατ' ἴσον ἐλάφοις μακροτάτῳ δίψῃ κατεργασθείσαις, ὡς ἐπὶ πηγὰς τινὰς διειδεῖς καὶ νεκταρῶδεις (1) τὸ ποτὸν ἐκβλύζουσας, ἣ ποδῶν εἶχον ἀνὰ τὸ ἡμέτερον ἀνέτρεχον φρούριον· ὁμοῦ μὲν, καὶ τοῖς πανταχοῦ τῆς γῆς περιαδομένοις ἀγίοις καὶ προμάχοις ἀμάχοις ἡμῶν ὥσπερ ἔχρην ἀφοσιώσασθαι τὴν ἀξίαν προσκύνησιν· ὁμοῦ δέ, καὶ τῆς παρ' ἡμῶν, ὡς ἔθιμον, καταπολαῦσαι φιλοφροσύνης καὶ δεξιώσεως. Ἀνδραμόντες οὖν, καὶ τῆς εἰς τὸ φροντιστήριον ἀξιωθέντες εἰσόδου, εἶτα δὲ καὶ τὸν νεῶν εἰσελθόντες τὸν μέγαν τοῦ ἐπιστηθίου καὶ ἡγαπημένου τῷ Χριστῷ μαθητοῦ, πρὸς τῶν νεωκόρων διαπετασθεισῶν αὐτοῖς τῶν πυλῶν ταῖς τοῦ κοινοῦ πατρὸς ἐντολαῖς, τοὺς τε ἀγίους τὰ γόνατα κλίναντες καὶ τὰ μέτωπα τῇ γῇ προσερείσαντες κατησπάζοντο, τὰ τε κάλλη καὶ τὴν εὐπρέπειαν καὶ τὸν κόσμον μετὰ θάμβους πάντα κατεθεῶντο καὶ ἀτενὲς αὐτοῖς ἐνητένιζον, ἐστιῶντες τὰς ὄψεις τοῖς ἀνεκφράστοις τοῦ ἱεροῦ οἴκου θεάμασιν.

Ε'. Ἐξελθόντες δὲ τούτου, καὶ παρὰ τὸν ἕτερον, ὃς δεξιὰν

νου Θησαυροῦ, ἀμφιβαλλομένης δὲ καὶ συγχεομένης τῇ· Ἐπαγκυλίω καὶ· Ἐπαγκυλίω.

(1) Γρ' ὡς· Δειδεῖς καὶ νεκταρῶδες.

μὲν εἰσιῶσιν ἡμῖν τὸν ῥηθέντα νεῶν λάχοι τὴν θέσιν, ὡς τινα δὲ θησαυρὸν ἀναφαίρετον καὶ ἀνέκλειπτον, ἢ πηγαίαν (1) θαυμαμάτων ἀκενώτων, ἢ θάλατταν ἀνεξάντλητον καὶ πέλαγος ἀχανὲς παντοδαπῶν ἀγαθῶν, τὸ πανίερρον πλουτεῖ σκῆνος τοῦ τριμάκαρος πατρὸς ἡμῶν Χριστοδοῦλου, ἐφ' ᾧ καὶ αὐτῷ τὴν ὀφειλομένην προσκύνησιν ἀποδοῦναι εἰσῆλθοσαν. Εἰσιόντες δέ, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες τὰ ὅμοια κάνταῦθα τοῖς προτέροις ὁρῶντες ἐδείκνυντο, καὶ μεθ' ὅσης ὑποστολῆς καὶ σεβασμιότητος, ὡς γοῦν προσῆκε, τὸ ὀφειλόμενον ἐκπληρώσαντες, τῆς ἐκκλησίας ἐξήρσαν. Δύω δὲ τινες ἐξ αὐτῶν, τὰ τῶν μοναχῶν μὲν ἡμριεσμένοι, τρόπον δ', ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων ἠλέγχθησαν, οὐδ' ὄντινα οὐκ κατ' αὐτοὺς κεκτημένοι, σχέσιν τε καὶ τάξιν μαθητοῦ καὶ διδασκάλου φυλάττοντες πρὸς ἀλλήλους, τολμηρὰ ψυχῇ καὶ θρασεῖα τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον περὶ ἐλάττονος τῆς σφετέρως ποιησάμενοι γνώμης, τὸ πανέντιμον λείψανον τοῦ παμμάκαρος πατρὸς ἀσπάσασθαι ὤθηνεν τῆς λάρνακος κατακύψαντες ἔνδον, καὶ λαθραίως, τοῦ νεωκόρου περὶ ἄλλα ἐπτοημένου, ἐπιδαλόντες τῷ χεῖρει, καὶ τοὺς ὀδόντας ἐμπείραντες κυνηδὸν (τῆς ἀναιδεΐας!), μέρη τινὰ τῶν ἐπικειμένων τῷ σώματι τοῦ ἁγίου περιβλημάτων τῆς ὁλοκληρίας ἀπέκοψαν, ὡς μὴ ὠφελε, καὶ ἐπὶ κακῷ τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς κρύφα τοῖς ἰδίοις ἐνθέμενοι κόλποις ἐκχεωρήκασιν καὶ αὐτοὶ τοῦ νεώ, χαίροντες οὐδ' ὅσον εἰπεῖν, ὡς ἐπὶ μεγάλῳ τινὶ κατορθώματι τὰς καρδίας, καὶ ἐπιγαννύμενοι τῷ τολμῆματι. Ἀξιωθέντες δὲ μετὰ τοῦτο παρὰ τοῦ κοινοῦ πατρὸς καὶ γνησίου ποιμένος ἡμῶν τῆς τε διὰ λόγων ὁμιλίας, καὶ τῆς δι' αὐτῶν τῶν ἔργων θεραπείας καὶ παρακλήσεως, εἶτα τὰ εἰκότα καὶ συνήθη προσειπόντες ἡμᾶς ἀπηλλάττοντο.

Γ'. Οὗτοι μὲν οὖν οἱ φῶρες καὶ τολμηταὶ οὕτω τὸ δρᾶμα ὀράσαντες τοῦτο, τῷ μὲν δοκεῖν ψευδευλαθείας σχηματισμῷ, τῇ δ' ἀληθείᾳ καρδίας ἀναιδεΐα καὶ ἰταμότητι, τὴν ἁμαρτίαν μεθ' ἑαυτῶν ἐγκόλπιον ἐπαγόμενοι, τῆς ἡμετέρας συνάμα τοῖς

(1) Γραπὸν οἶμαι: Πηγὴν· οὐδαμῶς γὰρ ὡς οὐσιαστικὸν ἅπαντ' ἡ λέξις.

συμπλόοις ἐξεληλυθότες κατήεσαν πρὸς τὸν ναύσταθμον. Ὁ δὲ γε γνησιώτατος θεράπων τοῦ Κρείττονος (τὸν θεϊότατον λέγω Χριστοδούλου), οὐ μετρίως ἀγανακτήσας ἐπὶ τῷ τολμηθέντι, καὶ δι' ὀργῆς, ὡς περ' ἔδει, δικαίως ποιησάμενος τοὺς πληπαθεῖς ἐκείνους καὶ ὑπευθύνους, δι' αὐτοὺς δὲ καὶ τοὺς ἐκτὸς αἰτίας, πρηστῆρας μὲν οὐρανίους καὶ κεραυνοὺς οὐ κατήγαγε, κατὰ τὸν Θεσβίτην ἐκείνον καὶ ζηλωτὴν Ἡλιοῦ (1) τοὺς ἀτασθάλους πυρὸς ποιήσασθαι παρανάλωμα, ἄλλα δὲ εἰργάσατο, μετριώτερα μὲν καὶ φιλάνθρωπότερα, οὐδὲν δὲ ἥττον τὰς ἐκείνων ψυχὰς κατασεῖται καὶ μαστιγῶσαι δυνάμενα, τῶν κακουργούντων πάντων τὰς πονηρίας ἀνακόπτων ὁρμαῖς ὅλαις καὶ μυστατόμενος· οὔτε γὰρ τοῦ λιμένος συνεχῶρει τούτους ἀναχθῆναι καὶ ὁπωςοῦν, καὶ ἂν διὰ τῆς πείρας αὐτῆς ἔγνωσαν καθ' ἑαυτῶν, ὃ λέγεται (2), τὴν μάχαιραν ἀκονήσαντες, σὺν αὐτάνδρῳ τῷ σκάφει τῷ θαλαττίῳ ἐγκαταδύντες βυθῷ, ὡς ὁ σκληροτράχηλος ἐκείνος καὶ ἀναισθητός Φαραώ, εἰ μὴ ταῖς πανσυνέτοις ὑποθήκαις καὶ εἰσηγήσεσι τοῦ ἰσαγγέλου πατρὸς φθάσαντες, ἐπ' αἰσχύνῃ τοῦ μυσταγωγῶ τῶν τοιούτων, ἐστηλίτευσάν τε καὶ ἐθριάμβευσαν ἀναφανδὸν τὴν πλημμέλειαν. Καὶ σκοπεῖτε ὅπως· ἐνταῦθα γὰρ μάλιστα τὸ θαυμαστὸν καὶ ξένον τοῦ διηγήματος. Ἀντιπνεόντων γὰρ τῶν πνευμάτων, καὶ παρὰ τοῦτο τῶν νηῶν, ὡς ἔφαμεν, δυναμένων οὐδ' ὅτι οὐκ ἀποπλεῦσαι, πάντων θ' ὁμοῦ τοῖς ὅλοις ἐξαπορούντων, δέον συνεῖναι τοὺς τολμηροὺς ἐκείνους ἄνδρας τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ δι' ὃ τὸ αἴτιον ταῦτα καὶ ἡ τοσαύτη συμβαλεῖν νηγεμία, καὶ κατεγνωκότας ἑαυτῶν, μετὰ γε συντετριμμένης καρδίας καὶ καταβεβλημένου φρονήματος ὡς ἡμᾶς ἀναδραμεῖν, καὶ τὴν ἁμαρτίαν

(1) Γ'. Βασιλ. ιη' — ιθ'.

(2) Ἀγνωστὸν μοι τὸ παροιμιώδες τοῦτο λόγιον. Ἄλλ' ἐστὶν ὅμοιον τῷ: Αἰξ τὴν μάχαιραν· ἐπὶ τῶν ἑαυτοῖς λανθανόντως κακῶν τι ἐπισπωμένων. Εἰληπται δὲ ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Κορίνθιοι αἶγα τῇ Ἠρᾷ ἔθουν· κρυφαμένων δὲ τινῶν τὴν μάχαιραν, ἡ αἰξ τοῖς ποσὶ σκαλεύουσα ἀνέφηνεν [Διογενεῖαν. Α', 52. — Πρβλ. καὶ Ζηγνὸς. Α', 27].

εἰς προῦπτον ἐκλαλήσαντας ἐκπομπεῦσαι, εἰς γόνατά τε κλιθέν-
τας σὺν δάκρυσι, συγγνώμην ἐφ' οἷς περ πεπράχασιν οὐ καλῶς
ἐξαίτησασθαι· ὅς περ μετανόιας ἀληθοῦς ἐστὶ τρόπος, ὡς ἂν οὕτω
καὶ Θεὸς αὐτός, καὶ ὁ τούτου θεράπων Ἰλεφ καὶ εὐμενεῖς αὐ-
τοῖς γένοιτο· μηδὲ γὰρ ἂν ποτε διατεθέντας ἄλλως δυνηθῆναι
τοῦ κατὰ θάλατταν ἄψασθαι πλοῦ. Οἱ δέ, οὔτε συνῆκαν, ὡς
ἔοικεν, ἐν τῷ σκότει τῆς ἀγνωσίας τὴν ὁδὸν τοῦ αἰῶνος τούτου
διαπορευόμενοι (1)· καὶ βραχύ τι μέρος, οὐμενοῦν συνετῶς,
τῶν ὑφαιρεθέντων ἐκείνων τοῦ ἀγίου ραχίων ἀφελόμενοι πάλιν,
καὶ τινος ἐξάψαντες ἐκεῖνο σχοίνου, κατὰ τοῦ τῆς ἀλμυρᾶς κα-
θῆκαν βυθοῦ, νομίσαντες ἐντεῦθεν ἰσχύσαι σπείσασθαι τῇ τε
θαλάττῃ καὶ τοῖς ἀνέμοις, καὶ μετὰ ταῦτα χρῆσασθαι τούτοις
ὅπως ἂν βούλοιντο.

Ζ'. Τὸ δέ, οὐχ' οὕτω συμβὰν τύχοι, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας τῶν
τῆς ψυχῆς βουλευμάτων ἐχώρει. Παραχρῆμα γὰρ τότε (Τῆς
ἀνεικάστου σου καὶ παναλκοῦς ἰσχύος, Χριστέ βασιλεῦ! *τίς*
λαλήσει τὰς σὰς δυναστείας, ἀκουστάς δὲ ποιήσει πάσας σὺν
τὰς αἰρέσεις; (2) *Σὺ εἰ Θεὸς μέγας. Σὺ εἰ Θεὸς ἡμῶν ὁ ποιῶν*
θανάσια μόνος (3).) πάντα ἦν ὁμοῦ τὰ δεινά, καθάπερ ἀπὸ
συνθήματος ἐκ γῆς μυκήματα, καὶ βοαί, καὶ κλόνος, καὶ σει-
σμός οὐδ' ὅσος εἶπεν· ἐξ οὐρανῶν ἤχος ἐξάκουστος, οἷος φρι-
κωδεστάτων καταβρῆγνυμένων βροντῶν· πρὸς δέ, καὶ φλογώ-
δεις βολίδες κύκλῳ τῆς γῆς διάπτουσαι συνεχεῖς ἐκτριβομένων
πυροειδῶν ἀστραπῶν· ἐξ ἀέρος καταιγὶς σφοδρά, καὶ ζοφώδης
γνόφος καὶ λαίλαψ ἅμα καὶ θύελλα· ἥ τε θάλασσα δίκην θη-
ρὸς ἀγρίου μέγα καὶ καταπληκτικὸν ἐπωρουμένη καὶ ἐπὶ πολὺ
τοῦ ἀέρος μετεωρίζουσα τὸ μυρίον αὐτῆς κύμα καὶ ἀνορθοῦσα,
καὶ ταῖς παρακειμέναις προσαβράσσουσα τοῦτο καὶ συντρίβουσα
πέτραις, ζάλην φρικώδη, καὶ τρικυμίαν, καὶ κλύδωνα τῶν πώ-

(1) Ψαλμ. πά, 5.

(2) Ψαλμ. ρέ, 2.

(3) Ψαλμ. ος', 14 — 15, καὶ πέ, 10.

ποτε ταύτην περισχόντων τὴν νῆσον τὸν χαλεπώτατον ἐνεποίει,
καὶ τὰς ναῦς αὐτάνδρους ὅλας ἐφώρμα καταπιεῖν, καὶ τοῦτο ἐν
οὕτως εὐαγάλῳ λιμένι καὶ ἀσφαλεῖ (ὁ καὶ δεῖγμα μάλα σαφές
τῶν κατ' αὐτῶν τοῦ θεοειδεστάτου πατρὸς Χριστοδούλου δι-
καιοτάτων θυμῶν)· ἐπιπλέον δέ γε λαβομένη τῆς, ἥ τοὺς θρα-
σεῖς ἐκείνους ἦν ἐπιφερομένη καὶ ὕβριστάς, ἐκτόπως ἐτιμωρεῖ-
το, καὶ πρὸς τὴν ξηρὰν ἐκβρασθῆναι συνάμα τῷ σκάφει τούτους
ἀνενδότως ἄγαν ἐφιλονεῖκει· τάχα μὲν, καὶ τὴν ἀνεκδιήγητον
ἐντεῦθεν τοῦ Θεοῦ κηρύττουσα δύναμιν· τάχα δέ, καὶ τῆς το-
σαύτης ἀναισθησίας καθαπτομένης τῶν τῷ λόγῳ τὰ πάντα
πλεονεκτούντων καὶ διελέγχουσα, καὶ μονοноῦκ ἀνθρωπίναις
χρωμένη φωναῖς, καταβοῶσα τῆς ἀνοίας ἢ ἀπονοίας αὐτῶν·
καὶ ἂν καὶ τέλεον ἡ ναῦς διελύθη τοῖς κύμασιν, ἰσχυρῶς οὕτω
τυπτομένη, καὶ ταῖς πέτραις χαλεπῶς πάνυ προστριβομένη· καὶ
ἂν ἀπώναντο καὶ οἱ ἄνδρες τῶν πόνων τῶν οἰκείων καρπῶν, καὶ
κατάλληλον τοῖς καταβληθεῖσι σπέρμασι τὸν τῶν δραγμάτων
ἐποιήσαντο ἀμητόν· καὶ ἂν ἀνάλογον ἐδρέψαντο τὴν ἐπικαρπίαν,
ὣν αὐτοὶ γένοιτο φυτουργοί, εἰ μὴ τοι γε τὸ ἐναφεθὲν ἐκεῖνο
βραχύτατον ῥάκος τῷ τῆς θαλάττης βυθῷ, ἐκεῖθεν αὖθις ἀνι-
μήσαντο τὴν ταχίστην καὶ εἰς συναίσθησιν ἐλθόντες οἱ κακοῦ
γένοιτο χάριν τοῦ τολμηθέντος, τῆς κατὰ διάνοιαν ἐπεμνή-
σθησαν μεταμελείας ἢ μετανόιας, τοῦν ὡς ἀληθῶς, κατὰ τὴν
σοφὴν παροιμίαν (1), *προσλαβόντες ἐκ τῆς πληγῆς*.

Η'. Τί τὸ ἐντεῦθεν; Οὐκ ἦν τῶν ἀπανταχοῦ οὐδεῖς, ὅστις
ἐκτὸς τῆς μάστιγος ταύτης ἐτύγχανεν ὧν ἐστηκώς· οὐκ ἦν
ὅστις ἀναλγήτως εἶχε τῆς συμφορᾶς· οὐκ ἦν ὅς γε κρείττων
κατεφαίνετο τῆς πληγῆς· πάντες δ' ἐπλήσσοντο· πάντες ἔφριτ-
τον· πάντες ἐδειλίων ὁμοῦ· πάντων τὰς καρδίας ἐπίσης ὁ θεῖος
ἤψατο φόβος· πᾶσιν ἐν ἐλπίσιν ὁ κίνδυνος ἦν· πάντας ἀπογι-
νώσκειν τῆς ἰδίας ζωῆς τῆς μάστιγος ἐνεποίει ταύτης τὸ πάθος.

(1) « Πληγείς ἀλιεὺς νοῦν οἶσει ». Ἴδε περὶ τῆς παροιμίας ὕψισθεν σελ. 83,
ὑποσημ. 3.

Ταῖς γὰρ διανοίαις αὐτῶν ἐνσκήψασα ἡ πληγὴ κραταιῶς καὶ καθαψαμένη, κατηνάγκαζε τρέμειν καὶ δεδιέναι περὶ τῶν ἐσχάτων τοὺς ἄνδρας, καὶ τὴν δύναμιν ἐπιγινώσκειν καὶ διαπρυσίως ἀνομολογεῖν τὴν τούτους μαστίζουσιν· εὐαίσθητον γάρ, καὶ πρὸς τὴν κατανόησιν τοῦ βελτίονος, πρὸς τε τὴν τοῦ εὐεργετοῦντος εὐχαριστίαν εὐγνωμονέστερον καὶ ὀξύτερον ἅπαν τὸ πιεζόμενον. Ἄνθ' ὧν ἄρα, καὶ δειλιῶντων καὶ ταραττομένων ὁμοῦ πάντων, καὶ τὸν θάνατον μονοῦ πρὸ τῶν ὁμμάτων κείμενον θεωρούντων, θρόυς παμμυγῆς ἀνυψοῦτο, καὶ βοή τις ἀνηγείρετο βαρβαρώδης, λαλαγὴ τε ἀναρθρὸς διηγεῖτο, καὶ πάταγος ἄσημος ἄχρι πολλοῦ διαστήματος ἐξηκούετο, οἱ σαρφεῖς ἄγγελοι ταῦτα τῆς ἔνδον καὶ ἀφανοῦς ταραχῆς, καὶ τῆς καρδιακῆς τρικυμίας, καὶ τῆς συγγύσεως τῶν ἐγκάτων, καὶ τῆς ζάλης τῆς ψυχικῆς καὶ τοῦ κλύδωνος.

Θ'. Καὶ οἱ μὲν οὕτως ἔχοντες διὰ τὴν ἁμαρτίαν δυστυχῶς ἐωρῶντο, εἰς ἔλεον καὶ δάκρυα συμπαθείας καὶ αὐτοὺς μικροῦ δεῖν τοὺς ἐχθραίνοντας προκαλοῦμενοι· οὕτως ἦν ἀφόρητον τὸ δεινόν. Ὁ δέ γε τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, ὁ τῆς ἡμετέρας δηλαδὴ μάνδρας ποιμὴν ἀληθείας, ὡς ἂν τὰ θεῖα πεπαιδευμένος καὶ τὴν σύνεσιν ὦν στιβαρός, ἀγχίνους τε καὶ ὀξὺς, εἰ καὶ τις ἐπαγωγὴν Θεοῦ ξυμβαλεῖν, τὸ ἐπενεχθὲν εἰς παιδείαν τῶν κακοφρονούντων ἀναμαθῶν, καὶ ὅσα πάθοιεν πάντα ἀκούσας, καὶ ἀναλογισάμενος μὴ ἂν ποτε σφίσιν αὐτοῖς ἀθεεὶ συμβῆναι ταυτί, μηδ' ἐκ τινος αὐτομάτου, ὡς ἂν ἄλλος τις ἴσως οὐ καλῶς διανοεῖσθαι δυνάμενος οἰηθεῖ τὴν ἐν τοῖς λιμέσιν αὐτῶν ἀκούσιον προσεδρεῖαν παραταθῆναι μέχρι τοσούτου, θεομηνίαν δὲ εἶναι ταῖς ἀληθείας τὸ πρᾶγμα σαφὴ, διὰ τина πάντως πλημμέλειαν ἐπεισφρήσασαν, ἅμα ταῖς πρώταις βολαῖς ἀνίσχοντος τοῦ φωσφόρου, μηδὲν μελλήσας, ἀλλὰ μετὰπεμπτον ποιησάμενος τῶν τινὰ τῆς μονῆς (Ἱερόθεος οὗτος ἦν ὁ τὰ πάντα καλῶς ἀνὴρ, πατρίδα μὲν εὐτυχήσας τὴν κουροτρόφον Κρήτην καὶ ζωοθρέμωνα, δριμύς δὲ ἄλλως ὦν φίλος τῆς ἀρετῆς καὶ διάπυρος ἐρα-

στῆς τοῦ καλοῦ)· τοῦτον οὖν μετακακαλεσάμενος, — « Τέκνον, » φησὶ πρὸς αὐτόν, παρὰ τὰς ναῦς ταύτας ἐξ αὐτῆς μηδοτιοῦν » ὑπερτιθέμενος, καταβάς, ταῦτά μου τὰ βραχέα τῶν λόγων » πρὸς ἅπαντα τὸν ἐκείσε λαὸν διαπορθημευσάμενος διαμάρτυραι. » Μὴ νομίσητε λέγων, ὦ ἄνδρες, ἐκ τινος συντυχίας ἡ περιπετείας ἀνωμάλου τῆς ὥρας, ἅπερ φθάσαντες ἐπεπόνθειτε συμ- » βῆναι τῶν χαλεπῶν, μηδ' ἀπλῶς καὶ τυχαίως γενέσθαι τὸ » τοσοῦτον χρόνον ἀπράκτους προσκαρτερεῖν ὑμᾶς καὶ ἄκοντας » ἐνταυθοῖ· μὴ ποτε τοῦτο ὑμεῖς οἰηθείητε· ἀλλ' ὅτι περ, ὅσα » ἐμὲ εἰδέναι, τινὲς ἐξ ὑμῶν, μηδὲν τι παρὰ (1) τῶν τῆς μονῆς » ἀδίκημα ὑποστάντες, εἰς τὸν ἅγιον τουτονὶ τόπον ἐξ οἰκείας » ἐξύβρισαν ἀφροσύνης, καὶ παρὰ τοῦτο κατὰ τῶν οὕτω πεπλημ- » μεληκότων καὶ μὴ, δεινοπαθήσοι καὶ ὀργισθεῖη τὸ θεῖον. Καὶ » εὖ ἴστε πάντες, ὡς εἰ μὴ διὰ τάχους ὁ τὴν ἁμαρτίαν διαπράξα- » σθαι τὸν ἀλάθητον καὶ μέγαν ὀφθαλμὸν τοῦ Θεοῦ μηδ' ὅπως » οὖν δειλιάσας, τῆς ἑαυτοῦ κατεγνωκῶς ἀναιδείας, ὡς ἡμᾶς τε » ἀνεληθῶν ἐξεῖποι, παρῶρησά τὸ πάθος ἀνακαλύψας, καὶ προς- » πεσὼν τοῖς ποσὶ τοῦ ἁγίου συγγινῶναι οἱ, ἐφ' οἷς περ προς- » κέκρουκεν ἐκ μέσης αὐτῆς ἐξαιτήσαιτο τῆς καρδίας, δακρύων » πηγὰς τῶν ὁμμάτων ἀπορρέων συχνάς, οὔτε δυνήσεσθε τοῦ » λιμένος ἀναχθῆναι ποτέ, καὶ δέος μὴ καὶ κίνδυνον οὐ μικρὸν » ὑποστήσεσθε, ἵνα μὴ εἴποιμι παντελεῖ κατὰδυσιν καὶ ἀφά- » νειαν ». Ταῦτα σοφῶς ἄγαν ὁ πατὴρ ἐπισκήψας, τὸν ἀπεσταλ- » μένον ἐξέπεμψε. Καὶ ὅς καταβάς, καὶ τὰ ἐντεταλμένα ἐξηγη- » σάμενος πάντα, παραλείψας μηδὲν, παμπόλλην φρίκην καὶ οὐκ ὀλίγον δέος τοῖς ἀνδράσιν ἐνήκε, τοῖς εἰρημένοις προσσχοῦσι τὸν νοῦν ἀκριβῶς.

Γ'. Ἄλλ' ὁ μὲν οὕτω ταῦτα· οἱ δὲ, ἀκούσαντες, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες μηδὲν ἑαυτοῖς συνειδέναι πρᾶξαι τῶν ἀνοσιῶν, ὅτι μὴ μόνον τῶν νεωτέρων τινάς, ἐν που ἡ δῶν τῶν βοσκημάτων λαθόντας καὶ ἡμᾶς καὶ τὸν αἰπόλον αὐτόν, τῆς λοιπῆς ἀφαρπά-

(1) Τὸ χειρόγρ. Περὶ.

σαι ἀγέλης, καὶ σφάξαντας λάθρα καταθινοήσασθαι, διεβεβαι-
οῦντο, προσθέντες τῷ λόγῳ καὶ ὄρκον τὸν φρικωδέστατον· οὐ
μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ εἴ τις τῶν ἡμετέρων ἄτοπὸν τι πεπραχὼς εἰς
τὸ μετέπειτα φωραθείη, οἱ τοῦ ναυτικοῦ πάλιν ἔφασαν ἄκροι
καί, ὅσον εἰπεῖν, τὰ κεφάλαια, εὖ ἔστέ γινώσκοντες, ὥς οὐ τὴν
τυχοῦσαν, ἀλλὰ τὴν ἐσχάτην κατάκρισιν ὑποστήσεται. — Καὶ
ταῦτα μὲν οὗτοι. Ἡ δὲ τολμηρὰ καὶ ἀναιδὴς τῶν μοναστῶν
ἐκείνων δυάς, μήτε τὰς ἐκ τοῦ συνειδότος μάστιγας ἔτι στέγειν
δυνάμενοι, τοῦ ἐμφύτου καὶ ἄρρεποῦς δικαστοῦ, ἐν ἀπορρήτοις
ὡς ὑπὸ μαστίγων τῶν ἐλέγχων ἀνενδότως ἐφ' ὅς περ ἡμάρτο-
σαν μαστιζόμενοι, καὶ ἅμα δέισαντες μήποτε καὶ τῶν φθασάν-
των ὑποσταῖεν δεινότερα, καταλείψαντες τοὺς λοιποὺς ἀνατρέ-
χουσιν ὡς ἡμᾶς, μηδὲν τὸ σύνολον ὑπερτιθέμενοι. Καὶ ἀναδρά-
μόντες, καὶ τῆς εἰς τὸ φροντιστήριον παραχωρηθέντες εἰσόδου,
προσκαταβάλλουσιν ἑαυτοὺς εὐθέως ἐπ' ἐδάφους, ἐν ἐλεεινῷ
πάνυ τῷ σχήματι προκαλινδούμενοι τῶν ποδῶν τοῦ ἱσαγγέλου
πατρός, τῆς ἱεράς ἡμῖν τῷ ὄντι καὶ κεφαλῆς καὶ ψυχῆς, καὶ εἰς
ἐπήκοον οὕτω πάσης τῆς τῶν ἀδελφῶν τερπνῆς συνοδίας ἐκλα-
λήσαντες τὸ ἀμάρτημα, ἐκπομπεύουσιν ὅπως ὑφείλοντο καὶ
δι' ἣν τινα τὴν αἰτίαν, καὶ ὅτου χάριν κατὰ τοῦ τῆς θαλάττης
καθῆκαν βυθοῦ· καὶ ἐπὶ τοῦτοις, τίποτε πάθοιεν ἄρα τὰ πάντα
διηγησάμενοι, μὴδ' ὅτι οὖν τὸ παράπαν ἀποκρυψάμενοι· καὶ
ἅμα τῷ λόγῳ τὰ συληθέντα βραχύτατα ῥάκια τῶν κόλπων
ἐξαγαγόντες καὶ ταῖς τῶν νεωκόρων ἐνδόντες χερσί, συγγνώμην
ἁμοῦ καὶ τὴν δι' εὐχῶν εὐλογίαν ἐκ τῶν βαθέων αὐτῶν τῆς
καρδίας ἀπήτουν· τοῦτο μὲν, θερμὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἀπορρέοντες
δάκρυα, τὸ μαλακτικώτατόν τε καὶ ἀνυσιμώτατον φάρμακον
εἴπερ τι ἕτερον εἰς πειθῶ· τοῦτο δέ, καὶ τοῖς ποσίν, ὡς ἔφαμεν,
οἰκτρῶς ἄγαν προσκυλιόμενοι τοῦ θειοτάτου πατρός, καὶ τί μὲν
οὐ λέγοντες; τί δὲ οὐ πράττοντες τῶν ὅσα δύνανται καὶ τὸν
σφόδρα ἀμείλικτον καὶ μονοῦ λιθίνην ἢ σιδηρέαν κεκτημέ-
νον καρδίαν καταμαλάξαι καὶ ἀπαλῦναι, μὴ ὅτι τὴν συμπαθῆ

τε καὶ φιλοικτον ψυχὴν τοῦ πράου καὶ ἡμέρου τούτου ποιμένος
ἡμῶν. Καὶ ὅς, αὐτίκα τοῖς ἀνδράσι γαληνὸν ἐνιδὼν, ταῦτά τε
χριστομιμήτως ὡς διακῆς ἐδίδου μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ, τοῦ
μὴ δικαίους ἐλθόντος καλέσαι, τοὺς δὲ ἁμαρτωλοὺς εἰς με-
τάνοιαν (1), καὶ πολλὰ παραγγείλας καὶ νοουτήσας μήτε αὐ-
τοὺς ὅλως κατατολμῆσαι τι τοιοῦτον εἰς τὸ ἐξῆς διαπράξασθαι
τοῦ καιροῦ, μὴδ' ἑτέροις διδάσκουσι καὶ ἄκοντας συνωθοῦσιν εἰς
τοῦτο μὴδὲ μικρὸν γοῦν πειθηνίους ὑπέχειν τὰς ἀκοάς, ἐν εἰ-
ρήνῃ πρὸς τὰς συμπλόους καὶ συνήθεις ἐξέπεμψε.

ΙΑ'. Τί τὸ μετὰ ταῦτα; Κάμπτεται τῇ μετανοίᾳ τῶν ἀνδρῶν
ὁ μέγιστος τῷ ὄντι Χριστόδουλος, καὶ παρὰ τοῦτο σπένδεται
τούτοις, καταλλάττεται, ἰλαρὸν ἐπιβλέπει πᾶσι καὶ εὐμενές· καὶ
ἐπιβλέψας, τὰς κατ' αὐτῶν ὀργὰς καταλῦει εἰς τέλος, καὶ τῇ
νῦν εὐμενείᾳ καὶ ἡμερότῃ τὴν προτέραν ἐκείνην καὶ δικαίαν
ὄντως ἀποκρύπτει δυσμένειαν. Τούτου δὲ τοῦ καλοῦ τυχόντες
οἱ ἄνδρες, καὶ εὐφόροις τὸ ἀπὸ τοῦδε χρησάμενοι τοῖς ἀνέμοις,
κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα (Ὡ Θεοῦ τοῦ τὰ θαυμαστά καὶ ἐξαίσια
ἐξ αἰῶνος τερατουργοῦντος!) ἀνήγαγον τοῦ λιμένος τὰς νῆας,
περιῆγαγον τὰς κεραίας, καὶ τὰ λαίφη διαπετάσαντες ὅλα, πρὸς
ἅπερ τὴν πρώτην ἠπείγοντο, μετ' εὐφροσύνης ὅτι πλείστης καὶ
εὐθυμίας ἀπέπλεον. Ἡμεῖς δὲ ἅμα φωτὶ ἀναμαθόντες τὸ γεγο-
νός, τοῦτο μὲν, μετὰ θαύματος τῷ Θεῷ, τοῦτο δέ, καὶ τῷ γνη-
σίῳ αὐτοῦ θεράποντι Χριστοδούλῳ οὐκ ὀλίγας ἡμεν ὁμολογοῦν-
τες περιτρᾶν γλώττῃ τὰς χάριτας.

ΙΒ'. Τοιαῦτα τὰ τῶν ἀληθινῶν χριστιανῶν διηγήματα. Τοι-
αύταις ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ταῖς ἱστορίαις ἐγκალλωπίζεται.
Τοιούτοις ἐπαγάζεται τε καὶ ἐπιγάννυται τοῖς ἀκούσμασι, καὶ
τοιαῦτα τὰ τοῦ ἀντιλήπτορος ἡμῶν καὶ προ[στάτου ;] περιφανῆ
καὶ ἀξιωματικὰ θαύματα. Οὕτως ὁ τῶν θαυμασιῶν καὶ τῶν
τεράτων Θεὸς διὰ τῶν ἑαυτοῦ ἀγίων οἶδεν ὅποσαι ἡμέραι τερα-
τουργεῖν τὰ παράδοξα, ἔργοις αὐτοῖς τὴν τῶν κακοποιούντων

(1) Ματθ. 9', 13.

μὲν πονηρίαν διελέγχων καὶ ἀναστέλλων, τοὺς δὲ γνησίως αὐτὸν θεραπεύσαντας διὰ μεγαλειότητός τε καὶ δόξης τὸν ἅπαντα χρόνον ποιούμενος. Αὐτοῦ γάρ ἐστιν οὗτος ὁ λόγος, καὶ οὐμνεουν διαπεσεῖται τὸ σύνολον, τί ποτε ἄρα γε λέγοντος: Ἐγὼ τοὺς δοξάζοντάς με δοξάζω, οἱ δὲ ἐμὲ ἐξουθεοῦντες ἀτιμασθῆσονται (1). Ἐκεῖνος ποτὲ καὶ θάλατταν ἔτεμεν ἁπλῆτον, καὶ ποτάμιον ἀνέκοψε ρεῦμα, καὶ τὸν τῶν φωστήρων ἔστησε δρόμον, καὶ πέλαγος ἄγριον ἐπέξευσεν ὑπὲρ φύσιν, καὶ πνεύμασιν ἐπετίμησε σφοδρότάτοις. Καὶ νῦν μὲν τὴν κτίσιν ὡπλοποίησεν εἰς ἄμυναν τῶν ἐχθρῶν (2), νῦν δ' αὖ τὴν αὐτὴν πάλιν μετασκευάσαι δεήσας μετεστοιχείωσε, τὸ καινότερον, τὴν τοῦ ὕδατος μὲν εὐδιάχυτον φύσιν, εἰς τὴν δραστήριον δύναμιν τοῦ πυρός· τὴν τούτου δέ, εἰς τὴν ἐκείνου παραδόξως μεταμείψας ἐνέργειαν· καὶ πέτρας μὲν ἀκροτόμους, εἰς πηγὰς ἄφθορον προχεοῦσας τὸ ρεῖθρον (3) ἀναστομώσας, εἰς ἔρημον δὲ πελαγίζοντας μεταθέμενος ποταμούς, καὶ διεξόδους ὑδάτων εἰς δίσκον, ἥ που ψάλλον ὁ μέγας ἐν προφῆταις καὶ βασιλεὺς Δαβὶδ κελαδεῖ (4).

II'. Ἄλλος μὲν οὖν ἄλλο τι περὶ τούτου τοῦ θαύματος οἰέσθω τε καὶ λεγέτω, ἕκαστος ὅπως ἂν ἔχοι δηλονότι καὶ πίστει καὶ φρονήματος· ἐγὼ δὲ ἄρα οὕτως ἀφελῶς ἔχων πάνυ καὶ ἰδιωτικῶς, τῆς περὶ ἡμᾶς πατρικῆς τοῦ μεγάλου στοργῆς τεκμήριον τοῦτο σαφέστατον εἶπερ τι ἕτερον τίθεμαι, καὶ τῆς μέχρι παντός ἀκαταλύτου διαμονῆς, τοῦτο που τούτου τοῦ ἁγίου τὸ τοιοῦτον πλέον πάντων σύμβολον ἐναργέστατον ἡγήμαι. Εἰ γὰρ τὸ καὶ αὐτὰ τὰ τῶν ἁγίων παντέρα λείψανα παραδοθῆναι τοῖς ἀθωωτάτοις ἀπογόνους τῆς Ἀγαρ, καὶ οἷόν τινα βρώματα ταῦτα πρὸς αὐτῶν προσριφῆναι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, σπαράγ-

(1) Α'. Βασιλ. 6', 30.

(2) Σοφ. Σολ. ε', 18.

(3) Ψαλμ. ριγ', 8.

(4) Ψαλμ. ρς', 33.

ματά τε τοῖς θηρίοις τῆς γῆς (1), κρίμασιν οἷς οἶδεν ἡ πολυποίκιλος σοφία Θεοῦ, τῆς παντελοῦς τῶν ἱερῶν τόπων καταστροφῆς δεῖγμα, καὶ αὐτῆς τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνος μακρῶ καθαρώτερον γένοιτο· τοῦτο μὲν, ἐν οἷς ὁ ἐμὸς Χριστὸς καὶ Θεὸς μετὰ σώματος διὰ τὴν ἐμὴν σωτηρίαν τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο, τῆς ἐν ἐπαγγελίαις βασιλείας τῶν οὐρανῶν κηρύττων τὸ Εὐαγγέλιον· τοῦτο δέ, καὶ κατ' αὐτὸ τὸ περιθρύλλητον Λάτρον, εὐδῆλον πάντως ὡς τὸ μηδὲ τὸ βραχύτατον γοῦν τῶν ρακίων ἀφαιρεθῆναι τὸν ἅγιον ἡμῶν ἀνασχέσθαι, σημεῖον μάλα καταφανὲς τῆς ἡμετέρας συνοχῆς καὶ συστάσεως τοῖς περισκεμμένοις καὶ κρίνειν ἀνεπισφαλῶς εἰδόσι τὰ πράγματα λογισθήσεται, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ βεβαίαν (2) ἐντεῦθεν θαρρῆν ἐπεισί μοι, ὡς ἥκιστα ναυαγήσομεν ἐν τῷ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν διαταράξαντι τούτῳ κλύδωνι, ὡς μὴ ὥφελε, μέχρι δὲ τέλους ἀνώτεροι διαμενοῦμεν καὶ πάντῃ ἀκαταπόντιστοι τῇ τοῦ Κρείττονος χάριτι καὶ ταῖς τοῦ μεγάλου πατρὸς Χριστοδούλου θεοπειθήσι καὶ ἀνεκδότοις δεήσεσιν· ἀνθ' ὅτου καὶ δέον ἀκαταλήκτως εὐχαριστεῖν, σεβασμιώτατοι μοι τὰ πάντα πατέρες καὶ ἀδελφοὶ ποθεινάτατοι, καὶ εὐαισθήτως πρὸς τὴν τοσαύτην καὶ τηλικαύτην εὐεργεσίαν διακεῖσθαι καὶ χάριν καθαπερεὶ τινὰς δούλους εὐγνώμονας, οἷς ὅτι τοιοῦτον φρουρόν τε καὶ πρόμαχον ὁ μεγάλωδωρος καὶ πλουσιοπάροχος Κύριος τοῖς ἀναξίοις φιλανθρώπως ἡμῖν ἐχαρίσατο· ὅς, καὶ ὅσα τις ἀτίνακτος πρόβολος πρὸ ἡμῶν ἱστάμενος νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, πάντα τὰ τῶν ἐπεχειρομένων πειρασμῶν καθ' ἡμῶν ἀλλεπάλληλα κύματα εἰς ἑαυτὸν εὐχερῶς περιθραύει, καὶ εἰς ἄφρον ἢ οὐδὲν διαχεόμενά τε καὶ διαλυόμενα δείκνυσιν.

ΙΔ'. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, καὶ πρὸς τε τὸν Θεὸν καὶ τὸν αὐτοῦ θεράποντα χρεῶν διαπαντός ἡμᾶς εὐχάριστον γλῶτταν κινεῖν, καὶ φωναῖς ἐλευθέραις τὴν χάριν ὁμολογεῖν, καὶ διαπρυσιῶ σπύ-

(1) Ψαλμ. σθ', 2.

(2) Ἑλληνιστὴς ἐνταῦθα ὁ λόγος δοκεῖ.

ματι τὸν ἔλεον ἀνακηρύττειν, ἀλλὰ καὶ πρό γε πάντων, καὶ μετὰ πάντων διὰ φροντίδος ἄγειν καὶ δι' ἀγῶνος ὅτι πολλοὺ ποιεῖσθαι τὸ τὰς παραδόσεις καὶ τὰς διαταγὰς τοῦ μεγάλου τοῦ ἀπαρτρώτους διατηρεῖσθαι καὶ ἀμετακινήτους παντάπασι, καὶ μᾶλλον αἰρεῖσθαι ἀφαιρεθῆναι τὰς κεφαλὰς, ἢ ἀνασχέσθαι ποτὲ παραβαθῆναι (1) τούτων κἂν γοῦν τὸ σμικρότατον. Εἰ δ' ἄρα ποτὲ καὶ βασκανία τοῦ μισανθρώπου καὶ παλαιοῦ πτερνιστοῦ, ἀπονυστάξασί τι μικρὸν τοῦτο συμβαίῃ, ἐπείγεσθαι τὴν ἡτταν ὅτι τάχος αὖθις ἀναπαλαίειν ἀνισταμένους τοῦ σφάλματος, καὶ τὸν ὕπνον τῶν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμῶν ἀποτρίβοντάς τε καὶ ἐκτινάσσοντας, κἀπὶ τῆς προτέρας ἀσφαλείας ἱσταμένους καὶ ἔδρας, τῆς αὐτῆς καὶ πάλιν ἐξέχεσθαι φυλακῆς. Οὕτω γὰρ ἂν καὶ αὐτὸς κατὰ μὲν τὸν παρόντα βίον φυλακτῆριον ἡμῖν γενήσεται ἀβράγέστατον, ἀπόρητον τεῖχος, προπύργιον ὀχυρόν, φρούριον ἐρυμνόν, χαράκωμα ἀσφαλέστατον πᾶν τὸ ἀντιβαῖνον καὶ προσιστάμενον ἀποκρουόμενον ῥᾶστα· πρὸς δέ, καὶ ὥσπερ ἀπὸ πηγῶν τινῶν ἀκενώτων καὶ ρυάκων χαριτοβρύτων ἔσται πάντα τὰ κατὰ χρῆσιν καὶ ἀναγκαῖα δαφιλέστατα καὶ ὑπὲρ ὃ διανοοῦμεθα ὑετίζων· κατὰ δὲ τὸν μέλλοντα αἰῶνα καὶ προσδοκώμενον, τῶν ἡπειλημένων μὲν ἐξαιρήσεται ἀνιάρων καὶ κολάσεων, εἰς δὲ τὰς αἰωνίους καὶ ἀκαταλύτους συνεισάξει μονάς, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἡμᾶς προσλαβόμενος ἐπαγκαλίσεται τε καὶ περιθάψει ὅποια καὶ παῖδας πατὴρ γνησίους καὶ φιλοπάτορας· ὥστε καὶ κείνο δύνασθαι λέγειν κατὰ καιρὸν μετὰ παρρησίας τὸ τῆς Γραφῆς, τό: Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία, ἃ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός (1). Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔψεται πάντως, τὸν εἰρημένον τρόπον τὸν τῆς ζωῆς βιώσασι τουτονὶ χρόνον (2) ἡμῖν· ἣν δὲ μὴ οὕτως ἀλλ'

(1) Ὁ ἀόριστος οὗτος τοῦ παθητικοῦ τύπου ἀπαντᾷ καὶ παρὰ Θουκυδίδη: « Ἀμύνατε οὖν, ὧ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τῷ τῶν Ἑλλήνων νόμῳ ὑπὸ τῶνδε παραβαθέντι » [Γ', 83'], καὶ ἐν § 5' τῆς ὑποθέσεως τοῦ Δημοσθένους λόγου: Κατὰ Ἀνδροτίωνος: « ἀλλὰ σκοποῦμεν ποῖον δεῖ παραβαθῆναι ».

(1) Ἡσ. η', 18.

(2) Τὸ χειρόγρ. Χρίον.

ἐναντίως (ὑπερ μὴ γένοιτο, Χριστὲ βασιλεῦ καὶ Θεὲ τοῦ παντός, μηδὲ γε θεάσαιτο οὗτος ὁ ἡλιακὸς δίσκος!), ἐγὼ μὲν τὴν ἐφομένην ἐντεῦθεν ἀντιμισθίαν, φειδόμενος τῶν ποθεινοτάτων καὶ καλλίστων ὑμῶν, ἐκὼν παρατρέχω σιγῇ· αὐτοὶ δέ, ὡς ἂν τοῖς θείοις καὶ ἱεροῖς τῶν Εὐαγγελίων ἐμμελετῶντες διὰ παντός τοῦ χρόνου χρησμοῖς, εὖ οἶδα ὡς καὶ ἀπ' ἑαυτῶν τὸ ῥηθησόμενον συνηρπάσατε· ἐφθάσατε γὰρ καὶ ὑμεῖς τῆς περὶ τούτου ἀκοῦσαι τοῦ ἐμοῦ Χριστοῦ παναληθοῦς φοβερᾶς ἀποφάσεως· εἰ δὲ βούλεσθε, καὶ ταύτην ἐγωγε ὑπομνήσω ἡμῖν: « Ὁ ἀθετῶν ἐμέ, φησί (1), καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν· ὁ λόγος δὲν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτόν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ », ἐλέγχων καὶ σαφῶς ἄγαν παριστῶν κατὰ πρόσωπον πάσας τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ. Μέλλουσι γὰρ ὡς ἀληθῶς, ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, μέλλουσι πάντες οἱ τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς θεοὶ καὶ ἱεροὶ λόγοι ἐξ ἐναντίας στήναι καὶ ἀντιπρόσωποι τῶν ταλαιπωρῶν ἡμῶν, καὶ ἡ κατακρινουσί κατηγορήσαντες, ἢ τῶν ἀνηκέστων καὶ ἀφορήτων τιμωριῶν ὑπερηγορήσαντες ἀφαρπάσουσιν.

ΙΣΤ'. Ἀλλὰ τούτων μὲν ἄλλις· ἡμεῖς δὲ τὴν κακίαν παντὶ σθένει φυγόντες, τῶν ἐν ἐπαγγελίαις ἐπιτύχοιμεν ἀγαθῶν, χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ· ᾧ [πρέπει] τιμὴ, δόξα, κράτος, αἰνέσις, καὶ μεγαλοπρέπεια σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρί, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ Πνεύματι· ὃ ἐκπορεύεται μὲν ἀληθῶς ἐκ μόνου τοῦ Πατρός, ὡς ἀπὸ στόματος ἢ που θεολογῶν ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων θεόπνευστος ἐδίδαξε Κύριλλος (2), ἔστι δὲ καὶ τοῦ Ἰοῦ αὐτοῦ ἰδιον, ἀλλ' οὐκ οὐκ ἀλλότριον κατὰ τὸν τῆς οὐσίας καὶ φύσεως λόγον, αὐτῷ ἀδι-αστάτως συνομαρτοῦν, αὐτῷ ἀνεκφοιτήτως ἐπαναπαυόμενον, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ

ΚΑΙ ΤΩΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΙ ΤΩΝ ΟΛΩΝ ΘΕΩΙ ΧΑΡΙΣ.

(1) Ἰωάν. ιδ', 48.

(2) Κατὰ Ἰουλιαν. Α', τόμ. 5', σελ. 21, ἐκδ. I. Auberti. Paris. 1638.

ΛΕΞΕΙΣ

ΟΥΠΩ ΕΝ ΤΟΙΣ ΛΕΞΙΚΟΙΣ ΚΑΤΑΧΩΡΙΣΘΕΙΣΑΙ.

Σελ. στ.	Σελ. στ.
Ἀκαταπίστευτος 94 23	Λαθροποτῶ 106 11
Ἀμφεδράζω 169 16	Λειοκυμονία 191 27
Ἀποστάδην 207 18	Μονῶτις 119 3
Ἀπροσδόκιμος 180 27	Μορφογράφος 135 14
Βαθυκυμονία 191 19	Μορφοῦργημα » 16
Βραδυπλωίζω 132 28	Ὀξύτρεπτον 95 1
Διάγλυκον 145 9	Πορφυρογενής 178 5
Δυσχέρανσις 127 4	Πρωταλάστωρ 179 17
Εἰρηνολογία 106 14	Πυκνοδενδροφυία . . 137 26
Ἐκδεις (1) 200 6	Ῥηζικάρδιος 189 2
Ἐπαγκαλίζω 212 30	Ῥπερτιθῶ (4) 76 2
Θαλαττέμπορος (2) . . 176 14	Φυγοπάλης 166 21
Θεαρέστησις 63 6	Χερσοβατῶ 158 11
Καταβριθές 160 3	Χρυσονόμος (5)
Κατάπετρος (3) . . . 190 5	Χρωματουργία 136 11
Καταστροφίσμιον . . . 204 28	

- (1) Ἴδε ἔμπροσθεν ἐν τοῖς Παροράμασιν.
 (2) Ἴδε καὶ σελ. 181, στίχ. 31.
 (3) Ταύτης τὸ οὐδέτερον πληθυντικὸν μόνον εὐρηται καταχωρισμένον ἐν τῇ τοῦ Κουμανούδη **Συναγωγῇ**, ἀπὸ τῆς ἐπιγεγραμμένης: **Βασίλειος Διγενὴς Ἀκρίτας** βυζαντινῆς ἐποποιίας στ. 3107 ληφθέν.
 (4) Ἴδε καὶ σελ. 197, στίχ. 11.
 (5) Ἡ λέξις ἀπαντᾷ ἐν δυσὶν ἀρχαίοις τῆς Πάτμου ψηφίσμασι, τὸν ταμίαν σημαίνουσα [ὄρα **Ἀρχαιολογ. Ἐφημερ. περιόδ. Β'**, τευχ. ΙΑ'. 1863, ἐπτρ. 228 καὶ 229].

Ι. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝ.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

ΕΝ Τῷ ΚΕΙΜΕΝῳ.

Σελ. 46	στίχ. 21	Γράφει:	Ἐπταπλασίως
» 48	» 18	»	προστάτις
» 52	» 16	»	ἀποκαλύψαι.
» 56	» 14	»	ἐγκαλλώπισμα
» 65	» 14	»	εὐσπλαγχνίαν
» 80	» 7	»	Ἐν τῇ λέξει: <i>περιαιρηῆσαι</i> , πρόσθεσ τὴν παραλειφθεῖσαν ὑποσημείωσιν τήνδε: Μόνον παρ' Ἡσυχίῳ, ὅσον ἐγὼ οἶδα, εὐρηται ὁ μέσος ἀόριστος τοῦ ἀπλοῦ τῆς παθητικῆς φωνῆς τύπου, οἷον: « <i>Αἰρήσασθαι λαβεῖν, βουλευθῆναι</i> ». Μετὰ τὴν λέξιν: <i>πορευόμενοι</i> , πρόσθεσ πρὸ τῆς 1 ὑποσημείωσης τὴν παραλειφθεῖσαν μαρτυρίαν: <i>Λουκ. α', 6 καὶ (Σημ. Ι. Σ.)</i>
» 113	» 1	»	Ἡρετο
» 187	» 17	»	ἐκδέσεως
» 200	» 6	»	ἐπαγγάλλεται
» 221	» 27	»	

ΕΝ ΤΑΙΣ ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΣΙΝ.

» 67	» 15	»	§. Η'.
» 72	» 15	»	Ἀπέχει
» 75	» 7	»	Οὕτω
» 77	» 22	»	λίμνη
» 79	» 16	»	ἐν ᾧ
» —	» 25	»	ἀψαμένη
» 113	» 7	»	καὶ Γραμματικοῦ
» 176	» 16	»	καὶ

Τῶν δὲ τυχόν διαφυγόντων τὸ ὄμμα ἡμῶν ἡ διόρθωσις ἀφίεται τῇ εὐμενείᾳ τοῦ ἀναγνώστου.

ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ

ΟΙ ΕΝ ΠΑΤΜΩ.

Σώμ.	Σώμ.
	Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ Παναγιω- τάκης 2
Ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ ἁγίου Ἰω. τοῦ Θεολόγου 350	Γεράσιμος ἱερομ. Καρύδης. 2
Ὁ καθηγούμενος Πάτμου Κωνσταντῖος. 4	Διονύσιος ἱερομ. Φλωρίδης. 1
Ὁ προηγούμενος Ἰάκωβος Παντελίδης 3	Ἐπιφάνιος ἱερ. Ἀλεξιάνδης. 1
Ὁ προηγούμενος Ἰωάσαφ Ξένος. 2	Δωρόθεος ἱερομ. Βλαχάκης. 1
Ὁ πρώην Πηλουσίου Ἀμ- φιλόχιος. 4	Διονύσιος ἱερ. Μουσουλδάκης 1
Ὁ ἐκκλησιαρχὴς Βενιαμίν. 2	Συμεὼν ἱερομ. Μπάστας . 1
Ὁ βιβλιοφύλαξ Ἱερόθεος Φλωρίδης 2	Θεόκλητος ἱερομ. Νικηφο- ράκης 1
Νικόδημος ἱερομόναχος καὶ πνευματικὸς 2	Αὐξέντιος ἱερομ. Νικολάου. 1
Ἀρχιμ. Νεκτάριος καὶ ἐπί- τροπος 2	Ἰωακείμ ἱερομ. Κόκκινος. . 1
Ἀνθιμος ἱερομόν. καὶ ἐπί- τροπος 2	Λεόντιος ἱερ. Βαμβακούλης 1
Νεόφυτος ἱερομόν. καὶ ἐπί- τροπος 2	Ἀρσένιος ἱερομ. Βέστης. . 1
Θεοφάνης ἱερομόναχος καὶ ἐπίτροπος 2	Ἀκάκιος ἱερομ. Βρατσάλης. 1
Ἀγαθάγγελος ἱερομόν. καὶ ἐπίτροπος 2	Δανιὴλ ἱερομ. Γάζος . . . 1
Θεοδώρητος ἱερομόν. καὶ ἐπίτροπος 2	Ἀθέριος ἱερομ. Γένης . . 1
	Ἰακώβος ἱερομ. Καληγᾶς . 1
	Μακάριος ἱερ. Βακράτσης. 1
	Βενέδικτος ἱερομόν. Μουρ- μούρης 1
	Ἰεζεκιὴλ ἱερ. Ἰατρόπουλος. 1
	Ὁ τῆς ἑλλην. σχολῆς διδά- σκαλος Παῖσιος ἱεροδιά- κονος Φερεντίνος 2
	Μελέτιος ἱεροδιάκονος Κο- τσάνης 4
	Γερμανὸς ἱεροδιάκονος Σκο- πελίτης. 1

ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ

229

Σώμ.	Σώμ.
Κύριλλος ἱεροδιάκονος Βο- γαζάνος. 1	Γ. Σκούφαλος Χίτος . . . 1
Δανιὴλ ἱεροδιάκονος Κρη- τικὸς 1	Δ. Ψιλὸς Χίτος πλοίαρχος . 1
Κύριλλος ἱεροδιάκονος Ἀν- δριόπουλος. 4	Ἀντίοχ. Ψιλὸς Χίτος . . . 1
Μητροφάνης μοναχὸς Σκο- πελίτης 1	Θ. Γαζῆς πλοίαρχος . . . 1
Πολύκαρπος μοναχὸς Παμ- φίλης. 1	ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ ΤΗΣ ΓΛΑΒΑΡΙΔΕΙΟΥ ΣΧΟΛΗΣ.
	Μ. Ν. Κρητικὸς. 1
	Ἀντ. Σοφίλας 1
	Ἀνδρ. Κυριακούλης. . . . 1
	Ν. Ἀνδρ. Βιρβύλης. . . . 1
	Β. Κ. Βάλας 1
	Ἐμ. Π. Κρητικὸς 1
	Ἀθ. Παναγιωτίδης. . . . 1
	Δ. Β. Κάπος 1
	Ἡ. Χ. Κούμανης 1
	Ἀϊβάκης Φωκᾶς 1
	Δ. Στάμουλος. 1
	Ἰω. καὶ Κ. Πουλιέζου . . 1
	ΟΙ ΕΝ ΟΔΗΣΣΩ.
	Μαριγὼ Ἰω. Καμποσεῖλη. 10
	Χαριστὼ Γ. Κορώνη . . . 3
	Ἰακωβινὼ Α. Κουμούτση. 2
	Ἐλένη Δ. Μουσουλδάκη . 2
	Ἀσημίνα Θ. Μουσουλδάκη . 2
	Ὁ ἐφημέριος τῆς ἑλλην. ἐκκλησίας ἀρχιμαν. Εὐ- στάθιος Βουλισμᾶς . . . 3
	Β. Ἀγγελίδης. 3
	Α. Γ. Κορώνης 3
	Δ. Μουζάκης 3
	Α. Ν. Βλαχάκης 2
	Κύριλλος ἱεροδιάκονος Βο- γαζάνος. 1
	Δ. Ψιλὸς Χίτος πλοίαρχος . 1
	Ἀντίοχ. Ψιλὸς Χίτος . . . 1
	Θ. Γαζῆς πλοίαρχος . . . 1
	Κύριλλος ἱεροδιάκονος Ἀν- δριόπουλος. 4
	Μητροφάνης μοναχὸς Σκο- πελίτης 1
	Πολύκαρπος μοναχὸς Παμ- φίλης. 1
	Ὁ μωδῖος Ἀθανάσιος Κο- τσάνης 2
	Ὁ δημογέρον Γ. Α. Ἀση- μίτης 2
	Ὁ δημογέρον Δ. Ξενάκης. 2
	Ὁ ἑλληγ. προξεν. πράκτωρ Ἰωάν. Μαλανδράκης . . 2
	Ἡ διευθύντρια τοῦ παρθε- ναγωγείου Ματρώνα μο- ναχὴ Τσαμανίδου . . . 2
	Αἰκατερίνη Σπ. Κουντούρη. 1
	Μαριγὼ Γ. Πιτυλοῦ . . . 1
	Ἰω. Μακρῆς δημοδιδάσκαλ. 4
	Χ. Γαλανὸς δημοδ. . . . 2
	Α. Γ. Πτέρης. 2
	Γ. Ἰω. Κρητικὸς 3
	Ν. Βλαχάκης 2
	Ἐμ. Ἀλεξάνδης 2
	Β. Στάμουλος. 1
	Γ. Λεούσης 1
	Χ. Μαγουλᾶς 1
	Ἰω. Καρμανιόλος Σάμιος . 1

Σώμ.	Σώμ.
N. Γ. Κορώνης 2	Σπ. Μαρτύρης 1
Δ. Θ. Μουσουδάκης 2	N. Καλούρης 1
M. Μουζάκης 2	N. Λεοντῆς 1
I. A. Δούκας 2	Δ. Πολυδούλης 1
N. Μουσουδάκης 2	Δ. Καρύδης 1
N. Ἀγγελίδης 2	Γ. I. Κουμούτσης 1
Ἐμ. Ἀγγελίδης 2	A. I. Κουμούτσης 1
Γ. N. Βλαχάκης 1	I. Κεφαλᾶς 1
B. N. Βλαχάκης 1	K. Πτέρης 1
I. Μαργιόρος 1	Θ. Τριανταφύλλου 1
Π. I. Ροῦσος 2	X. Ζαχάρης 1
I. Π. Ροῦσος 1	A. Καλούδης Κώτης 1
Δ. Π. Ροῦσος 1	I. Σοφούλας 1
Ξ. Δ. Ξενάκης 1	Z. N. Αἰθάλης 1
Θ. Δ. Μουσουδάκης 1	K. E. Μαθιοῦ 1
Γ. X. Μαγουλάς 1	Δ. E. Μαθιοῦ 1
X. Θεμελάρου 1	I. Χάλαρης 1
K. Ἀμπαρζάκης 1	I. Καμίτσης 1
Γ. H. Γένης 1	M. Γ. Μαυρουδῆς 1
Γ. Ἐλευθερίου 1	B. I. Χρυσοφῶ 1
N. Ῥαπτόπουλος 1	A. Γ. Γεωργιάδης 1
Θ. Μινιέστρης 1	Ἐμ. X. Μαγουλάς 1
M. Γ. Ροῦσος 1	Γ. Δ. Ἡσυχος 1
I. Γ. Ροῦσος 1	
Ἐμ. Σαρῆς 1	ΟΙ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ.
Ἐλ. Σώστη 1	
I. A. Καζιλιέρης 1	Ἡ A. Θ. Π. Ἰωακείμ ὁ Γ'. 6
A. Φωκᾶς 1	Ἡ A. Σ. ὁ ἅγιος Ἐφέσου
Γ. Μαγουλάς 1	Ἀγαθάγγελος 4
Δ. Σ. Μπουρνῆς 1	Ἡ A. Σ. ὁ ἅγιος Δέρκων
A. Σκλάβος 1	Ἰωακείμ 4
I. Ἀποστόλου 1	Θεόδ. A. Μαυροκορδάτος. 30
Στ. E. Καμποσέλης 1	Παυλάκης Z. Στεφάνοβιχ. 20
Π. Νταβάρης 1	X. Θ. Χαριτωνίδης 4

Σώμ.	Σώμ.
N. Μωραΐτης πλοίαρχος 2	
Δ. N. Μωραΐτης 1	ΟΙ ΕΝ ΒΟΥΤΙΟΥΚΛΕΡΕ.
Γ. N. Βρόντος 1	
Δ. Δ. Λάζος 1	Ὁ ἱερὸς ναὸς τῆς ἁγίας
N. Μπενέτος 2	Παρασκευῆς 1
I. Καραμανόλης 1	Ὁ προϊστάμενος ἀρχιμανδρ.
K. Σάββας 1	Νικόλαος 1
Κωνστ. Καλλιγᾶς διδάσκα-	Ὁ ἱεροδιάκ. Τριαντάφυλλος 1
λος 1	Δ. Καλέμης 1
A. Καραντώνης 1	Λ. Ἐλευθεριάδης 1
Εἰρήνη K. Καραντώνη 1	Χρ. Μηλιώνης 1
Ἐμ. Φραγκούλης 1	Δ. Κουρμούζης 1
Στ. Μουζάκης 1	Χρ. Φύστας 1
Π. Βασιλάτος 1	Π. Σαλομώνης 1
Δ. Κυβερνήτης 1	Ἰωάν. Δεκαβάλας ἐκ Γενι-
N. Βρατσάλης 1	μαχαλῆ 1
Στ. Κρικρῆς 1	I. Πεταλᾶς ἐκ Θεραπειῶν. 1
N. Γέμελος 1	I. Ἰωαννίδης 1
B. Δ. Γαζάκης 1	Σ. Ζαχάρης 1
X. N. Φαράκλας πλοίαρ-	Σ. Θεοχαρίδης 1
χος 1	M. Χρυσοχοίδης 1
A. Π. Βασιλάτος 1	B. Ζαχάρης 2
N. Κούμπης 1	I. Ζούλης 1
Γ. Ψανούδης 1	N. Καρακωνσταντῆς 1
M. Φωκιανὸς 1	Π. Μακρῆς Θεοδωρᾶτος . 1
Ἐμ. X. Μαρίνου 1	I. Εὐθυμίου 1
N. B. Καζιλιέρης 1	
Ζανῆς Σημαντήρης 1	ΟΙ ΕΝ Τῇ ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΕΡΚΩΝ.
A. Γαζᾶς 1	
Γ. Μαυρουδῆς 1	Ὁ ἐν Θεραπείαις ἱερὸς ναὸς
Γ. Ἀνδριόπουλος 1	τῆς μητροπόλεως 1
Ἐμ. Παπάζογλους 1	Ὁ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς. 1
A. Πετρόπουλος διδάσκα-	Ὁ προϊστάμενος N. Διονυ-
λος 1	σίου ἱερέως 1

Σώμ.	Σώμ.
Ὁ ιεροδιάκονος Εὐάγγελος. 1	Ἡ ἱερὰ ἐκκλησία Δαγιακα-
Ἡ ἱερὰ ἐκκλ. Γενιμαχαλὲ. 1	δίνι. 1
Ὁ προϊστάμενος Νεόφυτος. 1	Ὁ προϊστάμενος Χριστό-
Ὁ ιεροδιάκονος καὶ διδά-	δουλος 1
σκαλος Χαράλαμπος . . 1	Γεώρ. παπᾶ Κωνσταντί-
Ἡ ἱερὰ ἐκκλησία Φαναρα-	νου. 1
κίου 1	Ἡ ἱερὰ ἐκκλ. Δελιόνουζ. . 1
Ἡ ἱερὰ ἐκκλησία Μακροχω-	Ὁ προϊστάμενος Δημήτριος
ρίου 1	ιερεὺς. 1
Ὁ προϊστάμενος Χριστόδου-	Ἡ ἱερὰ ἐκκλ. Λαζάρκιοι. . 1
λος Φλώρας 1	Ὁ προϊστάμενος Γεράσιμος
Ὁ ἐφημέριος Ἰωάν. ιερεὺς. 1	ιερομόναχος 1
Ἡ ἐν ἀγίῳ Στεφάνῳ ἐκκλη-	Ἡ ἱερὰ ἐκκλ. Τσιφτλίκιοι. . 1
σία ἅγιος Στέφανος. . . 1	Ὁ προϊστάμενος Νικόλαος
Ὁ προϊστάμενος Ἀγαθάγ-	ιερεὺς. 1
γελος ἀρχιμανδρίτης . . 1	Ἡ ἱερὰ ἐκκλ. Καστανεῶν . 1
Ἡ ἐν Βεζίκιοι ἱερὰ ἐκκλ. . 1	Ὁ προϊστάμενος Ἀπόστολος
Ὁ προϊστάμενος Κωνσταν-	πρωτόπαπας. 1
τῖνος σύγκελλος 1	Ἡ ἱερὰ ἐκκλησία Ὀκλαλῆ. 1
Γ. Ἀναστασιάδης διδάσκ. 1	Ἡ ἱερὰ ἐκκλησία Ἀζατλῆ. 1
Ἡ ἱερὰ ἐκκλ. Βελιγραδίου. 1	Ὁ προϊστάμενος Ἀθανάσιος
Ὁ προϊστάμενος Δημήτριος	Δημητριάδης 1
ιερεὺς. 1	Διονύσιος ιερομόναχος ἐξ
Ἡ ἱερὰ ἐκκλησία Πύργου . 1	Ἡπείρου 1
Ὁ προϊστάμενος Ἀγαθάγ-	Ἡ ἱερὰ ἐκκλ. Ἀμπαρλῆ. . 1
γελος ἀρχιμανδρίτης . . 1	Ὁ προϊστάμενος Μισαήλ
Ἡ ἱερὰ ἐκκλ. Βογάζκιοι. . 1	ιερομόναχος 1
Ὁ προϊστάμενος Ἀθανάσιος. 1	Ἡ ἱερὰ ἐκκλησίας Καλφᾶ . 1
Ἡ ἱερὰ ἐκκλ. Ἀρναούτκιοι. 1	Ἡ ἱερὰ ἐκκλησία Σαφρᾶ . 1
Ὁ προϊστάμενος Ἰωάννης	Ὁ προϊστ. Ἐμμανουὴλ ιε-
Σακελλίων. 1	ρεὺς Κρής. 1
Ἡ ἱερὰ ἐκκλ. Νεοχωρακίου. 1	Ἡ ἱερὰ ἐκκλησία Νυμφῶν. 1
Ὁ προϊστάμενος Ἀλέξιος	Ὁ προϊστ. Χρύσανθος. . . 1
ιερεὺς. 1	Ν. Μιχαηλίδης διδάσκαλος. 1

Σώμ.	Σώμ.
Ἡ ἱερὰ ἐκκλησία Δομούς-	Παπᾶ Στέργιος οἰκονόμος
δερὲ 1	(χωρίον Λέχοβον) . . . 1
ΟΙ ΕΝ Τῇ ΘΕΟΛΟΓΙΚῇ ΣΧΟΛῇ	Ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Γεωργίου
ΧΑΛΚΗΣ.	(χωρίον Ζελενίτου). . . 1
Τίτος Ζωγραφίδης Κρής. . 1	Παπᾶ Κωνσταντῖνος (χωρ.
Πανάρετος Πετρίδης Γανο-	Ζελενίτου). 1
χωρίτης. 1	Ἀθ. Λιπίτκας (χωρ. Λου-
Ἰωσήφ Αἰμιλιανίδης Κύπριος	μπέτινον) 1
ἁγιοταφίτης. 1	Ἡ ἐκκλησία τῆς Κοιμήσεως
Δαμιανὸς Ι. Μοσχίδης Γα-	(χωρ. Νεγοβάν). . . . 1
νοχωρίτης. 1	Παπᾶ Δημήτριος οἰκονόμος
Ἀνθίμος ιεροδιάκονος Βατο-	(χωρ. Δαένη). 1
παιδινός. 1	Ἡ ἐκκλησία ἁγ. Τριάδος
Περικλῆς Σγουρὸς Χίος. . 1	(χωρ. Μπεκαλμένη) . . 1
ΟΙ ΕΝ Τῇ ΕΠΑΡΧΙΑ	Ἡ ἐν μαχαλᾷ Σερβιώτου
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ.	ἐκκλ. ἁγ. Παρασκευῆς . 1
Ὁ ἀρχιδιάκονος τοῦ ἁγίου	Ι. Σιόμος ἐπίτροπος (χωρ.
Καστορίας Πλάτων Ἀι-	Καστορία) 1
βαζίδης Πάτμιος. . . . 2	Κ. Α. Καλογιάννης (χωρ.
Μ. Τούρλης (χωρίον Νέβε-	Νιστράμη) 1
σκον). 1	Ἡ ἱερὰ ἐκκλ. ἁγ. Γεωργίου
Παπᾶ Γεώργιος (χωρίον	(χωρ. Καλλίστα). . . . 1
Νέβεσκον). 1	Παπᾶ Ναοὺμ οἰκονόμος
Ἰω. Μ. Τούρλης (χωρίον	(χωρ. Δάρδα). 1
Νέβεσκον). 1	Ἀρχιμανδρίτης Κωνσταν-
Ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Νικολάου.	τιος (χωρ. Δάρδα). . . 1
Β. Μηνᾶς (χωρίον Στρέ-	ΟΙ ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ.
μπενον). 1	Ὁ Π. Μ. πάπας καὶ πα-
Παπᾶ Χριστόδουλος οἰκονό-	τριάρχης Ἀλεξανδρείας
μος (χωρίον Ἀετόζη). . 1	κ. κ. Σωφρόνιος 5
	Ὁ πανιερ. ἅγιος Θηθαί-
	δος κ. Ματθαῖος 3

Σώμ.	Σώμ.
Ἀρχιμανδρίτης Ἀγάπιος . . . 1	Στέφανος Κ. Τσιγαδάς . . . 1
Ἀρχιμανδρ. Μεθόδιος . . . 1	Ἀριστοτέλης Φραγγάκης . . . 1
Ἀρχιμανδρ. Ἱερεμίας Πτε- ρίδης 4	Δημοσθένης Δ. Ρούχου . . . 1
Ἀρχιμανδρ. Κύριλλος . . . 1	Στέφανος Μπόλλας . . . 1
Θεόφραστος ἱερεὺς Παγώνης . . . 1	Ἀλεξάνδρος Μπόλλας . . . 1
Σάββας Ἱερομόναχος . . . 1	Ἰωάννης Ἀφουδάκης . . . 1
Ἀνδρόνικος ἱερεὺς Κύπριος . . . 1	Ἀργυρῶ Παπᾶ Ἰωάννου Μαῖα 1
Ἱερεὺς Χριστόδουλος Κύ- πριος 1	Κ. Χ. Καπελίδης 1
Ἱεροδιάκονος Νεόφυτος Θέ- μελης 1	Ἄγγελος Φιλίνης 1
Θεμ. Ι. Φούντης 4	Λάμπρος Νικολάου 1
Γ. Ι. Φούντης 3	Γεώργιος Μ. Καλογεράς . . . 1
Ν. Παλαιολόγος 3	Σοφία Φοντριε διευθύν. τοῦ ἐλλ. παρθεναγωγείου . . . 2
Ἰπποκρ. Καληγᾶς 2	Παναγ. Τριτσάνης μουσ.- κοιδιδάσκαλος 1
Ἰω. Ζαφυράτος 3	Ἀριστείδης Παλαιολόγος . . . 1
Δ. Βιρβύλης 2	Κωνσταντ. Παλαιολόγος . . . 1
Ν. Μουζάκης 2	Ἀχιλλεὺς Πασσαλίδης . . . 1
Γεώργιος Δ. Ναοῦμ 1	Γεώρ. Σταυριανὸς Πάτμιος . . . 1
Γεράσιμος Πεντάκης 1	Ἀθανάσιος Ι. Λιανούτση . . . 1
Κωνσταντῖνος Θ. Παγώνη . . . 1	Χρῆστος Ἀργύρης 1
Εἰρήνη Θ. Παγώνη 1	Παντελῆς Γεωργιάδης πρω- τοψάλτης 1
Μαρκέλλα Θ. Παγώνη 1	Ἀναγνώστης Λιθαδάρος φω- τογράφος 1
Νικόλαος Λιτσάκης 1	Ἀντώνιος Α. Λιθαδάρος . . . 1
Γεώργιος Ἐμμανουήλ 1	Ἰωάννης Γαρυφαλῆς 1
Ἰωάννης Σταματελάκης . . . 1	Γεώργιος Λεβεντάκης 1
Σταματὸς Φωτεινόπουλος . . . 1	Σωτήριος Μαυρομάτης 1
Σωκράτης Διαμαντίδης 1	Μιχαήλ Χ. Μεταξᾶς 1
Νικόλαος Ψάλτης 1	Π. Μ. Πελεντρίδης 1
Ἰωάννης Μανδέλλος 2	Θεοχάρης Κότσικας 1
Ἀδαμάντιος Ε. Παχουν- δάκης 1	Ἀγγελῆς Α. Φερεντίνος . . . 1
Παρίσης Ἰωάννου 1	

Σώμ.	Σώμ.
Ἰωάννης Α. Κάππος 1	Ἰωάννης Ἐμμανουήλ 1
Κωνσταντῖνος Ἐμ. Κάππος . . . 1	Δημήτριος Μαυράκης 1
Ἐμμανουήλ Ἀλεξιάδης 1	Σωκράτης Μαυράκης 1
Νικόλαος Γ. Κορώνης 1	Γ. Σ. Βακαλόπουλος 1
Βασίλειος Ἀναστασίου 1	Ἀργύρης Β. Γούναρης 1
Εὐγ. Γαβριήλ Μπεθεράτος . . . 1	Δ. Καλόγηρος 1
Νικόλαος Δημητριάδης 1	Κωνσταντῖνος Βασιλείου . . . 1
Ἀντώνιος Βένερης 1	Σπύρος Ι. Λοῦμος 1
Δημήτριος Φούντης 1	Κωνστ. Δ. Ζακόπουλος 1
Κωνστ. Παππαδόπουλος 1	Χρῆστος Ζιντήλης 1
Κωνστ. Γ. Παυλίδης 3	Μάρκος Γαλανάκης 1
Ἐμ. Ι. Βολανάκης 1	Κωνσταντῖνος Πέπας 1
Κωνστ. Λεβαντῆς 2	Ἰωάννης Ἀντωνᾶς 1
Φραντζέσκος Λεβαντῆς 2	Σταμάτιος Παπαδάκης 1
Βασίλειος Γεωργίου 1	Δημήτριος Παπαδάκης 1
Νικόλαος Κ. Βασιλάκης 2	Δημήτριος Σαρηγιάννης 1
Ν. Γ. Ἀναραδάκης 1	Γεώργ. καὶ Δημήτ. Πέρκας . . . 2
Ν. Π. Ζερεφός 1	Ἀνδρέας Κουτελάκης 1
Ἀντώνιος Παπᾶ Μάρκου 2	Νικόλαος Βέργος 1
Δημήτριος Παπᾶ Πέτρου 1	Ἀντώνιος Τσαγγάκης 1
Δ. Δημόπουλος 1	Ζαχαρίας Καλέρης 1
Ἰωάννης Δημόπουλος 1	Ἰωάννης Λαγουδάκης 1
Κωνστ. Χριστοδούλου 1	Γεώργιος Παπαδόπουλος 1
Ν. Δ. Ἀθανασιάδης 1	Χαράλαμπος Δηλαβέρης 1
Στέφανος Σχοινᾶς 1	Ἐμμανουήλ Νικηταίδης 1
Ἀριστείδης Ζαζῆς 1	Ἀντώνιος Α. Κάγκος 1
Μιλτιάδης Ἀντισᾶς 1	Στυλιανὸς Γεωργιάδης 1
Μιλτιάδης Σαμόλης 1	Κωστής καὶ Δ. Μήτρου 2
Γεώργιος Καλογρόπουλος 1	Ἀλέξανδ. Β. Περβάνογλου . . . 1
Π. Α. Καλοπαιδῆς 1	Παναγιώτης Κηπουρός 1
Ἰωάννης Χαβίκης 2	Χαράλαμπος Βλαντῆς 1
Ἰωάννης Ζουρμπᾶς 1	Π. Πολιταρίδης 1
Μιχαήλ Σαγγλιβάνης 1	Σωτήριος Ι. Κατρακάζος . . . 1
Δ. Θ. Τρίμης 1	Χρῆστος Ι. Κατρακάζος . . . 1

Σώμ.	Σώμ.
Σπυριδων Χ. Λούπου. 1	
Τριαντάφυλ. Καραγιάννης. 1	ΕΝ ΙΚΑΡΙΑ.
ΟΙ ΕΝ ΚΑΙΡΩ.	Ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Εὐαγγελι- σμοῦ τῆς Θεοτόκου. 20
Ὁ πανιερώτ. ἅγιος Λιθύης Κ. Ἰγνάτιος. 1	ΕΝ ΚΡΗΤῃ.
Ἀρχιμ. Μητροφάνης ἡγού- μενος τῆς μονῆς τοῦ ἁγ. Γεωργίου 2	Ὁ οἰκονόμος τῆς ἱερᾶς μο- νῆς τοῦ Θεολόγου Παΐσιος
Ἀρχιμ. Ἰγνάτιος. 1	Κονέλης Πάτριος. 6
Νεόφυτος ἱερομόναχος Λή- μνιος 1	ΟΙ ΕΝ ΣΑΜΩ (Μαραθοκάμπω).
Ἰγνάτιος ἱεροδιάκονος Ἀλε- ξιάρχης 2	Ὁ τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος ἡγούμενος Κάλλιστος 2
Χριστόδουλος ἱεροδιάκονος. 1	Ἰωάν. Παπαχάρακας ἱερεὺς. 3
Ἀριστοτέλης Ἀλεξιάρχης. 1	Γ. Μ. Βοΐνης 2
Σταῦρος Ἀλεξιάρχης 1	Κ. Σαρηγιάννης 1
Γεώργιος Παχουνδάκης. 1	Α. Γιαννοῦτσος 1
Στυλιανὸς Εὐσταθ. Φερεν- τίνος 1	Ι. Δηλανᾶς 1
Ἐμμ. Πάπαρης Λέριος. 1	Δ. Σκοῦφος 1
ΕΝ ΜΑΝΣΟΥΡΑ.	Α. Μουρμούρης 1
Ὁ ἀρχιμ. τῆς ἑλλην. ἐκκλ. Ἱερεμίας Μανιᾶς Πάτ- μιος 6	(Καρλοβασίω).
ΕΝ ΒΙΕΝΝῃ.	Χρ. Δ. Σουβαλτζῆ. 2
Ὁ ἀρχιμ. τῆς ἑλλ. ἐκκλ. Σεραφεῖμ Ζερλέντης Πάτ- μιος 6	Ἀντιόπη Ι. Π. Μανουήλ 1
	Γραμ. Ν. Τσαμανίδου 1
	ΟΙ ΕΝ ΚΑΛΥΜΝΩ.
	Ὁ Λέρνης Δανιὴλ 6

Σώμ.	Σώμ.
Ἀρχιμανδρίτης Ἰωακείμ 1	Κωνστ. Κεφαλιάνος Πάτ- μιος 1
Νικόδημος πρωτοπαπᾶς. 1	Φιλοποίμην Δημ. Βολανό- πουλος 1
Μεθόδιος ἱερομόναχος. 1	
Σκευοφύλαξ Πικραμμένος ἱερεὺς. 2	ΟΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ.
Νικόλ. Πιζάνιας ἱερεὺς 1	Ἡ κ. Ἀλτάνη Γ. Καλοῦ συνταγματάρχου 2
Χρῦσανθος ἱεροδιάκονος. 1	Ἡ κ. Καλλιόπη Ἐμ. Νικο- λούδη. 1
Μανουήλ Μαίλης ἱερεὺς. 1	Ι. Σακκελίων διὰ τὸν ἐν Πάτμῳ ἱερὸν ναὸν τῆς Ἐλεημονητρίας 2
Γρηγόριος ἱερομόναχος 1	Δ. Σ. Καζούλης Πάτριος. 1
Μανουήλ Λελέκης ἱερεὺς 1	Ι. Ι. Πετράντης « 1
Σκευοφύλαξ Σφουγγαριστὸς ἱερεὺς. 1	Δ. Μ. Νικηταίδης Λέριος. 1
Ἰωάννης Μιλᾶτος ἱερεὺς. 1	Ν. Ἐμ. Μαράτος « 1
Ἰωάννης Πατέλλης ἱερεὺς. 1	ΟΙ ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ.
Θεόκλητος ἱερομόναχος 1	Π. Πολυχρονιάδης Πάτριος 1
Σέργιος ἱερομόναχος 1	Χ. Μαν. Παραδείσης Πάτ- μιος 1
Μιχαὴλ Κουτσαίνης ἱερεὺς. 1	Βασίλειος Γεωργουλάκης 1
Συμεὼν ἱεροδιάκονος α' ψάλτης τοῦ ναοῦ τοῦ Σω- τῆρος Χριστοῦ. 1	Κρῆς. 1
Μακάριος ἱερομόναχος. 1	Ν. Στακυδῆς Περαιεύς. 1
Νικηφόρος ἱερομόναχος 1	Α. Α. Βουρίκης » 1
Ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγ. Χαρα- λάμπους. 1	Δ. Ι. Ἰωαννίδης » 1
Μισαὴλ ἱερομόναχος 1	Κ. Κατελανάκης Θηραῖος. 1
Ἀνθίμος ἱερομόναχος 1	Α. Ζαχαροπλάστης » 1
Ἀντώνιος Θωμᾶς ἱερεὺς. 1	Γ. Δ. Λογοθέτης Ἀστυπα- λαιεὺς 1
Μιχαὴλ Φούσκης. 1	
Γεώργιος Μ. Πολιτάρχης 1	
ΟΙ ΕΝ ΣΥΡΩ.	
Παΐσιος ἱερομ. σύγκελλος 1	